

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE
1906.

Redaktor:
prof. dr. Ernst Muka,
komtur rjada sw. Sawy atd.

Lětnik LIX.

Zešiwk I.

(Cyłeho rjada čisło 114.)

B u d y š i n.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE
1906.

Redaktor:
prof. dr. Ernst Muka,
komtur rjada sw. Sawy atd.

Lětnik LIX.

B u d y š i n.
Z nakladom Maćicy Serbskeje.

Zbërka prirodowédnych mjenow z priswojnikom.

Zeběrał a zestajał *Jan Radyserb-Wjela*.

Předspomnjenje.

Nimo jednorych mjen skićamy tu jenož tajke, kiž maju přimjet.

Za wšelake z nich mamy tež jednore słowo, na př.: třastak = čerwjena wopuška, lačawka = złota hložčka atd. — Za mnohe pak druhich wurazow njeje hač tych, kotrež su w tutym nastawku date. — Za někotre wěcy su wjacore mjena, wosebje w rostlinskim swěće. Te tudy do jeneje črjódki spisane njesu, ale po abecejowym porjedže steja. Wšitke su wote mnje z ludowych wustow zběrane, radna kopica hišće w žanym serbskim słowniku njesteji. Je pak jich wěsće hišće wjele wjacy w rěči našeho luda. Tuž štóž wjacy sem słušacych znaje, tón je njech nam přečelnje zděli.

Radyserb.

Aronowa broda, Zehrwurz.	Běla woda, Weißwasser (Fließchen).
Aronowa lilija, Aronsstab.	Běla wólša, Weißerle.
Aptykafska pijalca, medizinišcher Blutegel.	Běle holbiki, weißer Sturmhut. (Acon. alb.)
Aptykafski šlez, schließblättrige Malve.	Běle janske kwětki, große Wucherblume.
Babjaca pawčinka, Altweiber-sommer.	Běle jutra, Lunge.
Barbowa kwětka, Safranblume.	Běle kule, Schneeballen.
Barjace paley & pazory, unechte Bärenflau.	Běle stupnički, weißer Sturmhut.
Běla cycawka, weißer Bienensaug.	Běle zloto, Platina.
Běla hlowa, Fischgeier.	Běle žito, Bandgras.
Běla hlina, Thon.	Běly bažant, Silberfasan.
Běla hora, Quarzberg bei Belgern.	Běly člowjek, Mensch von der taukasischen Rasse.
Běla hwězda, Saturn.	Běly dzećel, kriechender Klee.
Běla kósc, Elfenbein.	Běly Halstrow, die weiße Eister (Fluß).
Běla morchej, Pastinak.	Běly hrib, Elfenbeinpilz.
Běla pawčinka, Altweiber-sommer.	Běly kamjeń, Quarz.
Běla popla, Silberpappel.	Běly klon, weißer Ahorn (Acer Negundo).
Běla rěpa, Stoppelrübe.	Běly kukel, weiße Lichtmelke.
Běla ryba, Weißfisch.	Běly mjetel, Rohlweißling.
Běla šija, Steinschmäger.	Běly pěsk, Streusand.
Běla šijka, Sperbergrasmütze.	

- Běly puć, Milchstraße.
 Běly Sepc, der weiße Schöpß (Fluß).
 Běly šlez, Althee.
 Běly topol, běly štom, Weißpappel; Silberpappel.
 Běly wósmuž, Wucherblume.
 Běly zub, Eisenbein.
 Běrnjace boble, boblki, Kartoffelbeeren.
 Běrnjace zelo, Kartoffelkräutig.
 Bludna swěčka, Irrlicht.
 Blyskata hwězda, Jupiter.
 Blakaty pos, Tigerhund.
 Blěda hwězka, Saturn.
 Bluwane zelo, Elberkraut.
 Boža matra, martra, Mutterkraut.
 Boža rěč, Wiesenraute.
 Boža rosa, Sonnentau.
 Boža ruka, Schlagfluß.
 Bože hwězki, das Sternenheer.
 Bože kurjata, Siebengestirn.
 Bože kurjato, Sammetmilch.
 Bože njewjedro, Gewitter.
 Bože slónco, Sonne.
 Bože slónčko, Herrgottschäschen.
 Bože zelo & božonóce z., Christmurz.
 Boži blysk, Blitz.
 Boži deščik, Regen.
 Boži měsačk, Mond.
 Boži puć, Milchstraße.
 Brodata hribina, alle Stachelpilze.
 Brodaty ryzyk, Ziegenbart (Pflz).
 Bródkata sykorka, Bartmeiße.
 Bruna wuhlina, Braunkohle.
 Bruny člowjek, Mensch von der braunen (amerikanischen) Rasse.
 Bruny džećel, kastanienbraun. Klee.
 Čaltowa džerka, Lustringkopsf.
 Cokorowa krušwa, Zuckerradenbirne (Zuckerroderbirne).
 Cokorowa rěpa, Zuckerrübe.
 Cyganske zelo, Stachelpfel, auch Bilsentkraut.
 Cyrkwinske zelo, cyrkwine zelo, Sadebaum.
 Čertowa wišer, Tollkirche.
 Čertowe howno, Teufelsdröck.
 Čertowe jablučka, Mehlsäckel, säffel.
 Čertowe pazory, čertowe porsty, Bärlapp.
 Čertowe sliny, Schaum von der Schaumcife.
 Čertowe woći, woka, Rudebetta.
 Čertowy ewjern, Schachtelhaln.
 Čertowy pale, Pfeilstein, Belemnit.
 Čertowy prawak, Satanspilz.
 Čertowy zebjeť, Gichtmorchel.
 Čerwjaca muka, Wurmmehl.
 Čerwjena hložka, Karminhänfling.
 Čerwjena hora, Rothügel bei Neumalstij.
 Čerwjena hwězka, Mars.
 Čerwjena khorosć, rote Ruhr.
 Čerwjena rěpa, Rotrübe.
 Čerwjena rěpka, Radieschen.
 Čerwjena rejneta, rote Reinette.
 Čerwjena ruta, Erdrauch.
 Čerwjena šijka, Rotkehlchen.
 Čerwjena šmica, Blutlaus.
 Čerwjena wjeťba, Purpurweide.
 Čerwjena woda, Rotwasser (Bach).
 Fluß Müglig.
 Čerwjena wopuška, Rotschwänzchen.
 Čerwjena zmija, Kupfermatter.
 Čerwjena zyba, zybka, Blutfink.
 Čerwjena židlawka & židnica, rote Ruhr.
 Čerwjene běhanje, rote Ruhr.
 Čerwjene kaponki, Pfaffenhütel.
 Čerwjene kitki, Sauerdorn.
 Čerwjene klobučki, Pfefferrösel.
 Čerwjene klučiki, Murikel.
 Čerwjene pjero, pjercio, Rotflosser.
 Čerwjene rězanje, rote Ruhr.
 Čerwjene wóčko, Rotaug (Fisch).
 Čerwjene wusypicy, Röteln.

- Čerwjeny buk, Blutbuche.
 Čerwjeny ělowjek, Rothaut.
 Čerwjeny kaw, Rottraut.
 Čerwjeny kamjeń, Blutstein.
 Čerwjeny korušk, Schminkewurzel.
 Čerwjeny kozak, Rothauptchen.
 (Přiz).
 Čerwjeny kurymór, Gauchheil.
 Čerwjeny mošonc & myšonc,
 Gauchheil.
 Čerwjeny naporst, roter Finger-
 hut (Pflanze).
 Čerwjeny ročk (= čerwjena
 ročka), Rottehlchen.
 Čerwjeny ryzik, 1 Speiteufel
 Čerwjeny zebjeř, 1 (ein Pilz).
 Čorna drjewina, Nadelgehölz.
 Čorna hlojčka, Blatinönd.
 Čorna jahoda, Brombeere.
 Čorna khimjelca, Schwarzkümmel.
 Čorna lastojca, Turmschwalbe.
 Čorna šijka, Kohlemeise.
 Čorna wólša, gemeine Erle.
 Čorna wróna, Rabenträhe.
 Čorna wuhlina, Steinkohle.
 Čorna zmaja, Höllennatter (Pelias
 prester).
 Čorne hory, Schwarzwalb.
 Čorne lopjena, Berilla.
 Čorne šmicy, Hollunderblattläuse.
 Čorne wowcy, Heideschnucken.
 Čornojta sykorka, Kohlemeise.
 Čorny ělowjek, Neger.
 Čorny Halštrow, die schwarze
 Ester (Fluß).
 Čorny ješćere, schwarze Eidechse.
 Čorny jilowc, Lettenkohle.
 Čorny kolp (šwon), schwarzer
 Schwan.
 Čorny kós, Schwarzamjel.
 Čorny lack, Haubenmeise.
 Čorny slink (slink), Kellerschnecke.
 Čorny šepc, d. schwarze Schöps
 (Fluß).
- Črjewjaca wić, Darmgicht.
 Čahawy ptačk, ptak, Zugvogel.
 Čehnity skot, Spannvieh.
 Čělně waki, Leichenwärtner.
 Čěrnjowa jahoda, Brombeere.
 Čěrnjowa róža, Rose (Centifolie).
 Čiči-michak, Pfingstvogel.
 Dołha nóc, Thomasnacht.
 Dołha wopuška, Schwanzmeise.
 Dołhe ranje, Nordost.
 Dołhi wječor, Nordwest.
 Domjacy hrib, Hauschwamm.
 Domska lastojčka, Rauchschwalbe.
 Domski holb, Haustaube.
 Domski wrobl, Hausperling.
 Drapjaca woš, Krähmilch.
 Drjewowe točidlo, Holzwurmmehl.
 Drjewski čerw, Holzwurm.
 Drobná pšica, Pflanzenlaus.
 Dubjany (auch dubowy) wołk,
 Hirschfäher.
 Duchowe zelo, Christwurz.
 Dujata róža, Blasenrose (mediz.).
 Dziwi ělowjek, wilber Mensch.
 Dziwi holb, Holztaube.
 Dziwi kapon, Auerhahn.
 Dziwi kón, wildes Pferd.
 Dziwi karnykl, wildes Kaninchen.
 Dziwi kózlik, Himmelsziege.
 Dziwi kozok, Steinbock.
 Dziwi nalik (dziwjja nalika), delta-
 fleckige Nelke.
 Dziwi wjerabc, Esche.
 Dziwi woł, Auerockš.
 Dziwi wujk, Meereschweinchen.
 Dziwjja husyca, wilde Gans.
 Dziwjja kačka, wilde Ente.
 Dziwjja pšěnc, Wachtelweizen.
 Dziwjja rósmarja, Sumpfsorst.
 Dziwjja ruta, Erdrauch.
 Dziwjja třěšěň, Vogelfirsche.
 Dziwjja žerchej, Wiesenschamkraut.
 Dziwje kury, Waldhühner.
 Dziwje mjaso, wildes Fleisch.

- Dźiwje slěboro, Quecksilber.
 Dźiwje swinjo, Wildschwein.
 Dźiwje wino, Zaunrebe.
 Dźiwje złoto, Glimmer.
 Frónčkowe kwětki, Zaunwinde.
 Hajski čornowe, Buschwachtelweizen.
 Hibata & hibita žila, Pulsader.
 Hlowaty mjeńk, Aalraupe.
 Hnojna mucha, gelbe Düngerfliege.
 Hnóžny brak, Mistkäfer.
 Hnuta žilka, verrenkte Flechse.
 Hodowna róža, Christwurz.
 Hojate zelo, Sanibel.
 Holbjace wši, Taubenmilben.
 Holbjacy skrahole, Hühnerhabicht.
 Holanske jahody, Heidelbeeren.
 Homolkate mróčalki, Schäfchenwolken.
 Hořki len, Purpurlein.
 Hořki wóst, Bitterdistel.
 Hornčerska hlina, Töpferton.
 Hořska dróžna, Weindrossel.
 Hořska ješćelca, Landeidechse.
 Hořska koza, wilde Ziege; Gense.
 Hořske jahody, Heidelbeeren.
 Hořske kury, Waldhühner.
 Hořski boz, Traubenholllunder (Samb. racemosa).
 Hořski kapon, Auerhahn; Hahn der Waldhühner.
 Hořski kozol, Steinbock.
 Hořski lenčk, Schlotterweiberich.
 Hořtny zhnile (ertny zhnile), Stumpfäule.
 Hownjacy bruk, Mistkäfer.
 Hribowe zelo, Fichtenspargel.
 Hrimanjowe & hrimane zelo, Ratterkopfpflanze.
 Husaca kwětka, Gänseblümchen.
 Husaca stopa, Tormentille.
 Husaca trawa, Gänserigfingertraut.
 Husacy jazyčk & jazyk, Spitzmegerich.
 Husacy rěbl, Gänsefingertraut.
 Husyča capa, Gänsefuß; Plattfuß.
 Hwězdny čisć & čist, Sternschnuppe.
 Hwizdata kačka, Pfeifente.
 Jabložny nosačk, Apfel-Rüsselkäfer.
 Jandželska lilija, weiße Lilie.
 Jandželske zelo, Engelmurz.
 Janska muška, Johannismwürmchen.
 Janakeškrički, Johannismwürmchen.
 Janski bručk, Junikäfer.
 Jatrowe zelo, Ebellebertraut.
 Ječne zornješko, Gerstenkorn am Auge.
 Jědojta khimjelca, Stachapsel.
 Jědojta pěturska, Hundspetersilie.
 Jědojta solotej, Giftlattich.
 Jědojta trawa, Taumelloch.
 Jědojta rzyzyk, Speiteusel (Giftpilz).
 Jelenjacy korjeń, Hirschwurz.
 Jěra sól, Bittersalz.
 Ješćerjowe zelo, Löwenzahn.
 Jětrowe džěrki, Blatterstippen.
 Jětrowe zelo, Täscheltraut.
 Jětrowy dołk, Blatternarbe.
 Kafrowe jeja, Sonnenzeigerwolfsmilch.
 Kalata khimjelca, Stachapsel.
 Kalaty pjersk, Stachelbarsch.
 Kalaty (& kalawy) pócóiw, Stachginster.
 Kamjeńtna wuhlizna, Steinkohle.
 Kamjeńtny sliz & kamjeńtna sliz, Steinschmerle.
 Kampowe zelo, Kamptraut.
 Kapaty (& kapawy) hrib, tiefender Schwamm.
 Kaponjacy hrjebjeń (rjemjeń), Hahnenkamm.
 Kipjaty hrib, Hauschwamm.
 Kisala wišeń, Weichselkirsch.
 Kisale kitki, Sauerdorn.

- Kisały kal**, Sauerampfer.
Klepany hrib, Bünndschwamm.
Klepany kamjeń, Feuerstein.
Klěšniwy psyčk (posk), Dachshund.
Knjejske jabluko, Junterapfel.
Kobjelkaty kolmaz, Waldschneiz.
Koča hlowa, Kopfenkopf (Apfel).
Koče mydlo, Seifenfraut.
Koče nózki, Immortellen.
Koče slěboro, Kapengold.
Koče zelo, Baldrian.
Kokotowe mloko, Sonnenwendwolsmilch.
Kolowrótna & kolwrótna waka, Drehmurm der Schafe u. Rinder.
Konjaca fionka, Hundsveldchen.
Konjaca krej, Hartheu.
Konjaca mjetlička, Wasserpfefferminze; Stachelgras.
Konjace zelo, Johannisstraüt.
Kónkaty slimk, Häufelschnecke.
Kormny skot, Mastvieh.
Kozaca broda, Geisbart (Korallenschwamm). (Kozybroda = Rittersporn).
Krejny pferaz, Blutsturz.
Kfesany & kfesawy kamjeń, Feuerstein.
Křidlicowy jil, Gasterletten.
Křiwý lik, Krummhals (Pflanze: Lycopsis).
Křizny pawk, Kreuzspinne.
Křizowna kopřwa, Wolfstrapp.
Křizowne drjewo, Kreuzborn.
Křizowne zelo, Hartheu.
Křizowný ptak, křizowný pyskač, Kreuzschnabel.
Křjepjeny hrib, Parasolpilz.
Krokawjace zelo, Baldkreuztraüt.
Krošaty běluš, Apfelschimmel.
Křótke ranje, Südbosten.
Křótki wječor, Südbwesten.
Kruwjaca huba, Semmelpilz.
Kruwjaca wopuš, trauser Ampfer.
Kruwjace zelo, Pfaffenröhrlin.
Kruwjacy hrib, Däfen-Röhrlchenpilz.
Krwawe dejwo, Blutmelten.
Kudžerjawa mjetlička, Krauseminze.
Kudžerjawy (-ty) pos, Budel.
Kulata & kulowata kalinka & kaledzina, Schneeballenstrauch.
Kulkate zelo, Steinbrech.
Kulowske zelo, schmalblättriger Thymian.
Kurjace woko, Hühnerauge (medizinisch).
Kurjacy dešč, Landregen.
Kusata wjerbinka, Klöhtraüt.
Kuša kokoš, schwanzlose Henne.
Kuša nóč, Johannisnacht.
Kuše rjebła, die falschen Rippen.
Kuši dych, Kurzatmigkeit.
Kuši kapon, Kaularsch.
Kuši njetopyt, Guseisennase.
Kuši pjersk, Kaulbarsch; Karauische.
Kutne črjewo, Blinddarm.
Kwičata kara, Doppelschnepfe.
Khlěbowa muška, Waffertanzkäfer.
Khójnowy bručk, Waldgärtner (Kiefernkäfer).
Kholowata kokoška, engl. Henne.
Kholowaty hołb, Laube mit besiederten Beinen.
Lopjenkate hriby, Blätterpilze (Agarici).
Łučna rjepotawa, Wachtelkönig.
Łuhowa sól, Potasche.
Lanne (ljane) wački, Erdböhe.
Lawjaca stopa, Löwenfuß.
Lawski mlóč, Löwenjahn.
Lěkatska popla, Siegmarstraüt.
Lekwicowe drjewko, Süßholz.
Lekwicowe koruski, Engelsfüßwurzeln.
Lěsna ješčelca, Sandbeidechse.

- Lėsna mrowja, Waldamejse.
 Lėsna sowa, Waldkauz.
 Lėsna & lėsna worješina, Hajel-
 nußstraudj.
 Lėsna trěšeň, Vogeltrirče.
 Lėsne kury, Waldhühner.
 Lėsne wino, wilbe Rebe.
 Lėsny figowc, Maulbeerbaum.
 Lėsny holb, Holztaube.
 Lėsny kapon, Auerhahn.
 Lėsny kón, wilbes Pferd.
 Lėsny mēd, Honig von wilden
 Bienen.
 Lėsny mordaf (kun), Baumarder.
 Lėsny muž, Buschmann; wilber
 Mann.
 Limborska wowca, Heidschnucke.
 Lodowa swěca, Eiszapfen.
 Lodžane krupy, Hagel (Opp.: sně-
 howe krupy, ločere Graupen).
 Lubosciwe & lubozne zelo, So-
 hannisfraut.
 Lubosciwe ptački, Sympathie-
 vögel.
 Mačefne cyeki, Hirtentäscheltraut.
 Mačefnicowe zelo, Reiherschnabel.
 Mala kohlica, Biesel (Hermann-
 chen).
 Mala liška (kopriwny mjetelk).
 Kleiner Fuchs, Nesselschmetterling.
 Mala sowa, Steinkauz.
 Male dzewjećwok, kleine Pflöze.
 Malý kralik, Baumfönic.
 Malý njetopyř, Hufeisenmaße.
 Malý rózċ, Februar.
 Malý škrachole, Sperber.
 Měsačkowe & měsačne kolo, Hof-
 um den Mond.
 Měsačna khorosć, Mondsucht.
 Měsačna róža, Monatsrose.
 Mejscy mrozojo, die Weinnörder
 Mamertuß, Pantraz u. Servaz.
 Mejska róža, Löwenzahn.
 Mejska ryba, Maifisch.
 Mejska waka, Sturmn.
 Mejski bruk (brunk), Maifäser.
 Mejski hrib, Maipilz.
 Mištrowy korjeň, Meißterwurz.
 Mjedowa babka, Biene (scherzhaft).
 Mjedžany zerez (& zerzawc), Grün-
 span.
 Mješi trosk, Zwergspitzmaus.
 Mlōčna & mlōcowa róža, Löwen-
 zahn.
 Mlōcny hrib & ml. ryzyk, Milch-
 ling.
 Mlody měsačk, Neumond.
 Mōdra knježna, Sichorienttraut.
 Mōdra njewjesta, Braut in Haaren.
 Mōdra sykorka, Blaumeise.
 Mōdra zemja, Bergblau.
 Mōdre jahody, Heidelbeeren.
 Mōdre mjetelki, Bläulinge (kleine
 Schmetterlinge).
 Mōdre ničc, Kreuzblümlinchen.
 Mōdre stupnički, blauer Eisenhut.
 Mōdry mlōz, Sichorienttraut.
 Mōdry pysk, Wanderfalke.
 Mōdry ročċ (& mōdra ročċa),
 Blaufelchen.
 Mokre (& krejne) zily, Aderu.
 Mōrska ryba, Walfisch.
 Mōrska sól, Seesalz.
 Mučna & mukowa waka, Mehl-
 wurn.
 Murjacy lenčċ, Symbeltraut.
 Mučny bruk, Mehläser.
 Mužaca babyduška, Quendel.
 Mužaca mjetlička, Melisse.
 Mydlana hlina, Bergseife.
 Mydlany kamjeň, Speckstein.
 Mysacy črij, Vogelniere.
 Mysacy krahole, Mäusebussard.
 Nabywaty měsačk, junehmender
 Mond.
 Nahi mjerzċ, Barfrost.
 Nazymna khodojta, Frostnach-
 schmetterling.

- Njedotkliwe zelo, Springjame.
 Njemdre zelo, Arnika.
 Nócna ptačina, Nachtgebügel.
 Nócne zelo, Wandkraut.
 Nyksowe zelo, Wasserneffel.
 Pačesfate zelo, Perlgras; auch
 Wassererschlauch.
 Padawa khorosć, Epilepsie.
 Pasterska hwězka, Abendstern.
 Pawkowe zelo, Rainfarren.
 Piskotaty krušk, Totenkraut (Hölz-
 käfer).
 Pisana krušwa, Schweizerhose
 (Birnenart).
 Pisane wojaki (nicht pisani wo-
 jacy), rote Baumwanzen.
 Pisany pjeršk, Streifbarsch.
 Piskaty tkale, Weberfnecht
 (Spinne).
 Piščata kara, Himmelsziege.
 Pječporstne zelo, auch porstne
 zelo, Fünffingerkraut.
 Pječwješskate zelo, Wolfsmilch
 (bot.).
 Pjerity & pjerjowy skót, Hof-
 geflügel, Federvieh.
 Pjerkata nalika, Federnelke.
 Pjeršate zelo (Noli me tangere),
 wilde Balsamine.
 Płonowe zelo, Wegwart.
 Płony štom, wilder Obstbaum.
 Póćiwe zelo, Dachsenjunge.
 Pódrjene zelo, Verusfrau.
 Podruzna kósć, Iiberbein.
 Podružny róst, Schmaroger-
 gewächs.
 Pohanske zelo, Wundkraut.
 Pochowa pjeršč, Torferde.
 Poklate zelo, Boretisch.
 Połne kwětki, gefüllte Blumen.
 Połny měsačk, Vollmond.
 Pólna myš, Feldmaus.
 Pólne boby, Saubohnen.
 Pólny šwjerč, Feldgrille.
 Pólska ruta, Erdrauch.
 Pólska woš, Ameisenlöwe.
 Pólski škowronc, škowronč,
 Haubenlerche.
 Pomjatkowe zelo, Betonie.
 Pomocne zelo, Steinbibernell.
 Porjadne lěto, ein gemeines Jahr.
 Popjerjowy kefk, Kellerhals.
 Pótné džěrki, Poren.
 Prašiwe zelo, Ephru.
 Prawa & prawočanska rāpa,
 Stoppelrübe.
 Překlustnjene črjewa, Darmver-
 schlingung.
 Přeciwné zelo, Afelei.
 Přestupna smjerc, Scheintod.
 Přestupne lěto, Schaltjahr.
 Přezymske ptaki, Standvögel.
 Přibjeraty & přibywaty měsačk,
 zunehmender Mond.
 Přitulny ptak (ptačk), Sympathie-
 vogel.
 Přizivna rostlina, Schmaroger-
 pflanze.
 Přizivne zwěrjo, Schmarogertier.
 Psowa & psowja jahodzina,
 Schießbeerstrauch.
 Psowja łoboda, Hundsmelde.
 Psowje dny, Hundstage.
 Psyče kholowy, Wollgras.
 Psyče stróžawki, Rispenfloeden-
 blume.
 Psyči bóž, Attichholder.
 Ptači kraholec, Geier.
 Ptači sočk, Vogelwichte.
 Pucherjaty kefk, Blasenstrauch.
 Puchesfate zelo, Wassererschlauch
 (Pflanze).
 Puknjena sytk, Rehruch.
 Pyšna hilka, Gimpel.
 Rače wóčko, Krebsauge.
 Rajski ptak, Paradiesvogel.
 Rakowe zelo, Spierstaude.
 Ranjene zelo, Schöllkraut.

- Rěčny bóz, Bitterjüß (Pflanze).
 Rěčny karp, Flußkarpfen.
 Ritne wački, Astariden.
 Rjadkaty ječmjeń, Zeilengerste.
 Rječazny pos, Kettenhund.
 Rjepikate zelo, gelbe Gänseblume.
 Rjepikojte zelo, Gänsefingerkraut.
 Rodžeńcowe & rodzenicowe zelo,
 Mutterkraut.
 Rohaty bruk, Hirschkäfer.
 Rólny kokot, Auerhahn.
 Rozdute zelo, Rainfarren.
 Róžowa popla, Rosenpappelkraut.
 Rubježne pčoly, Raubtieten.
 Rubježny ptak, Raubvogel.
 Rudna woda, Eisenerdwasser.
 Rudny kamjeń, Raseneisenstein.
 Runace & runawe zelo, Wohl-
 verleiß.
 Rybjace pjero, Flossfeder.
 Rytowawe zelo, Wiesenschaum-
 kraut.
 Rzy kón, rotbraunes Pferd.
 Rzy zloto, echtes Gold.
 Sadna khodojta (sadowy mjetel),
 Frostnachtshmetterling.
 Sadowy čekw, Obstmade.
 Sadowy štom, Obstbaum.
 Sčekly pos, toller Hund.
 Sedomdziesiątne zelo, blauer Stein-
 fleck.
 Serpikojta & serpojta trawa,
 Eichelbohne.
 Skačity pawk, Hüpfspinne.
 Skaličny kamjeń, Galizienstein
 (Galizienstein).
 Skalna sól, Steinsalz.
 Skalny kozol, Steinbock.
 Skaženy pos, toller Hund.
 Skiwlata sowa, Schleiereule.
 Slódka babka, Biene.
 Slódka trawa & trawka, Ruchgras.
 Slódke drjewko, Süßholz.
 Slódke lopjena, Pferdeampfer.
- Slódke truki, Zuckerschoten.
 Slódke zorno, Anis.
 Slona woda, Soole.
 Slónčna rosa, Sonnentau.
 Slónčna róža, Sonnenblume.
 Slónčne kolo, Hof um die Sonne.
 Slónčne róžički, Sonnenröschen
 (Helianthemum).
 Slónčne začemnjnje, Sonnen-
 finsternis.
 Slónčne zelo, Sichorienkraut.
 Slónčny zaskon, Sonnenfinsternis.
 Slone morjo, das tote Meer (bibl.).
 Slone zóro, Salzquelle.
 Slonowy zub, Elfenbein.
 Slony kamjeń, Maun.
 Slepý hadžik, Blindschleiche.
 Slinawy pjersk, Schleimbarsch.
 Slowčínowe truki, die „Taschen“
 auf Pflaumenbäumen.
 Smažny bručk, Brauchläser.
 Smjerdžata kwětka, Sophien-
 kraut.
 Smjerdžata pólsica, Schweine-
 melbe.
 Smjerdžaty kečk, Sophienkraut.
 Smjerdžaty štom, Eibenbaum.
 Smjertna róža, Ringelblume.
 Smjertne zelo, Buchsbaum.
 Smjertny & bėrnjacy mjetel, Toten-
 kopf (Schmetterling).
 Smjetanowe zelo, Nessenswurz.
 Sněhowe mjetele, Schneeflocken.
 Spěwne & spěwawe ptački, Sing-
 vögel.
 Spinata žila, Fleckse.
 Spódna huba, Unterlippe.
 Spódne žilki, Schlagadern.
 Srawowe micki, Kriftenfleck.
 Srawowe zelo, Augentrost.
 Sróča nózka, Giersch.
 Sróče woko, Hühnerauge.
 Sróči muchaf, Neuntöter.
 Sróčina stopa, Stiefmütterchen.

- Stajna abo stejata hwězka, Polarstern.
 Stejacy šlez, Augenpappel.
 Stróžawe zelo, Schreckfräutig.
 Styskne zelo, styskniwe zelo, blašprotes Weidenröslein.
 Sucha ból, Rheuma.
 Sucha kwětka, Strohhblume.
 Sucha wuchla, Weißfisch.
 Sucha žila, Flechje.
 Suchi wóst, Eberwurz.
 Swinjaca pólšica, Schweinemelde.
 Swinjaca trawa, Vogelständerich.
 Swinjaca wopuška, Blütenšhraube.
 Swinjaca woš, Krötenstümpfe.
 Swinjace borloh, schwarzer Nachtschatten.
 Swinjace boby, Sautbohnen.
 Swinjacy pysk, Schweinsrüffel.
 Swinjacy žebješ, Hundsfamille.
 Swjateje Mafcyňa kopfiwka, Frauenmessel (?).
 Swjateje Mafcyňa kwětka, Marienblümlein.
 Swjateje Mafcyne čriyki, Eifenhütchen.
 Swjateje Mafcyne koniki, Libellen.
 Swjateje Mafcyne kožuški, Frauenmantel.
 Swjateje Mafcyne mantlki, Frauenmantel.
 Swjateje Mafcyne sórcuški, Frauenmantel.
 Swjateje Mafcyne šwejski, Frauenmantel.
 Swjateje Mafcyne zubčki, Frauenzahnwurz (?).
 Swjateje Mafcyňy bručk, Marienläufer.
 Swjateje Marine sylzy, rote Fuchsie.
 Swjatojanska muška, | Johannis-
 Swjatojanska wačka, | würmchen.
 Swjatojanski bručk, bruk, Suniläufer.
- Sydrjecaty & sydrowy kaš, Labkraut (?).
 Syra lišawa, nässende Flechte (mediz.).
 Syrkowa woda, schwefelhaltiges Wasser (in Bad Schmectwitz).
 Ščana marata, Lauffäher.
 Ščana mrowja, rote Ameise.
 Ščerčaty skóček, Schnarrheuschrecke.
 Ščotkojta nalika, Karthäusernelke.
 Ščipaty dróst, Wasserpfeffer.
 Šěra pliška, graue Bachstelze.
 Šěra rejneta, graue Reimette.
 Šěra wróna, Nebelkrähe.
 Šěrawy kamjeň, Grauwacke.
 Šěroki dešć, Landregen.
 Šipkowe sónčki, Büschel des Hagebuttenstrauches.
 Šipkowy kešk, Hagebuttenstrauch.
 Škerjedzicowe zelo, Zittergras.
 Šmrěkowyy bručk, Fichtenborfentläufer.
 Šmrěkowyy čerw, Larve des Fichtenborfentläufers.
 Šwablowa woda = syrkowa woda.
 Šwinči pos, Dachshund.
 Šwjerčowe zelo, Besenginster.
 Točata myš, Reitmaus.
 Tołsty korjeň, Helenium.
 Třepjetate zwónčki, Bitterglockel.
 Trubičkate, trubkowe hriby, Röhrenpilze (Boleti).
 Tuchořske jahody, Heidelbeeren.
 Turkowska kačka, türkische Ente.
 Turkowska lilija, Türfenbund.
 Turkowska pšěna, Mais.
 Turkowska želbija, Frauenminze.
 Turkowske bombawy, Paradiesäpfel, Tomaten.
 Turkowske kury, Truthühner.
 Turkowski bóž, Glieder (persischer).
 Turkowski kapon, Truthahn.
 Tymjana & tymjeňtna pjeršć, Moorerbe.

- Tymješćowe jahody, Sumpfsheidelbeeren.
 Wěšćaty prućik, } Wünschel-
 Wěšćaty rozsošk. } rutengabel.
 Wićina & wićna řěpa, Sichtrübe.
 Widomny had, Ringelnatter.
 Wisata wjefba, Trauerweide.
 Wisate zelo, Spurre.
 Wisaty wóst, Bisambistel.
 Wiwawe micki, Wollgras.
 Wiwawe zelo, Elbernfräut.
 Wjelča zyma, grimmtige Kälte.
 Wjelče drjewo, Kellerhäls.
 Wjelče mloko, Wolfsmilch.
 Wjelče pazory, Bärlapp.
 Wjelče woko, Belladonna.
 Wjelči hlód, Heißhunger.
 Wjelči kerk, Seidelbast.
 Wjelči mėsac, Dezember.
 Wjelči pazor, Wolfsklaue der Hunde.
 Wjelči pos, Wolfshund.
 Wóčkowa taćalka, Iris im Auge.
 Wóčkowe zerno, zernko, Pupille.
 Wódna ješčelca, Wassermolch.
 Wódna kurotwa (kurotej), Sumpfschnepfe.
 Wódna mil, Pfeilfräut.
 Wódna myš, Wasserratte.
 Wódne kurjo, Reichhuhn.
 Wódnomužowa morchej, Wasserstierling.
 Wódnomužowe blki, Stechmücken.
 Wódnomužowe holěki, Wasserjungfern.
 Wódnomužowe koniki, Reichhünten.
 Wódnomužowe lžicy, Froschlöffel.
 Wódnomužowy kał, Riesenampfer.
 Wódnomužowy khlěb, ährenförmige Kapuzel.
 Wódnomužowy khód, Wasserstlauch (Pflanze).
 Wódnomužowy pawk, Wasserpinne.
 Wódnomužowy škórc, Wasserstar.
 Wódný trosk, Wasserstigmaus.
 Wohnjowa zmija, Kupferschlange.
 Wohnjowe zelo, Wiesentknopf und Wiesenspierslaude.
 Wohnjowy had, Feuerschlange.
 Wolane zelo, Berufungsfräut.
 Wolmjane micki, Wollgras.
 Wolaca mula, Bisuitschwamm.
 Wolace zelo, Baldrian.
 Wolacy jazyk, Dschenzunge (Pflanze).
 Wolijowa waka, Mairwurm, Mairwurm.
 Wólšowy bručk, Chrysomele (Blattkäfer).
 Wopuškaty mjetel, Schwalbenschwanz (Schmetterling).
 Wósmužowa hora, Stromberg.
 Wospjetna swětlina, Gegensthein (astron.).
 Wotěbjeraty mėsacik, abnehmender Mond.
 Wotpoćinkowe zelo, Sichorienfräut.
 Wotpoćowate zelo, Labfräut.
 Wotwodne žily, Pulsadern.
 Wowča rutej & rutwica, rutwička, Schafgarbe.
 Wowča solotej, Kapuzchen.
 Wowča waka, Drehwurm der Schafe.
 Wowča zyma, Kälte zur Zeit der Schlehndornblüte.
 Wowči hrib, Schafstörchenpilz.
 Wowči pos, Schäferhund.
 Wrjeskotaty skóčk, Schnarrheuschrecke.
 Wroblaca nózka, gelbe Gänseblume.
 Wubywatý mėsacik, abnehmender Mond.
 Wuhornjeny hrib, ausgehöhlter Blätterpilz.
 Wuchata sowa, Ohr- oder Horneule.

- Wuchaty njetopyř, gemeine Ohren-
 fledermaus.
 Wulka kohlica, Hermelin.
 Wulka liška & sadowa liška, der
 große Fuchs (Schmetterling).
 Wulka myš, Ratte.
 Wulka sowa, Uhu.
 Wulki njetopyř, Waldfledermaus.
 Wulki rózka, Januar.
 Wulki skrahole, Habicht.
 Wumjerowe zelo, Anspringer-
 fraut.
 Wutrobna žila, die große Aorta.
 Wutrobne zelo, Gänsefingerkraut.
 Wutrobny dóček, Herzgrube.
 Wutrobny pukot, Herzklopfen.
 Wutrobny spink, Herzgeßpann.
 Wutrobny zahork, Brustentzündung.
 Wutrobne kwětka, Barnassia.
 Zahorjene črjewa, Darmentzündung.
 Zahornjeni hrib, } eingerollter
 Zakuleny hrib, } Blätterpilz.
 Zahrodne zwónčki, Akelei.
 Zahrodny & wulki lenčk, Löwen-
 mantel.
 Zaječi khléb, Feldbastardimsje und
 auch Knautgras.
 Zasparne zelo, Wollgras.
 Zastajaty dych, Asthma.
 Zelena ješčelca, Säugferchen
 (= Eibeiße).
 Zelena kwětka, grüne Nieswurzel.
 Zelena mucha, grüne Glanzfliege.
 Zelena wróna, Mandelträhle.
 Zelena wopuška, Kernbeißer.
 Zelena zybka, Grünfink.
 Zelena žaba, der grüne (eßbare)
 Wasserfrosch.
 Zelena žabka, Laubfrosch.
 Zeleny bruk, spanische Fliege.
 Zeleny dypak & dypornak, grüner
 Rauhacker, Grünspecht.
 Zeleny karandč, Laubreinetten.
 Zeleny skóček, Laubheuschrecke.
 Zeleny wrobl, Eißvogel.
 Zeleny zerc & zeleny zerczawc,
 Grünspan.
 Zemski abo hórski wolij, Petro-
 leum, Naphtal.
 Zhibane zelo, krause Malve.
 Zhorjene pluca, Lungenentzündung.
 Zhubjena hwězka, Sternschnuppe.
 Zle wlohi, Rheumatismus.
 Zlota drózna, Golddroffel.
 Zlota hana, glänzender Lauffäßer.
 Zlota hložčka, Sommerzaunkönig.
 Zlota hluška, gelbe Klaffer.
 Zlota lina & zloty lin, Goldschleie.
 Zlota liška, Schafal.
 Zlota mucha, goldgrüne Fliege.
 Zlota rejneta, Goldreinetten.
 Zlota wjerkba, Dotterweide.
 Zlota wrjećenca, Pfennigkraut
 = Rattergold.
 Zlota žila, besonders fruchtbarer
 Klunenfleisen.
 Zlote jabluko, Goldparmane;
 Apfelsine.
 Zlote kitki, Goldregen (Cytisus
 Laburnum).
 Zlote pjenježki, gelbe Klafferblume.
 Zlote praslenki, gefüllte Ranunkel.
 Zlote ptacki, Kanarienvogelstaube.
 Zlote zelo, Mauerpfeffer.
 Zloty bažant, Goldfasan.
 Zloty bručk, Rosentäßer.
 Zloty buk, serbische Goldbuche.
 Zloty dub, Konfordieneidehe.
 Zloty džećel, Goldklee.
 Zloty karpik, Goldfisch.
 Zloty kachc, kašč, krachc, gold-
 grüner Lauffäßer.
 Zloty kwětka, Goldblume.
 Zloty kharask, Goldfaraußehe,
 Siebel (Cyprinus Gibelio).

·Zloty mjetel, Buttervogel (Schmetterling).	Žiwe mjaso, wildes Fleisch.
·Zloty pruć & prut, Goldrute.	Žiwe slěboro, Quecksilber.
·Zloty ptak, Pirol.	Žiwe železo, Magnet.
·Zloty sknadžik, Goldammerchen (Regulus cristatus).	Žiwicojty mjerkl, bituminöser Mergelschiefer.
·Zloty topol, gelbe Pappel.	Žiwicowa drjewina, Harzbäume.
·Zloty zelenc, Berggrün.	Žoldkowe zelo, Magenfraut; En- žian.
·Zloty wrobl, Goldammer; Ka- narienvogel.	Žoldkowy skaz, Magenstörung.
·Zwjersna huba, Oberlippe.	Žoldkowy spink, Magenkrampf.
·Zwonkne žilki, Blutadern.	Žoldkowy stwjerd, Magenver- härtung.
·Zymne zelo, Helmkraut.	Žolta cyaawka, gelbe Waldneffel.
·Zymske ptaki, Standvögel.	Žolta dziwizna, Wollkraut.
·Žabjaca kwětka, Bergstiegmännchen.	Žolta kwitlina, gelber Schnecken- flee.
·Žabjaca šćuka, Froschlach.	Žolta khorosć, Gelbsucht.
·Žabjace žerchej, Brunnenkresse.	Žolta pliška, gelbe Bachstelze.
·Žabjace poslešćo, Froschlach.	Žolta woka, Platterbse.
·Žabjace zelo, Waldkreuzkraut.	Žolta kičina, Goldregen.
·Žarowne zelo, Perilla.	Žolta rězyna, goldbraune Segge.
·Žarowny mjetel, Trauermantel.	Žolte kitki, Dermennig.
·Železne zelo, Verbena.	Žolte slowki, große und kleine Mirabellen.
·Židnjace zozhy, Gehirnerwei- chung.	Žolty elowjek, Mensch von der mongolischen Rasse.
·Židžana pawčinka, Altweweiber- sommer.	Žolty džećel, Goldflee.
·Židžana waka & auč husańca, Seidenraupe.	Žolty lak, Goldblat (Cheiranthus).
·Žilane zelo, Dermennig.	Žolty žebjeť, Afterranunkel.
·Žitna wačka, Kornwurm.	Žonjaca pólšica, stinkender Gänse- fuß.
·Žitny zez, Getreiderost.	Žonjacy šćan, Nachtwiole.
·Žiwe drjewo, Nadelhölzer; Ze- bensbaum.	Žórlaca rězyna, Quellenried.
	Žórlace sydliny, Quellabjäge.

Z listow Herty Wićazec w lět. 1843—1855 pisanych.

Dodawk k žiwjenjopisu basnjeŕki.

Z wurězkow † Jana Bohuwěra Mučinka wotpisał a podał
Jan Cyž, Serbowčan.

Předśłowo.

Adolf Černý we swojej wubjernej a dokładnej monografiji wo
Herty Wićazec, přenjeje serbskeje basnjeŕki, žiwjenju a pismach

w Časopisu M. S. 1900, str. 105 sl. wobžaruje, zo njeběše jemu móžno, listy k wohladanju a wužiću dostać, kotrež bě naša basnješka něhdy mlódemu wučerjej J. B. Mučinkej pisała, dokelž drje bychu wone nam wotmolwjenje dale „na přeměnu we hlubinach jeje něžneje duše, kiž so při bližšim přirunowanju jeje pěsnjow z wobeju periodow jeje basnjenja pokazuje“ (str. 107). Kn. wučer em. J. B. Mučink jemu w lišće 23. jan. 1894 pisaše, zo je wón Hercine listy jemu pisane po jeje žadanju zničil, ale zo je sebi z nich před lětami wučah sčinił zestajawši wšitke te městna, kotrež běchu wjetšeje literariskeje wažnosće, zo pak je so jemu tutón wučah bohužel pozdžišo zhubił (str. 112).

Nimale džesać lět po tym a tři lěta po wudaću A. Černého monografije wo Herce k hodom 1903, potajkim krótko do swojeje smjerće († 24. jan. 1904 w Zemicach 82 lět stary) J. B. Mučink mi spomnjene wučahi z Hercinych listow pósła z próstwu, zo bych je w Časopisu M. S. wozjewił přidawši: „Kn. prof. Černý praji (t. j. w Čas. 1900, str. 110), zo sym ja we připisku na njeho Herty dla něšto wuwostajil. To je so tehodla stało, dokelž běchu so wučahi z jeje listow tehdom zhubile. Nětko pak sym je wróco dostał a chcú něšto z nich zdžělić.“ — Z dobom mi wón tež pósła pjeć němskich basni našeje basnječki (jenu z jeje samsnej ruku pisanu — autographum), kotrež njech su na kóncu tutych listow sobu wotčišćane.

Ja tutón mi pósłany pokład hnydom po smjerći Mučinka nje-wozewjeh, dokelž so nadžijach, zo so w Mučinkowym zawostajenstwje snano tola hišće Hercine listy w originalu namakaju. Ja tohodla z jeho zawostajenymi jednach a pytach, ale njenamaka so — ničó. Tuž džě njech su nětko tu Mučinkowe wučahi wot njeho samocho za wozjewjenje postajene skónčnje zjawnosći přepodate. Dokelž pak je Mučink je nimale slepy na woči pisał, so jeho rukopis do čišćernje pósłać njehodžeše; tež njesu wšitke jeho wurězki a wupiski kruće chronologiscej rjadowane. Tohodla je jich wotpisanje za čišć a zryadowanje po času přecelniwje kn. stud. theol. Jan Cyž z Kašec wobstaral.

Tute wurězki abo wučahi dadža nam hluboko pohladać do něžneje, sprawneje, čisteje a nadobneje knježniskeje duše našeje basnječki a wujasnjuja nam derje dosć, štož běše nam dotal hišće čémmne w nalěću jeje žiwjenja. Wone budža wěsće wšitkich čući-nych čitarjow jimać a zwobkhowaju wažnosć za naše serbske pismowstwo.

Redaktor.

K ónc lěta 1843.

— — Swérne přecelstwo budže namaj hišće w nazymje žiwjenja čerstwe kwětki na puć žiwjenja slać. Čiste njech wono

wostanje při wšitkich našich podeńdzenjach, wšak je wono naj-
rjeńša, njezahinita kwětka, kotruž je Bóh ludžom k radosći a
k troštej darił. — — —

Lubosć je najsylniše začuće, dokaž wona žaneho člowjeka
njeprěpušći. Ty měniš: Lubosć je najrjeńši són. Ja njejsym
teho měnjenja, přetož džeržu cyłe žiwjenje za són a wocúenje
sěčuje w tamnym žiwjenju, hdžež ma wšitko jebate zamyslenje
swój kónc. Tam nam nowe slóncó zeskhadža, kiž nam wěrnosć
rozjasni. — — —

Wot tych mi požčenych knihow su so mi „Paul a Virginia“
najlěpje spodobate. Krasne je jeju dowěrjenje k Bohu, krasne
jeju khrobě zadžerženje w nuzy a styskności, krasna jeju miłosć,
luboznosć, jeju přecelstwo a lubosć w jeju domowinje. O mohła
ja tutej Virginii podobna bý! — — —

Zaso stejimy na kóncu lěta. Derje temu, kiž je čas derje
nałožil a to swoje skutkował po móžnosći. Wón móže bjeze
stracha do přichoda hladać. — — — Njewěmy, što so w při-
chodže stanje a hač budže nam přichod čerņje abo kwětki na puč
žiwjenja slać, tola nadžijamy so, zo přez Božu miłosć móc do-
stanjemy, tež najčezše znjesé, a zo najhórše přewinjemy, hdyž
našu přislušnosć činimy. — — —

Luby přecélo! Zdaluj so, tak wjele hač móžno, tajkich ro-
potnych wjeselow, kiž duchowne zbože zaničuja a dušu wot nje-
bjeskeho do procha zaryja. Hdžež tež sy a khodžiš, njezapomni
swoje njebjeske powołanje. Boža hnada budž z Tobu tež w no-
wym lěće!

~~~~~  
16. měrcá 1844.

Ty sy wozboženy přez lubosć, luby přecélo! Budž rozhlad-  
niwy a njeprěkhwataj so, zo by so junu njetrjebał kać. Nje-  
hladať na rjane njezewoči same, ale na dušu a dobre počinki.  
Lubosć dyrbi bý wutrajny zwjazk, kiž hač k wěčnosći přewodža  
čiste wutroby. Hdyž sy so z lubowanej zjednočil a sy zbožo na-  
makał w čichej domiznje, a hdyž Ty z lubowanej mandželskej  
mjez luboznými džěćimi poňny radosće a w měrje sedžiš, a wona  
Tebi jako dobra towarška wšitku čezu pomjeńši a Či wot čola



wotwozmje: potom dopomń so w zbożu na tu, z kotrejž sy lěta dołho tež wobkhad měł pisomnje! Sym teje nadźije, zo Bóh luby Knjez junu wšitkich w swojim raju zjednoći, kiž su na swěće dobre, krasne a duchowne kubła za wyšše dźerželi, hač zachodny mamon a swětno wjesela, kiž dušu njewobzbožuja, ale ju zymnu wostaja, zo čłowjek žanu prawu spokojnosć njedostanje. — — —

Derje temu, kiž je tudy na zemi stajnje na tym dźěłał, zo by so wudokonjał. Tajcy budža we wěčnosti na wyšším skhodženku stać a budže jim składnosć data, zo mohli wjetšu dostojnosć ducha sebi nadobyć w raju měra a radosće. — —

Z mojimi towarškami a přećelami sobu slědžu, zo bych so wudokonjała a přez to mój dźak wotwjedła temu, kiž je mi tajku hnadu spožiči. — — —

Krasne a zwjeselace je začuće, hdyž wěmy, zo maju druzy dowěru k nam a zo je derjeměnjenje tych z nami, kiž za najslawnišich plaća.

12. septembra 1844.

Z přećom zboža za Tebje powitach džensa rano slóncu na njebju. Njech je Twoje dalše žiwjenje slóncu podobne. Wulkotne a krasne źórło wšitkeho swěta je slóncu, přetož wono dawa žiwjenje, ćoplotu a płódnosć a čini to stajnje a přeco, bychuli tež mjez milionami, kotrychž je wono zwjeseliło a wozbožilo, njedžakomni byli, kiž njejsu swojemu stworićelej khwalbu dawali za wšitke dostate dobroty. Połne žohnowanja budž Twoje dalše žiwjenje. Staraj so dale wo to, zo by druhich wozbožował. Bóh wotstroń wšitke zadźewki Twojeho skutkowanja a wobradž Tebi připóznaće swěta. A hdyž tež tuto připóznaće wuwostanje, njedaj so molić, ale stupaj do přědka na puću žiwjenja a dobrych počinow a njezabudž kónc a nadawk našeho njebieskeho powołanja.

4. oktobra 1844.

Kaž rjane a krasne tež so nam husto žiwjenje być zda, kaž młódné a blyščate my jeho barby a kćenja widźimy, a kaž jeho wjesela a wužiwanja nam so blyšća, to přińdu tola k nam tež hodžiny, hdžež my z błukim wobličom jenož mhlů a scěn widźimy. Na wutrobje leža ćémne mróće. My so hněwamy a

njespokojnosť stupa do našeje wutroby. Nóc nas wobdawa a ani jenička hwězka njerozjasnja náš khód. Přińdžemy na mysle, zo padnjemy. Nam so zda, zo smy tutemu swětej wučekli a hladamy ze zACPěcom na to swětně. Što pak je nas tak njespokojnych sčinišo? ZACPěco druhich, kiž naše skutkowanje hanja a zaničuja, kiž nas njerozymja a nam wopačne wotpohladanje poděiskaju a same naše najswjećíše začuća a čistosć našeje wutroby a duše skazyć pytaju a so na nas přišłodžėja. Tola, hdyž my čistosć wutroby wobkhowamy, budže wona nas debić, kaž kołp přeco kołp wostanje, bychy-li jeho tež zli towaršoj do mutneho hata zahnali. Zawěsće, čas přińdže, w kotrymž njewinowatosć dobyće dostanje a so zradować móže. Chcemy-li my najwyšše zbože tuteho žiwjenja docpěć, dyrbimy za tym stać, zo bychmy našemu zbóžnikěj podobni byli, wšak je wón přez wučbu a žiwjenje pokazal, kak mamy my slědzić a khodzić za jeho stopami. Z tym so naša radosć a spokojnosť zaso wróci, haj budže hišće powyšěna a překrasnjena. Mrócele na njejbu našeje wutroby dyrbja so minyć. Hdyž tež tuto žiwjenje njeje stajně nalěco, njeje tola tež stajna zyma a nóc. Pobožny čłowjek stupa bjez stracha na puću žiwjenja dale, dokelž wě, zo junu čotnik jeho přewjeze do wěčnosće. —

1. januara 1855.

— — — My bychmy ze strachom do noweho lěta zastupili, njebychmy-li wjedźeli, zo mamy lubowaceho wótea w njejbu, kiž naše podeńdženja wodzi. Tehodla, njech tež wětr žiwjenja hač nanajhóršo howri, tak zo njewěmy, hdže nutř, hdže won, hdyž tež zymna čma nam swětlo zaničić pyta, potom nas ta wěra troštuje a pozběhuje, zo Bóh tón Knjez wšo tyšně wotstroni a nas junu do rjeńšeho kraja dowjedže. Chcemoj tehodla k nowemu lětu naju zwjazk přecelstwa wobnowić. — — —

Bóh daj, zo by Ty zbožowniši był, hač ja to běch a sym. Přegu Tebi, zo mohł sebi w nowym léce załožiť swójbne zbožo bjeze wšěje žalósće, zo mohł w spokojnosťi živy być z tej, kotruž sy sebi zhladał. Njech čista lubosć a swěrne přecelstwo Twoje dny porjeńšetej kóždy čas. Njech Tebi Twoja přichodna mandželska po čěžkim džěle pót z wobliča zetrěje a so stajnje

prócuje, Twoju dzěławosć podpjerać a položeć a to přez luboznosć, přećelnosć a wšitke žónske a domjace počinki. Bóh daj Ći pobožnu žonu a dobrou hospozu, daj strowosć a móc k dopjelnjenju wšitkich Twojich přisłušnosćow. Haj, jeho miłosć daj Tebi tón měř w domje a w duši, kiž z njejba wukhadža a wobnadenym čłowjekam so dari. Bóh wjeršny daj Tebi to zbožo, kotrež Tebi z wutrobu přeju a kotrež ja swojemu jeničkemu přećelej wutrobnje rada popřeju. — —

Kak sym ja radostna, hdyž při sebi rozpominam nadawk žiwjenja. Zraduju so na stwórbje. Kóžda wačka, kóžda trawička je mi luba. Ja so w stwórbje tak wjeselu, zo mohła cyly swět wobjeć. Zbožowna sym, hdyž před mojim duchom wobrazy ze zańdženého časa nimo džeja, kiž běchu lubozne, a hladam z wjeselom do přichoda, dokelž wěm, zo tón, kiž je mi w zańdženym času hnadu a lubosć wopokazał, na mnje tež w přichodze njezabudze. Při tym pozběhuje so moja duša horje k njebjeskim rajam, dokelž wěm, zo tu žane wobstajne město nimamy, ale te přichodne pytać dyrbimy. A tak wobroćeju so moje mysle zaso na smjereć a row. — —

Bjezbóžny so strachuje, hdyž so čas bliži, zo dyrbi hotowy być na tamny puć, kotryž ma hić, zo by do městna zastupił, kiž je žiwemu zawrjene. Wón ma stupić před sudnika, kiž ma wótrej woči. Před nim ma swoje skutki wotkryć, a hdy by to nječinił, Bóh luby Knjez je znaje, wšak wón wšitke čłowjeske wutroby přewidzi a budže kóždemu dać po tym, štož je činił w žiwjenju. Štož je bohobojazne žiwjenje wjedł, móže bjez stracha a z wjesoły mi začuće mi tutón posledni puć nastupić. Swědomje jeho njetyš. Swoje přisłušnosće je dopjelnił. Za wudželene dobroty a skutki smilnosće su džakne modlitwy k temu přišle, kiž ma wjesele na smilnosći. — —

Čłowska słabosć je na tym wina, zo čłowjek husto to nje-dokonja, štož je sebi předewzał. Tola dyrbi wón stajnje na tym dźělać, zo by so dokonjeńši sčinił, a ma honić za tym, štož sebi Bóh žada. To powjetši wjesele a radosć duše a wjedze do přědka.

Derje za nas, hdyž ženje ta hodžinka k nam njeprjědže, zo bychmy so teho kać dyrbjeli, štož smy činili. Husto so to tak

dopjelníe njehodži, čehož smy so nadželi. A město rjanych slónčnych pruhow nam mhlý cyłu wokolnosć zakryja a našu wutrobu z bolosću napjelnja. Tola tež najwjětšu čěmnosć móže Bóh wjeršny do rańšich zerjow přewobroćić a jasny dzeń póstać. — — —

Njedaj městno we wutrobje žadosćam, kotrež so dopjelníe njemóža, přetož wone su njewušne a činja hórkosć w duši. Swět tak hižo hófki połon nam do kelucha žiwjenja lije, kotryž wužiwać dyrbimy, hdžež běchmy měd sebi nadželi. — Rjenje pak je, hdyž nam lubosć a přecelnosć njezahinite kwětki na puć žiwjenja sćeletej. Naše mysle nas husto myla. My we wopačnej wěrje něštožkuli za čopłosć dawace slónco dzeržimy, štož je jenož pońócna milina, kiž drje so rjenje blyšći, ale žaneje čopłoty njedawa. —

3./5. 1846.

Runje sym so na krasnym nalětnym njedželskim ranju domoj wróćila. Čoply dešć bě stwórbu wokřewil a w blyšćatej pyše stejachu wot krasnych kapkow rosy wudebjene trawički a druhe rostliny. Lětace stworjeńčka khwalachu stworićela w krasnych spěwach a bjez mróćelow bě jasne njebjo, kiž směwkajo na mnje dele hladaše. Nazdala so zwonješe a napominaše člowjeka, zo by njezapomnił swojeho knjeza a zbóžnika. Ja začuch radosć, wulku radosć, hdyž to wšo widžach a slyšach. Wutroba so rozšěri při tajkej krasnej stwórbje. Mje zwjeseli wuhlad do přědka, hdyž přitomnosć a zadk wopomnich, tak zo wšelake začišće so we mni zbudžichu a so we mni k cyłosći zjednoćichu, kotraž mje wozboži a mje k džakej swojemu njebjeskemu wóćej nawabi. — — —

Hdyž my přecela zhubimy, kiž je nam w džěcatstwjě a w młodych lětach blisko był a dyrbimy jemu poslednje božemje prajić, nas bolosć zapopadnje, kotraž čím dlěje traje, čím bliže je wotsaleny našej wutrobje stał. Nam je, kaž bychmy kruch našeho samstwa zhubili. Ale mój přecelo! Njedaj so při pomyslenju na smjeré a džělenje wotdžeržec wot swěrneho dopjelnjenja Tvojich přisłušnosćow, kaž dołho Tebi Bóh žiwjenje spožči. Žadyn dzeń njebudž bjez dobrych skutkow, zo njeby jenička papjerka knihow žiwjenja njewopisana wostała. Tež mój budžemoj

so dźělic dyrbjeć. Při dźelenju troštuje ta myslička, zo so junu zaso wohladamoj.

Pod khlódkdawacymi cypressami spja naši lubi zemrjeći a w našich wutrobach su woni žiwi. Na nich spominamy. Dopomnja-li so tež woni na nas? a budža-li nas junu w tamnym žiwjenju witać?

Štó wě, kak blizko je čas, kiž nam dźelenje přinjese a naš zwjazk přečelstwa rozwjaza? Hdyž tež naše ćělo do rowa skhowaju, na nim njezapomnički a druge kwětki zakčěja.

Tutemu listej bě němski spěw připołożeny:

Freuen wird uns jene Stunde,  
Die uns von der Erde ruft.  
Aus der Freundschaft treuem Bunde  
Führt sie einsam uns zur Gruft.

Mag Sturm auch die Asche der Herzen verwehen,  
Es folgt uns die Freundschaft in strahlenden Höhen.  
Begeistert durchflammt uns frohes Gefühl:  
Wir sehen uns wieder am leuchtenden Ziel.

Nur ein Kampfplatz ist die Erde,  
Droben wohnen Freud' und Ruh'.  
Unter Mühe und Beschwerde  
Steuern wir dem Hafen zu.

Lasst fröhlich in Hoffnung den Lauf uns beschliessen,  
Die Träne der Prüfung wird jenseits nicht fliesen.  
Das Ende des Kampfes wird Seligkeit sein,  
Und ewiger Friede die Sieger erfreun.

13./5. 1846.

Zrudny džeń sym poměta. Přewodžach lubu towařsku z młodych lět na pohrjebnišćo. Tam wona nětko spi a njewě ničo wjacj wo zemskéj ćwili a zrudobje. Wotstronjene su wšitke žadanja tuteho swěta a přewinjene su hórkosće, kotrež nam zapowjedjenje načini. To nući nas, ze sćeřpliwosću so do Božeje wole podać, zo to hórke znjesć pytamy, štož je nam Bóh luby Knjez napołożił. Derje temu, kiž je nawuknył spokojom być tež z najmjeńšim a kiž za tym njehoni, štož dosahnyć njezamóže.

Wšitko swětne je zachodne. Najrjeńše zynki huďby so w powětre zhubja, twarby rozpadaju a naše najrjeńše zwjeselenja zahinu, a ničo njeje wobstajne, khiba čista wutroba. Wona nas

čím bóle wozbožuje, čím čisčíša a jasniša wona je. — Duž zlož swoju cyłu prócu na jeje wuhotowanje a wupyšenje. Přetož tak maš njezachodne zbože. Tebi kwětki zakčěwaju na wšitkich łukach, zahrodach a pučach. Šćipaj kwětki, doniž kěčja. Njetwař swoje zbože na njezbože druhich ludži. Hdyž pak so slónčko twojeho zboža skhowa a mróčele a njewjedra na njebju twojeho žiwjenja nastanu, wostaň změrom a njetřepotaj, wšak w njebju tón bydli, kiž mróčele a wětry wodži a nas zakitać móže w kóždym času. — — —

Jenož čista lubosć je bójska a njezachodna a móže našu wutrobu hižo na tutym swěće zbožownu a zbóžnu sčinić. Hdyž so wěra w tamnym raju zhubi, dokelž budžetej tam našej woči wotewrjenej, zo widžimy Boha wótea wot wobliča k wobliču, budže lubosć wobstajna a wostanje. Nadžija powjedže nas hač k wrotam wyššeho Ziona, ale lubosć póndže z nami před stoł jehnjeća, kiž nam krónu dobyća a dokonjanosće poda. — —

Tež najpobožniši člowjek začuwa často mučnosć a sprócniwosć a widži, zo njeje na puću k dokonjenju na tón skhodzeńk přišoť, na kotrymž chcyeš we wěstym času stać. Wón je tež na wuzkim puću stejo wostať, kiž k swjatnicy knjeza njebjesow a zemje wjedže. Tola ma we sebi to přeswědčenje, zo je wola dobra była. Hačrunjež je jeho słabosć wobjała a je jeho spytowanje w hiću na prawym puću zadžeržalo, wón tola njezadwěluje, ale prosy hišće nutrnišo: „Njewjedz nas do spytowanja.“

Přecel wot přecěla dže a často so slónco nam skhowa. Štož rano nas zwjesela, zdawa so wječor nam són. Wjele jich je, kiž tute słowa sławného spěwarja wopřijeć njemóža, dokelž ženje swěrneho přecěla namakali njejsu. Ja pak sym přecěla namakała, kotrehož za woprawdžiteho a swěrneho džeržu. Dopomnjeće na njeho budže mje stajnje přewodзец a porjenjeć moje přichodne dny. Nadžijam so, zo tež wón junu w swojej domiznje na tu spominać budže, kotrejž je wón zabawu, powučenje a nastork k pěsnjenju dawať. Hač budžemoj so hdy wjacy widžec? Bóh to wě! Tola w tamnym raju je zasowidženje za tych, kiž su swěrní wostali hač do kónca swojemu zbóžnikkej, kotrymž Bóh. naš Knjez da krónu žiwjenja. —

Hdyž so tež naše puće džěła, to so junu na kóncu zaso zetkamy, tam hdžež žane molenje a žane dwělowanje nas wjacj njeměrných činić njebudže. Tam budže knježić najrjeńša přezjenosć abo harmonija čistych dušow, a tam namakamy najwvyšši ideal swěrneho přecelstwa. — —

Kaž ćíše kołp na wodže ćemneho jězora płowa, tak ćiche je žiwjenje pobožneho pućowarja na šćežcy k wěrnemu wótcnemu kraju. Jeho žadosć po wěrnym a wobstajnym domje ćeri jeho stajnje do přědka, tež teho, kiž tudy ćěrpjeć ma, wšak poskićeju jemu jandželjo tón pokoj, kotryž tudy na zemi njeměješe. —

31./12. 1846.

Za mało hodžinow stejimy při rowje stareho lěta a rańše zerja noweho skhadžeju. Kak dołho budže hišće trać a tež my stejimy při swojim rowje a při nim swita hižo ranje lěpšeho hać zeńskeho žiwjenja. Džeń, kotryž scěhuje, njebudže zrudny abo njezbožo rodžacy, ale tajki, kiž jasnosć a žohnowanje a krasne žně lubi tym, kiž su w pobožnosći swój běh dokonjeli a so přez žane spytowanje wot praweho puća wotćišćeć njedachu. W spytowanjach woni tři wěcy před sobu widžachu. Ty je znaješ:

Wěra nas sylni a dawa nam móc, zo móžemy spytowanjam napřećo stupać a je wotstronić; wona nas pozběhuje we wšitkich tyšnosćach a wući nas horje zhladować k njeju, do kraja, w kotrymž wěčny měř knježi.

Lubosć je wozbožacy jandžel našeho žiwjenja, kiž nam ćemnosć rozjasnja a nam k bokej steji z troštom a ze smilnosću, hdyž my do zmylkow a błuda zapadnjemy. Lubosć wjedže nas přez zawěte, molace puće tuteho žiwjenja a wotewri nam wrota k wěrnemu wótcnemu kraju.

Nadžija wšitko wožiwja a nadžija nas njewopuści tak dołho, hać w tutym swěće jako cuznicy a putnicy khodžimy a za prawym pućom slědžimy. Wona zašćěpja žadanje po druhim žiwjenju we wěčnosći do našich wutrobow. — — —

Sym so rozsudžiła: Wostanu swobodna. Swoboda je pycha ducha! Čehodla dyrbju runje ja přeco tych lubować, kiž mje nje-rozýmja? a mje zaso lubować njesmědža? A tym, kotřiž mje wěrnje a wutrobnje lubuja, steju ja zymna a horda napřećiwo. —

25./3. 1847.

— — Zraduj so! Nalěčo so bliži! Hižom je wono swojich adjutantow wupóstało do wšitkich kóncow. Njeslyšiš spěwanje škowrončka, kiž so spěwajo k módreemu njebju zběha? Pytaj tež ty dale to, štož k njebju wjedže. Sněhownički připowědaju, zo je nalěčo blisko. —

11./9. 1847.

Zaso zastupiš Ty jutře do noweho lěta swojeho žiwjenja. Daj Bóh w swojej lubosći a miłosći wjele zboža a wobarnuj Tebje před strachom a njezbožom! Jutře swoje modlitwy za Tebje k njebju pósćelu a Boha budu wo dalše žohnowanje teho prosyć, kiž je wjele lět mój swěrný přećel był. — —

Prěnje lěta mojeho žiwjenja zańdžechu číše a měrnje, a ja znajach wjesela, kiž žiwjenje porjeńšuje jenož po mjenje. Nětko pak, hdyž mje lóšt a wjesele wot wšitkich bokow wobdawa a mi na wšelkich pućach napřećiwo stupa, widžu, kak derje je, hdyž je čłowjek sebi wěstu samostatnosć a krutu swójnosć abo charakter dobył. Přetož tak jenož móžemy, hdyž hawtowaca młodosć a čelne žadosće nas nadpaduju a nam swět w cyle hinašim swětle pokazuja, hač wón woprawdže je, spytowanja najlěpje přewinyć. A my tak nawuknjemy, so tutej mocy podćisnyć, kiž nas wotdžeržuje dale stupać, hač naše mocy a kubla dosahaju, a kotraž nam mjezy staji, kotrež překroćić njemóžemy a njesměmy. — —

25./10. 1847.

Přisłóženja a njesprawnosć wobdawachu mje wšudžom, a što ja při tym čěrpjach, móžeš jenož Ty woprijeć, kiž Ty žno husto do mojeje wotewrjeneje wutroby pohladny a kiž Ty moje začuća znaješ. Džensa sym zaso měrna a wjesela. Njeh wětr howri, ja so njedam na puću žiwjenja zadžeržeć, kiž k měrej wjedže. Bóh je mi hač dotal pomhał, wón budže dale pomhać. Hdyž mam jeho k přećelej, sym wjesela a spokojna, hač runjež su mi dary zboža jenož w małej měrje připadnyte. Ja so spuščam na te słowa: Pjenjezy nječinja zbožownych, spokojnosć pak je bohatstwo.



17./11. 1847.

— — — Hdyž sebi tak prawje teho před duchowne woči staju, kotrehož lubuju, potom mje swjate začuće přewozmjje, a ja sym přeswědčena, zo lubosć so njeskónči, hdyž tež žiwjenje ke kóncej dže. Wona je wučisćena wot wšeje mazanosće, swjata a pobožna, tehodla njeje wona wot tuteho swěta. Lubosć nihdy njeprěstanje! — — —

\* \* \*

Připóslany pjeršćen budž Tebi dopomnjenje wěrneho přecelstwa, wón njech Tebje dopomina we wjeselu a zrudźbje na wšitke Twoje přislušnosće, kotrež sy dobrowólnje na so wzał, zo by je po móžnosći dokonjał. Dyrbjaće-li so Tebi dny přibližić, kotrež so Tebi njespodobaju, potom pomysl na to, zo maš přecelnicu, kotraž džěl bjerje na wšitkim, štož móže Tebje potrjechić, a kiž je stajnje hotowa, to činić, štož móže Tebje troštować a změrować.

28./11. 1847.

— — — Tež bolosć je stódkka za pobožneho, kiž ma swój poskićeny keluch wupić. Bychu-li na našim puću stajnje jenož kwětki kćěte, by-li so zbožo stajnje posměwkajo k nam wobroćate, njeby-li žana mróčačka naše njebjo začmiła a bychu-li wšitke zadžewki stajnje wotstronjene byle, hdže by potom pobožnosć byla? Wona by byla hołe mjeno, kiž je wozbožacu móc zhubiłe. W bolosći a bėdženju so wona w najrjeńšim blyšču zjewja. Po dobyću powyši so naše dowěrjenje a naša radosć na tym, zo je spytowanje přewinjene a zrudoba a bolosć přětrata. Zachodne je wšitko, runje tak derje zrudoba, kaž tež wjesele.

Wšitko w stwórbje přěduje nam zachodnosć wšitkich wěcow a přiwola nam: Člowječe! tež ty póndžeš, kaž je zrudźba a wjesele šlo. Tež my so junu do procha přewobroćimy, tola nje-dyrbimy zapomnić, zo mamy njebjeske powołanje a zo mamy junu býć herbja njebjeskeho raja. Tak dołho hać smy žiwi, mamy so na tutón přichodny přebytk přihotować.

Hdyž ma do zemje položene zorno plody přinjesć, dyrbi so přewobroćić, zo by krasniše stawałe, hdyž je nalětnje slóncu k stawanju wabi. Ty stejiš hišće w nalěću lětow, ale njewěš kak dołho! Lěćo a nazyma, haj zyma sama přińdže a so woprašaj,

hač sy w žiwjenju płody přinješ a sebi njebjeske kubła nahromadził. Přetož ty njesy jenož zeński proch, ale maš njesmjertnu dušu a ducha wot Boha wukhadžaceho. Tutón duch traje wěcnje, ale tež wěrne přecelstwo a wuswjećena lubosć blyšćitej so jako hwězdze přenjeje rjadownje na njebju žiwjenja. Samym w času nuzy a zrudžby rozjasnjujetej naš zeński puć, zo jón njezhubimy a namakamy so k njebjeskemu rajej. Tajki zwjazk přetraje zachodnosć a so při rowje njezhubi, ale so we wěcnosći dale powjedže. Tehodla, mój luby přecelo! njech tež zwjazk naju přecelstwa a towarstwa dale traje, bychmoj-li so tež za krótki čas daleko wot sebje wotsalić dyrbjajej. Naju duši njedželi žana dalkosć abo dalina. Wonej so zetkatej při rańšich zerjach a při wječornych změrkach, w nalěcu a druhich džělach lěta, w młódných rjanosćach stwórby, na mhlłowojtych a slóněnych dnjach, haj wsudzom, hdžežkuli skutkujemoj. Při wšim tym njezapomnoj a njezanjerodźmoj swoje přislušnosće, kotrež su namaj w domje, w zastojnstwje a we wobkhadže z čłowjekami připokazane. Wšak dyrbymy junu před krala wšitkich kralow stupić, hdžež budžemy dopokazać měć, kajku nadžiju smy twjerdže dzerželi, kajka je naša wěra a kajka naša lubosć byla. —

31./12. 1847.

— — Na kóncu lěta móžu prajić, zo sym w tutym léce so wobohačila na wazhonjenju a póznaću čłowjekow. Přetož runje éi, ke kotrymž mějach najwjetše dowěrjenje, wo kotrychž sebi myslach, zo su z mojej dušu přezjene, za kotrychž mohla kubla a žiwjenje dać, éi su mje najhórje zjebali. Wot druhich pak, kotrychž zwonkowny čłowjek běše hruby a zymny a pola kotrychž ja najmjenje wočakowach počinki namakać, buch z najwutrobnisej přecelnosću witana. Ale při wuzne duše namakach jenož porědko. Kaž mje Bóh wjesé chce a wodžić budže, z tym sym ja spokojom; wšak wěm, zo móže wón tež najčěmniše puće rozjasnić. — —

Lěta přikhadžeju a lěta džeja! Kwětki kéjeja a kwětki zahinu. Rjane časy nas zwjesela, druhe nas zrudža. Tola mudry přihladuje spokojnje, dokelž wě, zo jemu dopomnjeće na to wostanje, štož je wón hač dotal dokonjał. Jemu wostanje dopomnjeće na druhe wjesela, kiž je jemu Bóh přez swěrne přecelstwo

zhotował. Jeho wozboža samsne prócowanje, kotrež je jeho dokonjanišeho sćiniło. Wšitko prócowanje we wědomosćach ma žohnowanje same we sebi. Hdyž tež čěło hinje a spadnje, duch wostanje mlódný a kčějaty přez wědomosć a wučenosć. A w tajkim skutkowanju nam najkrasniše róže při puću žiwjenja nastanu a naš khód porjeńšuja.

10./3. 1848.

— — — Swoje měnjenja wo nětčišim času chcu radšo zamjelčeć, přetož dyrbjaja wulke knihi pisać, hdžež dyrbjaja to wuprajic, štož by zahorjenje za swobodnosć cyłeho wulkeho zjednočeneho wótčeneho kraja mi nadawało. —

Była-li ja muž, by dyrbjal swět wo mni rěčeć — — tak pak, Herta, wostań w twojich wobmjezowanych stejišćach, njechaš-li so na žónstwu přehřešic. — — —

10./5. 1848.

— — — Bych-li muž była, cheyla skutkować kaž muž; tak pak sym słaba žónska, a njesměm žónskim postajene mjezy překroćic, zo njebych so na žónstwu přehřešila. — — —

14./5. 1848.

Při wječornych směrkach sedžu w zelenej khłódnicy našeje zahrody. Čichi wětřik mi wokřewjace wonjenje wot kćenja štomow a kečkow poskićuje. Prašam so, wo čim chcu pisnje z přecelom rěčeć. Snadž wo politycy? Ně, ně — — to je přewšědna wěc. Wo krasnym nalěcu Či napišu, kak so we nim zraduju a kak jasny a krasny powětr a wuhlad na zelene łuki a zahrody čěło a dušu wokřewja. Wot zemje pak so duch pozběhnje a pohlada do teho raja, hdžež žane podtlóčenje města nima. —

— — Potajkim chce lud cyłe Němcowstwo k jeničkemu swobodnemu krajej zjednoćic. A to ke krajej, w kotrymž ma pobožnosć, wěrnosć a prawdosć knjejstwo měć a so na přeni skhodźeńk stajic. Haj, w tutym kraju dyrbi lubosć, dowěrjenje a pobožnosć swoje prawo a knjejstwo dostać, a přez to dyrbja ludy stowaršene być. Přetož hdžež tute zwjazki njejsu, tam njepomahaju zhromadžizny, wuradžjenja a politiske towafstwa ničó! Přetož twař ma pěskny podložk, a zbože luda wuwostanje a twar so

sygnje, kiž njeje na Bože słowo a bohobojaznosť, tute sylne stołpy kóždého kraja, natwarjeny.

18./10. 1848.

— — — Robert U.\*) bě mój přećel w najrjeńšim wopriječú słowa. Kak stej so naju duši pozběhnyłej w duchownym zahorjenju do rjeńšich rajow. Při tym blyšćeštej so jeho módrej wóčcy a w tajkim pozběhnjenju wón sotřisku přećelnicu do rukow zamkny a na wutrobno wza. Stwórba bě w najrjeńšej nazymnej pyše. Módre njebo miłe na naju so posměwkowaše a hwězki mikotachu w krasnym blyšču. Slónčne pruhi njebo z krasnymi barbami debjachu, hačrunje běše so slónco hižo skhowałe. Běchu to swjećene hodžiny a žohnowane časy mojeho žiwjenja we wobkhađe z tutym přećelom. — — —

4./2. 1849.

Z wjeselom a z džaknej wutrobu stanych na narodnym dnju. Blyščate hwězki mje přenje postrowichu, hdyž won při rańšej mrokoće stupich, zo bych stworićelej w stwórbje džak a khwalbu přinjesła. Zdaše so mi, zo mi přiwołaju: „Jenož w našej rjenišej rajinje knježi wěrne wjesele!“ O to bě krasne njedzelske ranje! Začuch přitomnosť Boha a to čím bóle, hdyž so poča zwonić. Džěch do Božeho domu a spěwach nutrnje sobu: „Jeno nuzne je to jene atd.“

Po někotrych hodžinach stejach zaso w Božim domje z druhimi začučemi. Před wołtarjom stejese w njewjesćinej drasće junu wutrobnje lubowana přećelnica a towařska Klara. Wona bu wěrowana z tym, kotryž bě ju sebi zhladał. Ale prjedawša towařska a něćiša njewjesta — kajki rozdžěl! Junu so jeje wóčcy jasnje blyšćeštej, čistosc wutroby wuznamjenješe so na krasnym wobliču, a kóždy měješe wjesele na krasnej wosobje a postawje. Nětko pak hladaštej hłuboko ležacej woći struchle k zemi a zdaše so, zo tam z rowa stanjena žónska stejí. Jeje krasne włosy nje-djebješe žadyn ručany wěnc. Džiwnje hladajo stejese wona mi

\*) Hač — tež — to tu njeje mylka w mjenje (z wotpohladom)? — — Statk tu naspomnjeny je bjez dwěla reminiscenca na zbožownu khwilku w nazymje 1841 abo 1842. — Red.

napřećiwo. Mój běchmój so zhubiłej a stojachmój sebi cuzej napřećiwo.

Kajke přeměnenje! — —

~~~~~

W mojej wutrobje budže kćěc swjata kwětka lubosće za přećela. Wonjenje tuteje kwětki budže mje zwjeselić samo w poslednjeje hodźinje žiwjenja. Snadž hižo po krótkim času z tuteho žiwjenja wotstupju a zastupju do raja, hdžež njezahinite nalěće knježi. Chcu być jandžel wobwarnujo přećela a jeho junu powitać w njebjeskim raju.

11./8. 1849.

— — — Sym wjele ludźi zeznała a so do přećelskeho zwjazka z nimi podała. Husto namakach tajkich, z kotrymiž móžach duchowne bratrowstwo pić. My dyrbjachmy so dźělić. Sebi ruku zawdawšim přeješe ert: „Na zasowidjenje!“ — — —

19./9. 1849.

— — — Stajnje njemóža róže při puću a na mjezach našeho žiwjenja stać a kćěc, hewak njebychmy zbožo wysoko dosć wažili. My bychmy snadž našu dostojnosć zapomnili a zapadnyli do njepočinkow. Njezbože a ćerpjenja přinjesu nas zaso k sebi samym. W njezbožu móžemy pokazać, kak wjele je naša dostojnosć hódna a što naše počinki płaća. Smy my horjo přewinyli a so swěrnj wopokazali, móžemy strošnje do přichoda hladać a so noweho zboža nadźinać. — — —

6./10. 1849.

— — — Ja sym sebi we wutrobje a w začuću rjadki zhotowiła, na kotrychž pak ćernje, pak lubozne kwětki rostu. Slóncó, kiž tutym rjadkam plódnosć dawa, je poswjećene přećelstwo. Z tuteje kwětki wiju wěnc, kiž mje wokřewja a wostanje wobozacy hač do poslednjeho dnja žiwjenja. — — —

17./10. 1849.

— — — Stajnje na to myslach, zo bych do zwjazka stupiła z tymi, kiž mějachu khwalbu, zo słušeju k lěpšim swójeho časa. Pytach přećelstwa tajkich, kiž po dokonjanosći slědžachu. — — —

27./12. 1849.

— — — Zbožovní su ěi, kiž maju wjele kubłow, tak zo móža wjele ludžom wjesele zhotować w hodownym času. — Swjaty wječor prikrywachu ěmowe mróčele cyle njebjo a žana hwěžka njebě widžeć. Nad hłownej cyrkwju zwony w harmoniskich zynkach připowědachu narod zbóžnika. Wone řečachu tak k wutrobje, zo ja před durjemi myslach, zo sym w Bethlehemje, haj z jandželemi pod njebjom. Ja sebi přejach, zo by Ty při mni był a moju radosě sobu začuć mohł. Ja so začuch tak khuda a njezbožowna, dokelž nikoho njemějach, kiž by mje zrozmył a sobu na přikhadže zbóžnika ze mnu so wjeselił. Stejach mjez tysacami wobydlerjow města sama. Tola bórzy zhubi so tuto začuće a ja dostach nowu móc a moje dowěrjenje k temu so powjetši, kiž je nam swojeho syna dał. — — —

6./1. 1850.

— — — Njejsym ja tež mjez tymi, kotrychž mjeno je vysoko khwalene. nimam tež wysokich a slawnych prjedownikow a bohate přecělstwo, steješe tež moja kolebka w domje nižšeho měšćana, buch tola tak wočehnjena, zo mějach začuće za wšitko dobre, wysoke a krasne. Lubosć k Bohu a k člowjekam wupjelni moju dušu, zo běch zahorjena za wěrnosć a prawdosć, a stajnje mějach dowěrjenje k Bohu. Haj, tež k člowjekam mějach dowěrjenje, hačrunjež so mi wot wjele bokow falšnosć bližeše, a ja so wobšudžena začuch a sebi wotmyslich, zo chcu při wólbje přecélow wobhladniša być. — — —

Mějach junu son. Widžach so hižo zjednoćena z tym, kotremuž moja wutroba slušeše. Wón ju zaepi, a ja sym dołho hižo nawuknyła tuto zbože za zańdžene wobhladować, a wutroba je so spokojila, tola třepota před tym časom, hdyž budže wón drugej slušeć. — — —

My mamy so z cylej prócu a mocu za to starać, zo bychmy knjejstwo na nas samych dostali. — — —

22./1. 1850.

— — — Ničo, luby přecélo, njeje tak krasne, kaž začuće čisteje a swjateje lubosće, by runjež tež zasolubosć njenamakała.

Tute začuća budu zakhować hač do rowa. Sym teje nadźije, zo ma swěrnosć swoje myto same we sebi. —

Sy-li Ty we wobsedźeństwie Swojeje njewjesty cyle wozboženy, njetrjebaš wjacj druhu přečelnicu abo staru swěrnú towaršku. Dyrbjaš-li pak so njezbožowny začuć, wróć so ke mni, snadź móžu Tebe jako jandžel měra troštwac a Tebi zrudźbu wotewzac. —

29./1. 1850.

— — — Khudoba njeponižuje sprawnego a swěrneho čłowjeka, ale dopomnjeće na nju ze rta přečela je, kaž by so kapka jědu do rjaneje kwětki pušćila. — — —

1./2. 1850.

— — — Rjanosć čěła je zachodna, tehodla maš při wólbje mandželskeje bóle na duchowne počinki hladać hač na rjanosć. —

Štóž sebi mandželsku pjenjz dla wuzwoli, zhubi swoju samostatnosć. Žona pak, kiž zhoni, zo je jenož bohatstwa dla brana, začuwa so ponižena a tyši a rudzi so. Muž dyrbi so prócować telko zasłužić, zo njetrjeba hnady swojeje žony hladać. Kak wjele njeměra a zwady je husto pjenjz dla do domu přišlo! Hdžež pobožnosć knježi, tam je Bože žohnowanje. Při žadosćach po bohatstwie wučeri so husto lubosć a dowěra, tež spokojnosć.

Přeju Tebi, zo by runje tak spokojny był, kaž ja tu khwilu sym.

W wutrobje wšak měr njech knježi

Nětko a wšón druhi čas.

Spokojnosć so na měr zložij,

Haj, wón stajnje přewodź nas.

Hdyž nas swěrna lubosć wodźij,

Zraduje so wutroba.

Přečelnosć njech z nami khodźij,

Kiž je zlotom' podobna.

18./6. 1850.

Z. leži we wěncu kćějateje wokolnosće. Na dwěmaj bokomaj, k wječoru a k pońocy steja derje wobrosćene zelene hórki, a mjez nimi su płódne zahony. K pońdnju leži cyła smuha wjetšich a mjeńšich horow a we luboznej wokolinje je cyła syła wsow, z kotrychž tu a tam so wěža k njebju pozběhuje na Božim domje. Nimam słowow, zo bych Či krasnosć wopisała, kotruž

widžu, hdyž z woknow swojeho wobydlenja won hladam. Tudy widžu Božu krasnosć w najrjeńšej pyše, na kotrejž so wšědnje zraduju a wjeselu. Wjetše wjesele pak bych hišće měła, bych tu cyle sama njestała a něchtó při mni był, kotremuž mohła swoje začuća zdželić. Tola mam tež hodžinki, w kotrychž móžu khwalić stworićela, mam hodžiny, w kotrychž so mi wotewrjeju sklady wědomosće a krasne kapki čistych źórłow puzola so do mojeje duše. — — —

* * *

Ja čitam tudy wjele. Přetož knjez z B. ma wobšěrnú a rjanu knihownju, pytam a hromadžu wšelake rostliny, kiž nadeńdu. Hladam za mjetelemi, wačkami a ptačkami. Při wobjedže a wječeri rěčimy husto wo tajkich wěcach abo wo knihach, kiž to wopisuja, kaž na př. „Špihel stwórby wot Rossmüsslerja“. Tež wo druhich wědomosćach so rozrěčujemy. Knjez z B. praji husto: „Stawizny swěta su stawizny čłowjeskeho ducha.“

27./12. 1850.

— — — Zo by čłowjek ludźi zeznać nawuknył, ma so často tajkim přitowaršić, kiž jemu runja njejsu. Wón budže jich swójbnosće zeznać a jich po dostojnosći pruhować. — — —

27./1. 1851.

— — — Móžno njeje, zo by mohł čłowjek, kiž ma wupalenu wutrobu, so z wutroby zradować a swoje mysle na rjane, dobre a wysoke zložić. Ničo njewjedže jeho do tamnych rajow, hdžež dokonjanosć knježi. Štož pak k wyššemu so pozběhuje, teho ert njemjelči, ale rěči, štož jemu zahorjena wutroba rěčeé přikaže. Hačrunje sym wjele přečérpiła a w nalěcu žiwjenja hižo parować dyrbjała, štož druzy wužiwać móžachu, sym tola krasnu parlu namakała, to je lubosć k Bohu a to je počink, kiž tež lubosć k sobučłowjekam płodži. Z njeje pak tež wšitke druge počinki wukhadžeju. — — —

8./9. 1851.

— — Česé spokoji so z tym začućom, zo ma w cuzbje přećela, kiž jeho vysoko waži a česći. Přecelstwo z tym spokojom njeje. Wono bjerje na wšitkim džěl, štož přećela potrjechi, njech je dobre abo zle, a prosy wo zdželenje pisnje abo ertnje.

Lubosć pak hišće wjacý žada a pyta zjednoćenje. — —

13./9. 1851.

— — Junu, hdyž je njeměrna wutroba k mērej přišta a ty w požadanyh zwjazku stejicy so tola cyle zbožowny njezačuješ, dopomń so na tamny čas, w kotrymž bē ta žiwa, kiž je wērne přečelstwo k Tebi stajnje we wutrobje mēta. — —

21./10. 1851.

— — Su žónske, kiž wšudžom za mužemi slēdža, kak bychu jich we swojich syćach popadnyć mohće. Tajke žónske rad při mēsačkowym blyšću spominaju ludačnje na tych, kotrychž su hač k smjerći zrudžile a přez přečinjenje a njerodnosć do rowa přinjeste. Hladaj so tutech žónskich, zo njeby do jich syćow zapadnył. — —

* * *

Služownica njesmě swoje wobličo k swojemu knjezej wobroćić. Tola nihtó njemóže ji wobarać, so duchownje tak wuhotować a pozběhnyć, hdyž je swoje přislušnosće dopjelniła. Ja cheu pytać so wudokonjeć a duchowne kwětki cheu plahować, kiž zachodne njesu. — — — W kóždej swětnej čezi widžu zawdatu ruku Božeje lubosće. — — —

Ručišo abo pozdžišo ranje zaswita, hdyž je žiwjenje skónčene. O, zo by mi tuto ranje tak zahe kaž móžno přišto. Ja nimam na zymnej zemi žane wjesele, sym sama a wopušćena. W njeby bydli přečel, kiž móže tež tych junu zjednoćić, kiž běchu na zemi džěleni. — —

* * *

Tajke město je mi najlubše, hdžež pēsjenje a poezija najwjacy podložka namaka a hdžež so škrěčka poezije powjetši k sápacemu płomjenju, kotrež rozjasni wutrobu a wokolnosć. Kak husto sym při spěwje a pēsnenju wozbožace kwětki šćipała a so Bohu džakowala za njebjeski dar, kiž je mi do wutroby zašćěpił. — —

* * *

— Nic dołhe znajomstwo, ale jeničcy přezjenosć dušow čini trajny zwjazk přečelstwa.

Srjedž septembra 1852.

— — Lubosć Boža a připóznaće dobrych čłowjekow a přeswědčenje samsneho dostojnstwa su tež zakładne kamjenje a stołpy,

na kotrychž je twar žiwjenja derje založeny. Hdyž tajki twar njobjeske slóncu wobswěći, njemóže jemu howrjaty a najsylniši wětr škodžeć. Bóh zwarnuj Tebje w přichodnym žiwjenju před sylnymi wichorami, khodž bjez poroka, zo by kaće měć njetrjebať. Hdyž pak zbože w domje bydli a knježi, dopomń so tež často na tu, kiž je stajnje swěrne přećelstwo hajila. By-li pak Tebje zle potrjehiło, štož chcył Bóh luby Knjez wotwobroćić, potom dopomń so na přećelnicu, kiž ma wutrobne džělbraće na wšem, štož Tebje nastupa.

17./2. 1853.

— — Kohož swěrne přećelstwo, swěrna lubosć, čiste derjeměnjene a wutrobne počescenje na puću žiwjenja přewodža, tón je zbožowny. Njeh tež Tebi Bóh dale tajki běh spožči! —

Tak knježi kćějate nalěco we wutrobje, a hdyž tež čezke dny přińdu, my je lohko přewinjemy, hdyž mamy horkach spomnjonych towařšow abo přewodžerjow. — —

7./7. 1853.

— — Wěrne, wutrajne přećelstwo runa so slóncu, kotrež tež druhdy mróćełe zakryja. Tež slóncu žiwjenja je husto začmíte přez wšelake potrjehenja. W nich je wěrne přećelstwo skała w morju, kiž twjerdže stej, bych-li tež móřske žolmy ju najhórje wobdawale. — —

17./8. 1853.

— — Hdyž sym přeswědčena, zo jenož wobžarowanje ruku k postrowej skića, tehdy we swojej duši wulku bolosć začuwam a so radši wotsalu. — —

* * *
— — „Zbóžni su ěi měřni, přetož woni budža Bože džěći mjenowani.“ Štyri wěcy su nuzne: měř z Bohom, měř we wutrobje, měř ze sobučłowjekami abo ze swětom a měř z přećelom. Štóz měř kazy, je blázn. — —

* * *
— — Sprawna budž řeč a wutroba. Štóz tak přez žiwjenje khodži, ma Boha k wjednikej, kiž jemu tež najhórše přewinyć pomha. Kotrehož wutroba pak je zwjadnyła a z kotrehož wutroby su dobre začuća wuhnate, tam khodži čłowjek bjez prawjeje

radosće a njewidzi krasne kwětki, kiž při puću žiwjenja rostu
abo kćějachu. —

23./11. 1853.

— Późdne džěćatka nalěca postrowichu mje w zymnym no-
vembru. Ja sym je wotšćipala za Tebe. Su to rózički, kiž ža-
nych ćernjow nimaju. Wone kćějachu w towarstwje lubozneje
a ponižneje resedy, kotraž je znamjo mojeje ćicheje domizny.
Hačrunjež njejsym kćějata róža, je tola wěrne přecelstwo róžowe
kćenje w mojej wutrobje, kiž stajnje kćěć dyrbi a budže. Přiń-
dže-li junu tež Tebi november žiwjenja, su-li Twoje wjesela wo-
blědnyłe a wšitke kwětki zwjadnyłe, potom zakroč do zahrody
přecelstwa a Tebi budža rózički kćěć, kiž je swěrna zahrodnica
plahowała. A njedyrbjať-li zahrodnicu wjacy namakać, pozběhń
woći k njeju a k hwězdam, wone Tebi spriwoľaju, zo wona we
wěčnej zahrodze tute kwětki plahuje a zo budže wona Tebe junu
debić z njezachodnymi kćenjemi.

28./3. 1854.

— — Lubosć, kiž so na někotry čas zahori a po krótkim
wuhasnje, njejsym znać nawuknyła. Moja lubosć běše wutrajna
a budže mje přewodźeć hać do tamneho rjeńšeho raja. Wona
pak je tež začuće, kiž dušu a wutrobu rozjasni tež při nuzy a
w ćěfpenjach a z wysokej radosću napjelni. Lubosć je hwězda
najkrasnišeho blyšća. Prawa lubosć je najwjetša wustojnosć a
woprawdžity kumšt. — —

6./5. 1854.

— — Nichtó njemóže tu lubosć wuhnać, kotruž ja we wu-
trobje haju. Wona mi najrjeńše kwětki płodzi a podawa. Nichtó
njezamóže mi ju rubić a wona budže we mni knjezić a mje pře-
wodźeć hać do wěčnosće. Ja wěm, zo je tuta lubosć podarmo a
tola njemóžu so jeje wobróć, by-li mje tež do njezboža wjedľa. —

* * *

Tuta lubosć je mje wučila skutkować za sobučłowjekow derje-
hiće a zbože. Wona je mje wjedľa k lubosći rjaneho, wěrneho
a wysokeho a mje zahoriła za krasne počinki. Njezachodne kubľa
sym přez nju dobyła a wobkhowala.

12./9. 1855.

Hižo je lěto zašlo a njejsmoj so widžaloj a ze sobu porěčaloj. Wono je zašlo kaž són. Zaso powita Tebje tón dzeń, na kotrymž pruhi rańšeho zerja tón dom, w kotrymž ty na swět přińdže, rozjasnichu. Kak wjele dnjow je wot tuteho prěnjeho dnja zašlo! Kak wjele nalěcow ze wšitkimi Tebi poskićenymi kwětkami je pobyłe a kak wjele, wjele wětrow a šumjenjow je nimo Twojeje hlowy šlo, kiž su Tebi někotru kwětku a radosć zničile! Wšitko je zachodne, jenož tón nic, kiž w njejbu bydli a trón ma, naš njebjeski wótc. Wón budž w dališim žiwjenju z Tobu, wotwobroć strach a njezbože a žohnuj Tebje a Tvoje skutkowanje. Wón žohnuj Twój wusyw, zo dobre plody njese tudy a we wěčnosći za druhich a Tebje. Séelu Tebi ponižne džěcatka zahrody jako swjedžeński postrow přecelstwa. —

~~~~~

Dostłowo Mučinkowe.

Wšo druge we Hercinych listach počahowaše so na swětne podawki a na to a wone, štož za literaturu žaneje wažnosće nima. Sym tehodla wjele wuwostajit a wšelake listy cyle, tež tajke, kiž wo naju pismowstwjje rěčachu, a teho bě khětro wjele.

W někotrych lětach je Herta wjele, w někotrych mjenje pisała, to ležeše husto na tym, zo ja mjenje khwatnje zaso pisach, dokelž běch wjele lět khory a mējach za šulu a towarstwa wjele činić. K temu mējach kóždy dzeń do Smilneje khodzić, hdžež mējach na knježim dworje najmlódsu a w młynje tež jenu holcu wučić. Tak přesta pisanje a, hdyž běch w léce 1857 po slubje, wosta dalše pisanje cyle na boku.

P ř i d a w k.

Herćine němske pěsnje z njeboh Mučinkoweho zawostajenstwa.

1. Ein Blick.

Es ist ein Blick, der aus der Seelen Tiefen
 Mit mag'schem Glanz in deine Seele fällt.
 Ein Blick — sieh glänzend jenen Schwan sich wiegen,
 Sich rein erheben seiner Wogenwelt.
 So Edles nur vermag der Blick zu saugen;
 Kein ird'scher Staub in seine Strahlen fällt:
 Es ist der Zauberblick, wo edle Seelen
 In Sympathien sich bilden ihre Welt.

O wär' es wahr, dass schon in ird'schen Tagen
 Ein keimend Dasein dämmernd in uns war!
 Will jener Blick dir nur Willkommen sagen
 Auf magischer Erinnerung Altar.
 Und will dich dort zu jenen Himmeln tragen,
 Wo unser Lebensrätsel offenbar.
 Wo einst im schönen sel'gen Wiederfinden
 Das Gleichgestimmte Gottes Engel binden!

1844 (?).

Herta.

2. Freundschaft.

So manche Kränze windet uns das Leben.
 Die Myrte bricht, den Lorbeer unsre Hand;
 Die Rose blüht der Schönheit Reiz zu heben,
 Vergissmeinnicht der Treu am Quellenrand.
 Doch hat die Zeit sie alle neugeboren,
 Am Morgenstrahl, am Abend bleicht ihr Glanz,
 Sie sind die Kinder nur der flücht'gen Horen
 Und unvergänglich ist kein Erdenkranz.
 Ein Kranz doch winkt und blühet uns hienieden,
 Er grünt auch über Gräbern freundlich fort,
 Er bringt in Leid und Freud uns Heil und Frieden,
 Sein Nam' ist Freundschaft, hohes heil'ges Wort!
 Wenn auch des Daseins Farben alle bleichen,
 Der letzte Stern des Lebens untersinkt,
 Bleibt Freundschaft uns ein schimmernd Pharuszeichen,
 Das uns am freundlichen Gestade winkt.

Gleich wie das Veilchen duftest du so milde
 Im Kranze, der das Erdenleben schmückt.
 Du schaffst aus Wüsteneien Luftgefilde,
 Erheiterst, wer dich findet, wer dich pflückt.
 Und gleich der Rose strahlt dein Zauberschimmer,
 Doch ohne Dornen ist dein Blütenrand.
 Wen du geleitest, ist verlassen nimmer:
 Bis in den Tod schirmt treue Freundschaftshand.

Herta.

3. Wahn und Täuschung.

Ich suchte meiner Kindheit goldne Träume,
 Da öde mich die Wirklichkeit umfing:
 Sie flatterten in öde, leere Räume,
 An deren Saum mein sehndend Auge hing.
 Ich suchte nur der Jugendliebe Rosen.
 Verschwunden war ihr Reiz, ihr heitrer Scherz:
 Nur Dornen startten in dem Kranz dem losen;
 Ich fühlte es, zerrissen war mein Herz.

Ich suchte nun der Freundschaft feste Treue,
Den sichern Stab durch die Gefahr der Welt:
Er lag zerbrochen da, mit herber Reue
Sah ich, er war an kleinem Stein zerschellt!

Ich suchte nun der Ehre eitle Krone:
Sie war so schwer, mich drückte ihre Last.
Doch fand ich bald, dass wo der Schimmer wohne,
Die Ruhe sei ein fremder, seltner Gast.

Ich suchte nun der Freude goldne Fluren,
Um mir zu winden einen frischen Kranz,
Doch nicht zu finden waren ihre Spuren:
Verschwunden war schon längst ihr ros'ger Glanz.

Ich suchte nun der Hoffnung helle Farben
Und wollte malen mir ein heitres Bild:
Zerflossen waren sie, erbleichend starben
Die Farben hier in düstres Grau gehüllt.

Da sucht ich Gott — und seines Wortes Sonne
Ging strahlend auf in meiner trüben Nacht.
Anbetend sank ich hin und rief voll Wonne:
Gott, hätt' ich früher so an dich gedacht!

Du gibst mir meiner Jugend Träume wieder
Im lieblichen Gewand der Poesie.
Aus Spiel und Ahnung werden meine Lieder,
Der Dichtung Geist flieht einen Sänger nie.

Du hast mich wohl geführt auf dunklen Wegen,
Bald fällt die Binde mir vom Auge ab,
Dann fleh' ich dich um deinen letzten Segen:
Gib mir ein stilles, unvergess'nes Grab.

19. Nov. 1847.

Herta.

4. Umsonst.

Ich leb' umsonst! — in diesen öden Räumen
Blüht keine Blume mehr, die mich erfreut!
Ich bin erwacht aus meinen schönsten Träumen,
Und starr umarmet mich die Wirklichkeit.
Der Sturm beginnt, die finstern Wogen schäumen,
Ich leb' umsonst — mit aller Welt entzweit.
Wohl besser wird's, wenn einst die blauen kleinen
Vergissmeinnicht auf meinem Grabe weinen.

Ich lieb' umsonst! — mein Lenz ist hingeschwunden,
Und kalt und rauh fährt mich der Herbstwind an;
Ich habe nicht, was ich gesucht, gefunden.
Wie ich auch rang im süßen Fieberwahn.

Vorüber seid ihr, minnevolle Stunden,
 Und kehrt nicht mehr, da eure Zeit verrann;
 O lasst mich auch in voller Blüte sinken,
 Wo nicht — doch lebend mich aus Lethe trinken!

Ich klag' umsonst! — dies Lied wird auch verhallen;
 Denn niemand ist, der stille mit mir weint;
 Ach, meinen Schmerz kennt keiner von euch allen!
 Nicht immer glücklich ist, wer glücklich scheint. —
 Doch klage nicht, dein Los ist dir gefallen,
 Und sehndend harret dein letzter treuer Freund:
 Kommt er dich einst mit frost'gem Hauch zu küssen,
 Wirst allem Gram und Kummer du entrissen. —

Ich duld' umsonst! — wer zählt die heissen Zähren,
 Die ich geweint in stiller Mitternacht?
 Wer konnte je die bittern Seufzer hören,
 Die ich als Duldungopfer dargebracht?
 Muss ich allein den bitteren Kelch denn leeren,
 Da mancher doch im Freudentaumel lacht? —
 So nimm, o Gott, mir nicht den Trost im Leiden,
 Dass Du mich dort einst lohnst mit Himmelsfreuden.

Herta.

5. Die verwelkte Rose.

So ist denn deine Schönheit dahin, Königin der Blumen, ver-
 wischt der Schmelz deiner Farben, verweht deiner süssen Düfte
 Balsam! Noch erst jüngst standest du in reicher Pracht hoch
 aufgerichtet und strahlend vor allen andern da, und der Wanderer,
 der in deinen knospenden Reizen dich sah, stand bewundernd still
 und rief: Wie schön bist du!

Muss denn alles auf Erden so bald vergehen, alles im ewigen
 Wechselkreise kommen und verschwinden? Darf denn nichts
 bleiben, was das Herz erhebt und das Auge entzückt.

Schönheit und äusserer Reiz, das bunte Farbenspiel der Welt,
 sind nur Flitter, sowie Reichtum und Worte. Und Flitter können
 nicht dauern, müssen vergehen, damit der Kern sich desto ge-
 diegener erhebt und im schönen Glanze unzerstörbar sich erhält.

Drum, schöne Rose, musstest auch du zerflattern und dahin-
 sterben in deinem Reize, denn du warst nur ein Bild und Gleichnis
 eines tiefen Sinnes, Schmuck der ganzen endlosen Natur: Um-
 hüllung! Du sankst, um anderen lieblichen Frühlingskindern
 Platz zu machen, die, wenn sie geblüht und geduftet, auch so
 vergehen, wie du.

Trauert darum nicht, ihr Schönen der Erde, über den Ver-
 gang eurer Anmut; wisset, es gibt noch eine höhere, die nicht

welkt, niemals stirbt, die auch keine Mode entreisst, die durch des Grabes Dunkel selbst in die schönere Heimat mit euch geht, sie heisst — Seelenadel, Tugend und Weisheit. Die erwerbt, die macht euch zu eigen!

Herta.

List Radyserba-Wjela jako dosłowo.

Budyšin, 30. I. 06.

Česćeny knjez redaktoro a luby přećelo!

Wy bjez dwěla wěsće, kak lubjerady Wam služu. Tuž je mi njemalo žel, zo Wam wo „Herće“ tak poslužić njemóžu, jakož bych chcył. Wo Hercínym žiwjenju so wjele napisac njeda. Wšo serbskemu literarnikej trěbne je hižo naš Černý 1900 swěru hromadže znosył.

Wona je rostla, kćěla a překćěla jako ponižna fjałka we cišnje a tajnoće. Krótki a tajny roman jeje něžnjeje wutroby je wšak mi trošinko znaty. Tón pak za nikoho džensa žiweho žaneje waznoty nima, a tež za naše pismowstwo nic. Komu a čomu tež tuta delikatna wěc poslužić móhla? Naš luby Černý je so jeje z pěknym přistojom dótknył. A na tom je dosć.

Jejny wobkhad ze „serbskimi wotčincami“ wobšěrneho přeštrěnja njebě. Smolef, Mučink, Bartko, aktuar Wjela a Radyserb-Wjela su jenož te mjena, kiž so tu wuzběhnyć dadža. Před mužskimi so wona diskretnje nazdala dźeržeše, njech tež běše mjez towafškami — serbskimi a němškimi — z duchownym wliwom přeco a wšudže jich srjedža. —

„Herta“ so wona pisaše, rěkaše pak w swójbje najbóle „Jeta“ a „Jetka“ a w serbskim znajomstwje najčasćišo „Wićazec Jeta“ a druhdy tež „Heta“.

Jeje zwonkownosć wopisa Mučink w Časopisu 1900 pag. 112. — Wěrnó wšak je: to milotne wobličko njebě rjanopaniska róža. Ale z jasneju wóčkow ji luboznosć džěše, jako by jandželk na tebe hladał, a jeje ert měješe tajki slódkojty hłos, jako by milotnu souninu slyšał. — „Zu dem hatte sie auch das eine Bein kürzer als das andere.“ To je wšak wěrnó, ale je tola přepjaty wopis, kotryž móhl měnklowanje wo wulkim klacanju zbudzić. Ta malinka rozdžěla wobewu nohow běše tak snadna, zo móžeše so při jeje stupanju lědy wo khromjenju rěčeć. —

Jenu přičinu za to, zo so ji tak bórzy z mjelkom pšnjejski ert zamkny, njeje potajić trjeba: lózy, zawistny jazyk bě wunjesł, zo sebi wona ze swojim pšnjenjom ženicha loji. To běše přehótko za tajku dušinku, podobnu cyle na kwětku, kiž „noli-metangere“ rěka.

Wo cunjoće jeje wutroby njech jejna sobuželnosć swědčenje dawa. Hdžež zemrě w znajomstwje abo džěćo abo wotrostly štó,

tam přińdže tež wot njeje wěnc. A we tym bě wot njeje plo-
džene hrónčko — pak serbske pak němske — za tym hač běchu
ći ludžo. — Škoda, nětko je pozdže, so za tymi serbskimi pytać.
A běše-li potom tón rowčk abo row jenož khudobna hórka, Herta
tam naplodži rózow. — K tomu hišće něšto. Jako ja něhdy nje-
dželu wječor khoru wudowu wopytać přińdžech, zetkach tam Hertu.
Ta tej wbohej, kiž ke mši hić njemóžeše, čitaše z předařskich
knihow. Ja njezabudu te nutrne słowa, kotrež ta staruška po
Herćinym božemjeprajenju rjekny: „Ta Wičežkec Jetka je za mnje
we mojim hubjenstwje woprawdku jandžel!“ —

Tu maće, přečelo lubši, to wšo, štož móžu zdželić. Žel, zo
wjacy njemóžu podać. Jenož přispomnić móhlo so hišće, zo je
Herta wostała z knježnu. Na tom pak njemětk hordeje rjanoty
z přičinu njebě, ale njedostatk slěborneje křinje. Zbožowny bu-
džeše kóždy z njej był, dokelž bě jejna wutroba złota. —

Wot naju, t. r. mje a mojeje pěkneje Hilže, wutrobnje wjele
dobrego prajo sym a wostanu, dolhož hišće tu budu,

Waš stary swěrný přečel Radys erb.

Słownik Slepjanskeje narěče.

(Pokračowanje.)

Zestajał *M. Handrik-Slepjanski*.

P.

pacpula, e, f. Wachtel.
pacyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
praep. »po«) wuchten, gewalt-
sam heben.
paduchować, -ujom, -ujoš; rj. III.
(perf.-praep. »po«) Spitzbuben
schimpfen (mi wo jenom pa-
duchuje, mir werfen sie fort-
während den Spitzbuben vor).
padušaty, -a, -e, adj. diebisch.
palašk, -a, m. Däumling.
palc, -a, m. Finger (= hs. porst).
papjora, -y, f. Papier.
papřeńc, -a, m. Pfefferkuchen.
parnocht, -a, m. Klaue, Finger-
nagel.
paškoronc, -a, m. Heidelerche.
pateržyca, -y, f. Weihnachtsabend.

pawcyna, -y, f. Spinnwebe.
pazdzerje, -a, n. Scheben.
pcola (dim. pcola), -y, f. Biene.
péc, -ku, -coš; rj. I. (perf.-praep.
»s«) backen (péce, sie backen).
pecka, -i, f. Kern.
pelkać, -am, -aš, rj. III. (perf.-
praep. »po«) waschen.
pelka, -i, f. Wäsche (na pečku
hyć, waschen gehen).
pełnić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
praep. »na«) füllen.
pełny, -a, -e, adj. voll.
perch, -a, m. Räude.
perchawa, -y, f. Bovist.
perskać, -am, -aš, rj. III. (perf.-
praep. »po«) niesen.
perskawa, -y, f. Ziemer.
peršona, -y, f. Person.

- pec, -a, m. Backofen.
 pečonka, -i, f. gebackenes Stück Obst.
 pečony, -a, -e, adj. gebacken.
 pečydlo, -a, n. Bäcke.
 pekac, -a, m. Pekasine.
 pefej, adv. früher.
 pefejšy, -a, -e, adj. der frühere.
 perje, -ja, n. die Federn, das Gefieder.
 perwej adv. früher.
 perwuški, -ow, pl. Erstlinge.
 pes, psa, m. Hund.
 peć num. fünf.
 pećdzeseć num. fünfzig.
 pećdzesety, -a, -e, num. fünfzigster.
 pećory, -a, -e, fünffacher.
 peğa, -i, f. Sommersprosse.
 peņa, -y, f. Schaum.
 pešć, -i, f. Faust.
 pešta, -y, f. Stampfe.
 pešy, -a, -e, adj. zu Fuss (z wjetša: pó nogach hyć).
 peťa, -y, f. Ferse.
 peťk, -a, m. Freitag.
 peťnasćo num. fünfzehn.
 Peťr, -a, křć. mj. Peter.
 peťy num. fünfter.
 pecha, -y, f. Floh.
 pijańc, -a, m. Trunkenbold.
 pijaństwo, -a, n. Trunksucht.
 pijany, -a, -e, adj. betrunken.
 pijawica, -y, f. Blutegel.
 pikać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) picken; mucksen (nic njepika, muckst nicht).
 pile, -eća, n. junge Ente.
 piletko, -a, n. ganz junges Entlein.
 pilnica, -y, f. Keller.
 pilnik, -a, m. Feile.
 pismicko, -a, n. Schriftchen.
 pjoro, -a, n. die Feder.
 Pjotr, -a, sw. mj. Peter.
- plac, -a, m. das Weinen.
 placycy, part. praes. weinend.
 plod, -a, m. Frucht.
 plomje, -enja, n. Flamme.
 plon, -a, n. Drache.
 plonc, -a, m. wilder Apfelbaum.
 plonešk, -a, m. Lavendel.
 plošadlo, -a, n. Gespenst.
 plošyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »s«) scheu machen, scheuchen).
 plotno, -a, n. Leinwand.
 Płowuša, -e, f. Falbe (Name einer Kuh).
 plug, -a, m. Pflug.
 plywać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) schwimmen.
 plějor, -a, m. Ausgejätetes.
 plowy, -ow, pl., f. Spreu.
 pluwotać, -com, -coš; rj. III. (perf.-praep. »po«) spucken.
 pogańać, -ńam, ńaš; rj. III. (perf.-praep. »s«) antreiben.
 poglěd, -a, m. Anblick.
 poglědnuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.-mom.) einen Blick werfen.
 pogřebać, -am, -aš; rj. III. (perf.-iter.) begraben.
 pogrozyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.) bedrohen.
 pochować, -am, -aš; rj. III. (perf.-iter.) beerdigen.
 pochowanje, -a, n. Begräbnis.
 pochylić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) niederbeugen.
 pochylony, -a, -e, adj. gebeugt.
 poklet, -a, m. Meisekasten.
 po kócorje lazyć, auf allen Vieren kriechen.
 pokryta, -y, f. Laib Brot.
 pomagac, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »s«) helfen.
 pomazka, -i, f. Schmiere.
 pome(r)tk, -a, m. Gedächtnis.

- pomoc, -gu, -žoš; rj. I. (perf.)
 helfen.
 pomyje, -ow, pl. Spülicht.
 popowěnc, -a, m. Gundermann.
 powězmo, -a, n. Flachsbündel.
 powušyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.)
 erhöhen.
 powušony, -a, -e, adj. erhöht.
 powězk, -a, m. Strumpfband.
 pócakać, -am, -aš; rj. III. (perf.)
 ein wenig warten.
 pócejch, -a, m. Zeichen.
 pócefc, -ejom, -ejoš; rj. III. (perf.)
 ein wenig schöpfen.
 póčęgać, -am, -aš; rj. III. (perf.)
 eine Weile hin und her ziehen.
 pódcišćać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »s«) unterdrücken.
 pódermo, adv. vergeblich.
 pódlicyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.)
 verrechnen.
 pódomk, -a, m. Hausgerät.
 pódfrejzņać, -am, -aš; rj. III.
 (perf.-praep. »s«) necken, zum
 besten haben.
 pódfružnik, -a, m. Mietsmann.
 pódsėbny (scil. kón), -a, -e, adj.
 Sattelpferd.
 pójeć (město: powěsć = powěsć),
 -em, -eš; rj. I. (perf., part.
 pojeł = powěł = powěł město
 powědźel) benachrichtigen.
 pójedać, -am, -aš; rj. III (perf.-
 praep. »na«) erzählen.
 pójedank, -a, m. Frühstück.
 pójedankować, -ujom, -ujoš; rj.
 III. (perf.-praep. »na«) früh-
 stücken.
 póješać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »na«) aufhängen.
 pólojny, -a, -e, adj. halbschurig.
 półowica, -y, f. Hälfte.
 półudnje, -ego, n. Mittag (k pó-
 ludnjemu, gegen Mittag).
- pólaće, -a, n. Aufgebrühtes (Futter).
 pólice, -ow, pl. Topfbrett.
 Pólan, -a, m. Feldmann (Name
 für einen Ochsen).
 pólpšota, -y, f. Besserung.
 póndźele, adv. montags.
 pónižać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »s«) erniedrigen.
 pónošk, -a, m. Dachfirten.
 pónwěj, -wje, f. Pfanne.
 pórač, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »s«) machen (se pórač,
 sich begeben, gehen).
 póradžony, -a, -e, adj. geraten.
 pórocny, -a, -e, adj. tadelhaft.
 pórodźić, -im, -iš; rj. IV. (perf.)
 gebären.
 pórodžony, -a, -e, adj. geboren.
 póromje, adv. gerade.
 póscėń, -nja, m. hintere Wand
 (až do posćėnja, bis zur hinter-
 teren Wand).
 póseł, śla, m. Bote.
 póslėd, adv. hinter.
 pósporomje, adv. gerade, gegen-
 über, im Verhältnis.
 pósfedža, adv. in der Mitte.
 póstol, -e, f. Bett.
 póstśel, -a, m. Schuss.
 pótajić, -im, -iš; rj. IV. (perf.)
 verheimlichen.
 pótergać, -am, -aš; rj. III. (perf.)
 ein wenig hin und her ziehen.
 pótn, póten adv. dann.
 pótrjobać, -am, -aš; rj. III. (perf.)
 gebrauchen, nötig haben.
 pódzėj adv. später.
 pózėgibać, -am, -aš; rj. III. (perf.)
 etwas biegen.
 pózėgnoty, -a, -e, adj. gebogen.
 pózėgnuć, -ńom, -noš; rj. II.
 (perf.) biegen.
 pózwinuć, -ńom, -noš; rj. II.
 (perf.) ein wenig heben.

- póžedać, -am, -aš; rj. III. (perf.)
wünschen, begehren, den
Wunsch aussprechen.
- póžedny (póžerny), -a, -e, adj.
begierig.
- póžycać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »na«) borgen.
- póžycanje, -a, n. das Borgen.
- póžyck, -a, m. & póžyconka, -i,
f. Borg, Anleihe (po póžycku
žywy być, auf Borg leben).
- pra'je adv. richtig.
- prandlica, -y, f. Mandelholz.
- praš, -a, m. Räude.
- prašać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »wo«) fragen.
- prašywy, -a, -e, räudig.
- pratika, -i, f. Kalender.
- pražyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
praep. »s«) prägeln.
- prec adv. weg.
- přecny, -a, -e, adj. querliegend.
- pricnuć, -nom, -noš; rj. II. (perf.-
praep. »za«) werfen.
- prjpać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »po«) knastern.
- prjapotać, -com, -coš; rj. III.
(perf.-praep. »po«) knastern.
- prog, -a, m. Schwelle.
- prokadło, -a, n. Schleuder.
- promje, -enja, n. Strang.
- prosaf, -rja, m. Bettler.
- prosafski, -a, -e, adj. bettlerisch,
bettelhaft.
- prośba, -y, f. Bitte.
- prose, -eća, n. Ferkel.
- proseń, -nje, f. Hirsestroh.
- prosenje, -a, n. Betteln.
- prosony, -a, -e, adj. gebeten, ge-
laden.
- prošack, -a, m. Stäubchen.
- prošćaly, -a, -e, adj. vogelkienig
(scil. dfewo).
- prozny, -a, -e, adj. leer.
- pruga, -i, f. Strieme.
- pružyna, -y, f. Bogen.
- psowodźica, -y, f. Schiessbeere.
- pšenica, -y, f. Weizen.
- pšeniczny, -a, -e, adj. von Weizen.
- pšyca, -y, f. Mücke.
- ptašack, -a, m. Vögelchen.
- ptašk, -a, m. kleiner Vogel.
- ptšaćel, -a, m. Freund.
- ptšasleń, -nja, m. Wertel.
- ptšelnica, -y, f. Bienenhaus.
- ptšedlica, -y, f. Spinnerin.
- ptšég, -a, m. Gespann (do ptšéga
'zyć, ins Gespann nehmen, an-
spannen).
- ptšésć, -džom, -džoš; rj. I (perf.-
praep. »na«) spinnen.
- ptšéslica, -y, f. Roekenstock.
- ptšéza, -y, f. Spinte, Spinnstube.
- puck, -a, m. Schlehdorn.
- puckowina, -y, f. Schlehdorn-
hecke.
- pyrina, -y, f. (pl. pyryny) Zunder
(trjebana k zapalenju tobaka).
- pyršyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
praep. »na«) stäuben (dešć se
pyršy; se pyršy, es regnet).

R.

- Rabucować se, -ujom, -ujoš, rj.
III. (perf.-praep. »na«) sich
abarbeiten, abschinden.
- 'racać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »wob«) wiederholt um-
kehren.
- ramje, -enja, n. Schulter.
- rampa, -y, f. Sau.
- rancać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »pó«) brünstig sein,
„rantschen“.
- rańejšy, -a, -e, adj. Morgen-.
- rataj, -a, m. Ackersmann.
- ratwa, -y, f. Ratte.

- razka adv. einmal (ani razka, nicht einmal).
 'řećenica, -y, f. Blindschleiche.
 'řećenicowe zele, -a, n. krieche-
 der Weiderich, Pfennigkraut
 (Lysimachia nummularia).
 řečez, -a, m. Kette.
 řečkować, -ujom, -ujoš; rj. III.
 (perf.-praep. »za«) ketteln.
 řegawa, -y, f. Mandelkrähe.
 'řešćać, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
 praep. »na«) weinen, heulen.
 řěcyšćo, -a, n. Flussbett.
 řěd, -u, m. Ordnung, Reihe.
 řědnny, -a, -e, adj. schön.
 řědno adv. schön.
 řicać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »na«) brüllen.
 řigotać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »po«) wiehern.
 řjanje adv. schön.
 řjapać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »pó«) schlagen.
 řjobło, -a, n. Rippe.
 'roběl, -bla, m. Sperling.
 robocać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »na«) arbeiten, sich
 schinden.
 rodźenica, -y, f. Gebärmutter.
 rog, -a, m. Horn; Ecke.
 rogož, -a, m. Schilf; Binse.
 ropa, -y, f. Falte.
 ropić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
 praep. »z«) falten.
 rownać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »na«) gleich machen;
 ziehen.
 rownať, -rja, m. Ziehmann.
 Rowne, -ego, wj. mj. Dorf Rohne.
 rowničko adv. eben, gerade erst.
 Rowniski, -a, -e, adj. Bewohner
 von Rohne.
 rowno adv. eben, gerade.
 rownosć, -i, f. Geradheit.
- rownož adv. obgleich.
 rowny, -a, -e, adj. gerade, eben.
 rozdajać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »z«) aufsperrn.
 rozga, -i, f. Fichtenreis.
 rozgotować, -ujom, -ujoš; rj. III.
 (perf.-praep. »z«) ausziehen.
 rozgórić, -im, -iš; rj. IV. (perf.)
 erzürnen.
 rozchytać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »z«) auseinanderwerfen.
 rozmilony, -a, -e, adj. verliebt.
 rozkałować, -ujom, -ujoš; rj. III.
 (perf.-praep. »z«) spalten.
 rozměć, -ějom, -ějš; rj. III. (perf.-
 praep. »do«) verstehen.
 rozprajać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »z«) unterhalten, be-
 sprechen.
 rozšyrić, -im, -iš; rj. IV. (perf.)
 & rozšyrjać, -am, -aš; rj. III.
 (perf.-praep. »z«) ausbreiten.
 roztyl, roztyla adv. auseinander.
 rozuč, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-
 praep. »z«) ausziehen.
 rozuwak, -a, m. Stiefelknecht.
 rozžydníć, -im, -iš; rj. IV. (perf.)
 dünnflüssig werden.
 rožal, -a, m. Lanze.
 rucka, -i, f. Händchen.
 rucny, -a, -e, adj. handlich.
 rucyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
 praep. »za«) bürgen.
 rybernak, -a, m. Fischreiher.
 rychło adv. schnell.
 rychły, -a, -e, adj. schnell.
 ržyšćo, -a, n. Stoppelfeld.
- S.**
- Sagać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »tše«) schreiten.
 sajdźić, -im, -iš; rj. IV. (perf.)
 pflanzen.
 sanjak, -a, m. Kaninchenmännchen.

- sanica, -y, f. Kaninchen-Weibchen.
 sčać, -čym, -čyš; rj. IV. (perf.-
 praep. »wu«) harnen.
 sčagołk, -a, m. Habicht.
 sčanty, -ow, pl. Urin.
 sčegno, -a, n. Lende.
 'sčenicá, -y, f. Taufe.
 sčérń, -ńa, m. Dorn.
 sčělny, -a, -e, adj. trächtig.
 sčě'nuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.)
 ziehen.
 'sčíc, -ijom, -ijoš; rj. III. (perf.-
 praep. »wu«) taufen.
 sčikać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »pó«) zwitschern.
 sčokły, -a, -e, adj. jähzornig.
 sčona, -y, f. Wanze.
 'sčonk, -a, m. Patenbrief.
 'sčony, -a, -e, adj. getauft.
 sec, -ku, -coš; rj. I. (perf.-praep.
 »pó«) mähen.
 secenje, -a, n. das Mähen.
 seć, -ejom, -ejoš; rj. I. (perf.-
 praep. »wó«) säen.
 sedm, num. sieben.
 sedymnasćo, num. siebenzehn.
 sekać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »na«) stampfen.
 seńenik, -a, m. Ölkuchen.
 semje, -enja, n. Samen.
 seno, -a, n. Heu (na senach, im
 Heu).
 se'nuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.)
 setzen.
 serna, -y, f. Reh.
 serp, -a, m. Sichel.
 sew, -a, m. Aussaat.
 setwa, -y, f. Saat.
 schadać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »ze«) aufgehen (słujnco
 schada).
 skeržba, -y, f. Klage.
 skeržyc, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
 praep. »pó«) klagend.
 skiba (*dim.* skibka), -y, f. Stück
 Brot.
 skład (*dim.* składk), -a, m.
 Gartenbeet.
 skobela (*dim.* skoblicka), -e, f.
 Haspe.
 skobodny, -a, -e, adj. zahm.
 skomuda, -y, f. Versäumnis.
 skomudzić, -im, -iš; rj. IV. (perf.)
 versäumen.
 skopecy, -a, -e, adj. vom Står,
 Hammel.
 skócyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.)
 springen.
 skóće, -eća, n. Stück Vieh.
 skóćecy, -a, -e, adj. Vieh—.
 skóra, -y, f. Rinde.
 skóro adv. bald.
 skradźu adv. heimlich.
 skrope, -a, m. Moosart.
 skubać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »na«) rupfen.
 słonjaško, -a, n. Sonne.
 słuchać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »na«) horchen.
 słujnco, -a, n. Sonne (wót słujnca
 až do čmy, vom frühen Morgen
 bis zum späten Abend).
 słujnca jagoda, -y, f. Erdbeere.
 słup (*dim.* słupik), -a, m. Säule.
 słupaty, -a, -e, adj. säulenartig.
 słuşać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »pó«) gehören.
 słuźebnik, -a, m. Diener.
 słuźyc, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
 praep. »pó«) dienen.
 słyšać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
 praep. »za«) hören.
 slęc, -ěcom, -ěcoš; rj. I. (perf.)
 verenden.
 slěkać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »za«) verenden.
 Slěpe, -ego, n. Dorf Schleife.
 Slěpjan, -a, m. Bewohner v. Schleife.

- Slěpjanski, -a, -e, adj. aus Schleife.
 slěpy, -a, -e, adj. blind.
 slěposć, -i, f. Blindheit.
 slibka, -i, f. Stück Brot.
 sliwcyňa, -y, f. Pflaumenbaum.
 smaga, -i, f. Brache.
 smalić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
 praep. »ze«) sengen (domoj
 smalić, eiligst nach Hause
 treiben).
 smažny, -a, -e, adj. brachig.
 smažyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
 praep. »ze«) Brache ackern.
 smercać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
 praep. »pó«) schnarchen.
 smercaty, -a, -e, adj. schnarchend
 (džensa jo tajke smercate, heut
 ist es kalt, Aussicht auf Schnee).
 smerkać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »pó«) schnäuzen.
 smerž, -a, m. Morchel.
 smertnica, -y, f. Totenhemd.
 směrkać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »ze«) dämmern.
 smjać se, -ejom, -ejoš; rj. I. (perf.-
 praep. »pó«) lachen.
 smóła, -y, f. Pech.
 smólať, -rja, m. Pechbrenner.
 smuga, -i, f. Streifen.
 smyck, -a, m. Baumläufer.
 smyклы, -a, -e, adj. eisglatt.
 snarl, -a, m. Goldammer.
 sněg, -a, m. Schnee.
 sněžyty, -a, -e, adj. schneeartig.
 snica, -ow., pl. Wagenschere.
 sol, -i, f. Salz.
 solić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
 praep. »na«) salzen.
 solony, -a, -e, adj. gesalzen.
 sostra, -y, f. Schwester.
 'spa (*dim.* 'spicka), -y, f. Stube.
 spiša (*dim.* spiška), -e, f. Brot-
 schrank.
 spiw, -a, m. Gesang.
 spiwać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »pó«) singen.
 spjucy part. praes. schlafend.
 spło, -a, n. Halm.
 splicko, -a, n. Hälmlchen.
 spominać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »ze«) merken; sich er-
 innern.
 spominawa, -y, f. Gedächtnis.
 spójedź, -i, f. Beichte.
 spórać, -am, -aš; rj. III. (perf.)
 fertigstellen.
 spótyklować (spótykować), -ujom,
 -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »ze«)
 stolpern, sich überkugeln.
 sprjosk, -a, m. Rotkelchen.
 sptsěg, -a, m. Gespann.
 sptsěgać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »pó«) anspannen.
 spusk, -a, m. Kauz.
 sfebny, -a, -e, adj. silbern.
 srebro, -a, n. Silber.
 srjoda, -y, f. Mittwoch.
 srjodka, -i, f. Brosse, Brosame
 des Brotes.
 srjosło, -a, n. Pflugkolter.
 srokoš, -a, m. Würger.
 sromać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »wu«) schänden; sr. se,
 sich schämen.
 sromota, -y, f. Scham.
 staćiwa, -ow, pl. Webstuhl.
 starka, -eje, f. Grossmutter.
 starki, -ego, m. Grossvater.
 staršy, -a, -e, comp. älter.
 stary nan, Grossvater; stara mać,
 Grossmutter.
 statk, -a, m. Tat; Ereignis.
 stercyć, -cym, -cyš; rj. IV. (perf.)
 einmal stossen.
 stergi, -ow, pl. grobes Werk.
 sterkać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »pó«) wiederholt stossen.
 stolašk, -a, m. Stühlchen.

- stračić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) verlieren.
 strjony, -ow, pl. Auflage beim Dreschen.
 strojić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »na«) machen.
 strożyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »na«) schrecken.
 struga, -i, f. Flussbett; Tal.
 Struga, Name eines Baches.
 strugać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »wó«) schnitzen, schnitzeln.
 struk, -a, m. Schote.
 struńeń, -nja, m. Quelle.
 struna, -y, f. Saite.
 strup, -a, m. Grind.
 strużna ławka, Schnitzbank.
 strużnik, -a, m. Schnitzmesser.
 stśěcha, -i, f. Dach.
 stśělač, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »za«) schiessen.
 stśělar, -rja, m. Schütze.
 stśělba, -y, f. Gewehr.
 stśělc, -a, m. Schütze.
 stśěż (*dim.* stśěżyk), -a, m. Zaunkönig.
 stśig, -a, m. Schur.
 stśigać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) scheren.
 stśigař, -rja, m. Scherer.
 stukać, -am, aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) stöhnen, seufzen.
 stukadło, -a, n. Seufzerinstrument (Spottname für die Sekundärbahn).
 suck, -a, m. Knötchen.
 sudašk, -a, m. Fässchen.
 surowy, -a, -e, adj. roh (= hs. syry).
 sused, -a, m. Nachbar.
 susedka, -i, f. Nachbarin.
 susyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »pó«) trocknen, dörren.
 sušyca, -y, f. dürre Kiefer.
 sušyna, -y, f. dürre Zeit.
 sužek, -a, m. Docht.
 swařba (swar'ba), -y, f. Hochzeit.
 swařbafski, -a, -e, adj. hochzeitlich.
 swěcka, -i, f. Licht.
 swěcnik, -a, m. Leuchter.
 swěćetko, -a, n. Bild.
 swědro, -a, n. Eisenrostfleck; Meltau.
 swědzeń, gen. swědnja, m. Feiertag.
 swětki, -ow, pl. Pfingsten.
 swěty, -a, -e, adj. heilig.
 swinja, -e, f. Schwein.
 swińeńc, -a, m. Schweinestall.
 swisle, -ow, pl. Giebel.
 swójzba, -y, f. Familie; Verwandtschaft.
 sycac, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »na«) zischen.
 syće, -ow, pl. Binse.
 sykorka, -i, f. Meise.
 syłoj (syłojik, syłowik, syłojašk), -a, m. Nachtigall.

Š.

- Šalowy, -a, -e, adj. kernschällig.
 šanda, -y, f. Karrenband.
 šandara, -y, f. Gendarm.
 šantk, -a, m. Tuch.
 šapař, -rja, m. Schäfer.
 šapařnja, -nje, f. Schäferei.
 šapotać, -com, -coš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) trippeln.
 šarić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »ze«) scheuchen, schrecken.
 ščag'el, -a, m. Pflugstange.
 ščaw, -a, m. & ščawina, -y, f. Lolch.
 ščawcac, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »pó«) winseln.

- šćawcanje, -a, n. das Winseln.
 šćercać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
 praep. »pó«) klirren.
 šćerkać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »pó«) munkeln.
 šćicać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
 praep. »pó«) kreischen.
 šćida, -y, f. Sieb.
 šćidło, -a, n. Flügel.
 šćik, -a, m. Schrei.
 šćipić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
 praep. »pó«) knirschen, klappern.
 šćiplić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
 praep. »na«) jammern.
 šćircać -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
 praep. »pó«) zirpen.
 šćit, -a, m. Schild.
 šćiwda, -y, f. Leid.
 šćiwula, -e, f. Krümmung.
 šćiwy, -a, -e, adj. krumm, schief.
 šćiž, -a, m. Kreuz.
 šćižować, -ujom, -ujoš; rj. III.
 (perf.-praep. »ze«) kreuzigen).
 šćud, -a, m. Peitsche.
 'šedny, -a, -e, adj. täglich.
 šek, part. praes. act. gegangen.
 'šelaki, -a, -e, adj. manch einer.
 šelma, -y, m. gewissenloser
 Bursche, Schelm (hólc, kiž je
 holcu zawjedl).
 'šen, 'ša, 'šo, all.
 šepłina, -y, f. Schuppe.
 šergowc, -a, m. Balken.
 šery, -a, -e, adj. grau.
 šesć, num. sechs.
 šesćdzeseć, num. sechzig.
 šesćorak, -a, m. Sechser.
 šesnasćo, num. sechzehn.
 šesnasty, -a, -e, num. sechzehnter.
 šerack, -a, m. Fliegenschnepper.
 škarać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »na«) schüren, auf-
 wiegeln.
 škaraf, -rja, m. Schürer, Aufwiegler.
 škafedny, -a, -e, adj. händel-
 süchtig, stänkrig.
 škafedzar, -rja, m. Stänkerer,
 Störenfried.
 škafedzić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
 praep. »pó«) stänkern, Händel
 suchen.
 škobronk, -a, m. Lerche.
 škórodej, -dwe, f. Plinzeisen.
 škóra, -y, f. Rinde (na škóru
 stupać, hart zusetzen; zum
 Bekennen zwingen).
 škfecać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
 praep. »pó«) kreischen,
 schreien.
 škret, -a, m. Maulwurf.
 'škricka, -i, f. Fünklein.
 škripać (škripotać), -am, aš; rj.
 III. (perf.-praep. »pó«) mit den
 Zähnen knirschen.
 škrodawa, -y, f. Kröte.
 škurlik, -a, m. Brachvogel.
 šłapić, -im, -iš; rj. VI. (perf.)
 werfen.
 šłigać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »pó«) hauen.
 šłinka, -i, f. Stück Leinwand.
 šmacać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
 praep. »pó«) knallen.
 šńek, -a, m. Geschmack.
 šńekny, -a, -e, adj. wohl-
 schmeckend (*comp.* šńek-
 nejšy).
 šmrjocyna, -y, f. dichter Fichten-
 wald.
 šmrjok, -a, m. Fichte.
 šmyckować, -ujom, -ujoš, rj. III.
 (perf.-praep. »pó«) klettern.
 šnarł, -a, m. Goldammer.
 'šogomocny, -a, -e, adj. allmäch-
 tig.
 šorca, -y, f. grüner Frauenrock.
 šosty, -a, -e, num. sechstes.
 špara, -y, f. Klaue.

šparnuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.; comp. »po«) stochern.
 špetny, -a, -e, adj. gering.
 špica, -y, f. Felge.
 špliška, -i, f. Bachstelze.
 špóda, -y, f. Spaten.
 šprjošk, -a, m. Rotschwänzchen.
 šropa, -y, f. Striegel.
 šryba, -y, f. Schraube.
 šteklina (šteklowina, šteklowica), -y, f. Nadelstreu.
 štwóry, -a, -e, num. vierfach.
 štyncać (štynkać), -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) hinken.
 štyrdžesća num. vierzig.
 štyrnasćo num. vierzehn.
 šudźić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »wob«) trügen.
 šudźon (šudźi) adv. überall.
 šulař, -rja, m. Lehrer.
 šušlic, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »pó«) schnüffeln.
 šwabica, -y, f. schwarzer Frauenrock.
 šwark, -a, m. Griefe.
 šwarkotać, -com, -coš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) zirpen.
 šwerc, -a, m. Grille.
 šwercać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »pó«) schwirren. brausen.
 šwicać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) pfeifen.
 šwicanje, -a, n. Gepfeife.
 šwick, -a, m. Pfeife.
 šwijac, -a, m. Schmitz, Peitschende.
 šwikać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) pfeifen.
 šwikack, -a, m. Rotschwanz.
 šwyrac, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) schuscheln; schindern (= hs. smykać).
 šwyrcać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »pó«) schwirren, surren.

šybenica, -y, f. Galgen.
 šyblić se, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »na«) trödeln.
 šycken, -ka, -ko; adj. all.
 šyć, -yjom, -yjoš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) nähern.
 šyđło, -a, n. Ahle.
 šyja, -e, f. Hals.
 šykwany, -a, -e, adj. geschickt.
 šypa, -y, f. Pfeil; Kiel.
 šypaty, -a, -e, adj. kielig; Pfeil—.
 šyroki, -a, -e, adj. breit.
 šyry, -a, -e, adj. grau.
 šyška, -i, f. Tannenzapfen (ach. šyška = keineswegs!).
 šyškac, -a, m. kleiner Würger.
 šytawa, -y, f. Fischreiherr.
 šywarna jogła, Nähnadell.

T.

Taraša, -e, f. Schultasche.
 tajać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »wó«) tauen.
 teliko adv. soviel.
 ten, ta, to, art. der, die, das.
 tergać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) reissen.
 terganje, -a, n. Gicht.
 ter'nuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.) einmal reissen.
 terp (*dim.* terpik), -a, m. Ort-scheit.
 tešny, -a, -e, adj. schwül.
 tešno adv. schwül, ängstlich.
 ńła, -ow, pl. Tenne.
 ńłocyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »za«) drücken.
 ńłuc, -ym, -yš; rj. I. (perf.-praep. »pó«) stampfen.
 ńłukać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »s«) wiederholt stampfen.
 ńłustosć, -i, f. Dicke.
 ńłusty, -a, -e, adj. dick.
 ńłusćejšy, -a, -e, comp. dicker.

- toć adv. dann; so.
to'dla adv. doch.
tolaf, -rja, m. Taler.
tonidlo, -a, n. Sumpf.
topić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
praep. »za«) heizen.
toplafski, -a, -e, adj. verschwen-
derisch.
toplować, -ujom, -ujoš; rj. III.
(perf.-praep. »s«) verschwen-
den.
towafš (towariš), -a, m. Genosse-
towariška, -i, f. Genossin; Freundin-
trajda, -y, f. Getreide.
trama, -y, f. Balken.
trantawa, -y, f. Trompete.
tremplić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
praep. »pó«) schwätzen; plärren-
trjobać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »pó«) brauchen.
trjobjny, -a, -e, adj. bedürftig.
trošcycku adv. ein klein wenig.
troška, -i, f. Wenigkeit; Rest;
Neige.
truba, -y, f. Ofenröhre.
trubawa, -y, f. Nachtwächterhorn-
truchly, -a, -e, adj. schüchtern.
truga, -i, f. Mulde.
trut, -a, m. Drohne.
'tšec, 'tšecej adv. immer.
'tšedać, -am, -aš; rj. III. (perf.)
verkaufen.
'tšekrajać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »s«) durchschneiden.
'tšeńenk, -a, m. Wechselbalg.
'tšerada, -y, f. Verrat.
'tšeradzić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
praep. »s«) verraten.
'tšesćijan, -a, m. Christ; (tajki
'tšesćijan, solch ein Mensch,
Kerl).
'tšesćijanka, -i, f. Christin (tajka
'tšesćijanka, solch ein Mädel,
Weibsbild).
'tšestać, -ańom, -ańoš; rj. II.
(perf.) aufhören.
'tšestražać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »s«) erschrecken.
'tšetož adv. denn.
'tšewalać, -am, aš; rj. III. (perf.-
praep. »s«) umwerfen.
'tšewikować, -ujom, -ujoš; rj. III.
(perf.-praep. »s«) verhandeln.
'tšewodžanje, -a, n. Begleitung,
Leichenzug.
'tšez praep. durch.
'tšezjene adv. übereins, einstimmig.
'tšezpóńje, -ego, n. Mittag (k'tšez-
póńjemu, gegen Mittag).
'tšělać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »s«) schiessen.
'tšěść, -som, -soš; rj. I. (perf.-
praep. »pó«) schütteln.
'tšěskotać, -com, -coš; rj. III.
(perf.-praep. »pó«) zittern.
'tšěskotaty, -a, -e, adj. zittrig.
'tšěslica, y, f. Rockenstock.
'tšěsotać se, -com, -coš; rj. III.
(perf.-praep. »s«) sich schüt-
teln; zittern.
'tši praep. bei.
'tšibližać se, -am, -aš; rj. III.
(perf.-praep. »s«) sich nähern.
'tšibog, -a, m. Abgott.
'tšić, -idžom, -idžoš; rj. I. (perf.)
kommen.
'tšidank, -a, m. Zugabe.
'tšidžesća, num. dreissig.
'tšidžesty, -a, -e, num. dreissigster.
'tšignać, -žeńom, -žeńoš, rj. I.
(perf.) herantreiben; herbeieilen.
'tšigotować, -ujom, -ujoš; rj. III.
(perf.-praep. »s«) bereiten.
'tšichadać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »s«) ankommen.
'tšichod, -a, m. Ankunft; Zu-
kunft.
'tšichodny, -a, e, adj. zukünftig.

'tsijěc, -jědzom, -jědzoš; rj. I.
(perf.) anfahren.
'tsijimować, -ujom, -ujoš; rj. III.
(perf.-praep. »s«) aufnehmen.
'tsikać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »pó«) zirpen.
'tsıldgać, -ajom, -ajoš; rj. III.
(perf.) zulügen.
'tsimać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »pó«) anfassen.
'tsinasčo, num. dreizehn.
'tsinasty, -a, -e., num. dreizehnter.
'tsipodla adv. daneben.
'tsirownować, -ujom, -ujoš; rj. III.
(perf.-praep. »s«) vergleichen.
'tsisajdzić, -im, -iš; rj. IV. (perf.)
hinzusetzen.
'tsisega, -i, f. Eid, Schwur.
'tsisegać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »s«) schwören.
'tsistojny, -a, -e, adj. anständig.
'tsišel (part. praet. wot 'tsić) ge-
kommen.
'tsitwark, -a, m. Anbau.
'tsiwezować, -ujom, -ujoš; rj. III.
(perf.-praep. »s«) anbinden.
tuca, -y, f. Regenbogen.
tuder adv. hier.
tu chylu, inzwischen.
tužyc, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-
praep. »s«) trauern.
twarc (twaric), -a, m. Zimmer-
mann.
twar (= twair), -rja, m. Bau.
twarog, -a, m. Quark.
twela (*dim.* twelka), -e, f. Hand-
tuch, Scherbe des družba
bei der Hochzeitsfeier.
twardawka, -i, f. Apfelsorte.
twerdo adv. fest, hart.
twóf, -rja, m. Iltis.
tykajnc (tykanic), -a, m. Kuchen.
tył, -a, m. Nacken.
tysar, -rja, m. Tischler.

W.

Walik, -a, m. Bund (Stroh).
walka, -i, f. Spielplatz für Oster-
eier (walku kulać, mit den
Ostereiern schieben).
wardować, -ujom, -ujom; rj. III.
(perf.-praep. »po«) lauern.
wawrić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-
praep. »po«) labern, schwatzen.
we dnje adv. am Tage.
welma, -y, f. Wolle.
wen adv. hinaus.
wence (wenka, wenkoch) adv.
draussen (wót wenkoch, von
draussen).
wenkowny, -a, -e, adj. draussig.
wersta, -y, f. Banse.
weš, 'šy, f. Laus.
we wšom adv. überhaupt.
weznuć (wezyć), -ńom, -ńoś; rj.
II. (perf.) nehmen (wezeł part.
praet. act. genommen).
wecor, -a, m. Abend (z wecora,
gegen Abend).
wecerja, -e, f. Abendbrot (Boža
wecerja, heil. Abendmahl).
wecerjać, -am, -aš; rj. III. (perf.-
praep. »po«) zu Abend essen.
weć, -ejom, -ejoš; rj. III. (perf.-
praep. »po«) wehen, worfeln.
wejka, -i, f. Wicke.
wele adv. viel.
weliki, -a, -e, adj. gross.
welikosć, -i, f. Grösse.
wórjašk, -a, m. Gipfel.
wóršnja, -e, f. Kirschbaum.
weža, -e, f. Hausflur.
wežyny, -a, -e, adj. Hausflur—.
węc & wecej adv. mehr.
wěcny, -a, -e, adj. ewig.
wěcnosć, -i, f. Ewigkeit (wót
wěcnosći až do wěcnosći,
von Ewigkeit zu Ewigkeit).

- wědnuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.-praep. »s«) welken.
- wědro, -a, n. Kern.
- wěké, -a, m. Strohwisch.
- wěkšy, -a, -e, comp. grösser.
- wěsło, -a, n. Ruder.
- wěšćar, -rja, m. Wahrsager.
- wětsnik -a, m. Windmühle (na wětsnik se šćiwic, sich krumm biegen).
- wěz, -a, m. Rüster.
- widlicki, -ow, pl. Gabel.
- wikotać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) zappeln.
- wikotaty, -a, -e, adj. zappelig.
- winica, -y, f. Weinberg.
- winica, -y, f. Feindin.
- winik, -a, m. Feind.
- winowaće, -a, n. Schuld; Verpflichtung.
- wiselny, -a, -e, adj. zäh.
- witše adv. morgen (zawitše, po-witše, übermorgen).
- witšejšy, -a, -e, adj. morgig.
- wobarić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »z«) abkochen.
- wobcynjak, -a, m. Unterrock vom Fries der Frauen.
- wobčėgnuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.) umziehen.
- wobčėzkować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »po«) beschweren.
- wobeldgać, -ajom, -ajoš; rj. III. (perf.) belügen.
- wobertyl, -a, m. Rungenschemmel.
- wobgrabać, -am, -aš; rj. III. (perf.) umrechnen.
- wobgrymzać, -am, -aš; rj. III. (perf.) benagen.
- wobchować, -am, -aš; rj. III. (perf.) bewahren.
- woblak, -a, m. Fensterrahmen.
- woblack, -a, m. Holzknüppel.
- woblico, -a, n. Angesicht.
- woblutować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »z«) bedauern.
- wobraćać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »z«) umkehren.
- wobrėzk, -a, m. Holzschwarte.
- wobrinkować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »po«) mit einem Reifen umschlagen.
- wobryć, -e, f. Reifen.
- wobryće, -a, n. Rest vom alten Burgwall.
- wobsajdzać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »z«) bepflanzen.
- wobšuda, -y, f. Betrug.
- wobšudzić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) betrügen.
- wobšykowanje, -a, n. Verrichtung (na wobšykowanje hyć, Notdurft verrichten).
- wobyće, -a, n. Geschuh.
- wobyza, -y, m. Grillenfänger.
- wobyžny, -a, -e, adj. grillig.
- wobzawidžeć, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »z«) beneiden.
- wogeń, -nja, m. Feuer.
- wogłėd, -a, m. Umschau.
- wogłėdać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) umschauen, Brautschau halten.
- wognėwadło, -a, m. Glied der Kette.
- wogřewać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) wärmen.
- wokolicka, -i, f. Ranft Brot.
- wo mało adv. beinahe.
- womłocić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) ausdreschen.
- woplywać, -am, -aš; rj. III. (perf.) umschwimmen.
- woprajać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »na«) zu überreden suchen.
- wopyš, -e, f. Schweif.

- wopytać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) versuchen; kosten.
- wowceńc, -a, m. Schafstall.
- wócka, -i, f. Leine.
- wócko (*dim.* wócycko), -a, n. Äuglein.
- wócyńjać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) aufmachen.
- wójak, -a, m. Soldat.
- wó jenom adv. immerfort.
- wó jsy, im Dorfe.
- wółoj, -a, m. Blei.
- wółtera, -y, f. Dienstag (wółtere, am Dienstag).
- wólecy, -a, -e, adj. Ochsen—.
- wólej, -a, m. Öl.
- wólejać, -rja, m. Ölmüller.
- wólejaca, -y, f. Ölmühle.
- wóleńc, -a, m. Ochsenstall.
- wófech, -a, m. welsche Nuss.
- wófejşyna, -y, f. Nussbaum.
- wós, -y, f. Achse.
- wósa, -y, f. Wespe.
- wóseł, -sła, m. Esel.
- wósemdzeseć, num. achtzig.
- wósemdzesety, -a, -e, num. achtzigster.
- wósemnasćo, num. achtzehn.
- wósemnasty, -a, -e, num. achtzehnter.
- wóstoniśćo, -a, n. Holzspalteplatz.
- wóskobina, -y, f. Zähnestarre.
- wósmý, -a, -e, num. achter.
- wóstajić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) lassen, verlassen.
- wóstruż, -a, m. Dorn (?).
- wóstry, -a, -e, adj. scharf.
- wóstśić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) schärfen, wetzen.
- wósyca, -y, f. Silberpappel.
- wósym num. acht.
- wóśc, -a, m. (z ds.: wósc) Vater.
- wóşny, -a, -e (z ds.: wóşny), adj. väterlich.
- wóşćerjać se, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) lachen.
- wótawa, -y, f. Grummet.
- wótběg, -a, m. Ablauf.
- wótběgać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »z«) ablaufen; abbindern (krowa jo se wótběgała).
- wótcějźić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) abseien.
- wóteгнаć, -žeńom, -ńoş; rj. I. (perf.) abtreiben.
- wótenkać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) aufschliessen.
- wótery, -a, -e, mancher.
- wótgłědać, -am, -aš; rj. III. (perf.) absehen.
- wótnoga, -i, f. Reis, Zweig.
- wótplěć, -ějom, -ějoş; rj. III. (perf.) wegschwemmen.
- wótpęcynk, -a, m. Rast.
- wótpocywać, -yjom, -yjoş; rj. III. (perf.-praep. »z«) ausruhen, rasten.
- wótpółnje, -ego, n. Nachmittag (wótpółnja, nachmittags).
- wótprajać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »z«) antworten.
- wótprosywać, -am, -aš & -syjom, -syjoş; rj. III. (perf.-praep. »z«) abbitten; ab danken.
- wótprosywanje, -a, n. Abbitte; Abdankung bei der Beerdigung.
- wótprosywać, -rja, m. Abdanker.
- wótfěčkować, -ujom, -ujoş; rj. III. (perf.-praep. »z«) aufriegeln.
- wótrog, -a, m. Sporn.
- wótruby, -ow, pl. Kleie.
- wótsłuchać, -am; -aš; rj. III. (perf.) abhórchen.
- wótsęstać, -ańom, ańoş; rj. II. (perf.) ein wenig aufhórren.
- wóttergać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »z«) abreissen.
- wózgef, -gfa. m. Rotz.

- wózgriwy**, -a, -e, adj. rotzig.
wóze 3. p. pl. praes. act. sie fahren.
wózeńk (*dim.* wózenašk), -a, m. Baumstumpf.
wuberwić, -im, iš; rj. IV. (perf.) anfärben.
wužegać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »z«) fortlaufen.
wužerać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »na«) auslesen, wosebje: schimpfen.
wucba, -y, f. Lehre.
wucyć, -ym, -yš; r. IV. (perf.-praep. »na«) lehren.
wuchac, -a, m. Hase.
wuchawica, -y, f. forficula auricularia.
wuchytywać, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »z«) vorwerfen.
wug'el (*dim.* wuglik, wuglišk), -gla, m. Kohle.
wug'eń, -nja, m. Rauchfang.
wugléd, -a, m. Ausblick.
wuglédac, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »na«) erblicken, ausblicken.
wugnać, -žeńom, -žeńoš; rj. I. (perf.) wegtreiben.
wugon, -a, m. Austrieb, Trift.
wugor, -a, m. Aal.
wul, -a, m. Klotzbeute, Bienenstock.
wulicyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.) & **wulicować**, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »na«) erzählen.
wuměć, -ějom, -ějoš; rj. III. (perf.) verstehen.
wumje, -enja, n. Euter.
wurownać, -am, -aš; rj. III. (perf.) & **wurownować**, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »z«) ausgleichen.
wuseće, -a, n. Aussaat.
- wusoki**, -a, -e, adj. hoch.
wusterkać, -am, -aš; rj. III. (perf.) & **wusterkować**, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »z«) austossen.
wustražać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »na«) erschrecken.
wušej adv. höher.
wušši, -a, -e, comp. höhere.
wušyna, y, f. Höhe.
wuškać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) hetzen.
wuškropc, -a, m. Moosart.
wutergować, -ujom, ujoš; rj. III. (perf.-praep. »z«) wiederholt ausreissen.
wutykować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »po«) vorwerfen.
wuž, -a, m. Schlange.
wužejšy, -a, -e, comp. enger.
wužytk, -a, m. Nutzen.
wužywać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) geniessen, gebrauchen.

Z.

- Zacynk**, -a, m. Gemächsel.
zacėgować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) verziehen; verschleppen.
zadžėłować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »po«) sich gebärden.
zadužyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.) ersticken.
zagarować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) beschmutzen.
zaguńuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.) verderben, (intr.) eingehen.
zagłowk, -a, m. Kopfkissen.
zagnać, -žeńom, -žeńoš; rj. I. (perf.) vertreiben.
zagon, -a, m. Gewende, Flurstück.

- zagrabnuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.) erfassen.
- zagřebać, -am, -aš; rj. III. (perf.) & zagřebować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) vergraben.
- zagroda, -y, f. Garten.
- zagrodzić -im, -iš; rj. IV. (perf.) einzäunen.
- zachadać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) untergehen (na př. slujuco zachada).
- zachopić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) anfangen.
- zachopjonk, -a, m. Anfang.
- zachować, -am, -aš; rj. III. (perf.) verstecken, begraben (die Leiche).
- zachycić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) verwerfen.
- załza, -y, f. Drüse (kón jo w zalzach, das Pferd hat geschwollene Drüsen).
- zamžerić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) schliessen (wócy, die Augen).
- zanicyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.) & zanicać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) verachten.
- zanjašk, -a, m. Schlösschen.
- zapocynać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) sich gebärden.
- zapo'jedanje, -a, n. Aufgebot.
- zaperstk, -a, m. angebrütetes, verdorbenes Ei.
- zaprajać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) entschuldigen.
- zapražyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.) verdorren.
- zapricnuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.) zuschlagen (wokno).
- zaptšeg, -a, m. Vorgespann.
- zapuklizna, -y, f. Geschwulst.
- zapukńony, -a, -e, adj. geschwollen.
- zapuknuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.) anschwellen.
- zapust, -a, m. Fastnacht.
- zafecćkować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) zuriegeln.
- zasej adv. wieder.
- zasłužyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.) verdienen.
- zatsšesować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) erschüttern.
- zawšo adv. im ganzen; fortwährend.
- zbadać, -am, -aš; rj. III. (perf.) erfassen; erraten.
- zbóže, -a, n. Stück Vieh; Viehbestand.
- z cela adv. im ganzen.
- z čěžka adv. schwerlich.
- zdechnuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.) aufseufzen.
- zdžimać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »wu«) winden.
- zoblekać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »wu«) ausziehen.
- zegibać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) beugen.
- zegibadło, -a, n. Gelenk.
- zegńoty, -a, -e, adj. gebogen.
- zegnuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.) biegen.
- zejgrać, -ajom, -ajoš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) verspielen.
- zeldgać, -ajom, -ajoš; rj. III. (perf.-praep. »na«) lügen.
- zeldzaty, -a, -e, adj. Tränen— (zeldž. chlěb, Tränenbrot).
- zelezki, -ow, pl. Schlittschuhe.
- zele, -a, n. Kraut (zela pl. medizinische Kräuter).
- zelk, -a, m. Kräutermann (tež zelkowy muž).
- zelony, -a, -e, adj. grün.
- zergnuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.) erschüttern.

- zerno, -a, n. Korn.
- zesłuchować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) hin und her lauschen.
- zetykać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) begegnen.
- zewać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) gähnen.
- ze wšym nic adv. ganz und gar nicht.
- zgóda, -y, f. gutes Wetter.
- zgónić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) erfahren.
- zgrjały, -a, -e, adj. reif.
- zgrawić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »ze«) reifen.
- zgubić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) verlieren.
- zjawić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) offenbaren.
- zlegnuć se, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.) sich anlehnen, stützen.
- zlęgać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) beschwängern.
- zmacać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) anfeuchten.
- zmachnaćić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) morsch werden.
- zńerzk, -a, m. Eiszapfen.
- zmjot, -a, m. Schneewehe.
- znakowałoć, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-iter.) nach und nach genügend spalten.
- znańe, -enja, n. Zeichen.
- znank, -a, m. Zeuge.
- zněć, -ějom, -ějoš; rj. III. (perf.-praep. »za«) tönen.
- znosować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-iter.) emportragen.
- z póromje adv. im Vergleich zu.
- zrygać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) rülpsen.
- zuk, -a, m. Ton.
- zwalać se, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »ze«) umfallen.
- zwał, -a, m. Woge, Welle.
- zwarnować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »wob«) bewahren.
- zwěno, -a, n. Felge.
- zwěfeńc, -a, m. Tiergarten.
- zwěrić se, -im, -iš; rj. IV. (perf.) wagen.
- zwěrına, -y, f. Getier; Blutsuppe mit Backobst gekocht, wie sie bei Hochzeiten gegessen wird.
- zwěrje, -eća, n. Tier.
- zwěrjecy, -a, -e, adj. von Tier.
- zwěrjetko, -a, n. Tierchen.
- zwězać, -am, -aš; rj. III. (perf.) binden.
- zwězk, -a, m. Band.
- zwigać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) wiederholt heben.
- zwinuć, -ńom, -ńoš; rj. II. (perf.) einmal heben.
- zwjonka, -ow, pl. Radfelgen.
- zwónić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »pó«) läuten (pó dušy zwónić, ausläuten nach dem Tode).
- zwónjašk, -a, m. Glöckchen.
- zwótkala adv. woher.
- zwótergać, -am, -aš; rj. III. (perf.-iter.) losreißen.
- zyba, -y, f. Fink.
- ’zyć, -yjom, -yjoš; rj. I. (perf.) nehmen.
- ’zyl part. praet. act. genommen.
- zyma, -y, f. Winter (k zymemu, zur Winterszeit).

Ž.

- Žagły, -a, -e, glühend.
- žaglić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »wó«) glimmen, glühen.
- že partik. dass.
- žeń, žnja, m. Eiterpfropfen.

žgřebc, -a, m. Hengstfohlen.	denen bei der Kornsenſe die Holzſtabe befeſtigt ſind.
žgřebje, -eća, n. Mutterfohlen.	žycyc, -ym, -yř; rj. IV. (perf.-praep. »pó«) gönnen.
žgředlo, -a, n. Quelle.	žyc, -yjom, -yjoř; rj. III. (perf.-praep. »za«) heilen.
žedać, -am, -ař; rj. III. (perf.-praep. »pó«) verlangen.	žyd, -a, m. Jude.
žeden, -ena, -ne, adj. keiner.	žyda, -y, f. Seide.
žedny, -a, -e, adj. ſelten; begierig.	žydcej adv. comp. dunner.
žena, -y, f. Frau.	žydcejřy, -a, -e, comp. dunner.
žeňska, -eje, f. Frauenzimmer.	žydky, -a, -e, adj. dunn.
žni, -njow, pl. Ernte (wó žni, zur Erntezeit).	žydney, -a, -e, adj. begierig.
žognować, -ujom, -ujoř; rj. III. (perf.-praep. »pó«) ſegnen.	žydzany, -a, -e, adv. ſeiden.
žognowanje, -a, n. Segen.	žyła, -y, f. Ader.
žołma, -y, f. Pirol.	žyrřco, -a, n. Kornſtoppelfeld.
žorawa, -y, f. Kranich.	žyto, -a, n. Getreide.
žowity, -a, -e, adj. markig.	žywenje, -a, n. Leben.
žurla, -e, f. Schuttboden.	žywnořć, -i, f. Nahrung.
žwack, -a, m. Kutel (etwas Ge- kautes).	žywić, -im, -iř; rj. IV. (perf.-praep. »ze«) nahren.
žwėnik, -a, m. Flachsknotenbund.	žywot, -a, m. Leib.
žycarje, -ow, pl. Drahtfaden, mit	žywy, -a, -e, adj. lebendig.

Stawėk z psychologie serbskeho bura.

K dalřemu rozpominanju a slėdzowanju naćisnył a podal
dr. Ernst Muka.

Znate je, zo ma wosebje serbski bur wotewrite woko a u-
iwu wutrobu za přirodu, kiř jeho wobdawa, wosebiće spodži-
wanja a wobkedźbowanja hódna pak je jeho lubořć k zwėratam,
z kotrymiř wobkhađzuje, kotreř su w jeho domje a hródzı, na
jeho dworje a zahrodze, na jeho polach a łukach, w jeho hajach
a lėsach, kotreř jeho ežu ſiwjenja sobu nořa abo polóžuja, ko-
treř jeho byće z wjeſelom pozbėhuja a jeho radořć powjeťřuja.
Z tuteje jeho nėžneje lubořće k zwėratam wukhađza, zo je wón
k ſebi ehnje a pozbėhuje, zo jich wařnja a kajkořće z łowje-
skimi wařnjemi a kajkořćemi přirunuje, haj zo jim huſto ſame
łowjeſke křćeňske mjena dawa. řtó njeby wėdźal, zo naři burja
radři jenomu ſwojich kóni rėkaju *Hans*, *Mots* abo *Fryca*, ko-
błam pak *Lixa* abo *Trina*, kruwom pak dawaju rad mjena

Alma, Hanža, Jěva, Marja, Róža a Wórtuja (= Dorothea); čělc rěka tu a tam *Hans a Gusta*, pos pak *Fryco, Minko, Mots a Pětr*, kocor z wjetša *Pětr*, kóčka pak *Minka a Keta* (= Kata t. j. Katharina) a ptački w klětecy *Hansk, Jurk a Motsk* (přir. n. Mätzchen) a skónčnje wuskočny zajac na poli *Jank*.

To su tak rjec *nomina propria* abo wosobinske mjena, kotrež naši burja a naše burowki po swojim dobrozdaću a swojej woli zwěrjatam a wosebje swojemu skotu dawaju.

Mjenje znate pak budže, zo su hižo w starym času z tajkich wosobinskih mjenow zwěrjatow njerědko přimjena (*cognomina*) a samo woprawdžite *nomina appellativa* (pomjenowanja družiny) nastale a to wosebje w džěcacej rěči, we „słowniku malutkich“ (hl. Wjelowy malutkich słowničk w Časop. M. S. 1899, 128 sl. & 1900, 41 sl.), pomjenowanja, kotrež su po duchu a wašnju džěci z wjetša jako majkace a wabjace pomjenšenki abo majkanki a wabjenki (*diminutiva hypocoristica*, ně. *Kosewörter & Lockrufe*) tworjene.

a) Wosobinske mjena jako pomjenowanja družiny.

1. & 2. Wědome drje je kóždemu, zo ma pola nas ptačk, kotremuž Němcy „*Pirol*“ a „*Goldamsel*“ rěkaju, wosobinske mjeno „*éichi michał*“ (t. j. sanfter Michael), dostate po zulkach swojeho spěwa. Samsny ptačk wokoło Mužakowa a po cyłej Delnjej Łužicy rěka łucyja t. j. žónske křćeńske mjeno „*Lucia*“.

3. & 4. Njewědome pak wěsće budže, zo my za słowjanske a staroserbske pomjenowanje „*utka*“ (lač. *anas*, ně. *Ente*) powšitkownje trjebamy kačka a delni Serbja kacka (přir. pólski kaczka, čěski kačka, mańoruski kačka), štož je majkaca skrótčenka žónskeho křćeńskeho mjena „*Katharinka*“ (dem. wot „*Katharina*“), ně. „*Käthchen*“. — Štóz to njeby cheył wěrić, njech k swojemu přeswědčenju džiwja na pomjenowanje „*majka*“ (= *Mariechen*; dem. hypoc. wot *Maria*), kaž we Slepjanskej wosadze a wokoło Mužakowa kački mjenuja njepriznawajo „*kacka*“ za słowo Slepjansko-Mužakowskeje narěče.

5. Tujawcy (ně. *Turteltaube*) rěkaju w Delnjej Łužicy a wokoło Mužakowa marijank, -a, m., to je ze žónskeho mjena

„*Marianne* = *Maria Anna*“ wutworjene pomjenowanje muskeho rodu.

b) *Wosobinske* mjena jako přimjena zwěrjatow.

6. Město słowa „byk“ (ně. *Bulle*, *Samenochse*) trjeba so powšitkownje runo tak husto pomjenowanje „heńca“ t. j. *Heinz* = *Heinrich*, přir. němske přimjeno „*Hinz*“ za kocora.

7. & 8. *Koza* (ně. *Ziege*) ma pola nas ze zastarskich časow dvě přimjenje: a) *hepa* (dem. *hepka*) t. j. *Eva*, *Evka*, wěsće tobodla, dokelž je tak womłodna kaž běše to *Jěwa*, mać wšitkich žónskich; w pozdžišim času bu tuto přimjeno „*hepa*“ w teje twórbje zaso přenesene na *njelepe* a trošku *hłupikojte* žónske a *we* přestwórbje „*hepjel*“ na *njelepych*, *hrubych*, *njehódnych* muskich. — b) *hila* (dem. *hilka*) t. j. z „*Elisabeth*“ skrótčena *majkanka* a *wabjenka*. —

9. *Hilka* pak je tež we wšelakich stronach serbskeho kraja mjeno (přimjeno) *ptačka*, kotremuž *hewak* *sněhula* a tež *tupifila* (ně. *Gimpel*, *Dompfaff*) *rěkamy*.

Přisp. Swójbne mjeno *Hila* a *Hilka* (ds. *Gila*, *Gilka* a *Gela*, *Gelka*) pak je wutworjene z bibliskeho mjena „*Daniel*“.

10. *Psej* *rěkaju* *džěci* we wšelakich stronach našeho kraja „*lebza*“ t. j. *Leberecht*.

c) *Wosobinske* mjena jako *majkanki* a *wabjenki* za *zwěrjata*.

11. *habla* & *hablo* t. j. „*Haubold*“ (*Habla*): tuto mjeno trjebaju *džěci* za „*jehnjo*“ abo „*wowcku*“.

12. *hapl*, *haplik*, *haplk* t. j. *hypokor.* z „*Apollonius*“, *džěci* za „*konika*“;

13. *liba*, *libka*, *libo*, *libko*, *libak* t. j. *hypokor.* z „*Gottlieb*“, „*Gottliebe*“, *džěci* za „*huso*, *husyčku* a *husora*“.

14. *majca*, *majcka* (přir. *južnosłowj. maca*, *majca*, *mače* a *serb.*, *č.*, *mjr. mačka*) a *mica*, *micka* a tež *skepsane hica*, *hicka* (přir. ně. *Miese*, *Mieschen*) t. j. *Marie*, *Maria*: *džěcace* mjeno za „*kóčku*“.

15. *mižo*, *mižko* t. j. *Miklawš*, *Nicolaus* (přir. swójbne mjeno *Mič*, *Mičo*), *džěci* za „*jehnjatko*, *wowcku*“.

Přisp. Tež *roślinam* su naši *Serbja* tu a *tam* nawdali *wosobinske* mjena; tak *rěka* na př. *Helianthemum* (ně. *Ziströschen*), *serbski Hil-*

žička, Stachelbeeren (kosmački) pola delnich Serbow Hendryški (dem. wot Hendrych, Heinrich), der frühe Lein = ds. marijank (Me-giser), Armeniaca (Aprikose) = hs. marula atd.

d) Přiwuzniske mjena jako pomjenowanja zwěrjatow.

Podobnje kaž wosobinske su so tež swójbne a přiwuzniske mjena k pomjenowanjam zwěrjatow zwužiwaše; najznačiše su: 1. babka (= Mütterchen) za „pčotka“; — 2. matka (= Mütterchen) powšitkownje za němske „Weisel, Bienenkönigin“; — 3. nuk a wnuk (= Enkel) za „Kaninchen“; — 4. wujk (= Onkelchen, Vetterchen) za „Meerschweinchen“.

Přisp. Wuley zajimawe je wosebje delnjoserbske pomjenowanje wě-steje khorosće, kotraž pola nas hornich Serbow njedokładnje „zymnica“ a pola Němcow po lačansku „Fieber (febris)“ rěka. Delni a namjezni Serbja su ji helčo a majkajo *per euphemismum* narjekli šotka (čotka) t. j. němski „Tantchen, Mühmchen“: widža ju njeradži přinč a radži ju woteńć.

Nekrolog L.

Dr. Jurij Sauerwein,

privatny wučenc, sobustaw wšelakich wědomostnych wustawow,
ryčef pp., sobustaw M. S. wot lěta 1877.

* 15. I. 1831. † 16. XII. 1904.

Džeń 16. decembra 1904 wumře w khorowni w Christiania w Norwedskej na scěhach khripawy dr. Jurij Sauerwein, bjez dwěla sobu najwjetši znajeř rěčow, kiž je hdy žiwy był. Wón nimale 50 rěčow wobknježeše, stare a nowe a to tak, zo je wón wobwrótnje rěčeše a we nich wšěch tež, štož wón wosebje rad činješe, basniske wutwory podawaše. W lěće 1899 wón na př. w małym spisu Jendželsku kralowu Viktoriu z krótsimi abo dlějšimi basnjemi w 38 rěčach postrowi.

Jurij Sauerwein so 15. januara 1831 w měsće Hannoveru narodži, hdžež běše jeho nan tehdy předař při lacareće a z dobom wučef při lyceju, wopytowaše tež tam gymnasij (lyceum) a wopušći jón na Michała 1848 jako *primus omnium*. W maturitnym pruhowanju wón khětro dołhi a čezki hebrejski tekst čitaše kaž by to němski był. W Göttingach wón pola prof.

Ewalda hebrejsku, arabisku, syrisku, aethiopisku, armenisku a turkowsku a pola prof. Benfey-a sanskritsku řeč wuknješe. Nimo toho mĕješe wón wobkhad z Jendželčanami, Madžarami a jenym hispaniskim študentom. W kónc swojeho druheho semestra wón do Wĕny (Wiena) pućowaše, zo by so tam wosebje z Turkami a Serbami w jich řeči rozmołwjał. Po 6 semestrach wón universitu wopušći a so do Jendželskeje poda, hdžež składnosć pytaše, zo by mohł sobu do Indiskeje pućować. To pak so jemu njeradzi. Tuž bu Sauerwein najprjedy z domjacym wučerjom w nawječornej Jendželskej w blizkosći města Conway, hdžež wón sebi w krótkim času walizisku řeč tam knježacu dospoľnje přiswoji a pozdžišo k njej přiwukny jeje sotrowske řeče: irisku, schottisku abo gaelisku a keltisku řeč, kajkaž so řeči na kupje Man.

Z Jendželskeje bu wón powołany k wjefčej Hermannej Wied-skemu, zo by jeho džowku Hilžbjetu, nĕtčišu Rumunsku kralowu, we wĕdomosćach a rjanym pismowstwje rozwućował. Nimo tuteju dweju zastojnstwow a pozdžišeho nakhwilneho zastojnstwa pomocnika při universitskej knihowni w Göttingach a nimo počahow k jendželskemu bibliskemu towarštwu w Londonje njeje wón čas žiwjenja žanoho wĕsteho zastojnstwa přijal, ale je swobodne, njeputane žiwjenje wjedł a wosebje rad krajiny wopytował, w kotrychž móžeše sebi nowe řeče přiswojić. Zastojnstwo w Neuwiedze pak dyrbješe wón bohužel dla jara napjatych čuwow do časa zaso zložić. Po dlĕjšim wotpočowanju w staršiskim domje w Gronawje, hdžež běše mjez tym jeho nan farske město dostał, móžeše so wón zaso cyle swojim studijam podać. Wón składnosć namaka, zo móžeše někotry čas z jendželskim missionarom z Chiny wobkhadžować, a to so bórzy z wonym missionarom jenož po chinsku rozmołwješe. Po poručnosći wulkeho jendželskeho bibliskeho towarštwu wón mjez druhim přežozi „Stary Zakon“ do Madagassiskeje a džĕl Noweho Zakonja (sćenje Jana) do Kabyliskeje řeče, kotrejž řeči běše wón k tomu wotpohladej khĕtře nawuknył. Za druhe řeče wón korektury při nowych nakładach biblije za spomnjene bibliske towarštwu hać do swojeje smjerće wobstarowaše.

Jako Jendželčenjo přećiwo Negušej Abessinskemu na wójnu čehnjechu, chcyše Sauerwein rady jako tołmač sobu čahnýć a

wón khětře nawukny tamnišej rěči: tigrejsku a amharisku. Wójnski pokhod pak so prjedy skónči, hač bu dra. Sauerweinowe přeće dopjelnjene. Wot noweho Neguša Kassai-a po někotrym času do Londona dóndže wjetše diplomatiske pismo w amhariskej rěči, kotrez nichtó ani w Londonje ani w Oxfordže njerozymješe. Tuž so na dra. Sauerweina dopomnichu a přez njeho bu bórzy wšitko dokonjane. Na podobne wašnje wón w nastupanju jenocho nowosyriskeho pisma pomoc přinjese.

Pozdžišo Sauerwein do Šwediskeje pućowaše, hdžež bórzy šwediscy rěčeše kaž domjacy, a potom so do Finnlandskeje poda. Tu nawukny za něšto njedžel finnisku rěč, to dopokazachu někotre dlějše finniske basnje, kotrez wón tam zbasni a w jenej najnahladnišich finniskich nowinow wotčišćeć da. Dale wjedžeše jeho dróha do Pětrohroda, hdžež bě wón bórzy cyle domjacy, a wot tam do Dorpata (Jurjewa), hdžež wón krejneho přečela wopyta. Tamniša ludowa rěč je džě esthniska, kotruž wón w najkrótšim času nawukny. Wón tam skoro cyły wjetši esthniski epos z mjenom Kalewipoege přečita a přeštudowa a spodžiwno, wón bě tak derje esthniski nawuknył, zo wón w tym čišćanym teksće woneho eposa wjele zmylkow namaka. A znajerjo esthniskeje rěče wobkručichu, zo je woprawdže wudawař woneho eposa tekst z wulkeho džěla w prosaiskej formje zezběrany hakle sam do metriskeje twórby přelał a pódlá wšelake zmylki skućit, dokelž wón staru rěč kruchow w metriskej formje w ludu zakhowanych njebě dospołnje zrozumił.

Wosebićí Sauerweinowi lubušcy běchu Litwjenjo, pola kotrychž je wón dołho přebywał a z kotrymiž wón do čista kaž krajan wobkhadžeše. Před njewjele lětami bu wón wot nich jako jich kandidata do němskeho kejžorskeho sejma postajeny a wón při tej składnosći dołhe politiske rěče w litwjanskej rěči měwaše. Jako bu tehdy jónu deputacija Litwjanow w Barlinju na wysokim a najwyššim měsće nanajmósćiwišo přijata, běše Sauerwein, štož bu tehdy do čista zamjělcane, wšitke pěsnje, kiž buchu při tom přednesene, wudžělał a tež hewak hišće wotpóslanych bohaće z myslemi wuhotował.

Hizo před lětami jeho wutroba do Norwěskeje čehnješe, hdžež je wón na sewjernych swobodnych horach dlějši čas pře-

bywał a zwjazk basni w narěči tamnišich hórskich wobydleri wudał. Do Norwogskeje jeho tež runje w poslednich lětach jeho žiwjenja stajnje z mocu čehnješe, wón tam na horach přebywaše a prjedy hač móžeše khorowaty do domowiny so wrócić, kaž běše sebi wotmyslił, jeho tam smjeré dosćeže.

Jako wosebitosć jeho metody wuknjenja ma so přispomnié, zo wón při wšěch svojich pilnych a wobšěrných rěčnych studijach skoro ženje žaneje rěčnicy trjebał njeje. Wón so přeco hnydom do połneho žiwjenja rěče wali, do cyłych zwisowacych tekstow, při čimž sebi jeno ze słownikami trochu popomha. Tak wón tež nimale ničo wo rěčach wot njeho nawuknjenych pisał njeje; woprawdźiće wědomostnje někajku rěč wobdžělać njebě jeho wěc. Jenož w l. 1855 za čas Krimскеje wójny je wón małki jendźelsko-turkowski słownik čišćeć dał, štož drje je jeho jeničke rěčespytne džětko, kotrež so w tutym napohladže mjenować hodži. Basnje pak drje je Sauerwein nimale we wšitkich wot njeho nawuknjenych rěčach spěsnił a do čišća dawał.

Dołhe časy a husćišo je dr. Jurij Sauerwein abo Surowin (tež Żurowin), kaž jeho my mjenowachmy, tež pola nas Serbow a wosebje w Błotach w Delnjej Łužicy přebywał, wobě serbskej narěči w najkróćšim času dospołnje nawuknył a w delnjoserbskej rěči pisał a rad basnił. Wón pak tež z nami ženje hinak hač serbski njerěčeše a swarješe husto w swjatym hněwje na njerodnych Serbow, kiž swoju rěč zaničowachu. W l. 1876 wón na zakładže serbskeje biblije a Smolerjowych serbskich ludowych pěsničkow z dobom wobě našej narěči nawukny a to tak dospołnje, zo hižo w samym lěće w tehdy wot Smolerja wudawanym „Łužičanu“ z dwěmaj rjanymaj delnjoserbskimaj spěwomaj „Serbska hutšoba“ (str. 121) a „Pytam pšeto“ (str. 133) na serbsku zjawnosć wustupi. Wosebje rad pak wón wot nětka w Delnjej Łužicy husćišo přebywaše, serbskich burow doma a při džěle wopytowaše, ze serbskej młodžinu na přazach, w koncertach a při druhich zabawach wobkhažěše a wosebiće pšěćeše a lubowaše delnju serbsćinu, dokelž ze želnosću widžeše, zo tehdy delni Serbja sami tak zrudnje mało wo nju so starachu a we njej a za nju džětachu. Wo nim piše w samsnym lěće 1876 delnjoserbski „Bramborski Casnik“ w dopisu z Błotow. Wón-

dano tudy jedyn wulcy wučeny němski knjez z Hannoverskeje, z mjenom dr. Sauerwein abo Žurowin, kaž so po serbsku piše, někotre njedzele přebywaše. Wón je so nam jara spodobal, dokelž běše přečelniwy a so z nami w našej rěči rozrěčowaše. Haj, wón je druhdy na nas swarił, zo rěč, kotruž su nam naši wótecoj zawostajili, lěpje nječesćimy, haj ju ani tak nječesćimy, kaž to cuzy ludžo činja. A wón ma prawje; přetož to pěknje njeje, hdyž so džěco swojeju staršeju hanibuje. Štóz pak swoju maćefnu rěč zacpiwa, tón hani swojeju staršeju. Knjez Žurowin je našu delnjołužisku rěč tak derje nawuknył, zo je wšelake spěwy w serbskej rěči wumyslił a napisal.“

A wot toho časa je wón hač do swojeje smjerće t. j. nimale 29 lět Serbam a jich rěči, jich pismowstwu a narodnym wustawam woprawdžity, swěrný přečel był a wostał a hdžežkuli móžno jich narodnostnu wosebitosć, narodne wašnja a dobre počinki wukhwalował, spěchował, zakitował. Hnydom w l. 1877 zastupi wón tež do našeje Maćicy S. a wopokaza so hižo w přichodnym léce 1878 jako jeje skutkowny sobustaw, jako sobudžełaćer jeje Časopisa wudawši we 2. zešiwku jeho 30. lětnika (1877), kiž zapozdženy k jutram 1878 wuńdže, rjanu zběrku svojich delnjoserbskich pěsni (23) „Serbske stucky“ (str. 73—88), kiž buchu tež wosebiće wudate a wot našeho delnjoserbskeho luda wšudže z radosću witane a čitane. Potom je wón hišće wšelake wěcy w delnjoserbskej rěči basnił a pisał, wot kotrychž pak je džěl w rukopisu w jeho kofrach, wšudže z nim pućowacych, zawostał a so snano z jeho smjerću zhubił. W čisću wušło je nimo wšelakich nastawkow a pěsni w delnjoserbskich „Pratyjach“ (hl. tam) a we „Łužicy“ (hl. tam) wosebje hišće tole: 1) Grono na Sedan-swěžeń we Wjerbńe. 1877; 2) Serbski kejžorski spěw Błotowčanow atd. (Spreewälder Kaiserlied atd.), wot deputacije serbskich holičow 1878 kejžorej Wylemej I. přepodaty, w dwěmaj wudawkomaj (hl. Čas. M. S. 1880, 125); 3) Postrowjenje kejžora, serbski spěw z němskim přeložkom z napisom „Seiner Majestät atd.“ z l. 1884; 4) Brošurka 1885 z nakładom spisačela w Budyšinje wudata: „Leše-wóda abo hucba mimo płoda.“ Serbske póstroweńe spisał dr. Sauerwein; 5) Serbske powitanje kejžora Friedricha. Spěw (serbski a němski) z l. 1888;

6) Serbski kjarliž. 1889; — 7) Dwaj hornjoserbskej spěwčkaj (a. Łužica a tužica — b. Maćica a Łužica) w brošurcy: In memoriam. Zur Erinnerung an K. A. Kocor, den grossen wendischen Komponisten von Georg Sauerwein. Bautzen 1904; k tomu přizamkamy tu: 8) němscy spisane nas Serbow zakitowacu brošurku z l. 1885: Noch etwas mehr Licht in der sehr trüben Sache des „wendischen Panslavismus“.

To su dra. Sauerweinowe w čišću wudate džěła za nas Serbow, kotrychž pak wón ertnje wšudže a wšomóžno škitajo zastupowaše a ze swojej nadobnej wutrobu lubowaše jako svojich ródných bratrow přiwołajo nam we jenej svojich rjanych pěsni:

My pšecej Serby comy wóstaš,
Kaž stwóřone wót Boga smy,
Cesć wětšu nigdy nám'žoš dostaš,
Ak wót něgo raz dostał sy.

Tuž móže so naš serbski lud wjeselić a hordzić, zo je tu toho sławneho a nadobneho wučenca a praweho wótcinca směl k svojim swěrnym přečelam a zakitowarjam ličić. Nětko je nas wón wopušćil, my pak so jemu do rowa džakujemy za wšitku jeho lubosć a swěru. Njeh wón spi w měrje! jeho mjeno a jeho skutki pak mjez nami wostanu stajnje w džakownym, žohnowanym wopomnjeću! Bóh zaplać jemu we svojim wěčnym raju z njebieskim mytom! *Have pia anima!*

Dr. E. Muka.

Nekrolog Ll.

Michał August Kral,

wučer na Sokolcy, sobustaw Maćicy Serbskeje wot lěta 1861.

* 27. septembra 1836. † 17. meje 1905.

Srjedu 17. rózownika 1905 wumrě na Sokolcy tamniši dotho-
lětny swěrný a wšudže lubowany učer Michał August Kral ni-
male 70 lět stary. 47 lět je njeboičički we serbskej šuli swo-
jeho zastojnstwa hladał, přez 41 lět na Sokolcy, a dokelž bě jemu
Bóh luby Knjez krotu strowosć spožćil, sebi hišće na wotpočink
njemysleše. Tak njezrozumi wón přenje cunje „dosć!“ toho, ko-
tremuž słužeše, hdyž jemu hdys a hdys při wjetšich hač wšěd-

nych napinanjach počínaše dych pobrachować. Džeň do smjerće hišće započa strowy rozwučowanje svojich małych přečelow a njeměješe kedźbu, zo jeho dopoŕdnja nahle a wótrje we wutrobnu zaboli. Popoŕdnju jeho pohłušenje a słabosć nadeńdže; tola někak wodychnywši šulsku wučbu dokónči. Z wječorom hófke bolosće přińdžechu, kotrež přiběrachu hač do poslednjeho čezkeho zdych-njenja. W nocy w 2. hodž. ducha spuści. Po lěkarjowym wu-prajenju běše so tak nable zemrětemu blisko pola wutroby žiła pukla.

Njeboćički so 27. nazymnika 1836 w Barće narodži. Po wukhodženju ludoweje šule pola swójeho bratra Handrija Krala, kiž běše tehdy w Psowjach z wučerjom, a po přihotowanju k wučeršskemu powołanju na krajnostawskim seminarje w Budyšinje so wón w l. 1858 za pomocneho wučerja w Klukšu postaji. Wot tam bu w lěće 1864 za statneho wučerja na Sokolcu powołany. Tu je wón njeprěstawajcy hač do swójeje smjerće swěrnje a swědomiče swóje zastojnstwo zastarował, wosebje tež, štož nałožowanje serbskeje rěče při šulskej wučbje nastupa. Z džěćimi wón z woprawdže nanowskej lubosću wobkhađžeše, a džěći na nim z lubosću wisachu. Runje tak běchu jemu jich starši přikhilleni, wšak bě wulka wjetšina z nich k njemu do šule khodžiła a so z jeho přečelnej mišej ruku přez šulsku wučbu wjedła a wšak běše wón wšěm pomocny z radu a ze skutkom we wšelakich jich naležnosćach. Z jeho přečelnym wašnjom so ponižnosć a spokojnosć towaršeše, tak zo so šulska wosada tójšto hewak nuznych wudawkow zmíny. Tež tak chcyše wón swójim služić.

Njebohi je njewoženjeny wostał. Swěrna sotra jemu nje-sebićiwje hospodu wjedžeše. Bjez swójbnych starosćow pak njeje był: džěćom swójeho prjedy spomnjeneho bratra, kotryž bě pozdžišo z cyrkwinskim wučerjom w Klukšu a tam krótko po mandželskej a dorosćenym synu w l. 1881 zahe wumrě, je z nanowskim zastarařjom był a wosebje jeho synomaj w času jeju přebywanja na seminarje wulku pjenježnu podpjeru dawał. Podobnje je so jako zastupjeř sakskeho Pestalozziskeho towarstwa za podpjeranje syrotow a wudowow serbskich wučerjow z wulkej prócu a woporniwosću starał.

Za prózdne wjesela njeměješe myslow. Za to so z wulkej horliwosću z wědomosćemi zaběraše; pódla stawiznow wón wosebje zemjopis a přrodu študowaše a běše wurjadneje wučenosće nabył. W mlódsch lětach bě tež rušćinu wuknył a jako spisowaceł serbskemu ludej služił. Nimo krótsch nastawkow wosebje do „Łužičana“ podawanych je knižku „Zahrodnistwo“ spisał, kotruž je „Maćica Serbska“ w l. 1869 ze swojim nakładom wudała. Z khwilemi je so tež jako wustojny xylograf wuspytował a wobrazki za wočišćenje w Předženaku a w druhich serbskich knihach a časopisach do drjewa wurězował. Wosebje je spomnjenu swoju knižku bohaće z nimi wuhotował.

Wšoho toho dla M. A. Kral nic jeno pola svojich přiwuznych a přećelow a w swojej šulskej wosadze, ale tež mjz lubowarjami serbskeho naroda jako serbski wótcinc w dżaknym wopomnjenju wostanje.

Njedźelu 21. meje měješe so jeho khowanje na Tuchorju w Budyšinje. Kaž bě při přnim zhonjenju powjesće wo smjerći stareho lubeho wučerja hłós žarowanja a skorženja přez cyłu šulsku wosadu šoł, tak swědčeše rjana a bohata pycha jeho poslednjeho loža a njedźiwajcy hrozneho dešćoweho wjedra wulka syła přewodźerjow z wosady a z Budyšina wo lubosći a dżakownosći přećiwo njemu. Serbski dżak jemu knjez farań Rejda do rowa wupraji. „Serbske Nowiny“ z wosebitej khwalbu na njeho spominachu, a knjez K. A. Fiedleř jemu w mjenje Maćicy Serbskeje hnuty słowa dżaka we wjazanej řeči poswjeći.

Njech swěći jemu, kiž swětło lubowaše a lubosć wusywaše, wěčne swětło miłe Božeje smilnosće a jasne dospołneho póznaća!

Marćin Kral.

Nekrolog LII.

Mjertyn Móń (Moyn),

professor při realcy w Eislebenje, delnjołužiski Serb z Turnowa, sobustaw Maćicy Serbskeje wot lěta 1883.

* 24. januara 1848.

† 4. septembra 1905.

Mjz delnjołužiskimi Serbami ma naša Maćica Serbska přeco biše jenož mału wosadku wěrych dohlóhnych sobustawow; tuž

čim bolostnišo začuwamy, hdyž so nam jedyn z nich ze smjerću minje. Tajki wěrný a swěrný sobustaw běše wot lěta 1883 knjz Mjertyn Món, wyšši wučer při realcy w Eislebenje, rodzeny 24. jan. 1848 w Turnowje pola Picnja jako přeni syn slědnikarja (bura) Hanza Mónja. Słabeho čěla a tuž za čězke burske džěto mało khmany, ale hólc dobreje hlowy bu wón po swojim wutrobnym žadanju z wukhodženjom wjesneje šule w Turnowje jutry 1862 na gymnasij w Khoćebuzu pósłany a běše tam přeco jedyn najwobdarjeniších a najpilniších šulerjow. Po khwalobnje wobstatym maturitnym pruhowanju w l. 1869 so wón na universitu poda a w Lipsku a Halu (Dobrogorje) filologiju a wosebje staroklassiskej řeči studowaše. W lěće 1874 wón swoje kandidatne pruhowanje wobsta a w l. 1875 swoje pruhowske lěto we Wuhorjowkach (Wug'afüvk'ach — Seehausen) w Starej Marchii wustłuži. W l. 1876 bu wón za wučerja cuzych a wosebje łaćanskeje řeče na realku do Eislebena powołany, hdžež wón hač do kónca swojeho žiwjenja bjez přetorhnjenja z wulkim žohnowanjom skutkowaše. W l. 1894 bu wón do rjadu kral. prusk. profesorow pozběhnjeny. Džen 4. sept. 1905 jeho při wučenju w šuli Boža ručka zaja a něšto hodžinkow pozdžišo bu wón z tutoho žiwjenja poľneho džěłanja za njeho, ale tež žohnowanja wotwołany. Wón mjez swojimi kollegami a pola swojich wučomcow jako wysoko wučeny muž wysoku česć wužiwaše. Wosebiteje česće hódný pak je wón z našeje strony, zo wón tež w cuzbje wěrný a swěrný syn swojeje serbskeje maćerje wosta a to mjez druhim tež z tym wopokaza, zo lěta 1883 do našeje Maćicy Serbskeje zastupi a so hač do swojeje smjerće k njej přiznawaše. Wón rad Bramborski Casnik a wšitke nowowudate delnjoserbske knihi, kaž tež naš „Časopis M. S.“ a našu „Łužicu“ čitaše. Při tym wón tež za sebje pilnje swoju maćefnu serbsku řeč filologiscy přepytowaše a ju jara derje znaješe a čistu řečeše. To tež wobswědča redaktor „Bramborskeho Casnika“ w 38. čisle (21. sept.) lěta 1905 pišo: Món běšo zwěrný psijašel Serbow a Casnika, cytašo rad naše powěsći a pisašo nam teke wotergi ředne hulicowaňa. Žěk jomu do rowa.“ A knjz Běgař, farař Picaňskeje serbskeje wosady, do kotrejež je Mónjowa ródna wjes zafarowana, piše we „Wósadniku“, cyrkwinych powěsčach za Picaňsku a Janšojsku

wósadu, čo. 10 (oktober) 1905 mjez druhim wo nim rjenje takle: „Wósebnie pak cesćimy professora Móña, až wón ako husoko hucony muž se žedně swójego serbskego ludu nějo sromał, ale až jo wele řecow mócný swóju serbsku mašerinu řec nejušej cesćił. Wón běšo wěrný cytař „Wósadnika“ a jo ze swójjimi darami swójej mašerinej řecy služił z tym, až se nějo zmucył we tom žěle, aby serbska řec ze cysta zdžaržala. Jogo wětše wjasele běšo, mjazy swójjim serbskim ludom bywaš a we mašerinej řecy se z nim rozgraňas. A wjaselił se teke jo, ze swójjim serbskim ludom w Bóžem dome seješ, serbske kjarliže spiwaš a serbske přatkowaňe slyšaš. Wón jo to hyšcer lětosa cynił. Tak jo swójomu serbskemu ludu wěrný wostał a tomu buššemu, cogož ten lud se chwali, serbskego ludu bogabójaznosći. Dla toho dej jogo spomněse pla nas we žognowaňu wostaš. Bog daj jomu dobry wótpocynk!“

E. Muka.

Rozprawa wo knihiskładže M. S.

W léce 1905 je so z knihisklada M. S. 6882 wšelakich spisow wudało a to:

5560 exx. protyki „Předženak“, 382 exx. biblisk. stawiznow, 379 exx. Časopisa M. S., 295 exx. spěwneje radosće, 181 exx. čitanki, 30 exx. tow. spěwnika, 26 exx. quartettow wot dr. Pilka, 5 exx. Genowefy, 5 exx. XV. narodnych spěwow, 5 exx. VI spěwow wot Kocora, 5 exx. knižki „mały gratulant“, 4 exx. Pfuloweho serbsk. słownika a k tomu 5 zešiwkow toho słownika.

W Budyšinje, 1. m. rózka 1906.

J. Kapleř, knihiskładnik M. S.

Přinoški sobustawow M. S.

Swój lětný přinošk w času wot 1. wulkeho rózka hač do 31. hodownika 1905 zaplaćichu:

Na lěto 1906: kk. dr. med. Šimek w Čěskim Brodže (tež na 05), wučefka Mina Kramattowa w Prazy, farař Křižank w Seitendorfje, E. H. Kubjeňc w Dortmundže, dr. med. z Bötticher w Budyšinje (tež na 05); farař em. Urban w Budyšinje; prof. univ. Morfill w Oxfordže (tež na 05); farař kanonik Jak. Herrmann we Wotrowje.

Na lěto 1905: kk. faraf em. Jakub Bart-Čišinski w Kulkowje (tež na 03 a 04); prof. St. Ramuŭt w Kamyku pola Kulkowa (tež na 04); towarstwo „Jednota“ w Khróscicach (tež na 03 a 04); faraf Kral w Dubnje; faraf Handrik w Huscy (tež na 02—04); faraf lic. theol. Renč w Ketlicach (tež na 03 a 04); K. Šelčik (Šelzig) w Barlinju (tež na 02—04); justicny radzičel Leidler w Šerachowje (tež na 03 a 04); prof. univ. Pastrnek w Prazy (tež na 04); dr. iur. Gintl, rěčnik w Prazy (tež na 04); faraf Wičaz w Nosaćicach (tež na 03 a 04); faraf Krygař w Poršicach (tež na 03 a 04), překupc Ernst Klin (Glien) w Budyšinje; prof. Món (Moyn) w Eislebenje; faraf Běrnik w Klukšu (tež na 01—04); towarstwo „Čornobóh“ w Drježdžanach (tež na 01—04); korrektor Antonin Novák w Prazy (tež na 03 a 04); kantor Zahrjeňk w Hrodzišću; pastor Voigt w Hodžiju; faraf Wičaz we Łupoj; biskop Łusčanski w Budyšinje; stud. W. Mrózak w Lipsku; faraf Ráda w Budyšinje; faraf expos. Knježk w Marienbergu; katechet Delan w Budyšinje; faraf Domaška w Budestecach; kapłan Delenk w Žitawje; pastor Tyšeř w Budyšinje; faraf Křižan w Hodžiju; wučer Holan w Myšecach; kantor Keřk w Bukecach; faraf expos. Andricki w Hajnicach, wučer em. Jurk w Budyšinje; wučer Wjerab w Budyšinje; wučer Rječka w Budyšinje; wučer Kral na Sokolcy; redaktor M. Smoleř w Budyšinje; pastor Nowy w Ketlicach; faraf Mrózak w Budyšinku; faraf Žur w Budyšinje; kubler Mlýňk w Čemjeřcach; wučer em. Kral w Radworju; pastor Křižan w Budestecach; rěčnik a kral. notar Cyž w Budyšinje (tež na 03 a 04); faraf Wingeř w Lubiju; tach. předař Sewčik w Budyšinje (tež na 04); faraf Nowak w Radworju; faraf Mikela w Malešecach; překupc Valtyn we Wojerecach (tež na 02—04); prof. dr. E. Muka w Freibergu; prof. Kopyteczak w Tarnopolu; dr. phil. Henryk Ułaszyn w Lipsku; missionar Francke w Leh w Kašmiru (tež na 03 a 04); J. T. Pjech, knihikupc w Lipsku; katechet František Žundalek w Prazy (tež na 1898—1904); dr. phil. Pilk w Drježdžanach (tež na 04); prof. H. Merczyng w Pětrohrodže (tež na 04); faraf Jufk w Mužakowje; kubler J. Wawrik w Nuknicy (tež na 04); krajny sudnik Kral w Kamjownicy (tež na 02—04); advokat dr. iur. Jos. Šeiner w Prazy (tež na 04); Jakub Delan, kubler w Delnim Wunjowje; kantor Šewčik w Ralbicach (tež na 04); wučerka F. Matějškova w Prazy (tež na 03 a 04); wučer H. Jordan ml. w Gólbínje, kantor Šwela w Skjarbošcu (tež na 04); twarski mištr Eissler w Žahanju (tež na 01—04); překupc Mjeřwa w Budyšinje (tež na 04); kubler Ernst Krygař w Strobicach; dr. phil. Schneller z Naumburga nad Hwizdžu; wučer Jenč w Kluču; faraf Jurij Jakub w

Njeswačidle; stud. theol. Jan Cyž w Prazy; faraŕ em. Sommer w Drježdźanach (tež na 02—04); kubleŕ Jan Smoła w Spytecach (tež na 03 a 04); faraŕ expos. Jakub Stranc w Lipsku; registrator Holka w Budyšinje; wučer Jan Keŕk w Pirnje; prof. E. Bogusławski we Wařawje; kath. Bjesada w Ralbicach (tež na 04); prof. Tajrych w Táborje; kubleŕ Króna w Bukecach; wučer Polan w Budyšinje (tež na 03 a 04); direktor Schulze w Drježdźanach (tež na 03 a 04); řečnik dr. iur. Langkramer w Prazy (tež na 04); řečnik Alfons Parczewski w Kališu; kapł. Dórník w Khrósćicach; sanitatny radźičel dr. med. Pětranc w Malešecach (tež na 04).

Na lěto 1904: kk. kantor Kocor w Hodźiju; faraŕ Matek w Hućinje (tež na 02 a 03); kubleŕ M. Kokla w Khrósćicach (tež na 03); kral. dwórski kapłan dr. theol. F. Rězak w Drježdźanach (tež na 02 a 03); kapłan Jakub Žur w Ralbicach (tež na 02 a 03); faraŕ Kratochvil w Rapoticach; dr. A. Vozárik w Štyrskim Hradcu; prof. Age Benediksen w Charlottenlundze (tež na 03); faraŕ Kubica w Bukecach; faraŕ Matej Handrik w Slepom; wučer Nawka w Hajnicach; kantor Symank w Baćonju (tež na 03); faraŕ Žur w Turawskej Ligoće; wučer A. Sommer w Budyšinje; řečnik dr. iur. Herrmann w Budyšinje; pastor Bog. Šwela w Khoćebuzu; Melanija Parczewska w Kališu; kantor Kapleŕ w Budyšinje (tež na 03); hamtski sudniski radźičel E. Wićaz w Drježdźanach (tež na 03); kantor H. Jordan w Popojcach; faraŕ Wencko w Sprjejcach; fotograf F. Reime w Belleville, Ills. w Americy (tež na 02 a 03); Bukečanske serbske towařstwo; faraŕ Handrij Dučman w Dubnje; administrator Šćěpan Kocián w Róžeńće.

Na lěto 1903: k prof. Svoboda w Rokyczanach.

Dary za „Serbski Dom“ M. S.

W běhu lěta wot 1. jan. 1905 hač do 31. dec. 1905 składowachu a wotedachu so pola zarjadnika M. S. jako dobrowólne dary za „Serbski Dom“ w *hriwnach*:

I. Serbske wsy: *vacat*.

II. Wotkazanja: Ze zawostajeństwa † kan. cap. scholastika Michała Hórnika 477,65.

III. Kommissije serbskeho narodneho doma: Radwofska „płatowa“ abo „Hórnikowa“ kommissija w Radworju 22,87; 2) „Liški-Póndźelnicy“ w Budyšinje 17,82 (dopłaćenje na 1000 hr.); 3) Freibergska kom. „Syrotka“ 10,94; 4) Kom. „Mo-

lokanow“ w Budyšinje 8; 5) Delanska „patentna“ kom. w Raibicach 0,85.

Prisp. red.: Druhe naše kommissije su — bohužel — lóni wotpočowale; tuž njech tola lětsa k nowemu sylnišemu žiwjenju a skutkowanju za naš „Serbski Dom“ wustupja!

IV. Towafstwa a wustawy a podobne: Dań z Kraszewskeho fonda 30; Kukowske „Casino“ 10 (k dopjelnjenju na 100 hr.); serbske blido w Lipsku 100.

V. Składnostne dary buchu składowane: na serbskim koncerće w Rogoznej w Delnej Łužicy 11,60; na Nowušec-Habrinkec kwasu w Brězowcy přez kwasneho herca Šustera 3; na Kóncec-Marušec kwasu přez kwasneho herca Šustera 1,70; na Błažijec kwasu w Bukecach přez brašku Pawla 7; wjesoly nan w Budyšinje 5; wuwikowana dań z lěta 1904 = 103; wot Budyskeje rady wróćene dawki 25; na Palerjec křěciznach w Koporcach 25; čestne wěncy Serbow na daloki row dr. Jurija Sauerweina 14,26; při wjeselym bjesadowanju 27./4. w Budyšinje 13,75; zběrka na hłownej zhromadźiznje M. S. 32,50; Budesčanska duchownska konferenca na Michałskim kaplanstwie w Budyšinje 8; na Kowalec-Pětrikeyc kwasu w Brězowcy přez kwasneho herca Šustera 2,50, na Lindnarjec-Wězarcjec kwasu w Bukojnje přez Gustawa Kokošku 5; z Huski 1; na Žurec-Nowakec kwasu w Milorazu nazběrał kwasny herc Šuster 1,60; křěciznarjo na farje w Ždžarach 10; na Kruwjacych kwasu w Bukecach 14,20; kmóťra na farje w Sprjejecach 15; hłowna skhadžowanka serbskeje stud. młodžiny w Pančicach 30; na Česlic-Handrikeyc-Nedvečic kwasu w Neweklowje 47; N. N. za list, kiž bě kn. notar napisał. 3; na Komorec kwasu w Mosće w D.-Ł. 7,80; serbscy młodžencjo spěwajo 4; na puću 0,20; Jan Hajnca w Korzymju na row nana, maćerje a wuja 3.

VI. Nowolětne zbožopřejaće dary k nowemu lětu 1905 přez zarjadnika M. S. knjeza rěčnika a kralowskeho notara M. Cyža zběrane a wot wótčinscy zmyslenych wosobow (mjena hl. we „Łužicy“, w „Serbskich Nowinach“ a w „Katholskim Póslu“) nawdate: 516 hr. (pódlá 30,32 hr. za čišć a porti).

VII. Dary jednotliwcow: kk. K. A. Fiedlef, s. w. w. w Budyšinje 3; Jan Th. Hoffmann w Rakecach 0,50; faraf Aug. Kratochvíl w Popowicach na Mor. 3,19; faraf Štingl w Kotle 1; Jakub Rjenč z Radworja 1; žiwnosćer Handrij Ursus w Betuli 6; prof. dr. Hans Stumme w Lipsku 5; kaplan Kozyłek z Plesa 1; faraf Michał Žur w Ligoće Turawskej 6; wumjeńkař J. Kubš w Bukojnje 1; Fr. H. Žundalec, katechet w Prazy, 10; ryčefkublefski najeńk Smoła w Šwosdorfje 4; faraf Zahrjeńk w Khwaćicach 1; dr. med. Frant. Šimek, lěkař w Českim Brodže

10; kaplan Frant. Malý w Prazy 5; Wataf Vergin, leutnant w pěšim regim. markhr. Ludwiga w Rastattu, 3; mission. Francke w Khalatse w Kašmiru 0,85; Fr. Neliba we Veselé w Č. 4,40; dželaćef z Budesčanskeje wosady **100**; krajny sudnik Kral w Kamjenicy **100**; dr. iur. Gintl, řečnik w Prazy, 9; faraf Wićaz w Nosaćicach 4; W. w Hodžiju 2,50; wučerka M. Kramattowa w Prazy 2; dr. med. Błažik w Bukecach 5; dr. E. Muka w Freibergu 6; faraf Betlejewski 4; P. Meth. Halabala w Rajhradze 28,30; fotogr. Reime w Belleville 0,50; —n 1; nakhwilny redaktor „K. P.“ 2; Kóžkař w Myslecach 5; knjeni Klunkerowa z Dwora 4; knježna wučerka Friedrichowa z Bremerhafena 3,20; J. K. K. 0,80; faraf Betlejewski w Tilicach 2; faraf em. Jan Nowak w Drježďzanach **100**; kantor H. Jordan w Popojcach 5; Wićaz 0,25; knjeni Gertruda Rychtarjec w Freibergu 20.

VIII. Zběrki jednotliwcow: *vacat.*

Prisp.: Njeh so tola w nowym léce zaso z najmjeńša někotři zahorja a čězu zběranja darow za „Serbski Dom“ na so wozmu.

IX. Wunoški z knihow, spisow a dopisnicow za „Serbski Dom“ darjenych a předawanych: wot kn. překupca Barta w Brězyncy za rozpředate kniži 152; Rachlowy z dopisnicow 8,80.

Wot 1./1. — 31./12. 1905 bu nawdatych wšo hromadže **2185,98** hriwnow.

Zestajał *A. Sommer.*

Zličbowanje M. S. w 59. léce (1905).

A. Dokhody.

I. Zbytk w pokładnicy.	Transport	496. —
Wot lońšeho léta . hr. 949. 97.	Wot 106 sobustaw. na l. 1905	424. —
	„ 16 „ „ 1906	64. —
II. Domoj wzate kapitale.	„ 2 „ „ 1907	8. —
Vacat.		992. —
III. Daň z wupožčenych pjenjz.	VII. Z předawanja knihow.	
Z krajnostawskeje nalutowarnje kn. č. 54600 wot 1./10. 04 — 30./9. 05 . 18. 27.	Z cyła	1362. 80.
Z krajnostawskeho rukowan-skeho lista po 500 hr. 3 1/2 % 17. 50.	VI. Wšelake drobnosće.	
Z 3 listow Lipsčanskeje hyp. banki po 200 hr. 4 % . 24. —	Dobrowólny dar kn. far. P.	
Z legata Łahody z Bozankec 20. —	Halabale z Rajhrada	2. 80.
Z legata Tyburowskeho . 40. —	Wospjetowanje.	
119. 77.	Staw I.	949. 97.
IV. Přinoški sobustawow.	„ II.	— —
Wot 67 sobustawow na 124	„ III.	119. 77.
zastatych lét . . . . . 496. —	„ IV.	992. —
Latus 496. —	„ V.	1362. 80.
	„ VI.	2. 80.
	Do hromady	3427. 34

B. Wudawki.**I. Za čišć a wjazanje knihow.**

Časopis 1905, I.	255. —
1905, II.	305. —
Za wjazanje a rozestanje	137. —
	<u>697. —</u>

II. Za protyku.

Za čišć	252. —
Za papjeru	222. —
Za spisane kalendara	12. —
Za klišaje	96. 64.
Za wjazanje	90. —
	<u>672. 64.</u>

III. Za knihownju, knihiskład a museum.

Za hospodowanje w Ma- čičnym domje	150. —
Rühlec kniharni za stane knih	16. 50.
Za zawěšćenje knihownje a museja	15. —
Wšelake druhe wudawki	58. 80.
	<u>240. 30.</u>

IV. Za wjazanje knihow.

Z cyła	415. 50.

V. Wšelčizny.

Palmowa hałozka	20. —
Za čišć	44. 26.
Za papjeru atd.	5. 64.
Zapožožene do krajnostaw- skeje banki	400. —
	<u>469. 90.</u>

W Budyšinje, 1. wulkeho rózka 1906.

Wospjetowanje.

Staw I.	697. —
II.	672. 64.
III.	240. 30.
IV.	415. 50.
V.	469. 90.
	<u>Do hromady 2495. 34.</u>

Přirunanje.

Wšitke dokhody	3427. 34.
Wšitke wudawki	2495. 34.
	<u>Wuzbytk w pokładnicy 932. —</u>

Zamóženje knižneje pokładnicy.

W krajnostawskej lutowarni na knižki č. 54600	1000. —
Na Mačičn. domje fondaj kk. Łahody (500) a Ty- burowskeho (1000)	1500. —
Awstriska statna papjera č. 384706 k. Halabale	166. 60.
Krajnost. rukowanski list	503. 75.
3 listy Lipsč. hyp. banki ze zawost. Wjelanoweho	618. —
Zbytka w pokładnicy	932. —
	<u>Z cyła 4720. 35.</u>

Pódlá toho ma Mačica Serbska w
swojim wobsedźenstwje: 1) wopismo
žiwjenje zawěšćaceje banki w Gotha,
č. 290839, na 5000 hr. a knj. profes-
sorej dr. Mucy, wyšš. gymn. učerjej
w Freibergu swědčace. 2) Knižku Bu-
dyskeje měšč. lutowarnje č. 64441,
z 99 hr. 8 np. na Budarjowy pomnik.

A. Čeć, pokładnik.

Zličbowanje domu Mačicy Serbskeje

wot 1. januara 1905 hač do 1. januara 1906.

A. Dokhody.**I. Wunošk z přenajěca bydłow a rumow:**

Wot knjeza Smolerja	1307. 50.
" " Ač-a na 1/2 lěta	450. —
" " Fritše	1450. —
" " Thomasa	650. —
	<u>Latus 3857. 50.</u>

3857. 50.

	Transport	3857. 50.	3857. 50.
Wot knjeza Angermanna		600. —	
„ „ Florenca		440. —	
„ „ Šinka		400. —	
„ „ Hartmanna na $\frac{3}{4}$ leta		150. —	
„ „ Arndtholtza		150. —	
„ Lubijskeje banki		2400. —	
„ knjenje Wurroweje		2000. —	
„ knjeza Krauzy		650. —	
„ knjenje Sürethoweje na $\frac{3}{4}$ leta		360. —	
„ knjeza Jähnicha		250. —	
„ „ Čeca za knihownju a musej		150. —	
		11407. 50.	11407. 50.
II. Dobrowólne dary w „Serbskich Nowinach“ kwitowane (wot 1./I.—31./XII. 05)			2187. 98.
III. Zbytk w pokladnicy			1094. 88.
			Sa. 14690. 36.

B. Wudawki.

I. Dań.

1. Dań pola Budyskeje nalutowanje za 160000 hr. po $3\frac{3}{4}$ %	5922. 40.
2. „ knjezej Kaupej za 24000 a podžela 14000 hr. po $3\frac{3}{4}$ %	1059. 50.
3. „ knjezej † biskopoj Łuscanskemu za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
4. „ knjezej seniorej Skali w Budyšinje za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
5. „ fararjej Křiranej w Hodźiju za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
6. „ far. dr. Renčej we Wjelečinje za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
7. „ far. can. Herrmannej we Wotrowje za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
8. „ Alfonsej Porakej w Hajnicach za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
9. „ dr. med. Pětrancej w Malešecach za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
10. „ ryčerkublerjej Urybarnej w Žičenku za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
11. „ dr. Jenčej w Budyšinje za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
12. „ wučerjej Sommerej w Budyšinje za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
13. „ redaktorej Smolernej w Budyšinje za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
14. „ direktorej Nowakej w Budyšinje za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
15. „ direkt. Br. Sołće w Drježdźanach za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
16. „ notarej M. Cyžej w Budyšinje za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ %	105. —
17. „ dr. med. Szablewskemu w Drježdźanach za 3000 hr. po $3\frac{1}{2}$ % na $\frac{3}{4}$ leta	78. 75.
18. „ za 2000 hr. Kraszewskoho fonda po 3 % na leto 1905	60. —
19. „ 1000 hr. Tyburowskoho fonda po 4 % na 1905	40. —
20. „ 500 hr. Łahodoweho fonda po 4 % na 1905	20. —
	8650. 65.

II. Dawki.

1. Wotpaleńska pokladnica	156. 36.
2. Dokhodny dawk	159. 27.
3. Ležownostny dawk statny a meščanski	190. 30.
4. Za płuń	143. 36.
5. Za wodu	178. 34.
6. Za zawěšćenje domu	20. 84.
7. Wšelake druhe dawki na radnej khěži	32. 10.
8. Na sudnistwje	4. 40.
9. Honorar zarjadnika a zarunanje za wšelake wudawki	300. —
	1184. 97.

III. Porjedženja.

1. Knjezej	hornčerej Römerej za porjedženja	47. 53.
2. "	molerrej Maxej Weinholdej	49. 35.
3. "	molerrej J. Weinholdej za porjedženja w museju	23. —
4. "	molerrej J. Weinholdej za wuporjedženje Florencec bydenja	91. 54.
5. "	trëchikryjerrej Donathej za porjedženja	45. 17.
6. "	zamkarrej Breitkopfej za wšelake džëta	26. —
		279. 59.

IV. Nowe džëta.

1. Knjezej	Lukasej za złote knihi a album	20. 35.
2. "	Königej za sofa	105. —
3. "	A. K. Grossej za jalousiny w museju	27. 20.
4. "	Sarti Eliseo za kralowu bustu	10. —
5. "	Thomasej za kralowy wobraz	10. —
6. "	Jähnje za zastawki	67. 50.
7. "	Hilgerej za vitraže	15. 60.
		255. 65.

V. Za porjad a čistotu w domje.

1. Za mjećenje wuhnjow	55. 40.
2. Za rjedženje juchoweje jamy	6. 90.
3. Za rjedženje popjelneje jamy	12. —
4. Libušowej za wurjadne rjedženja	25. 25.
5. Knjezej Döringej za wšelake wudawki	29. 38.
6. Za wóz pëska	2. 30.
	131. 23.

VI. Při skladnosći wopyta

J. M. krala Friedricha Augusta 29. a 30. meje.

Za wëncy, pletwy, debjenje, illuminaciju atd.	500. —
	500. —

VII. Wšelake druhe wudawki.

1. Knjezej Monsej za nawëstk	11. 25.
2. Za porto a papjeru při skladnosći přemënenja statutow	13. 85.
3. Za dr. Szablewsekeho wopismo	8. —
4. Knjezej Smolerrej za čišë wšelakich wokolnikow, spëwow atd. při skladnosći poswëćenja Serbsk. Domu 26./9. 04	149. —
	182. 10.

Wšë wudawki.

I. Dañ	8650. 50.
II. Dawki	1184. 97.
III. Porjedženja	279. 59.
IV. Nowe džëta	255. 65.
V. Za porjad a čistotu	131. 23.
VI. Při skladnosći kralowskeho wopyta	500. —
VII. Wšelake druhe wudawki	182. 10.
	11184. 04.
VIII. K twarej noweho Domu je so wužiło	2816. 89.
IX. W pokładnicy wostanje	688. 43.
	14690. 36.

Plačizna Serbskeho Domu.

a) Druhi džěl*)	143471. 89.
b) Sala	22345. —
	165816. 89.

Zaplaćeński pjenjz.

Požčonka pola Budyskeje nalutowaŕnje	70000. —
Požčonka 15 sobustawow M. S. a jeje přecelow po 3000 hr.	45000. —
Požčonka twarskeho mištra Kaupa	24000. —
Požčonka knjeza Jakuba Šewčika w Budyšinje	2000. —
Wunošk Serbskeho Domu 1904	8000. —
Wunošk Serbskeho Domu 1905	2816. 89.
Dołh pola twarskeho mištra Kaupa	14000. —
	165816. 89.

Zamoženje M. Domu.

Plačizna ležownosće	60000. —
Plačizna twarjenjow	296800. —
	356800. —

Dołh Maćičneho domu.

Hypothekarski dołh na Budyskej nalutowarni	160000. —
Hypotheka twarskeho mištra Kaupa	24000. —
Hypotheka 15 sobustawow M. S. a jeje přecelow	46000. —
Ručny dołh pola knjeza Jakuba Šewčika	2000. —
Zbytk twarskeho dołha pola knj. Kaupa	14000. —
	Sa. 245000. —

Přehlad.

Activa	356800. —
Passiva	245000. —
Zamoženje M. S. na Serbskim Domje	111800. —

W Budyšinje, 1. měrca 1906.

Michał Cyž, zarjadnik M. S.

*) Přeni džěl je plaćit 130984 hr.

W o b s a h.

Zběrka prirodowědných mjenow z priswojnikom. Zezběrať a zezstajať Jan Radysěr-Wjela	str. 3.
Z listow Herty Wićazec w lět. 1843—1855 pisanych. Z wurězkow † Jana Bohuwěra Mućinka wotpisať a podať Jan Cyž	„ 14.
Słownik Slepjanskeje narěče. Zestajať M. Handrik-Slepjanski. (Pokračowanje)	„ 41.
Stawěk z psychologie serbskeho bura. K dalšemu rozpominanju a slědžowanju naćisnyť a podať dr. Ernst Muka	„ 58.
Nekrolog I. (Dr. Jurij Sauerwein, z podobiznu)	„ 61.
Nekrolog II. (Michał August Kral)	„ 66.
Nekrolog III. (Mjertyn Món (Moyn)	„ 68.
Rozprawa wo knihiskładze M. S.	„ 70.
Přinoški sobustawow M. S.	„ 70.
Dary za „Serbski Dom“ M. S.	„ 72.
Zlićbowanje M. S. w 59. lěće (1905)	„ 74.
Zlićbowanje domu Maćicy Serbskeje (1905)	„ 75.

☛ Wo zapłaćenje lětných a wosebje tež zastatých přinoškow (kóždodětnje 4 *M* abo w cuzých pjenjezech po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwólnišo prosymy. Lěto so bórzy minje! Pokładnikowa adresa za póst je: Kaufmann August Zetsch, Bautzen (Sachsen), Reichenstrasse 8.

Tež prosymy, zo bychy naše česćene sobustawy svojich znatých k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namołwjeli.

☛ Dale naležnje prosymy wo dary do Maćičneje knihownje a do našeho serbskeho museja. Dary za knihownju prosymy słać z adresu: Sem.-Oberl. em. K. A. Fiedler, Bautzen, Moltkestrasse 16, a dary za musej z adresu: Domprediger J. Schewtschick, Bautzen, Domkapitel.

☛ Dla zmóžnjenja porjadneho připosylanja „Časopisa“ a spisow M. S. je trjeba, zo česćene sobustawy wšitke přeměnenja svojich adressow prawje bórzy redaktorej Časopisa wozjewjeju.

Rozeslanje Maćičnych spisow stawa so porjadnje dwójcy za lěto a to stajnje po jutrach a wokoło hód. Hdy by něšto wozjewjeny spis njedostał, njech sebi žada z lisćikom pod adresu: Prof. Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg (Sachsen).

Protyka „*Předženak*“ pak so sobustawam, zo bychy ju hnydom po jeje wudaću dóstali, stajnje w měsacu novembru direktnje z Budyšina sće.

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE
1906.

Redaktor:
prof. dr. Ernst Muka,
komtur rjada sw. Sawy atd.

Lětnik LIX.

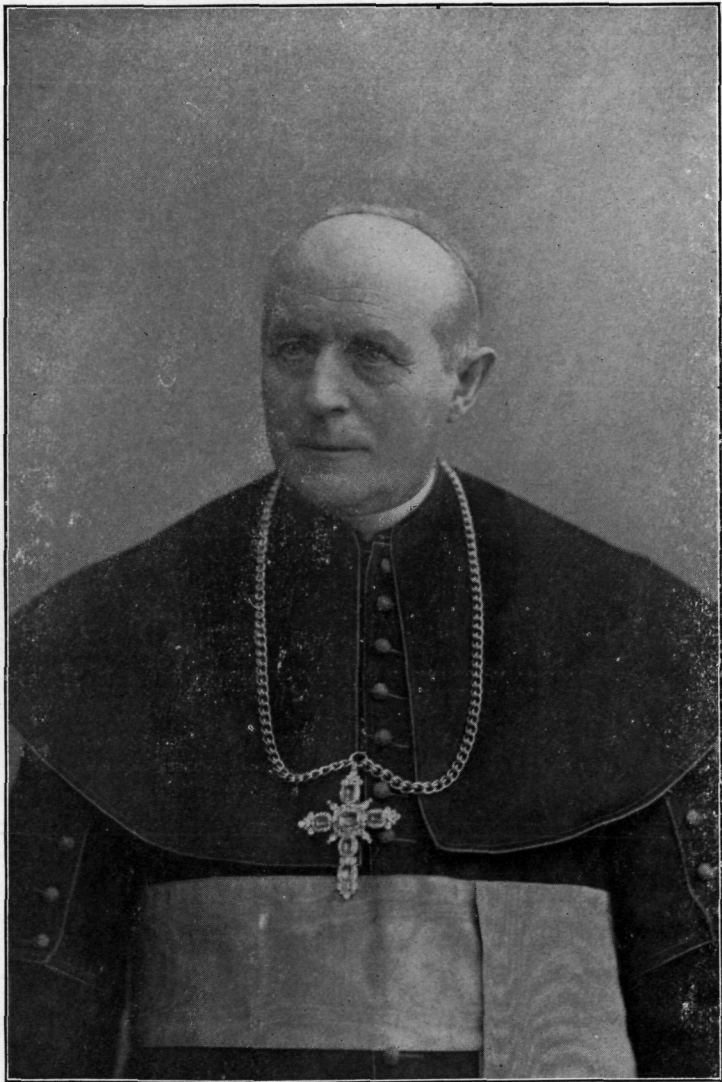
Zešiwk II.

(Cyłeho rjada čisło 115.)

B u d y š i n.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Dr. Jurij Łusčanski.

Mój štvrtý dodawk k serbskemu słownikej.

Zeběrał *Handrij Dučman - Wólšinski.*

Prěni dodawk k serbskemu słownikej je we „Dodawkach a porjedženkach“ str. 1054—1130 sobu wopřijaty. Časop. M. S., V., 1871, str. 19—58 a VII., 1878, str. 39—46 ma dalšej dodawkaj.

Wot toho časa sym dale zběrał z nowišich spisow, z luda a něšto ze staršich rukopisow. W žiwej rěči ze strowych korenjow nowe hałužki skhadžeju. Wšelake varianty z luda sym přiwaž. Němcy kóžde, byrnje kajkužke přeměnjenki słowow hromadža a zapisuju. Zapisujmy tež my, štož nam prawy wobraz ludoweje rěče we wšelakich krajinach poskičuje. Pozdžišo budže so podarmo za tym slědźić.

Při wšelakich słowach so přispomina źróto, z kotrehož je so słowo wzało: na příkl.: **AK.** = Anton Khilian¹⁾. — **B.** = Bart-Čišinski. — **ČMS.** = Časopis Mačicy Serbskeje. — **Flk.** = Fulk.²⁾ — **HD.** = Handrij Dučman-Wólšinski. — **Im.** = Imiš.³⁾ — **KP.** = Katholski Posoł. — **Łuž.** = Łužica. — **MKr.** = Malachias Kral.⁴⁾ — **MPř.** = Měsačny Přidawk. — **Sł. r.** = Słownik rukopisny.⁵⁾ — **SH.** = Serbski Hospodař. — **SN.** = Serbske Nowiny. — **Sw.** = Swětlik.⁶⁾

Přisp. red.: Dialektiske twórby tu podate sym wostajił.

1) Přirunaj Č. M. S., V., 1871, str. 20 čsl. 7.

2) Č. M. S., V., 1871, str. 20 čsl. 2 a str. 90, 2.

3) Naš njezapomnity dr. Hendrik Imiš běše we běhu lět do swojeho Pfuloweho Słownika wšelake słowa (wosebje z biblije), prajenja a druhe nazhonjenki zapisował. Přez dobroćiwosć jeho syna, knjeza financneho assessora dr. Marćina Imiša, móžach sebi tute zapiski a připiski wotpisać. Najwažniše z nich podawam pod naspomnjenym Im.

4) Č. M. S., V., 1871, str. 20 čsl. 6. — 5) Ib. str. 21, čsl. 3. — 6) Ib. str. 20, čsl. 8.

B.

Babiny (polo pola Kanec). Im.
 barbitosé (f.) Färbung, Kolorit.
 barbojty farbenreich. B.
 Bartecy Baarsdorf. Im.
 bawlmjeniśco (n.) Baumwollens-
 stoff. SN.
 bdže = budže.
 bėdnina (f.) Elend.
 bėdonošny umheilbringend. B.
 bėhnyé = čeknyé. Im.
 bėžec: mlóko bėži die Milch läuft
 über (beim Kochen), sud bėži
 das Saß läßt das Wasser durch.
 bimba (f.) Pendelschlag.
 imbak (m.) Pendel.
 imbawka (f.) Pendel.
 imbolié baumeln.
 bindar (m.) Bindenstein.
 Biśń Biſchheim. Im.
 Bjarnoćicy = Bjarnaćicy.
 bječina (f.) Geblöſe.
 bjezbóžnica (f.) = bjezbóžniča. B.
 bjeznadžejnosé = bjeznadžijnosé.
 KP.
 bjezrėčnosé (bjezryčnosé) Sprach-
 losigkeit.
 blušé Spheu (slepjanske). Im.
 bledzawosé (f.) Geſchwäſigkeit.
 bledzba (f.) Geſchwäſ.
 bledzeńka (f.) Geplauder.
 blido? aus franz. Tablette, ta-
 blet-te? HD. — né! Mk.
 bóbak (m.) čsk. bubak. Wohl
 aus der wendischen Mythologie:
 Schreckgeiſt.
 bohabojnoscé = bohabojoscé. B.
 bohowėśé (m.) Propheet.
 bohuskobanecy (gew. bowskobane-
 necy), iſt ein Verwunderungsruf.
 bohusmoranecy (gew. bowsmora-
 necy), daſſelbe.
 bohulužownik (m.) Diener Gottes.
 MKr.

boj (m.) Kampf. B.
 bolostnosé (f.) = boloznosé. B.
 bónėk (m.) urnula Krüglein. AKr.
 borojca = borowica. MP.
 bozanka (in Berlin verkauft man
 Heidelbeeren als „Besinken“).
 boži: boža wječef Abendmahl,
 boža mša hl. Meſſe, Meſſopfer,
 bože wotkazanje Abendmahl,
 boži wječor Chriſtabend.
 božik (m.) Góttlein, Góttchen, deus
 minorum gentium.
 Brėznja Wieſa bei Kamenz. Im.
 brėzowina (f.) Birkenwald. B.
 bristwo = bristwjo.
 brjód (čsk. vřed) Geſchwür.
 brjoh hrabaé das Feld (nach dem
 Acker) einfriedigen. Im.
 brónjowc (m.) Harniſch.
 budžicef = budžef. B.
 buchtowac so ſich brüſten, ſich
 rühmen.
 bunzlk (čsk. uzlík).
 byčko (n.) Búcklein, je ſebi byčko
 kupil. Im.
 bydlenca (f.) Wohnſtátte.
 byrkawa = pórkawa.
 bywnosé (f.) Zuſtand. SN.
 byzgaé, čsk. bzíkati = čelčkaé.
 bužecé ſummen. B.

C.

cofacé, cufacé (ze zmjehčenym f),
 kaž covaé, cuvaé, čsk. couvati.
 cunina (f.) zartes Weſen.
 cunjozrudny elegiſch. B.
 cunjuſki žart, ſüß. B.
 cuzbaſki fremd, elend. B.
 cuzy: cuze zuby falſche Zähne,
 eingepaßte Z. Im.
 cwjerc = ſwjerč (čsk. cvrček).
 cybaé: im Berliner Sargon: an
 der Zunge ziepen.

C.

čas: „nimam čas — ich habe keine Zeit“ ist Germanismus, soll heißen: nimam časa — oder noch besser: nimam khwile (gen).

časowy zeitgemäß.

čepł: to je do čepła dobre — taugt nichts. To by čepł nje-był (čepła njebyło), zo bych tam njedobežal das müßte nicht mit guten Dingen zugehen, wenn ich nicht dahin käme — deutsch: der Teirl. čepł ist vielleicht auch eine mythologische Gestalt. HD.

Čertownja — auch: Flußname bei Malschwiß. Im.

čerwjeniwy, -a, -e rötlich. Luž. čerwjenk (m.): rotes Geldstück, besonders Goldstück, auch Rotfußs. čestliwosc = česliwosc.

česlic kleine Stücke (vom Holze) abtrennen (z. B. mit stumpfem Messer), pasteln, pigeln (přir. česlic).

čim, čimž = soc. loc. zu što.

činosć (f.) Tätigkeit.

čislik (m.) Ziffer.

čistušk (m.) ein Mensch, der übertrieben reinlich ist.

čisty: jejo je čiste unbefruchtet.

Čolina Ort Bschillen. B.

čomu, čomuž = dat. zu što.

čornuš (m.) Tunte.

črjewo (n.) Schimpfname für liebliche Frauenperson.

čušlic (přir. čuch).

čwilnišćo (n.) Marterstätte.

čwita = šwita franz. Suite.

čwjerć = šwjerć Grille, čsk. cvrček.

Č.

čahawa (f.) Ziehwaage.

čahnýc wiegen. Što to čehnje?

wie viel wiegt das? wie schwer ist das? we jstwje čehnje im Zimmer zieht es, ist Zugluft; wot čěla čehnje von der Leiche geht übler Geruch aus.

čazawka (f.) Pfandstück.

čoč (f.) Fluß. B.

čěłownja (f.) Zeichenhaus, Zeichenhalle. SN.

čelatstwo (n.) Dummheit.

čelic so: dumm, albern tun. Ty sy so tam čelil hašt dich dort dumm (wie ein Kalb) benommen.

čelo: ty sy mi čelo čelace ein erzdummer Mensch.

čěmnina (f.) Dunkelheit.

čěmnočmowy šćočfjster. B.

čěpawc (m.) ausschlagendes Pferd; equus calcitrans. Sw. Sl. r.

čepić (čepjeć) schlagen; časnik čepje die Uhr schlägt; kón čepje das Pferd schlägt aus.

čěseń (f.) = čěsn. B.

čěslnišćo (n.) Zimmerplatz.

čišćenina (f.) Druckfache.

čišćenka (f.) Druckfache.

čmowina Dunkelheit. B.

čmowy: dunkel; čmowa barba dunkle Farbe; čmowe wobličo finstere Gesicht; čmowe nje-bjesa unwölkter Himmel.

čučka & čučka: čučka bejka Schimpfruf der Kinder, bes. gegen weibl. Personen; cf. čučak männliches, čučka weibl. Hündlein.

D.

dać: daj jemu pokoj ist Germanismus, gib ihm Ruhe. Besser ist es: wostaj joho na pokoj; daj sebi to być laž das sein. dajiwy würgend. B.

dakać (čsk. kdakati). Das Volk sagt: kodko kodko dak — jeiko

- padny znak, als Nachahmung
des Hennenackerns nach dem
Eierlegen.
- dawkaſ (m.) Steuereinnnehmer.
- dejak = dejeńk.
- derdać: ſchleudern, streiten; so
z někim z nowa derdać. B.
Přir. drdać, dyrdać.
- deska (přir. discus.).
- djabolskosć (f.) Teufelei. B.
- djas: vergl. čsk.: děsný ſchrecklich.
- do: do slówkow (krušwow atd.)
hić Pflaumen pflücken gehen;
što mi do slówkow khodzi?
wer geht mir meine Pflaumen
ſtehlen? Vergl.: na slówki hić
ič gehe Pflaumen eſſen (ein-
geladen oder um zu kaufen);
na drjewo khodzić auf Holz-
arbeit gehen; do drjewa kho-
dzić Holz ſammeln (oder ſtehlen)
gehen.
- dobrodružny, -a, -e abenteuerlich.
Luž.
- dobrotka (f.) kleine Wohltat. B.
- dodundać langſam vollenden.
- dokrawa (f.) Verblutung.
- dokrawić = dokrawawić.
- dokrawjeſ (m.) Verbluter. B.
- dokhadžeć: antommen; na to do-
khadza auf das kommt eš an. Im.
- dólčk (m.) Augenhöhle. Sach.
14, 12. Im.
- dom: kak rěkaš (rěkaju čí) do
domu? wie heißt dein Familien-
name (eig. Gutsname)? Im.
- domina (f.) Hausweſen.
- dónć: je so dónla (dojšla) iſt
außerehelich ſchwanger geworden.
- dopjelnjeńka (f.) Ausfüllung.
- dorazny = dorážny.
- dorěz (m.) Noſſich.
- dorězny: dorězne mjaſo, fleiſch
vom Noſſichje.
- dornaſ (m.), dornjeńc (m.) Raſen-
ſchäler.
- dorost Nachwuchš. Luž.
- doskočíc, den Schluſßprung tun
(vom Bullen).
- dosłowo (n.) Schluſßwort. MP.
- doškrić verglimmen. B. Beſſer:
dojškrić.
- dótk: hólči (holči) dótk, Schimpf-
ruf der Kinder gegen ein an-
deres (Mädchen oder Knaben),
daš ein Kind deš anderen Ge-
ſchlechtes berührt (angegriffen)
hat.
- dowark (m.) = dowar.
- dowěrk (m.) Pfand, anvertrautes
Gut.
- dowjednošć (f.) Geſchidlichkeit.
- dowolka = dowola Urlaub.
- dowuklinčeć auſſtingen. Luž.
- dowuſpěwać auſſtingen, biš zu
Ende ſingen. B.
- dozběrk (m.) Nachleſe.
- dozwuk (m.) Nachklang. B.
- drač: drač dračowski Erzſchinder.
- drasćeńc (m.) Kleiderſchrank.
- drdać = derdać, dyrdać ver-
ſchwendem.
- drjewjeſ (m.) = drjewaf Holz-
arbeiter. SN.
- drjewodypc (m.) Xylograph, Holz-
ſchneider. (Wobrazy do drjewa
dypa.)
- dróbjo (n.) = drób (m.). B.
- drózny: Drózna Hrabowka Straß-
gräbchen. Im.
- Dubiske = luka pola Kanec.
Im.
- duchatko (n.) kleiner Geiſt. B.
- duńdanka (f.) Bummellei.
- duńdawa (f.) Zeitvergeuder. In
der Leipziger Gegend heißen
derartige Perſonen: eine Dunde.
HD.

duša: so po duši zwoni (w Klukšu) = po smjerći.

dwojca, dvojica (f.) Paar.

dwoji: muž dvojeje mysle
Zweifler, Jak. 1, 6. Im.

dwojkarstwo (n.) Zweideutigkeit.

dwojstwo (n.) Dualismus.

dych: z dycha wurazeny (ze štoma padnywši). Im.

dychawizna (f.) Auftröhre. Im.

dyrdać = drdać, derdać.

Dž.

džćeńc (m.) Kinderbewahranstalt.

džćeowski = džćeński kindlich.

džensiši, 1. M. 19, 3. Im.

džera (f.), Schimpfwort für weibliche Wesen.

džeržba (f.), džeržwa (f.) Position, Bestimmung.

džiw: to džiwa njeje, zo... eš išt kein Wunder, daš...

džiwnoch (m.) Sonderling.

F.

frinkolić glišern. B.

G.

Gora flurname bei Petersham. Im.

grawoć (f.), grawota (f.) Abſcheu, Efel.

H.

Der Buchstabe „h“ wird beim Sprechen häufig weggelassen, besonders wenn er eine Silbe im Verein mit einem andern Konsonanten beginnt, z. B. hróch, hłowa klingt wie róch, łowa, muß aber der Analogie wegen geschrieben werden.

Wenn der Buchstabe „h“ eine Silbe schließt, geht er leicht in einen andern Laut über, z. B. in „ch“: lohki — lóchki, mjehki — mjechki. Um Frostwitz hört man sogar zuweilen: mjefki, lófki.

hacać, hatkać freicheln (in der Kindersprache).

hać: hać tež to ob etwa. Im.

hać (m.) linnname beš Fohlen, ganz jungen Pferdes.

hadžica: Schlauch bei der Spritze. Im.

haj abo nic, Hos. 5, 26, jawohl. Im.

haj: haj, ka(k) by nic freilich. Amos 5, 25. Im.

hakotać polternd reden, schelten. Im.

Hamoršč Hammerstadt. Im.

hanibojty. Dan. 6, 48. Im.

hanjeńka (f.) Schimpfname.

Hanto Antonius. AKh. 1726.

Hawštyn (m.), Hawštynk (m.)

Augustin (deutsch zuweilen: Hausding).

Hawštynjan (m.) Augustinermönch.

hela: z hele wonski, Teufelskerl. helčić so hätscheln.

heleborta Helebarde, langstielige Art, sekera z dolhim toporom. Ps. 74, 6. Im.

helnje: na helnje hić, na helnjach, Kindtaufe, Kindtaufessen (w Sprjewicy). Im.

Henrikecy Hennemersdorf. Im.

herjekaf (m.) Schreiber. B.

hětki (pl.) čsk. jatky.

hewrjekaf = herjekaf. B.

hibnoć (f.) Beweglichkeit.

hibny beweglich.

hić: k tomu hiće dolho du bazu tauge ich noch lange. Im.

himor adv. zuweilen (vergl. immer).

hinakši. Ps. 55, 20. Im.

hipl (m.) Sacke, Suppe, Süppel.

hłodak (m.) = hłodačk. Sl. r.

hłoh (m.) Crataegus rosea. Im.

hłohonc (m.) = hłowonc, čsk. hlohonec.

hłowa: to mi do hłowy (z hłowy)

njecha daš will mir nicht in den (aus dem) Sinne. Slown.

pag. 204, 5. Zeile von unten: strowa ta hlowa (anstatt lowa).
 hlubina, hlubno (n.) Grund, tiefer Grund.
 Hlupońca Glaubniß. Deutscher Name weist auf hlubońca (čsk. hloubenice) eine Tiefung. HD.
 hłuša (f.) = hłuška.
 hladać: ty njedyrbiš wot syna hladać; syn dyrbi wot tebje hladać = wotwisny być. Im.
 hladak (m.) Gaffer.
 hlemtać = leptać.
 hlinak (m.) = hlin.
 hnój: hnój hlupy stočbumu; hnój runać Mist im Stalle zu recht streuen; hnój kidać den Stall ausmisten (auf der Mistbahre); hnój čahać mit dem Düngerhaken herausziehen; hnój rozkidawać auf dem Felde mit der Düngergabel ausbreiten; hnój podtykować vor der Pflugschar mit der Düngergabel in die Furchen stoßen; hnój podworać, zaworać unter die Erde ackern.
 hobanka Sobelbank.
 hobriski = hobjeſki. B.
 hodak = hudak. B.
 hodownička (f.) Christtag. SN.
 hódra, SN. hódra k njewjesće. Vergl. Gauderer = Lohnfuhrmann (im Paderbornschen). HD.
 hój (m.) Heilmittel.
 hojić günstig sein; to jomu njehoji iſt ihm nicht zuträglich.
 homla (čsk. homole), homla kefkow Baumgruppe.
 Homla Name eines Grundstückes auf der Seidau. Prir. mohyla.
 hontwina (f.) Jagdgeſellſchaft. Luž.
 Hora Ort Göhren. B.
 horduch (m.) Prähler, Stoßer. Im.

horny: comp. horniši.
 howk: čsk. houkati Alarm blasen.
 howno: howno wěš weißt einen Quark; ty howno wěš, što po čmě zješ, hač mušku abo rózynku. zl.
 hrěšnica (f.) Abdankungsstätte. Im.
 hrib: auch: Mauerſchwamm; — to sy hišće w hribach khodzil = da warst du noch nicht auf der Welt.
 hriwna (f.) Gulden. Esr. 2, 69. 2. Makk. 10, 20. Im.
 hrjebja: auch Straßename: na hrjebjach, serbske hrjebje (in Baußen).
 hród: vergl. ζώρος, hortus, Garten; gorod, grod, auch za-hroda.
 hróchaf (m.) Erbſenwächter, Schotenwächter.
 hronić = gronić. B.
 hruzla (f.). Tob. 8, 8. Im.
 huba: jemu Němc na hubu bije man hört bei ihm das Deutsche durch; sej hubu na někoho drěć (torhać) beſpricht ihn übel; mi huba do koleska džěse = ja mōzach so smjeć, to bē mi k wjeselu. Im. Tej huba dže die hat ein gutes Mundwerk. Im.
 huba = zahuba, Verderben. B.
 hwězdžan (m.) Sternbewohner.
 hwězdžica (f.), čsk. hvězdice — Aſter.

Ch.

cheyjatosć, cheyjnosć (f.) Flüſternheit.
 cheyjny = chejyaty.

J.

Der Buchſtabe „J = jod“ dient häufig als Einſchub: Tajki (von tak), kajki (von kak), tojhdy, tójšto, tójhdže (?).

Er erješt andere, ſchwerer außzuſprechende Buchſtaben: kóždy (kózdy), bójski (božski), čtojski (čtoſki).

Jacynt, Hycynt (Perſonnenname).

jadro: do jadra spēwać (jěść)

kernig, tüchtig ſingen (eſſen). Im.

jahlka (f.) Hirſeforn. Im.

jahodkafka = jahodarka. B.

jachlowc (m.), Ps. 120, 4, Wa= holder. Im.

jaložićićo (n.) häßliche Kalbe.

jalowy: jalowe kćenje, taube Blüte (bei Gurten, Kürbiſſen).

jasnina (f.) helle Gegend. B.

jastwina (f.) Gefängnißleben, Gefängnißweſen.

jastwjec (m.) Gefangener.

jawoda = jahoda.

jazolić: pjany njeje, jazoli. Im.

jazoric ſlecht ſprechen, faſeln.

Jěścecy Gerſdorf bei Ramenz. Im.

jědar (m.), jědarka (f.) Giftmiſcher, =iu.

jednotność (f.) Einheitlichkeit. Luž.

jeśćiwý, -a, -e ſchäumend. Luž.

ju: ju po negativnym praſenju.

Im. ju wśak ja doć.

judowski } 2. Kral. 8, 15.,

judžiny, -a, -e } 9, 16. Im.

junu: junu njeje wěćnje a dwójcy njeje přecy. Im.

jusk (n.), juskot (m.) = wysk, Subel. B.

K.

Kanjok Raanon. Im.

kanslować mit Handſchlitten fahren.

kara: mataj hromadže (mjez sobu)

karu ſind in übler Weiſe vereinigt, einverſtanden.

Kasow Duośdorf. Im.

kawkować gaffen.

kaznja (f.): Zucht. Tam je kruta

kaznja dort iſt ſtrengé Zucht;

tam žana kaznja njeje dort iſt keine Zucht.

kćić: beſſer: kćićić (ſtr. 247).

kejsy: kejsy kejsy nana dom mit Händchen platſchend dem Vater nach Hauſe winken (Kin= derſprache).

kerječk = keřćk.

kida (f.) Schimpferguß.

kidać: hnój kidać den Stall auſ= miſten; polećo kidać Brühfutter in die Häffer abfüllen; wonka ſo kida draußen regnet eš ſtromweiſe.

kiješk: wo kiješku khodži (staroby dla). Sach. 8, 4. Im.

kim, kimž: dat. zu štó.

klinčity = klinčaty. Sw. perik. ruk.

klučowc (m.) Schließelhalter.

SN.

knjeni Eiſenring um den Stößel (knjez). Im.

knoćićićo (n.) abſcheulicher Maulwurf.

knoćić (m.) Maulwurfslager.

kobjel = korbjel, čsk. korbel.

koćatko (n.) Rägchen. Luž.

kochoł Keim, Lieb. Im.

kojenje hněwa. Prišk. 19. Na= pismo.

kojić, přir. spo-koj-ić. Im.

koło (n.), plur. koła: koła ſo jom' wokoło woćow einja Kreiſe (Ringe) bilden ſich; do koła ſtupić in den Kreis treten; z koła ſtupić auš dem Kreis treten; do koła wjerćeć im Kreis herum drehen; do koła běhać im Kreis herum laufen; — koło, koleśo: plur.: koleśa Rad, Wagenrad; přimá do koła greif inš Rad, um zu ſtoßen oder zu hemmen; je pod

- kolo prišol ist unters Rad gekommen.
- kolesko (n.) radartiges Geflecht der Kopfschnecke bei der družka. — Ortsteil des Dorfes Singwiß „z Koleska Wočkec“.
- komu: dat. von što.
- kónca: bjez kónca čakać ohne Zahl. Joel 1, 16. Im.
- kopol (m.) Tölpel.
- kopolaty tölpelhaft.
- kopolojty nisthadenartig.
- kopolisčatko (n.), dimin. zu kopolisko.
- kopračk = koporak.
- kopriwčeka, dim. zu kopriwka. MKr.
- kormjeń (f.), subst. Mast; celo na kormjeń zwjazac.
- Kosany Ort Gosjen. B.
- kosmina (f.) Pelzwerk.
- kowac: młyński kamjeń kowac den Mühlstein schärfen. Im.
- kowjech Herrling (hubjena zhnika kič). Jos. 5. Im.
- Kowylna Flurname bei Petershain. Im.
- kozeńc (m.) Ziegenstall.
- Kóžy Kofel. Im.
- kozydójk (m.) Ziegenmelker, Him-melsziege. Caprimulgus.
- koža: někomu na kožu lězć (hič) zu Leibe gehen, streng behandeln; někomu za kožu lězć jemandem Verlegenheit bereiten; kožu přepić Leichentrunk tun; koža so swlěka schält sich ab.
- kožušk Samenbalg, Samenhülle; dzećel z kožuškow mlóćić lešte Drušč am Samenkle.
- krajomny: krajomny lud Land-voll. 2. Khron.. 23, 21. einheimisch. 4. M. 9, 14. Im.
- kral: karal (karac strafen) Richter (vergl. kowal, kowaf). (?)
- kramšćić, kramsćić rafčelnó effen.
- krawić = krwawić.
- kředzel (m. abo f.) Pflugballen.
- Křemjeńcy (pl.) Anhöhe vor Kleinbaugen.
- Křemjeńki (fälschlich přemjeńki) Flurname bei Übigau. (Wbohecy: w wbohec mostach.)
- křewiny (pl.) Erquickungsmittel.
- křewjenka (f.) Erquickung. B.
- křipěk (česk. skřepce) Windenrädchen, Rolle.
- křipčina (f.) Flaschenzug.
- křiwdnik (m.) Frevler. Přisl. 3, 31. Im.
- krjudba, krjudžba (f.) Dual.
- krjudžbjeř (m.) Quäler. B.
- krjudženje (n.) Quälerei.
- krjudzić = krjudowac.
- Króbnica Krobniß. Im.
- kročelka = kročalka.
- krodawa: Schimpfwort für unartige Kinder (nicht für Erwachsende). Vielleicht ein mythisches Wesen? Crodo? (Krodotal zu Bad Harzburg).
- krosnić langsam gehen. zl.
- krosnowac frabbeln. B.
- krwawoslawnny blutberühmt. B.
- kubołk Kobold. Jes. 34, 14. Im.
- kudželka = kudzelka.
- kudzernik (m.) Friseur.
- kukla: Słown. pag. 298 soll heißen: kukla statt kulka.
- kuklka = kukla (aus der Kindersprache).
- kukleńka (f.) Puppe, Verpuppung, Maske.
- kulotwar (m.) Kuppel. MPř.
- kupička Infelchen. B.
- kurwjeńk (Časop. 1871, str. 41, soll heißen: Surenfind (nicht: Surenlief).

kwěćel (m.) Bouquet. KP.
 kwětkny blumig. B.
 Kwětonica Quisbordf bei Niesky.
 Im.

Kwětonjegy Quisbordf. Im.

Kh.

khěrlušenje (n.) Siederjang. B.
 khěrlušować Sieder singen. B.
 khěžkarić Ğausler sein.
 khłóšćenka = khłóšćina Cefer-
 bišfen, Nášcherei. B.
 khmura (f.) Trübsal, Dunkel. B.
 khodojta (f.) = khodołta (rusk.
 koldun).

khodojtowanje (n.) = khodoćenje
 Zauberei. B.

khójnik (m.) Waldauffseher, Wald-
 läufer. Im.

khólpa (f.) Stein in der Spree
 bei der Seidau. Große und
 kleine Sulpe. HD.

khólpać (wotkhólpać) wjerby ab-
 fiužen, abšfen, abfolben.

khópc: khópcy (meist: na kup-
 cach) Geldname bei Dstro
 (Hügel).

khorjaty frankhaft. B.

khribjet: Messerrücken, Buchrücken,
 Rückenstück (bei Weste); khri-
 bjet jeho swjezbi den judt daš
 želj; khribjet namazać, na-
 měrić den Rücken durchgerben;
 wzmi nohi na khribjet eife
 rečt jehr; boji so, zo jomu rić
 na khribjet skoči hat unnötige
 Zurdjt.

khróblich = khroblak Kühner. B.

khudušk (m.) armer Tropf.

khwalorěć (f.) Lobrede.

Khwalocy Quisbordf. Im.

khwalorěćnik (m.) Lobredner.

khwalorěćny lobrednerišć.

khwalospěw (m.) Lobgesang.

khwatniwosć (f.) Eife. Luž.
 khwilićka = khwilčićka. B.

K.

lam (m.) Bruch, Steinbruch. Luž.

ławnik (m.) Schöffe. Luž.

ławrijeńc (m.) Lorbeerfranz. B.

ławnja: Čas. M. S. 1878, str. 42:.

Ławnja (anstatt Łazuja).

łonco (n.) großes Bünd.

łoncować aufhäufen.

łozić. 1. Kor. 12, 13. Im.

Łupna (f.) Saube, leżownosć pola:
 Wjelkowa. Im.

L.

lampa, vergl. lampas, ampulla,
 Ampel.

lampart (m.) Leopard. Wys.
 khěrł. 4, 8. Im.

lampjeř = lampaf.

latarnik (m.) Leuchtturmwächter.
 Luž.

lawdan (vom General Laubon):
 jalojca kaž lawdan sehr große
 Salbe; to je tajki lawdan
 großer, ungeheimer Mensch.

lebordzić: čsk. lebediti: nach-
 lässig arbeiten.

lēćić so sich sommerlich anscheiden.

lěnjak = lěnich. zl.

lěnje (n.) Faulheit; lěnje je so
 do njeho dało Faulheit hat ihn
 übernommen, zl.

lepić (čsk. lepiti) fangen, er-
 wischen, ertappen; sym jeho
 lepił habe ihn erwischt.

lēpiwy, -a, -e flebrig. Luž.

leptać, lěpje: hlemtać (čsk. hlem-
 tati).

lēši, -a, -e = lēsny; lēši worjech.
 lětaćk (m.) Flugblatt (čsk. letáček).

ličbnistwo (n.) Mathematik.

lidora (f.) lieberlicher Mensch.

lijak (m.) Ginguß, Gußloch.
 Linka Runnersdorf. Im.
 Lipkarjegy Vüdersdorf. Im.
 listko (n.) = listk. B.
 lišawa (f.) Orchis mascula (ma-
 culata).
 lodowc (m.) Eisberg.
 lodowisko (n.) Eismaße. KP.
 lodzina (f.) Eisflüche. Im.
 lóhki: to je z lóžšim. Im.
 lojdka (f.) (čsk. lajdak) einfältiger
 Mensch; wón je tajka lojdka
 er išt jo ein Einfaltspinsel. zl.
 lutowny = lutniwy. MKr.
 luty: tón je tajki luty: durch und
 durch (ganž und gar) stark,
 tüchtig.

M.

mačowka = mačenka, piwowa
 mačowka in Bier aufgeweichtes
 Brotstück.
 mačersčina (f.) Muttersprache. B.
 majkawje adv. streichelnd. B.
 Malinca Berggrüden bei Muskau
 und Kröbern. Im.
 markowac nach Mark rechnen.
 Markrancicy Markersdorf. Im.
 matny, -a, -e, čsk. matný (von
 z-mat-iti) schwach.
 maznosć (f.) Geschmeidigkeit.
 mazny: ma maznu hubu kann
 schmeichlerisch reden.
 mazoch = mazuch.
 mēdak (m.) Biene (zl.).
 mēch, auch Schimpfwort für männ-
 liches Wesen.
 mēch: imperf. von mēc: kóčku
 mēch: ich habe die Käse er-
 hascht.
 mējićel (m.) Inhaber. SN.
 mērc: štož mērc wuwabi, to
 hapreļa začeri. Im.
 mēšečk (m.) Beutel. Sl. r.

mikawc (m.) = mikawčk. Luž.
 mikawk (m.) Augentwimper. Hiob
 41, 9. Im.

Miklawšk: Kirchengruine in Baugen,
 daselbst Friedhof der Katholiken.
 Hórník na Miklawšku spi . . .
 auf dem Nikolaifriedhofe. Póń-
 du na Miklawšk werde auf den
 Nikolaifriedhof gehen. Katho-
 likojo so na Miklawšk hrjebaja.
 Róla je na Miklawšku hrjebany
 R. išt auf dem Nikolaifriedhofe
 begraben.

milosć χάρις. Act. 20, 24. Im.
 milota (f.) Gnade.

Milany = Drobjanske pola před
 Minakalom. Im.

Milanski = z Minakala. Im.

mječec (f.) Moschee. SN.

mjedžena (f.) Erzmaße.

mješč (m.) Erweichungsmittel, Auf-
 lösungsmittel.

mjelčec: ja nimam ničó mjelčec
 = nimam ničó potajne. Im.

mjenowc (m.) Namensträger, Na-
 mensinhaber.

Mjerjow (m.) Ort Melaine.

mjetać: zrēbca mjetać kastieren;
 ryby so w haće mjetaju
 schnellen in die Höhe; króp
 pucherje mjece (mjeta) štóšt
 Blasen heraus; z rukomaj mje-
 tać mit den Händen gestif-
 tieren, herumfuchteln; čelo so
 mjece (mjeta) das Kalb beweget
 sich (im Mutterleibe).

mjetnyć — čisnyć: Bože džěčo
 je hižo pola nas mjetnyło. Im.
 mjezludny, -a, -e international. SN.
 Mjezybor Merseburg.

młhowy nebelig; młhowy dzeń
 nebeliger Tag; čsk.: mlha,
 pólsk.: mgła; lēpje: mhlá,
 młhowy. red.

mlaskać (přir. čsk. mlsati naschén).
móc (f.) Deutung, Bedeutung.

1. Kor. 14, 11. Im.

modleńk (m.), **-ńika** (f.) Betbruder, Betchwester.

mólčko ein wenig. Přisl. 24, 33.

Im.

mólički = mały (zl.)

móličko. 1. Makk. 15, 10. Im.

mómlic = mumlic.

mordwjeńc (m.) Totenhalle, Leichenhaus.

morjak (m.) Seemann, Matrose.
SN.

mróćel: po mróćelach skakać
Wolfenreiterei treiben, Utopien
nachjagen.

mróženina (f.) Gefrorenes. MPř.

mudrušk (m.) Klügling.

mumlic: vergl. weřpřháliščplatt
„mümmeln“, čsk. mamlas.

muž: muž dwojeje mysle Zweifler.
Jak 1, 6. Im.

mužic so sich prahlend rühmen (zl.).

mužniwy = mužny. B.

mysl: mysle ludži jebaju. Im.

Myswecy (Mystecy, HD.) Meuselwitz. Im.

N.

na (Słown. pag. 390): myslu na
to idž denke daran (nicht:
darauf).

na: na lěwo línš, zur linken
Seite; na prawo rečts, zur
rechten Seite; nima ničo na so
hat nichts (ordentliches) anzu-
ziehen, keine ordentliche Klei-
dung; na slowki, na tykancy
hić zum Pflaumen, zum Kuchen-
essen gehen; na slowki so loji
(lowi) išt Pflaumen um sein
Leben gern, läßt sich durch
Pflaumen fördern; — hubjeny

na nohi, lěni na hubu, khromy
na prawu nohu. Im.

nabjerać so: sněhi so nabjera
Schnee ballt sich an die Füße,
Räder.

nabjerany rukaw Faltärmel.

nabjefka = falda.

načola (f.) Stirntuch. Im.

nać: Kräutlich, rěpowa nać. Im.

naće (pl.) Sittfelschäfte; **naće** mje
čišća. Im.

nadhwězdny über den Sternen
beständig, himmlisch.

nadměra (f.) Übermaß. Luž.

nadpadnosć, **napadnosć** Auffällig-
keit. B.

nadra (pl.) auch männliche Brust.
Zjew. 1, 13. Im.

nadtwar (m.) Ordnung, Abschluß.

nadžeza = nadžija. B.

nahłowk (m.) = nahłownik. B.

nahleńc (m.) jähzorniger Mensch.
Im.

najstwa (f.) Oberstube.

nakaz (m.), čsk. nákaz, Anstechung.

nakažka (f.) Anstechung, Anfang
der Fäulnis.

nakhilka (f.) Neige, Neigung.

nakhodženy vom Gehen ermüdet.

nakhodžu: so kóždu njedželu na
3 tol. pjenježkow nakhodži. Im.

namyslować vermuten (nicht: Č.
M. S. 1871, str. 53: vermieten).

nanazdale, adv., unweit. B.

napanyć: puć mi napanje. Rom.
1, 10, zutragen, treffen. Im.

napinawy spannend.

napjatka (f.) Spannung.

napjersić bestreuen, hłowu z po-
pjelom. Esth. 4, 1. Im.

napowěšeć aufhängen. 4. M.
11, 32. Im.

naramo (m.), pl. naramcy (zuweilen
narancy) Achselstück (b. Hemde).

- naraz** (adv.) plöſſlićh. Luž.
nastódk (adv.): nastódk słodzi
 ſćmectt ſüßlićh.
naslědnistwo (n.) Nachfolge. KP.
nasmalka (f.) eingebranntes Zeichen.
nawara (f.) Schladen (nawara ze
 železoliſejnje). Im.
nazbėhnyć ſeitwärts ein wenig
 heben.
nazbytk (adv.) übrig, im Reſt.
nazbytkny (lěpje: nazbytny) re-
 ſtierend.
nazdaty eingebildet. B.
nazhonjenje (n.) Erfahrung.
nazhonjeny erfahren.
nazhonić Erfahrung machen; po
 wšem swěće je běhał a ničo
 njeje nazhonił in aller Welt iſt
 er herumgelaufen (hat ſich he-
 rumgetrieben) und hat keine
 Erfahrung gemacht.
němski: čakaj, ehcu němski z
 tobu porěćeć = durchprügeln.
 Je-li hnydom njeposluchaš,
 počnu z tobu němski rěćeć —
 grob, handgreiflićh werden.
němuški ſill, einſam, ruhig. B.
nićome (m.) Taugenichts.
nićomnoſć (f.), nićomnoſć Nichtig-
 keit.
niklak (m.) Nickelmünze.
nim (nimž), nimaj, nimi njej, loc.
 ſing. dual. a plur. von wón.
njebjan (m.) Himmelsbewohner.
njebjeskoſć (f.) himmlićher Sinn.
 B.
njebjokrasny himmlićh ſchön. B.
njebjomily himmlićh. B.
njeborodk: Č. M. S. 1872 str. 33
 ſteht falſch njehoradk.
nječitajnoſć (f.) Unleſerlićhkeit.
 Luž.
njedočakawoſć (f.) Ungebuld.
njedočinčo (n.) = njedočink Un-
 hold (von njedočinjeny un-
 vollendet, roh). B.
njedomnoſć (f.) Nichtzuhauſeſein,
 Nichthäuslićhkeit.
njedótknoſć (f.) Immunität, Un-
 verleſlićhkeit.
njedótkny immun, unverleſlićh.
njedosahnity unzulänglich.
njedzáknyk (m.), -nica (f.) un-
 dankbarer Menſch.
njedzákny undankbar.
njehańbjeńc (m.) unverſchämter
 Menſch.
njehibnoſć (f.) Unbeweglićhkeit.
njehibny unbeweglićh.
njehinity unverweſlićh. B.
njehnuće (adv. zu njehnuty) un-
 beweglićh. B.
njehódnistwo (n.) unwürdiges Be-
 nehmen. B.
njelepak (m.) Tölpel.
njeměniwy unveränderlićh. Im.
njemodleńc (m.) Nichtbeter; čsk.
 nemodlenec.
njemóznjeńka (f.) unmögliches
 Ding, Unmöglichkeit.
njenaswarjenoſć = njenaswar-
 noſć. SN.
njeplešk (m.), dimin. zu njeplech.
njeporoknoſć (f.) Tadelloſigkeit.
njeporokny untadelhaft, tadelloſ.
 Flk. (Č. M. S. 1872 pag. 33
 ſteht falſch nepokojny.)
njepřemokny waſſerdicht, undurch-
 nähbar.
njepřeslědny undurchforſchlićh. B.
njepřirunajomny unvergleichlićh,
 beipſpielloſ.
njerjadnoſć (f.) Unordnung.
njerjedz (f.) = njerjad Unfraut. B.
njeskónčenoſć (f.) Unendlićhkeit.
 Luž.
njespanje (n.) Wachen, Schlaf-
 enthaltung, Schlafloſigkeit.

njetopor = njetopyř, Fledermaus;
čsk. njetopyř, plsk. nietoperz.

Bergl. Vam-pyr.

njeważka (f.) Nichtachtung, Snjolenz.
njewědomc (m.) Ignorant.

njewěra: na slubje z njewěru
wostać = cwyflować. Rom.
4, 20. Im.

njewinik (m.), spottweise: ungeschul-
diger Mensch.

njewobmjeznosc (f.) Unbeschränkt-
heit.

njewobmjezny unbeschränkt.

njewotklepanc (m.) ungehobelter
Mensch.

njewrócný unwiderruflich, unab-
änderlich.

njewuspěch (m.) Mißerfolg.

njewuspěšnosć (f.) Erfolglosigkeit.

njewuspěšny erfolglos.

njewustojnosć (f.) Unerfahrenheit.
MKr.

njewuswětliwy unerklärlich.

njezaplaćomny unbezahllbar.

njezaraćeny ungehemmt, unauf-
haltjam; lěpje: njezahradženy,
red.

Njeznarnje (w Njeznarnjach) a
Njezneŕnje (w Njeznjeŕnjach)
Ort, den man nicht mit Namen
angeben kann oder will. Im.

njezwjertny unausrottbar, be-
ständig.

noha: nohi (z domu) wučahnyć
sich entfernen.

nórtować = po nórtach ličić.

nós: z nosom mróćełe bosć hoć-
näjig sein (zl.).

nosyca (f.) Zusammentragung,
Sammeln.

nowoswjećěnie (m.) Neupriester,
Neupresbyter.

nowy (m.) substantivisch: Pfennig-
stück; jedyn nowy, dwaj nowaj,

tri nowy (nowe), štyri nowy (no-
we), pjeć nowow (nowych); po
du (= po dwu) nowaj žwě-
pfennig; z dwěmaj nowomaj
(nowymaj) daloko njepoběhnješ
mit 2 Pfennigen kommst du nicht
weit; za tři nowy wjele nje-
kupiš für drei Pfennige kaufst
man nicht viel.

noška: Slowo. pag. 1003 ver-
bessere: dioicum (anst. divicum).
nućeně (m.) Gedrängter, Ge-
zwungener.

nućenka (f.) sanfte Nötigung.

nućina (f.) Nötigung, Notlage.

nutny (von nućić) dringend, ein-
bringlich, inständig.

nutriny (pl.) Innereš. B.

nutrny (nu-tr-ny, von nutić) innig,
herzlich.

nutřika = nutřka.

nutřiny Eingeweide. B.

nutřik (m.), nutřiko (n.) das Innere,
z nutřika, w nutřiku, w nutř-
kach, z nutřikom.

nutřny innerlich. PD.

nužene anstatt nažene (Čas. M. S.
V. 70 str. 35).

P.

paćić spalten.

paćisk je zakazany abo zapowje-
dženy. Im.

padać: to do pjenjez pada daš
koštet viel Geld.

padnosć (f.) Gewicht, Wucht. Łuž.
pachać (słowj.) tun: hrěch pa-
chać. Im.

pakobizny = hluche kórkowe
kćenje. Im.

parany: parane wino fabrizierter,
gefälschter Wein.

parohi (pl.) Hirschgeweih (zl.).

parowc (m.) Dampfer.

- pasčeušća (pl.) Flurname in Ba-
santwiß. Vergl. čsk. pastucha.
HD.
- patok (m.) Strom; čsk. potok. B.
patoržica = ? patr-žica, pasty-
rica, pastyřica (vergl. Pastryř-
mühle bei Tharandt).
- pěc: dale pjecy pobyl njejsy bist
nicht von Hause fortgegangen;
unerfahren (zl.).
- pěšočerka (f.) Pflegerin. B.
- pěšować (pěstować) = pěstonić
Kinder warten (z Radworja).
- piclak Schnitzler, Pastler.
- piclaty der gern schnitzelt.
- piclenje (n.) pasteln, schnitzeln.
- picler = piclak.
- piclić schnitzeln, pasteln.
- pijeńca (f.) Trinfgeschirr.
- pipleńka (f.) Zündlerin. Luž.
- pisak Schreibpult. Luž.
- pisań (f.) Buntfarbigkeit; to je na
pisań (zl.).
- pisańkojty bunt. B.
- pismik: wo małym Źowjeku so
praji: wón je kaž pismik, abo:
wón je kaž pjeđz wot zemje. Im.
- piščelić pfeifen. B.
- piwčo (n.) Wänschen, schwächliches
Mädchen (zl.).
- pjecytwarc (m.) Ofenbauer. SN.
- pjeđz: kaž pjeđz wot zemje. Im.
- pjelšec (= pjelčic) so z někim
mit jemandem tändeln, Zeit
vergeben.
- pjelucha = pjeleha (vergl. čsk.
pelech Vager).
- pjerchly fliegend, flatternd (čsk.
prechlý).
- pjerina (f.) Federvieh (zl.).
- pjerje (praj: pjer-je, pjer-jo): zito
hišće z pjerja njeje die Ahre
ist noch nicht aus der Blatts-
hülle heraus.
- plodźawka (f.) Erzeugerin. B.
- plóchać = twóchać.
- plowy: plowe slóńco. Im.
- plowša (f.), vulg. phowša, Spü-
licht, Geißel.
- plenć (m.) Rosen. B.
- plenčeńk (m.) verärtelter Mensch.
- plěsnić = plěsniwić.
- plinc = blinc, auch: Kuchladen
(vergl. čsk. plynouti plinzeln).
- pliška = plěška: šěra, žolta.
- pluskańca (f.) Pantsche, Geplät-
scher (wenn man seichtes Wasser
durchwatet), čsk. pliskavice.
- pluskeř (m.) Wasserblase. Ser-
bowka.
- pnjeć, pnyć = p-jeć zwängen.
- po, za cum soc. hinter ihnen.
Sach. 7, 14. Im.
- pobyc: rjenje pobyc ščbn an-
kommen; to sće rjenje pobyli
pola někoho. Im.
- počěrić überfluten. B.
- počinstwo (n.) Sittsamkeit.
- počka: Slown. na str. 1097 ščer-
kotaju (anstatt škerkotaja).
- počišic tróšten (čsk. potěšiti). Im.
- počoply, -a, -e lau.
- podarmny vergeblich. Sach. 10, 2.
Im.
- Podjan, podjanski. Richtig: :
pod-Jan-ski, unter Johann ste-
hend. Gemeint ist Johann von
Leisentritt (vom 22. Aug. 1559
bis 24. Novbr. 1586), Dekan
und erster Administrator Eccle-
siasticus per utramque Lusa-
tiam in Bautzen, welcher sich
gegen die Glaubensneuerung
tapfer wehrte. Die Katholiken
nannte man in der Lausitz „pod-
janscy“, d. h. die dem Dekan
Johann anhängenden, während
man die Neuerer „Luther-scy“

- benannte. Die Benennung „podjanski“ als eine lokale hat einen üblen Beigeschmack.
- pódlanka (-ncy, -nki) Parallel-
lieb.
- podlězny kriechend, unterwürfig.
- podmlěć, podmlěwać unterwaschen,
unterspülen (vom Wasser).
- podpjatki (pl.) Besäße (Sohlen)
unter den Fußballen (bei Schuh-
werk, Strümpfen).
- podrěć ein Weilchen quälen, schin-
den, zerren, (Federn) schleifen.
- podróbność (f.) Detail, Einzel-
heit.
- podrunik (m.) Äquator. Luž.
- podrunikowy, -a, -e, podruničny
subäquatorial. Luž.
- podryć, podrywać untergraben,
eingraben, umgraben; zahrodku
podrywamy, smy podryli.
- podryw (m.) Riegel.
- podsobnik, čsk. podsedni (von
sedati); pod sobu. red.
- podswinčo (n.) gen. -čeca, Saug-
ferkel (čsk. podsvinče).
- podtykować: hnój p. Dünger
(beim Acker — vor der Flug-
schar) unterbreiten; podt. so:
sich zudringlich anbieten.
- podžědzic erben. Luž.
- pohnuwka (f.) = pohnutka Be-
weggrund.
- pokazačk (m.) Zeigstäbchen.
- pokrawić mit Blut besetzen, be-
studen.
- pokrota = pokruta: vergl. čsk.
po-krouitati wallen — also Ge-
walltes).
- pokupic aufkaufen; pokupic so
dać sich erkaufen, bestechen
lassen.
- pokhad (m.) Abstunft, Abstam-
mung. JKr.
- pól: pól polojcy ein Viertel.
połodnjowc (m.) Südländer. Luž.
położka (f.) Position.
Polak: Słown. pag. 1099 richtig:
za polak proso (nicht: prosy).
polac = powlac, pasle po(w)lac
Falle aufstellen (zl.).
polěpšeńka (f.) Aufbesserung.
polěpšeńja (f.) Besserungs-An-
stalt.
polěpsowny verbesserungsfähig.
polina (f.) Gefilde.
poměnic bestimmen. Dan. 7, 12.
Im.
pomófski am Meere gelegen.
Luk. 6, 17. Im.
pomyje (vulg. pomóje) Spüllicht,
čsk. pomyje; (po myću) Spül-
wasser.
popańc (popadńc), nem. Popanz
= kiž popadnje, łowi, Hächel,
Greif.
poplacować: jeho (acc.) na ramjo
poplacować ihm auf die Schul-
ter klopfen. Im.
porězać umsägen, ein wenig
schneiden.
porypnyć ein wenig bewegen,
einen kleinen Ruck geben.
poslanka (f.) = posylka Sen-
dung.
poslužnik (m.), -nica (f.) Be-
dienter, Aufwärter, -in.
poslužnistwo (n.) Dienerschaft,
Bedienung.
poslednički -a, -e allerletzte. B.
posmjerćiny (pl.) = posmjert-
niny.
posnězić beschneien. Luž.
potome (m.) = potomnik. B.
powješer = powěšer Aufhänger.
powješeńca (powěšeńca) (f.) viel
Aufhängens.
postrowka, postrowjeńka (f.) Gruf-

- potan (m.): to je tajki potan ein wilder, toller Kerl. (Vergl. čsk. potan Wanderratte.)
- powlec = powlac: powlečena syć. Hiob 18, 9. Im.
- powrotny umstürzlerisch.
- powaska, plsk. powazka.
- powučić žüchtigen. Hebr. 12, 5. Im.
- powyšenosć (f.) Überlegenheit, Superiorität.
- pozadk (m.) Hintergrund. Im.
- pozadnik (m.) Nachzügler.
- pozdych (m.) Seufzer.
- pozdychnjenje (n.) Seufzer. B.
- požadawka (f.) = požadawk Forberung.
- pahrěch (m.) Erbünde. HD.
- prarjanosć (f.) Urschönheit, ursprüngliche Schönheit.
- prawosć, Gächtheit.
- přatr (m.) (čsk. patro Stoßwerk) erste Ballenlage über der Lemme.
- präza = pradža (?) Spinnabend, Rothenstube.
- prebrod (m.) Furt. B.
- prečel (= přijačel — přiječ) der in Gastfreundschaft Aufgenommene.
- prečiwa (f.) Widerwärtigkeit.
- preddželo (n.) Vorarbeit.
- predstawka (f.) = psedstawa. Łuž.
- predsydnyk (m.) Präbident. KP.
- predžerać so, hinüberlangen.
- prehibity albeweglich. B.
- prejeňka (f.) Wunschk.
- prejěch (m.) Wettrennen.
- prejěchać, -chować um die Wette reiten.
- prekołwrótny überverrückt. B.
- prekhowač (m.) Fehler.
- prelětk (m.) = přelět Flug. B.
- preměsćenje (n.) Umstedelung.
- premocowak (m.), -waf (m.) Vergewaltiger, Gewalttäter.
- premokać, durchnässen.
- premokny, durchnässig.
- prenahlenosć (f.) Übereilung.
- prenahleny übereift.
- prenajec bestechen. Nehem. 6, 12. Im.
- preńdzacy Übergangs-. KP.
- prepadliwy durchlässig. Im.
- preprusčeńc (m.) Verpreußter.
- preprusčeny verpreußt.
- preprusčić verpreußen.
- prepycha (f.) Turus.
- prerozčepjeć durchschlagen. B.
- preskočny puč. Sir. 25, 36. Im.
- pretřelíc durchschießen, über das Ziel hinweg schießen.
- prewětríc lästigen.
- prewlec (prewleku, prewlekl) darüber ziehen, hinüber schleppen.
- prewlečnik (m.) Überzieher.
- prežbožowny übergläublich. B.
- prežčlowjeski übermenslich. B.
- prežjednota (f.) = prežjenosć. B.
- prežuć: Słown. p. 544 verbessere: prežuj so (statt zo) erzie.
- prežuwka (f.) Überschuß (čsk. prežuwka).
- preždać: nam su so tři holbje přidale umš sind drei Tauben zugeflogen, haben sich zugesellt.
- preždruženje (n.) Anschluß. SN.
- Prežazorje (n.) Flurname in Gablenz. Im.
- prežkladnica (f.) Musterstelle, Musterbuch, Beispielsammlung. SH.
- prežawal (m.) Anstrang. B.
- prežipice = prežipwanje Zutrinken.
- prežipitny Toast. Łuž.
- prežpokazanka (f.) Anweisung.
- prežsaha: von přisahać mit der Hand (auf das Evangelium) greifen, Hand hinlegen.

priskot (m.) Gesprikje (z. B. bei Diarrhöe). zl.
 príslušnik (m.), -nica (f.) Angehöriger, =ge.
 príslušnistwo (n.) Angehörigkeit, Zugehörigkeit.
 přispěc (spěju, spēješ) zuwenden, zueignen.
 přispora (f.) Zuwachs.
 přistoj (m.) Anstand. B.
 přitlesk (m.) Applaus, Beifall.
 přitleskać, -kować applaudieren.
 přiwabnosć (f.) Reiz.
 přizamk (m.) Anschluß.
 přiziwnik (m.) Parasit, Schmaröber. B.
 profecínski. 2. Kral. 4, 38. Im.
 prómjěnić štrahlen. B.
 prómjěňki (pl.) Feuerstrahlen. B.
 Próśe Přietij. Im.
 prózdnikaf (m.) Gaullenzer. Luž.
 prózdnikafski, -a, -e, adj. Luž.
 Prycnika (prěčnica? HD.) Flurname in Gablenz. Im.
 ptačata (pl.), k zastarsk. ptačo, ptačeća Vogelschaft.
 pytaf (m.) Häfcher. B.

R.

Radowc Part in Teiche zu Kromla. Im.
 radžeństwo (n.) Erfolg. Luž.
 rajosć (f.) Paradiesleben.
 Rančik Nehnsdorf. Im.
 rawsk (m.) kleiner Wicht. B.
 raz: z jednym razom mit einem Schlage.
 rěčernja (f.) Parlatorium, Sprechzimmer.
 rěčina (f.) Flußgebiet.
 rěkać: kak rěkaš do domu? wie heißt dein Familien-(Guts-)Name?
 rězańca (f.): hdžež so sykanje rěza.

rězanski (na př. dawk): Schlachtfeuer.
 ripać (čsk. rejpati = rypati): na někoho ripać šticheln, übles nachreden.
 risa: len na risy leži. Im.
 rjeblo (n.): Schimpfname für Weibspersonen; helske rjeblo.
 rjehotać wiehern (kón).
 rjehtać quafen (žaba).
 rjeňko, adverb. dimin. zu rjenje (džěci). B.
 rohać (m.) Hirsch. B.
 Rochla Zwidauer Mulde. B.
 ropyr & ropr Faltenroß (ropa Falte. HD. — delnjoně. „Rapper“ red.)
 rosak = len, kiž je na rosy ležaš = risa. Im.
 rostliwnosć (f.) Pflanzenwuchs. Luž.
 rowičk = rowčk. B.
 rowjenik = rowjeňk. B.
 rozbojenje (n.) Schmerz. B.
 rozbydlić bejbedeln.
 rozcyrkać verprikgen. B.
 rozčerceny (čsk. rozčertěni) teu-felswild.
 rozčefwjenić so über und über rot werden.
 rozderdać zerstreuen, verträdeln. B.
 rozderdany zerplittert. B.
 rozdrjeńca (f.) Bresche, Schlicht. B.
 rozhladnja (f.) Ansehenssturm, Ansehenspunkt (čsk. rozhlédně).
 rozkawslić (rozkhawslie) zerstückeln (cf. kus — kous — kaus).
 rozklusnyć verschütten. B.
 rozkworic (f.) durcheinanderrühren.
 rozmach (m.) Flug. B.
 rozmysliwy bedächtigt. Prisk. 14, 17. Im.
 różnosć (f.) Unterschied, Differenz, Abstand.

rózny auseinandergehend, verschieden (čsk. různý).
rozomaf (m.) Denker (spöttlich).
rozpačnosť (f.) Spaltbarkeit.
rozpačný spaltbar.
rozprásé umspinnen. B.
rozrisanje (n.), čsk. rozřešení, Entscheidung, Lösung.
rozrubač zerstückeln, na kuski, na časce in štúče (S. N. 1887, Nr. 75 po němsku: do časčow rozrubač).
rozstup (m.) Abstand. JKr.
roztorhańca (f.) etwas Zerrißenes.
roztwař (m.) Disposition (při nastawkach).
rozwidkany -a, -e langgegabelt. KP.
rozzynčec zum Lönen bringen. B.
róžownja (f.) Blumengarten, Rosengarten.
rudžak (m.) der zur Trauer geneigt ist.
ruka: k Słown. str. 1110: z lěwej ruku čakamy: wir warten nicht, sondern essen (mit der rechten Hand), während die linke ruht (wartet).
runač: džen a nóc so runataj eš ist Tag- und Nacht-Gleiche.
runawka, runowka (f.) Gleichung.
runy: rune lěta vollendete, volle Jahre.
ruwačk: (Runač? HD.) na ruwački data być (Esr. 6, 11.) dem Gerichte anheimfallen lassen. Im.
ryč = rěč: njeje k rěčam ist nicht zu sprechen; darf nicht ausgesprochen werden; z někim so do rěči (statt rěčow) dać mit jemandem ein Gespräch anfangen; daj sebi rěčec laš dich bereden, bestimmen.

ryčeńca (f.) = rěčeńca Rednerplatz, Rednerbühne.
Rychnow Reichenau. Im.
rympl: auch Schimpfname für Mannsperjonen.
ryzosć (f.) Frische. B.
ryzowy (ryzy). Sach. 1, 8. — 6, 2. Im.
ryzwa (ryzba) (f.) Meßgewand (čsk. říza).

S.

sadowc (m.) Obstbaum.
sakrowač (čsk. sakrovati), sakr, sakry wuprajić, sakr = franz. sacre; hewak so praji zelić (zlě).
samosć (f.) Alleinsein, Einsamkeit.
samownja (f.) Einsiedelei.
samownosć (f.) Einsamkeit.
samowuk (m.) Autobiast.
sanc (m.): sy mi strowy sanc bist schon ein rechter Kerl (spöttlich).
sanica daš Weibchen. 1. Mos. 7, 3. Im.
sanić (čsk. san Eindwurm) durchschauern; to mje tam tak sanješe eš kam mir gespensterhaft vor.
sčahnyć: sebi rukajcy, klobuk, čapku.
sčekawje = sčekawje. B.
sčepjo (n.) = sčepjo Briefe, Teilchen.
sčepnyć: ruka sčepnje podla pisanja (při pisanju. HD.); mi je ruka sčepnyła a ruka spinknyła. Im.
sebizny selbßständig. Im.
Sedžo (n.) Landstrone (hora pola Zhorjelca); džensa je Sedłowidzeć (nach Höhenumriß). Im.
sedlak (m.) Bauergutsbesitzer. zl.

- sedmimůženč (m.) Siebenmännerhaus (w Lipsku).
- seklować (sekula) so s'ich s'chlůngelnd frůmmen (blysk). B.
- Serbowař (m.) Wendenliebhaber. B.
- Serbowčan (m.) Mitglied der Serbowka.
- škałoba = škałba. Nehem. 6, 12. Im.
- skalnosć (f.) Felsenhaftigkeit. B.
- skazak (m.) = skazař. B.
- skłaćenosć (f.) Gebetstfein, Niedergerichtigkeit (čsk. sklčenosť).
- sklakać so allmählich s'ich alle auf die Knie niederlassen. B.
- skoćić eifenš gehen; skoć tam po njeho hole ihn eifenš.
- skoćeško (n.), demin. skoćo.
- skoćina (f.) Tiergemeinschaft, Tierreich, Viehbestand.
- skoćisko (n.), skoćišćo (n.) mišfälliges Tier.
- skomla (f.) Silzlaus.
- skopćik = skoćk. B.
- skotaf (m.), -tařka (f.) Viehzüchter, =in.
- skotafnja (f.) Viehzuchtstation.
- skotafstwo (n.) Viehzucht.
- skórźbniwy flagenb. B.
- skradźina (f.) geheime Sache, Geheimnis.
- skhód: wity skhód Wendeltreppe. Im.
- slabak (m.) Schwächling.
- slawina (f.) Feierlichkeit, Festlichkeit.
- slawjeńc (m.) Gefeierter.
- slawnica (f.) Ruhmeshalle.
- sloda (f.) Geřhmař. ČMS.
- slódk (m.) Süßstoff; to na slódk slodzo daš s'chmeřt süßlich.
- slódkac, slódkować süßlich tun, reden.
- slódkanje (n.) Süßfelei.
- slódkar (m.), -kařka (f.) Süßler.
- slódkafstwo (n.) süßliches Wesen, Reden, Tun.
- slodzeń (f.) Geřhmař.
- slodźić Appetit haben; jemu wjacy njeslodźi. Im.
- slómjeńka (f.) Strohhblume (čsk. slámenka).
- słowina (f.) Wortbildung, Wortbildungstheorie.
- slozniwosć (f.) Milzbrand.
- sluchać = slyšeć. B.
- sluźny wert. Kor. 16, 4. Im.
- slaknina (f.) frepierterš (gefallenes) Stück Vieh, Fleis'ch davon.
- slěborn (m.) Silberstück; bjez dwěj slěbornow; nórt su štyri slěborny; nórt je šesć slěbornow; nórt ma šesć slěbornow.
- slěbornina (f.) Silberglanz. B.
- slěbrohłósny silbertönig. B.
- slědźić: za dušu, za wumoženej, slědźi njenasytny djas.
- slěpćk = slěpušk (w ludu wopaki: slěbušk), slěpć (wot s-lěpić) Stelle, wo zwei Brote zusammengebacken waren.
- slěpuš (f.), slěpucha (f.) Blindflehche (čsk. slepýš).
- slěpy: slepa hasa Sadgasse; slepe wokno Schein Fenster (bloß Fenstergestalt, aber ohne Glasung); wokna su slepe angelaufen, undurchsichtig.
- sliny: sliny póžerać gelüsten; za tym wšón sliny póžera danach gelüftet es ihn seřr.
- slub: wokoło sluba — hładka huba. Im.
- směć: njesmjedźach (njesmjedźich). B.
- směw (m.) Qädeln. B.
- směwny lächelnd. B.

- smjerdnička (f., vulgo smjertnička) Ringelblume, Calendula.
 smjercenošny = smjercenošny. B.
 smolnička (f.) Pechnelke; Lychnis viscaria; čsk. smolnička.
 smyk (m.) Fieb. B.
 sněčity brandig. Rom. 4, 9. Im.
 sněciwy = snječiwy. B.
 sněh: ze sněha duje Schneeluft meht. Im.
 snowańca (f.) Geschiebe, Gezerre.
 snowić schieben.
 somotowy = somočany. B.
 sonina (f.) Traungesicht. B.
 spěšnik (m.) Schnellzug. KP.
 spěwność (f.) Singbarkeit. Luž.
 spinać (s-pj-u, s-pn-u) rucy so Hānde falten (rucy łamac Hānde ringen.)
 spinknyć: noha je spinknyła. Im.
 spisba (f.) Schriftstück.
 spjatosć (f.) Spannung, Stranumheit. B.
 spjelnić = dopjelnić. B.
 spjerawc (m.) Auftrüher, Aufwiegler.
 spjerawość (f.) Widerständigkeit.
 splakowanie (n.) Schluchzen. B.
 spodziwnik (m.) Sonderling.
 spory: žito sporje skhadža geht spārlich (langsam) auf.
 spřah (m.) Umspannung.
 spróstaćstwo (n.) Gemeinheit.
 spróstaćność (f.), id.
 spróstaćny gemein.
 spróstak (m.) gemeiner Mensch.
 srěnjosć (f.) Mittelmäßigkeit.
 srjedžno (n.) Zentrum.
 srjejdžan (m.) Zentrumsmann.
 srjedžan (m.) Mittwochsmann.
 stajić so: aufsehen klobuk, čapku starba = staroba.
 starobność (f.) Altlichkeit, Altsein.
 staromocny altkräftig. B.
 staroswjaty altheilig. B.
 staruch (m.) = staruš. B.
 stawnik (m.) Standesbeamter.
 stawnistwo (n.) Standesamt.
 stobarbojty = stobarbny. B.
 stojan (m.) Ständer.
 ston (m.) Seifzer. B.
 storhowanje (wětrow) Windstoß. B.
 stoto (n.) das Hundert. Im.
 stotory der auf jedes Hundert kommende (cfr. stotek, stotk). Im.
 straženc (m.) Wächter.
 stražowaf (m.), -wafka (f.) Wächter, =iu.
 stronik (m.) = stronak Parteingänger, Parteigenosse.
 stronja (pl. stronje) partějnlicheses Tal bei Seitzchen (mlyn w Stronjach). Im.
 strowy: spöttlich: ščōn; sy mi strowy wuj, kmótr, khadla, sanc atd. bist schon der rechte Kerl. zl.
 studžeń z bowom ma wjerchisla, žerdž, stolp. Im.
 styskanje (n.) = styskno.
 styšč (m.) Angst. B.
 suchi: suchi khlěb Brot ohne Butter oder sonst eine Auflage (nawopak: pomazany, pokładženy khlěb); suche dny Quatembertage (dokelž su tehdy tučne jědže, mjaso atd. zakazane); ze suchej hubu se-džeć ohne zu trinken dasthen.
 sukica (f.) Leibrod.
 sušeńja (f.) Rauchkammer. Im.
 sukowc (m.) Knotenstoß. Luž.
 swěčička, dimin. zu swěčka. B.
 swětłowłosny, -a, -e hellhaarig. KP.
 swětłuški hell. B.

swětleń (f.) helles Licht.
 swětoznaty, -a, -e weltbekannt. KP.
 swjatar (m.), -tafka (f.) Schein-
 heiliger, =ge; Heuchler, =in.
 swjatarstwo (n.) Scheinheiligkeit.
 swjataric, -toric scheinheilig tun,
 heucheln.
 swjatarski, -tarscy scheinheilig.
 swjate (m.) Heiligenstatue. zl.
 swjatnišćo (n.) Heiligtum.
 swjatočnistwo (n.) Feiertag. KP.
 swjatokupstwo (n.) Simonie.
 swjatowešć (m.) Prophet.
 swjatušk (m.) Scheinheiliger, Duct-
 mäufer.
 swlec, swlěkać: koža so swlěka
 Haut sählt sich ab (zl.); so
 (acc.) swlec (swlěkać) košlu
 (acc.), suknu, lac, kabat, ko-
 zuch atd. ausziehen.
 swójbarstwo (n.) Familienbesitz. B.
 sydrječk: kočce sydrječki (pl.)
 Kagenextremite. zl.
 syročene (m.) Waisenhaus.
 syročinka = syrotka. B.

Š.

šačić kleiden. B.
 šamale (m.) abshweichlicher Mensch.
 šćepić: to mólho so njebo šće-
 pić Himmel künnte plagen. zl.
 šćepjo (n.) Briefe. B.
 šćepjo (n.) Pfropfreis, Dkullier-
 zweig.
 šćepnosć (f.) Spaltbarkeit.
 šćepny spalbar, spaltfähig.
 šćerbina Kluft. Luž.
 šćerkawće (pl.) Klapperäpfel (ja-
 bluka, w kotrychž póčki šćer-
 kaju).
 šćernišćo, čsk. strnisko.
 šćipa (f.), šćipka (f.) Stichelei.
 šćipać sticheln.
 šedziwizna = šedziwina.

šerina = šerizna graue Fläche.
 Luž.
 Šibjerčicy (Šiboršicy) Seifersdorf.
 Im.
 šiwnja (f.) Nähmaschine.
 škalobizna = škalbizna Fels-
 schucht. B.
 škara (f.) (von škarac) Stichelei.
 škarac sticheln, heipötteln.
 škitar (m.) Schützer. B.
 škla (f.) Schale. Přisk. 25, 11. Im.
 šklanca = (šklarnica) škleńca.
 zl. (Čemjefcy.)
 škleńčan (m.) Glashaus (čsk.
 sklenník).
 škleńčić so sich spiegeln. B.
 škoda: husy na škodu běža laufen
 hin, wo sie Schaden nerur-
 sachen (anrichten).
 škódny: džěci, holbje a wulke
 myše su jenak škódne.
 škrěčatko (n.) Schreitmaß.
 škrěkolić freischn. B.
 škruta (f.), lěpje: skruta (čsk.
 kra) Eiszscholle.
 škworic rōsten. zl.
 šlezna (plur. tant.) Milz (čsk. sle-
 zina).
 šmadrunks (m.) Pfauammus. Im.
 šmarawka (šmōrawka) Streich-
 hölzchen.
 šmjata (f.) Verwirrung.
 šmjatwa (f.) Verwirrung.
 šmjaty (pl.) Verwickelung.
 šnypać, -potać ticken (Uhr).
 špak (m.) Splitter, Hebel (čsk.
 páka); Keil (wot pačić).
 špjeńc (m.) Schiefer (přir. špak)
 w Sprjewicy. Im.
 Šprě, gen. Sprjów Spreu und
 Spree bei Tschelln. Im.
 šrōtka (f.) Fleischstreifen.
 štó, što: kim, kimaj, kimi, koho,
 komu, čoho, čomu.

štrunca: Strunze = ungehörigtes Mädel. Přirunaj: Frunzen (Germ. 1903 Nr. 187) = fluntern, prahlen; Strunzental im Sauerlande (Spottname für oberes Rulhrtal von Mejschede bis Niedersfeld); štrunca = strunica; cf. struna, truna; strunica je truna na dundrach (Baßgeige).

štyri: po štyrjom (nic: po štyrjoch) lazyč auf allen Vieren (b. i. Händen und Füßen) kriechen. Luž. 1898 pag. 78 ma: po štyrjoch lažeše, t. j. kroch über 4 Personen oder nach 4 Uhr.

šudlica (f.) Peitsche.

šwita = čwita (hl. tam) Suite.

šwižnak, šwižnušk = šwižnik.

T.

tajki: ty tajki a hinajši (zl.) Schimpfwort; wón te tam tajke lěta byl. Im.

tamón: tón tamón, euphemistiscy za: Teufel; zo by će tón tamón wzal.

tasač tasten. B.

tepot (m.) Tritt. B.

titarac (džěci) fahren.

titarak (m.), -račk (m.) Wagen, Wägelchen.

tkaň (f.) Gewebe. SN.

tukač (přir. tolkač) stožen. B.

tolk (m.), tolkot (m.) Gefümmel. B.

tolščina (f.) Dicke, Durchmesser.

tolerič, -rjowac nach Talern zählén, mit Talern herumwerfen.

trada (f.) Eier, Sucht. B.

trawink (m.) Grassammer. Im.

Trěpčk Trebus. Im.

třečin (m.), -činka (f.) Terziarius, Mitglied des dritten Ordens.

třečinski zum 3. Orden gehörig.

třečinstwo (n.) Terziarierwesen.

třečinca (f.) Ordensbuch der Terziarier.

třěl = Bogen. Hiob 20, 24.—29, 20. Im.

tři: tři wěcy su k wšemu dobre. Im.

třinatko (n.) = třinatka. KP.

trjebač (třebač): njetrjebadžise to činič hätte das nicht tun brauchen.

trojicač (m.) Trinitarier.

tróla (f.): ty njejsy wjac žana holčka, ale stara tróla (Trobdel? HD.). Im.

trubič in großen, langen Bügen trinken; do swěta trubič in die Welt hinausposaunen.

truha (f.) natürlicher Wassergraben (čsk. strouha).

trundlak (m.) Lumpenjammer, Lumpenhändler.

tryskač sprudeln, sprühen. KP.

tučik (m.) Klapz zum Abschiede (mjez džěcimi): tučika dač (čsk. tůčka).

tulak (m.) Dudenmäuser.

tutmolič = so smatač. Im.

tutolak (m.) bummlichter Mensch, Ländler. (zl.)

tutolič: puddeln; hdy bych jeno někoho měl, kiž by kusk wokoło mje tutoliž. Im.

twar (m.) Bau, Vorrat, Material. 1. Kron. 23, 5. Im.

twarospyt (m.) Wortbildungslehre.

tyknyč: tykň sebi rukajey ziehe (stěče) die Handschuhe an.

W.

Warnokt Arnold.

warodžić rāsonnieren; khodžo warodži. Im.

wašnječ (m.) Modenarr.

- wbohuški — wbohi. B.
 wěšatko (n.) Gehänge, Hänge-
 gefelle.
 wětrowka (f.) Wolsharfe. Im.
 Wilecy Gulowitj.
 winownja (f.) Weinkeller,
 wisatko (n.) Ampelpflanze.
 wišnica (f.) Kirchnanlage.
 wišnišćo (n.) Kirchnpflanzung.
 witańca (f.) Begrüße.
 witańka (f.) liebe Begrüßung.
 witře, dialekt. za: jutře.
 wity: wity skhód Wendeltreppe.
 1. Kral. 61, 8. Im.
 wječernja (f.) Saal des Abend-
 eßens. Łuž.
 wječel (m.) = wječef. B.
 wjedny fihrend, leitend, Leit-.
 wjedzec: wëm ptački ich weiß ein
 Vogelneß mit Jungen. zl.
 wjekšowy: wjekšowe činjenje ber-
 wünschtes Gemache.
 wjelen, dial. za: jelen.
 wen, wenka: dial. za: won, wonka.
 wjerćenina (f.) Reigen.
 wjerćizna (f.) Schwenkung, Luft-
 manöver. B.
 wjerčch: chce z wjerčchom wujć.
 Im.
 wješatko (n.) Fürstlein, kleiner
 Fürst. Łuž.
 wjertuška (f.): bot. Blütensthrabe.
 Spiranthes.
 wlosančina (f.) Haarprodukt von
 Pferdehaaren.
 wobalka (f.) Couvert, Briefum-
 schlag.
 wobarach (m.) = wobarak. B.
 wobćešlic hobeln, behobeln. Hos.
 6, 5. Im.
 wobćež (f.), wobćeža (f.) Last, Be-
 lastung, Ballast. SN., SH.
 wobjed (m.): za wobjedom wäj-
 rend des Mittagessens; do wo-
 bjeda (nic: před wobjedom,
 prjedy wobjeda) vor dem Mittag-
 eßen; po wobjedze nach dem
 Mittagessen. Podobnje tež pola
 wurazow: snědanje, wječef,
 swaćina.
 woblec (wobwlec) so: košlu, lac,
 suknu, kozuch.
 wobnowa (f.) Erneuerung.
 wobojak (m.) Achselträger.
 wobraznik (m.) Ansichtskarte.
 wobrěč (f.), wobrěćenka (f.) Ver-
 leumdung.
 wobrubić (wob-wrubić): umfäu-
 men, ösk. vroubiti.
 wobsažny umfangreich.
 wobskiwlować bejammern. Cyž.
 přěd.
 wobsyc, -syju, -sywam bejžen.
 wobtwar (m.) Umbau. KP.
 woči: to „spicy woči“ namakam.
 Im.
 Wodrašecy Otterščüß bei Rönigs-
 brüel. Im.
 Wodrjeńca Šdernitj. Im.
 wodzan (m.) Wassermann.
 wodzec: wodzej so rubiško nimu
 daß Kopftuch um.
 wodzewěko (n.) Mäntelchen. B.
 woheń zastrojic. Im.
 wohluchnyé taub werden. B.
 wóhniski Feuer. B.
 wohot (m.) Ausstattung, Mitgift.
 Im.
 wokno: z woknom hladać zum
 (offenen) Fenster hinaussehen;
 přez wokno hladać durch daß
 (zugemachte) Fenster hinaus-
 sehen; z woknom zalěsć zum
 Fenster einsteigen; pod woknami
 unter den Fenstern.
 wokedźbnić aufmerksam machen.
 Wóldrichecy Ullersdorf. Im.
 wola: z dobrej wolu absichtlich;

- z bolje wole auš Gefällig-
feit. Im.
- wólba (f.) Wahl. Im.
- wólbnik (m.) Wahlmann. Im.
- wólbyrny, -a, -e einfältig, albern.
- woleńca = wolijeńca.
- woliwc (m.), woliowc (m.) =
woliowka. 2. M. 30, 24. Im.
- wólnik (m.) Lüftung.
- wólšan (m.) Grfönig. Luž.
- wólšowy: wólšowy dub Sommer-
eiche (pušća w nazymju swoje
lišće).
- wolóžk (m.) Erleichterung.
- wolózny erleichtern. B.
- wóndanjo = wóndano, čsk. on-
dino.
- wopojiwy = wopojliwy. B.
- wopuš: Štúč (wosebje při liče-
nju skotu), na hermanku běše
na 30 wopušow: 30 Štúč
Rindvieh.
- wóra (f.) (skeps. z: wuhra, red.)
Ginne.
- wórawy (město: wuhrawy, red.)
flinnig; póč je wórawy ber
Špec ifl flinnig.
- wosebitarštwó (n.) Separatismus.
- woslawie feiern.
- woslawjenc (m.) Gefeierter.
- wosłyšeć: falsch hören, unrichtig
vernehmen; wosłyšana wěc. Im.
- wosoł: dha by tam posoł a wo-
soł. Im.
- wostajši (cum genit.) = wosta-
jiwši: je wostajši wozu šoł
mit Hinterlassung des Wagens
fortgegangen.
- wótčina (f.) = Geburtsort.
- wotemrjenka (f.) Ausgestorbeneš,
ž. B. Sprachform.
- wotestanki (pl.) Abgestorbeneš,
ž. B. Bier.
- wotkročić: nas su wotkročili wot
našeho kubla (wo nje při-
njesli). Im.
- wotlětować: sym tak ze zymu
wotlětowała. Im.
- wotmach (m.) Schwung. zl.
- wotmłodzić = wotmłodnyć. Ps.
103, 5. Im.
- wotpalnik (m.) Abbrändler. SN.
- wotplakać wegweinen. B.
- wotpočinka (f.) Ruhebank.
- wotpočnišćo (n.) Ruheplatz. B.
- wotroči, -a, -e knechtisch. B.
- wotsalić entfernen.
- wotsalnik (m.) Flüchtling, Defer-
teur.
- wotsalnosć (f.) Abwesenheit.
- wotslužić Gegendienst tun. Mich.
7, 3. Im.
- wottapać aufknöpfen. zl.
- wotwjazać losbinden, lossprechen,
absolvieren; wotwjazaj so ru-
biško binde das Halstuch ab.
- wotwjazk (m.) Dispens.
- wotwodžeć: je so spicy wotwo-
džel hat sich im Schlafe aufge-
deckt; wotwodzej so rubiško
nimm das Kopftuch ab.
- wotwlakować so zögern. Im.
- wotwornyc abdecken. Luž.
- wotyknyć (někomu něšto): jem.
einen schnellen Schlag verfehen.
- wozydło (n.) Fahrzeug. KP.
- Woženkecy Hshmannsdorf. Im.
- wožiwa (f.) = woziwjenje (n.)
Wiederbelebung.
- wrěšć (m.) Sammergeschrei. B.
- wrěšćeńca = wrěšćan Brüllaffe.
Luž.
- wrjes (m.) Krach. B.
- wšón: wšón a cyly ganz und gar,
mit Leib und Seele; je Słowjan
wšón a cyly.
- wšudzeńko allüberall. B.
- wubočić entgleisen. B.

- Wučkecy Nutščfowitš (Słow. pag. 840 wopak: Nutščfowitš).
 wučeniščo (n.) Lehrstätte. B.
 wučniščo (n.) Übungspłatz.
 wudebjeńka (f.) Schmutz.
 Wudnjechecy Ullersdorf b. Niesžy. Im.
 wudawačk (m.) = wudawak.
 wudypačk (m.) = wuprózdnjene jejo, kotrež so kokošam podkłada je. Im.
 wudyrić: wohen je wudyrił Feuer išt ausšbrochen (sichtbar geworden).
 wuhibać so: ausšgären, zu Ende gären (Brot, Kuchen); — ausšweichen.
 wuhibač (m.) Weichenssteller. SN.
 wuhibka (f.) Weiche. SN.
 wuhlan (m.) Köhler, Kohlenfuhrmann. zl.
 wuhnječ (m.) Essenlehrer.
 wuhot = wohot.
 Wuhole Moholž. Im.
 wuhraječ (m.) Gewinner.
 wuchod isr. džěci. Hebr. 11, 22. Im.
 wujanc (m.) Heuler. zl.
 wukazyć: wukaženy zub hohler Zahn. Im.
 wuknadž (m.) bot. Butterblume. Caltha palustris.
 wuknjenc (m.) } Schüler, Studie-
 woknjowc (m.) } render.
 wukónc (m.) Ziel.
 wukhilić weičen. Ps. 44, 19. Im.
 wukhod jich zadžerženja. Hebr. 13, 7. Im.
 wukhodžiščo (n.) Ausgangspunkt, Ausgangsort.
 wuharny. Sir. 51, 3. Im.
 wumjeńca = humjeńca.
 wumožnica (f.) Erblöserin, Befreierin. B.
- wumučič. Prěd. 12, 12. Im.
 wupara (f.) Dampf. Luž.
 wupłóchnyć ausšbrechen; wohen wupłóchny daš Feuer brach aus.
 wuposćeny durch Fasten ausšgemergelt.
 wupustk (m.) Urlaub.
 wurisać: len je wurisał = dosć dolho na rosy ležal. Im.
 wuron (m.) Ausšflug, Ausšgeronneneš.
 wuryč (f.) = wurěć Ausšsprache.
 Wuseńka Flurname bei Gablenž. Im.
 wuskać ščlagen so, daš man es hört, ž. B. beim Dreschen: so wuska.
 wuslědk (m.) Erfolg, Resultat; čsk. vysledek.
 wusmudžić ausšbrennen, ausšfengen.
 wusmudž (m.) inusit. ausšgebrannter Krater.
 Wusmudžowa (wopaki: wusmudžowa) hora Stromberg bei Weißenberg. NB. Stromberg: čsk. strmý šteil, strm-ěti emporragen.
 wusnyć, wusknyć einmal einen starken Schlag, Ton geben; tam něšto wusny dort frachte etwas. zl.
 wuspěšnosť (f.) Geläufigkeit.
 wuspěšny erfolgreich.
 wusprawdzić rechtfertigen. Nowy Zak.
 wuspyt (m.) Forschung.
 wustorkanc (m.) Ausšgestoßener, Ermittler.
 wustrojić: ta so wustroji, wustrojena sedži, wupyšena sedži. Im.
 wustupić: wustup so tritt dič aus (praji so k prážnemu skotej,

kiž je přez postronk stupil, zo by nohu zběhnyl a zaso do porjada přišol). zl.
 wustupjeńc (m.) Ausgetretener.
 wuswětlic erlāutern, erklāren, aus-einandersejen.
 wušćowkować hinausbellen. B.
 wušmjat (m.) Entwirung, Auf-lösung.
 wutasać so (čsk. tasiti).
 wutroba: mje pola wutroby boli ič habe Leib-(Magen-)schmerzen.
 wuwjesć so entščlūpfen; tajke male knižki so jenomu wuwjezu. Im.
 wuwřć beršeden. Jes. 64, 2. Im.
 wuwřćskować aufföhren. Cyž. přéd.
 wuzdych (m.) Stoßseufzer.
 wuzdychnyć lehten Atemzug tun.
 wuzepinać einščnūren. B.
 wuzespinać = wuzepinać. B.
 wuzlik (m.) Bündlein. 1. M. 42, 35. Im.
 wuznamny ausgezeichnet, vortrefflich, bemerkenswert.
 wysokař hochmütiger Mensch. Im.
 wyšić = wyššić erheben. Im.
 wzdych (m.) = zdych Seufzer. B.

Z.

zablysk (m.) Aufblitzen. B.
 zabywka (f.) Bergesseneß.
 začek (m.) = začeklina. Im.
 zadawnić berjāhren. SN.
 zadawnjenje (n.) Berjāhrung.
 zadawnjeny berjāhrt.
 zadawnjeński Berjāhrungs-.
 zadrěmnyć einščlummen. B.
 zady: zadni wojacy Nachhut.
 Jer. 51, 12. Im.
 zadyrknyć erzittern. B.
 zadžera (f.): sy tajka zadžera Streithanß.

zadziwany verwundert. B.
 zafifolic anfangen zu pfeifen. B.
 zahańc: zlo ze złym zahanjeć (z hófkim lěkastwom khorosć). Im.
 zahnanc (m.) Grulant, Verbanter.
 zahnaty: umwólft; džensa je wšo „zahnate“ a z mróčelemi wob-čehnjene. Im.
 zahonk (m.) Gärtlein. Wys. khěrl. 5, 13. Im.
 zahorjenitosć = zahorjenosć.
 zachod (m.) Niedergang. Ps. 104, 19. Im.
 zajimy (pl.) Interessen.
 zakazka (f.) Verbot.
 zakmótr (m.) Patentvertreter.
 Zakónca Flurname bei Gablenz. Im.
 zaktu = zakóčja. B.
 zakurkać knurren. B.
 zakhódnosć (f.) Bergänglichkeit. Luž.
 zakhowanosć (f.) Verborgenheit.
 založina (f.) Gründung. KP.
 zalěpka (f.) Kartenbrief; čsk. zalěpka.
 zamhłowjeny (zamhłowjeny) umnebelt. Luž.
 zamjeno (n.) Pronomen, Fürwort.
 zańć njeměć někoho. Im.
 zanjesc = zanjescene přěrow = přez njón woda njemóže běžć. Im.
 zapišćelić pfeifen. B.
 zaponěk (m.) (k: zapona). Wys. khěrl. 1, 10. Im.
 zapowda (f.) Protěst. KP.
 zapozdzak (m.), zapozdzenc (m.), zapozdzenc (n.) Spätkommender.
 zaprajic: wón słowa wótre zapraja, nic pak dočehnje (poslednje zložki požerje). Im.
 zapražka (f.) Einbrenne.

- zarač (f.) = zaračina [abo lěpje: zahradz, zahradzina. red.]; rěčna zarač Talsperre.
- zaračka [lěpje: zahradzka. red.] (f.) Barriere.
- zaruda (f.) Gram.
- zaruna (f.) Erfaß, Schadenerfaß.
- zastona (f.) -nka (f.) Vorhang.
- zastonjeć: někomu zastonjeć jes mandem vor die Sonne (oder das Licht) treten und Schatten werfen.
- zaslepk (m.), zaslepc (m.) Verblendeter.
- zasmažka (f.) Einbrenne.
- zastaňka (f.) Einhalt, Halt, Verweilung.
- zastara (f.) Versorgung.
- zastarane (m.) Mündel, Versorgter.
- zastarnik (m.) Versorger, Vormund.
- zastawnišćo (n.) Haltestelle.
- zastojnikafstwo (n.) Beamtenvertschaft.
- zastrěc verhängen; cf. přestrěc ausbreiten.
- zastupja (f.): přenja zastupja spowjednych erste Reihe (Wjelečin). Im.
- zaswědčić durch Zeugnis überführen.
- zasydlenc (m.) Ansiedler.
- zasydlic so sich ansiedeln, niederlassen.
- zasydlik (m.) Ansiedler. SH.
- zasydlišćo (n.) Niederlassungsort.
- zasyzlować in Tränen ausbrechen. Luž.
- zasepotać zu flütern anfangen. B.
- zaškit (m.) Schutz. B.
- zašmjat (m.), -tka (f.), -tańca (f.) Verwicklung, Verwirrung. SN.
- zatapać zutropfen. Im.
- zatkać hineinweben. B.
- zatradosć (f.) Ausbarbung, Ausgehungertheit.
- zatřepotać erzittern. B.
- zawalk (m.) Einpackung.
- zawdak = zawdank, zawdawk.
- zawějka (f.) Schneewehe.
- zawjaznosć (f.) Verbindlichkeit.
- zawjazny verbindlich.
- zawjertk (m.) Kreisel, Strudel.
- zawonjedzić: něšto zawonjedzić einfädeln, einrichten, anheben; čsk. za-onaćiti.
- zawrjeński das Schonzeit, Hegezeit. SN.
- zazdychnyć aufheuzen. B.
- zběrafski Sammelz. Luž.
- zblizk (m.) Annäherung, Nähe.
- zboženk (m.) Glückskind.
- zčlowječić [lěpje: sčlo-] Mensch werden. KP.
- zčišić [lěpje: sčišić] beruhigen. B.
- zdaja = zdadza. B.
- zderchnyć = zdzerchnyć losščälen. B. zdzerhnyć. red.
- zdomk = zdonk. B.
- združenje (n.) Vereinigung. KP.
- zduchowac vergeistigen.
- zduchowany vergeistigt; z dušowany befeelt.
- Zdžarki Särchen. Im.
- zdžetanc (m.) Gebildeter; čsk. vzdělanec.
- zelić = zlejić, zlic (zly) Böses anwünschen, fluchen.
- zeńaskosć (f.) Terrain.
- zeslěkać entfleiden. B.
- zestajina (f.) Konstruktion.
- zostupany aufgestellt. B.
- zetkaňka (f.) Begegnung, Zusammentkunft.
- zetkanišćo (n.) Stellbchein, Zusammentkunftsort.
- zetykać = zetkać.
- zozank (zozank) (m.) Klauur.

- zhladnyč = pohladnyč. B.
 zhniliščo (n.) Fäulnisstätte.
 zhnik (m.) Fäulnis.
 zhromadžiščo (n.) Versammlungs-
 ort.
 zhronič aussprechen. B.
 zjew (m.) Erscheinung.
 zlahodzić so milb werden. KP.
 zlo (n., dat. zlu) das Böse. B.
 zločak (m.) Goldstück. KP.
 zločić: nic wšo, štož so zloči, je
 zloto. Im.
 zlotokłosny goldählig. B.
 zly njedobry Lunichtgut, Teufel.
 zlaty puč wasserharter Weg. Im.
 zlet (m.) Anflug, Aufzug. B.
 zletač zusammenfliegen.
 zlučič so wohlgefällig werden.
 zlutnik (m.) sparfamer Mensch.
 změrníc beruhigen. B.
 zmjelknyč verstummen. B.
 zmóćnić so někoho (gen.) be-
 mächtigen.
 zmódríc blau werden. B.
 zmot (m.) Verwirrung. B.
 zmudrič (-drju, -drič) Flug wer-
 den; čsk. zmoudřeti.
 zmudrjeny gewisigt.
 značěrač voll schöpfen. B.
 znadobnječ beredětu. Luž.
 znamka (f.) Merkmal, Merk-
 zeichen.
 znawač (m.) Kenner.
 zněmič verstummen. B.
 znosyč austragen, bis zu Ende
 tragen (z. B. Veibesfrucht).
 zo: to je holca, zo runječa nima
 das feines Gleichen nicht hat.
 zra: Slown. pag. 1027 rubigo
 (město: robigo).
 zradny verräterisch. B.
 zrěčěč = zrěčěč kurz sprechen. B.
 zrjadnosć (f.) Sorgfalt.
 zronić hineintröpfeln, träufeln. B.
- zrozomny deutlich. 1. Kor. 14, 9.
 Im.
 zrub (m.) Verhau.
 zryč umgraben, fertig graben. B.
 stajić verheimlichen.
 zubisko (n.) großer Zahn. B.
 zwadka (f.) kleiner Streit.
 zwadliwy zänkisch. Pfišk. 21, 19.
 Im.
 zwěri (gen. plur.) = zwerjatow.
 B.
 zwjazač so: rubiško.
 zwjazkač (m.) Bundesgenosse. SN.
 zwjěšk (m.) Überzug. zl.
 zwonina (f.) Geläute.
 zwonk (m.) das Äußere, die
 Hülle.
 zwopicowanje (n.) Verwandlung
 in Affen, Verassung.
 zwotkelžkuli wo immer her.
 zwučenk (m.) Gewöhnling; Wo-
 wjek je zwučenk Mensch ist
 ein Gewohnheitstier. HD.
 zwujowač so in Betterschaft ein-
 treten, sich einverttern.
 zwuklosć (f.) Gewohnheit.
 zwuskač někoho durchprügeln.
 zwužitkowač völlig ausnutzen.
 zynč (m.) Klang. B.
 zynčala (f.), -čalka (f.) [tež zyn-
 džalka, zyndzel (f.)] Schmir aus
 Pferdehaaren (mit Mund und
 linker Hand gehalten und mit
 rechter Hand gepinkt, gibt einen
 Ton von sich). Čas. M. S. 1871
 pag. 58 zynčalka (město: zyn-
 čawka).
 zyrohataka = butřanka (w Du-
 browje pola Hródku. Im. (hor-
 njołuž. syr(o)watka. HD.).
 zymina (f.) Fieberfroß.
 zymna (f.) das Fieber. Luk. 4,
 38; 39. Im.
 zymny winterlich. Am. 3, 15. Im

Ž.

Pismik „ž“ je často relativny přiwěšk: z kimž, komuž, čomuž, kotrymž, kotryž, za nimž (B.).

žandow = žandaw Sandelbaum.

žebrić: kokoše žebrija (wo picu)

želespěw (m.) Klage Lied.

Želwja: hórka před Měsacami. Im.

žefi (f.): tež Jes. 28, 4. Im.

Ženich: na swjateho Ženicha (wot ženje niemaš). zl.

žiwyy: za žiwo ju Lebzeiten.

žlokač = zlokaf.

žněčk (m.) Schnitter. Jer. 50, 16.

Im.

žolc (f.) das Gelb; na žolc. B.

žoldk: žoldk zatykač z khlěbom a butru zum Magenschluß Brot und Butter nehmen. Im.

žončička = dim. wot: žonka. Luž.

žortnosć (f.) Gemütlichkeit.

žraće (n.) das Greifen. B.

žurčina (f.) Hamsterfleisch.

žurkaf (m.) Hamsterzüchter, -fänger.

žurkafstwo (n.) Hamsterzucht.

Žurkocy Hamsterdorf.

žurkownja (f.) Hamsterei, Hamsterplatz.

žwjeńkač langsam kauen.

—*—

Jakub Čišinski.

K 50. basnikowym narodninam.

Studija *Miklawša Andrickeho*.

Hdyž lubi hosćo Maćicy Serbskeje po swjatočnym wotewrjenju jeje domu jědžechu nazajtra wótea Herrmanna wopytać, kus krasneho wohladachu kraja. Módrjachu so nazdala lužiske hory, zelenješe so k Delanam njeskónčna hola, a dokoła wokoło jedyn požohnowany Boži raj. Při tym mènješe so stajnje scenerija: khwilu wjezechu so knježa w dolinje a hižo dobywachu měrneje hórki, pasy pól so z prawa, z lěwa mikachu, wjeska wjes a wjesku honješe, tu wjetša, druha mjeńša — kóžda rjeńša. Přecelny Hodžij so miny, Baćoń přeleća, pyšnje a tola mile krajinu wobknježacy, z nad rojom statokow a pisanych třěchow zelena wěža starodawnych bohatych Khróscić kiwny, kiwachu běfe Njebjelčicy a z druheje strony Wotrowski idyll, a tu džě „Klóštr“ ležeše ze wšěm wulkim přislušenstwom —. Jedyn rys pak wšě te wobrazy jednoćeše; džowčička južnosłowjanskeho přecela kn. prof. dra. Milana Savića jón wuzna, z wotewrjenymaj šerocy wóčkomaj pijicy kuzło krajiny: „Nano, hlej wšak, tajka wulka zahroda.“ W tej džiwokrasnej zahrodze je Čišinskeho kolebka stała. Z teje zahrody blyščom, wónju tež wša basnikowa poesija dycha, sapa.

Marijina Hwězda, klóštr džowkow swj. Bernarda, knjeźnow cisterciiskeho rjadu, je sta lět stara załožina, wuzey spjata z historiju wokolneho najwječornišeho Serbstwa. Přiležacej wsy Pančicy a dołhi rozcéhnjeny Kukow z knježskim sydrom do hromady prosće mjenujemy „klóštr“. Jeho wobsydstwo hišće dale saha, hač do pruskich Delan dele, ale tu ma residencu a jewi tež najmóčniši wliw. W płódnym kraju ma tu wulkej dworaj, a lud jemu stotki na nimaj roboćeše, sam mějo jenož smužki a klinčki role póđla hobrskich zahonow. Tež nětko hišće mnohosć wobydlerstwa „na knježe“ khodži, a mjez tym zo maš w susodnych wsach samostatnych rólnikow a zamóžity narod, wosta w „klóštrje“ jenož jenički bur a małe žiwnosće. Čišinski je z jedneje z nich: Bartec so pisa, Šewcec pak jim do domu rěkaju. (Wjesnym ludžom je naš basnik do džensa „Šewcec knjez“.) A Šewcec knjez je klóštrskemu krajej swěru dźeržał a rolu, kotruž je drje młody sam sobu džěłał a kotruž nětko z krukcomaj džěła jeho bratr, wšu zbóžnjuje. Horcy čuje z dušu domjaceho ludu, z nim płače a so raduje, z nim skórzbu skorži.

Z hospodařskej wotwisnosću spřehnjeny hišće přiby narodnostny čišć; klóštr je němski jako wšitke wulke kubła w Serbach. Přez němskeju knjezow z Kamjenca je załoženy, a nětko wobsydluje so hłownje z němskich Čech. W poslušnosći cuzych zastojnikow dyrbjese lud němskej rěči zwuknyć; tež je klóštrska cyrkej — jenička w kraju cyle němška. Wot teje doby, zo su nućenu šulsku wučbu zawjedli, tež šula sylnje germanisuje, wosebje holča, w kotrejž knježny wuča. Jenož twjerdej konservativnosći našich Serbow w rěči a drascěnju je přispěć, zo njezhinychu; wopomń tola, zo stej za klóštrom jenož hišće małej wosady, zo sy za pól hodžinki na hranicach a na cuzej pódže. — Z postupom wzdžělanosće so w nowišim času poměry lěpša, ale přeco maš naněmčeny narod. Rěč ludu, z wjetša khudeho, je drje, runjež nakažena, serbska, ale wědomja so dosć njedóstawa. Tajke su wěcy, kotřez Čišinskeho přenju młodosć wobdawachu, hdyž pod pokornej třěchu ródneho domu w delnim Kukowje rosćeše hólce a wocućeše jeho duša.

Wobličo kónčiny po přirodže tak krasneje a mjenje směwneje a khutneje w narodnym a socialnym nastupanju — je so

jasnej hľojčey a budžacej so wutrobje přichodneho poety přehľuboko začišćało, tak zo bu jeje poeta. Wona ma za jeho čotom a w jeho hrudzi najpředniše město, jeje je wón basnik. Do lubozneho zasonjeného Lipja, tam hdžež za řezakom řeka řěči w potajnostnym sćinje wólšinow a bukow a woda z hata pada, k drobnym doměkam pod Kimbarkom (Kunigundenberg) nasaďžanym jako młodźički a brjohej na khribjeće kaž přilěpjenym, pod Kukowske hrodźišćo k ponižnej a sľódkej romanticy Delnjeho Mlyna — jeho mysl přeco zalětowaše mjedu pić. Haj, sem k małym pólkam a wulkim starosćam jeho najbližšich krajanow wjazachu so hnydom přenje literarne plody našeho młodźenca, hišće w pěšej řěči pisane — a basniske knihi Čišinskeho pak su přesyte z čisťami, swěďćacymi jednotliwym městnam abo cytej duši klóštrského idylla a čichemu styskej, kiž jón kryje. Tam w svojim ludu je njedawno so zasydliť a kaž k 50. narodninam Tuskulum sebi stajiť.

Z Kukowskeje wučerńje, kotruž Bartec Jakub 7 lět wuźiwaše, přendže do Budyšina, hdžež hišće lěto do tachantskeje šule khodžeše a wot jutrow 1870 hač do Michała 1871 do praeparandy katholskeho wučerńskeho seminara, kotraž bohosľowstwu poswjećenych młodźencow za Prah u přihotuje. Serbja su hľubocy nabožny lud, zbóžny začuwa so dom, wuńdže-li z njeho duchowny; a tak tež Bartec nan a mać a wšitcy so radowachu, zo změja ze swojeje srjedźizny „knjeza“. Jich čicha radosć bu skutk; Jakub w Praze wustudowa a po dobrowólным lěće we wojeřskej sľužbje jeho biskop Bernert 27. měrca 1883 na měšnika wuswjeći.

Pražske lěta su za Barta a jeho talent najwyššeho wuznama. Praha, w stawiznach Europy přesľawna, we swojej pyše a w žarowanju kóždy přistupnu mysl jima njesměrńje, hdyž w njej tola kóždy kamjeń řěči zašću krasnosć, zašću bědu, a jeje horde hrody a žłote swjatnicy z diademom kralowskich Hradčan na čole kralowny w swěće pytaju runjeća. Praha, město hudžby a wědomosćow, dawne sydľo přernih wysokich wučerńjow w srjedźnej Europje, srjedźišćo a Mekka wučencow a mudrych w žłotym wěku Karla IV. a w Rudolfinskich časach, pozběhuje ducha, njenapoja jenož, ale hišće lačnišich čini lačnych. A k tomu so na teje historiskej pódže z elementarneje mocu a bjezpřikładnej energiju

k sylnemu žiwjenju biješe česki narod, zo by po drěmoće njezbožownej dweju stotkow a po najnowšej Kellerowskej persekuciji z razom doběhnył k wjeřškam swětoweje kultury. Kak tajki njewustawacy a khrobły, nanajwyše woporniwy a sebjewědomy postup a hibanje pola susoda wabješe a zapalowaše impulsivneho charaktera syna khudeho a małego rozščěpjeneho serbskeho ludźika!

Tola tež w serbskim seminaru młoda čerstwa hlowa Musow wuzwolenca nadeńdže pjeršć płódnju. Běchu drje w tym symjennišću bratrow Čemjeřčanow pódlá Serbow Němcy, ale Serbja jako prawi a přeni hosćo w staroslawnym domje smědzachu serbski mjez sobu rěčeć; nikoho noচেychu ranić, ale po serbowski, kaž bě Bóh jim mać dał, so rozmołwjachu jako doma a rěč sebi — porjedžachu, wjetši a lěpje nawědźići mjeńšim. A w towařstwje „Serbowcy“ so k tomu nakhmanjachu, kotraž je runje po 60lětnym jubileju swjeho žohnowaneho skutkowanja a w kotrejež njezdělskich „serbskich hodžinach“ tež Jakub Bart zakótwi swoje wědomje serbske a wědženje. Duch Hórnikowych horliwych čičich prócow „Serbowku“ přewodžeše, w njej přebywaše žiwy jako dobry jandžel pěstón, ani jeho lubej woči njeprěstawašej z Budyšinскеje vedetty mile, ale wěrnje dohladować na młodu črjódku, hač naslěduje. Bart rowjenkow přerosće bórzy wo cyłu hlówu.

Z wulkim Božim darom wuhotowany, zapisowaše do „Serbowki“ (kóždolětneho zběrnika towařstwa) naraz wěcy wurjadnje hódnoty. Strowy realismus z nich hladaše: tak kaž wěcy běchu, wěcy podawaše. Před khwilu spomnich na jeho wobrazy z rólniskeho žiwjenja, ze žiwjenja wzate a po prawdže podate. Wo čišćach jedyn z wobrazkow k 25lětnemu spisowaćelskemu jubileju Čišinskeho we „Łužicy“. Škoda wšěch abo tola někotrych druhich, zo jich tež njemóžemy čitać. Tak syće su rysowane a ryze z kóždzičkej čaru. Bróžda so z nich kuri. . . . Něšto dyrbjtu tu wosebje a z dorazom wuznamjenić: Bartowu rěč. Wuznajmy džě sebi, kak špatnje rěčimy. Na lud so hrěšimy, zo „měša“, ale sami smy hórši. Naš wšědny čłowjek na słowa njezdžiwa, ale po duchu je swój; my po času ze samej mudrosću a wučenosću cyłu serbsku składbju dokazamy. Wujasnić a tež trochu

zamoľwić so to nam „wzdželanym“ hodži, hdyž w ćežkich poměrach rosćechny a wuknjechmy. Wšo wšelake wuknjechmy, ale pjeć dobrych serbskich sadow za sobu prajić njenawuknychmy; abo lěpje: tak daleko studowachmy, zo jich njemóžachmy wjacy prawje wurjec. W tym zmysłu bohužel najkrasniša wzdželanosć wjetšinu z nas naspjět wjedže, wědomosći nadobrywamy, předroheho swójtstwu so wzdawamy. Struchľe to scěhi narodnje maľosće! — Bart je jón přewynł. Ma rěč w mocy a hakle w jeho pěsnjach je znać, kak wona jeho posľucha. Je-li tež wěrno, zo su wumjeľcy strážowarjo a měšnicy kultury ludow, dokelž ju swjeća a powyšuja do wysokosćow, potom je Jakub Bart-Čišinski njesmjertnje zasľužbny wo serbski lud; přetož naše najwyšše narodne kubľo, najryzyši wuliw duše ludu, serbsku rěč je sebi čistu a krasnu přenjesľ na pola poetiskich skutkow a z genijom Musy ju wuzľoćil a překrasniľ. A tohodla sym Bartowym přenićkam tak njesměrnje dobry, zo we nich njeje masanja a tasanja za wu-razom, ale dobra serbsćina. Hižo tute pospyty zdobnje dowoluja na Barta naľozić, štož jemu při pozdžišej skľadnosći wěšćefscy rjekny Jan Ernst Smolef: „Wy budžeće něhdy knježeľ nad serbskej rěču a literaturu.“ Z najmjeńša: „nad rěču“ — so hižo tehdy hodžeše wusudzić. K tomu wozprawnjuja tež wšě jeho druge wudžěłki w „Serbowcy“, a hišće njewozjewjene. — Přenja baseń Jakuba Barta wuńdže l. 1876, štyri ľeta po Zejlerjowej smjerći we „Łužičanu“ a njese napis „Zrudny wowčer“. Horliwc woľa z njej wurudženych k horliwemu a tohodla radostnemu džěľu na narodnej roli. Razny a wóťčinski hľos basnje je wuznamny za wšě jeho dalše basnjenje.

Do čileho žiwjenja našeje mľodžiny sydomdžesatych ľět, wjedženeje wot Arnošta Muki, Jakub Bart z cyľej prawej ruku zasahny. Hdyž so l. 1876 přenje čisľo „Lipy Serbskej“ pokaza, wón bórzy wobsadži basniski džěľ tohole wubjerneho časopisa najrjeńšeho wopomnjeća. W „Lipje Serbskej“, kotruž wot l. 1879 sam redigowaše, mamy wot njeho nimo drobněšich basni a prozy maľo znatej (dokelž knižnje dotal njewudatej) wěcy: roman „Narodowc a wotrodženc“ a přeni spěw narodneho eposa „Nawoženja“ w džewjeći spěwach. (Ze wšěch je pódla přenjeho jenož hišće štwórty spěw čisćany, a to w I. zešiwku „Jubilejnych spisow

Serbowki“: Basnje.) — Na tymle měsće je trjeba něčeho so dótknyć, štož by so nam po předkhadzacych skoro njezrozumliwje zdało: Bartoweje pječa njeserbskosće. Su ju basnikej porokowali a ze wšelakich přičinow, z kotrychž serbska pomałosć a komodnosć njeje poslednja — jemu podobnje ze stronow serbskeje intelligency porokuja dotal. Praja, zo je jara „wysoki“ a zo „to nchtó njerozumi“. Kruty porok, z najmjeńša njeředloženy! Kak móže so njenarodnosć za winu dawać wumjećej kajkiž je basnik „Nawoženje“, basnja, kotraž je dospołnje w ludowym žiwjenju založena a kotruž njemóžeše zwjesć khiba talent, kiž je prawje kruće w ludu korjenje zapušćil! Zawěsće, mało je mjez nami tych, kotřiž bychu podobnje ludowu řeč, a to njeje dosć: tež ludowe wašnja znali jako Bart. Najwjacy, štož móžu dopušćić, je njeludowosć. Ludowy basnik w Zejlerjowym zmysłu Bart njeje, to je mjez nimaj podstatny rozdžěl. Zejler čerpaše z narodneje pěsnje a přikloni so tež jeje formje. Čišinski na rozkčewacej českej poesiji a na swětowych basnikach wuknješe a přinjese nam do literatury nowy rym a rytmus, nowu dikiuju, nowe formy. Z druheje strony pak nazhonjenje wući, zo Čišinskemu tež prosty ratař rozumi, hdyž prócy wažiš a posłucharja, je-li trjeba, z rozjasnjenjom připrawiš. Słyšach hižo wjele króc z Čišinskeho tež bjeze wšeho na wsy we towaršnym swjedženju deklamować, sta ludźi słuchachu a — so zahorjachu. Njeh by so jenož tak časćišo činiło, a za krótko budže basnik popularny. A skónčnje dyrbimy tola tež w tym basnikowy nadawk widžeć nawuknyć, zo wón lud k sebi pozběhuje. . . . Abo njejsmy tež hižo hru „Na Hrodzišću“ předstajeć widželi, a to wospjet před wjesnym ludom?

Tale „činobra w pječich jednanjach“ (wuńdze l. 1880) je přenje samostatne serbske dźiwadlo z cyła a z tym hižo pomjatna. Basnik nas we njej do dalokeho wěka nazad wjedže, k dobje zapadowaceje serbskeje samostatnosće a zawjedženja křesćanskich rjadow na Milčansku. Hra žadaše swěrne studium stariny a jeje žiwjenja — a dźiwajo na wšě wulke ćeže, kotrež bychu rodženemu dramatikej dosć wulke byle, při najmjeńšim wysoke autorowe aspiracije wobswědčuje, hdyž khroble postupi na wjeršk Parnassa. Njeh „Hrodzišćo“ posudžiš kažkuli: ma pře-

krasne města, znamjenita je scena měšnikow při woporje jako tež Zabojoye spěwy, Wjelesław je idealna postawa, a — autora samoho we nim widžu; blyščacy, wysocy nadobny řeči monolog. Wšitka naša myslaca zjawnosć přilubjene dopjelnenje tragedije z Milec rodu na trilogiju žedźiwje wočakuje a z radosću powita. Mjez tym pak je samón tutón zaběh skutk jenički swojeje družiny w našim pismowstwje.*)

Nowu dobu serbskeje poesije wotewrja „Kniha sonnettow“, kotrež zjewjenje l. 1884 spodźiw a wobdźiw wubudži doma a za hranicami. Njeje wulka ta kniha, ale epochalneje wahi. Hrono wótrje pointowanych a mištrowscy w formje sonnettow Čišinski wotewri — wottud so Čišinski mjenuje naš poeta — z hrimacym hymnom „Słowjanam“, a w cyklach zaspěwa sebi „na serbskej zemi“, spominaše „na Prahu“, „na Mišno“; „w čičej samoće“, „z pućowanjow“ rozpominaše; „přełožki“ z Mickiewicza, Petrarki atd. zwěšćowachu studium literatury. Kniha, Hórnikej připisana, hesłu, kotrež njeseše, poľnje wotpowědowaše: Facta loquuntur! Nad řeče a pisma je wažniši skutk, a skutk w sonettach porěča, što je serbski jazyk mócný a zo je khmany, poruno druhim a bohatšim, wuprajíc tež w najwuwjazanišich rjadkach cuni stysk a howrjacý hněw, zrudobu a horjace přeča.

„Hdyž je myšlički krasne do zdobneje řeče a formy zakuzlał rozumny porst, klassiski mjenuj tón kruch!“

Tajke słowa swojeho samsneho epigramma basnik sam přeni nałoži za autokritiku sebi, hdyž do wuzamkanych twarow sonetta mysle klinješe, wzdychi a žady. Jich dospołna rjanosć je toho dopokaz. — W „Formach“ (l. 1888) tón „rozumny porst“ hižo hraješe, byrnjež trunam poručene byle nowe a nowe, tež exotiske „formy“: sestiny, kanzony, madrigale, rondeaux, ghazele. —

*) Jenož dospołnosći k woli z přiležnosću tež basnikowe přełožki toho časa wozjewjam, čč. III—V. „Serbskeho dźiwadła“: Incognito (po němskim), Stary Serb, wjeselohra w 4 jedn. z čěskeho, a tohorunja po čěskim Telegram Gustawa Pflęgera-Morawskeho. Samostatneho pospyta na tej roli, wjeselohry „Slubjowanje ze zadžěwkami“ jenož pokazku „Lipa Serbska“ přinješe l. 1886, str. 16.

„Hraju z formu rady w pësnjow raju,
kuzło budžu, słowam hudžu reje,
kčëwy košu, prošu spëwy meje,
haju rym a rythmus w serbskim kraju.“

— — Na kóncu zbërki satira na tebje pohlada. „Wšelako lud wala woči, hdyž so prawda ze lžu toči.“ Haj, „mje ćërja do satiry“. Je rěč wo „roztorhanych trunach“. „Mi so spëwać nochce.“ . . . — Něšto je so stało! Wšelko wosudy khodža a druhy so ěi k rjebłam zabodnu, zo stona wutrašena wutroba a krej so mući. . . .

Tola mjez tym wokřewimy so hišće na słódkim intermezzu.

„Přiroda a wutroba“ (1889) je ta knižka. Jena z naj-lubšich mi z cyłjeje mojeje knihownje. Přirodu lubuju tež a wutrobu mam. Rad bych sebi tohodla z wami z knižki hnydom zacicował. Ale to njewëm, hdže započec, z čim skónčić. Kak něžne puta nas čłowjeske džěci z přirodu sprahuja! Štóz potajkim póznašće, zo „přirody hnuća su wutroby čuća“, wzmiće mału, ale miłu knižku a ponurće so do jeje hrějacych spëwnych pësničkow! — We nich wosebje su tež mištr Pilk, Krawc, Freischlag spodobanje namakali a woblekaju je w hudźbne kuzło. Z nimi dósta naše pismowstwo přenju zbërku reflektivneje poesije, za Čišinskeho charakteristiskeje. W tym znamjenju je tež podstatny rozdžěl, w kotrymž so Čišinskeho basnjenje rozkhadžuje ze Zejlerjowym. Zejleř, cyle kuzłu narodneje pësnje so podawši a w jeje klinje kubłany, sam jeje ducha přija a njeje za njeho zbožownišich khwilow. hač hdyž móže tworić a spëwać, kaž sami tworjerjo tych narodnych pësnjow, hdyž z razom pësnjachu a spëwachu, tak radostnje a krasnje, džěscowscy naivnje a jasnje. Čišinski je moderniši: kontemplativny, individualny, swójski. Wobrazy přirody a jeje zjewjenja w jeho duši so wotražuja, a tak wón z nutrin wuwazujo wotraz pësnj. Z tym su jeho wëcy subjektivne, basnik hladajo drje k universu a k swojemu ludu, tola ze sebje čëra a sebje rysuje, swoje piše žiwjenje. — W rozpominanej Čišinskeho zbërce je pokojnje spłuwać widžiš jako mejski jězork a jeho žolmički w nalětnim dychu, slónca měrnym swětlenju a spëwje ptačkow. Sčëhowaca perioda so njewjedrata wutwari a zla. . . .

Njedorozumjenje krajanow, lodowa zymnosć svojich doma a hišće wjacy ranjaca liwkosć tych, kotrymž z krvju swojeje wutroby pisaše, basnikowu dušu rozjědmi. Daloko wótcneje zemje, za kotruž bě woheń, kotrejež kwětkam a ludžom bě z ptačkami na přemo hymny zanošať a słódke kantileny swjećiť, — tak daleko w nječujacej cuzbje tradać: to jemu zhórknychu dny samoty. Sam hněw so w duši budžeše; a po tym wašnju rozumimy knizy „Ze žiwjenja“ (1899).

Njewuběram z njeje „zboža słódke khwilki krótké“, spisane „na sewjernym morju“, ani „Rozpjeršeni“, ale cyklej „W zymicy“ a „W čmowych khwilach“ wuzběhuju; přetož stej ze swojej sprawnej njeposřědnosću a literarnej hódnotu jeničkej pola nas. Podobnje struchłych a z razom w žahacym płaču a stysku mužnych hłosow dotal po serbsku zaklinčať njebě. Drjeneje wutroby improperije! Nihdže wšak pře to njejstej forma a esthetiski zakonć mocowanej; nawopak, runjež wěnc pěsnjow „w zymicy“, haj zawěrnó w zymicy čutych a tworjenych, najbolostniše słowo był, kotrež je hdy serbski rjadk wobjať — wón nic mjenje wysoko wumjeľscy wjedženy a wity předstaja wěnc. Wón fe wjeřšk serbskeje poesije a Čišinskeho, ani přez swětowu kritiku njebudže poniženy. Harmonija je w nim, a tež harmonisey kónči. Po stysku a bjezmaľa zadwělowanym truchlenju na kóncu swita radostna nadžija, na kotruž je ženij so předobyl:

„Nětk, wutroba, mi přestaň zdychować,
ty, hłowa horca, z pyrjenjom čiń kónca!
A njemdra krew ty, přestaň cychrować!
Cheu bolosćow a bėdow rozťfasć lónca.

O wutroba, dosć wubědźić a wuplakać
smój dyrbjaľoj, hdyž wosud rězny k rowej
tak blisko naju. Nowe křidlo wzać
nětk chcemoj sej a spiwać z mocu nowej.

Slyš! Młode na kwas prosy nalěće.
Kak škowroněk juska, soľobik kak džěľa!
Na horu wita, woľa, wabi će
ta kwětkka módra, kiž tam rozekčěľa.

Móc zboža či a kuzľa pěstoni
tón keluch jej? We Šwatojanskej nocy
k njej dyrbimój, hdyž zwóněk jej? zazwoni,
a k strowju nasrěbać sej čerstwej? mocy!“

Ta „módra kwětka“, nadziej wěrna, džěćo swjatojanskeje nocy, budži sebjedowěru, krućí jasne přeswědćenje, zo přińdu časy, zo so dóńdže k městnu, hdžež budže khroble móžno spěwać: „Tule statok zboža stajić sebi chcu.“ Wěmy, kak so basnikowe młode a mužniše lěta rozwijeju skoro w samej cuzbje, a we njej jenož z města k městu njewjesofo drohowanje. . . . Po krótkim Ralbičanskim pobycu a Radwofskim administrowanju — kapłanska služba za službu w Šěrachowje, při dwófskej cyrkwi w Drježdžanach, w začornjenej Kamjenicy.

Haj, naša kniha přizjewja dowojowany boj, nowu dobu w basnikowym džěle njese. Dohrimuje w starych njewjedrach, ale su to dozwiki zdalowace so a dale slabše. Dobyće je wuhrate, z dobytww je positivne skutkowanje w najkrasnišim duchu. Hišće torha we wjeřsku, ale zdonk je njezlemjeny, je wutrať. — K tomu bližeše so wulki wšonarodny swjedžen, a — pěsnje so rojachu. Dr. Muka pak chceše złoty jubilej Maćicy Serbskeje „z wosebitej knižku wuznamjenić, kotraž by nic jeno našim krajanam, ale tež dalšim přecelam a wobkedźbowarjam serbskeje narodnosće pokazała wuwice našeje maćeřšćiny a postup našeje literatury za te 50 lět . . .“, a tu wězo njemóžeše zastać khiba „při swojim přecelu Jakubu Čišinskim, kiž bjez dwěla po smjerći našeho sławnego Handrija Zejlerja džensa na čole našego basnistwa a našich basnikow stoji“. A tu so zaso wurjadnje hdžeše kniha womódnjeneje energije poety: „Serbske zynki“ (1897). Wubjerna wólba!

Naše „zynki“ su „swěrne zynki“, poľne wohniweje lubosće k Serbam a styska po nich, po tych drohich Serbach, z kotrychž basnik wě wobrazy wuzběhować a přejimawje rysować; su pak tež „wěrne“ a tež „wótre“ zynki, liwkim krajanam a wosobam plaćace. Wuradžuja starostliwu bojosoć wo wobhroženju ródnu zemju a jeje drohe kubła. Nochedža ranić, přimać, ale přimnyć wězo chcedža, „zo bych (— zaso Mukowe słowa —) jenych wubudžaće z narodneho spanja, druhich pozběhować k wóććinskej horliwosći a zaso druhich posylnjaće w njesnadnej, njesebičnej džěławosći za naš serbski lud“. — A myslu džě, zo je takle najlěpje raz knihi podaty. — Derje tež Muka wědžeše, zo tele pěsnje „njejsu a njebudža poslednje“. Hnydom troje hrono wu-

plodow podobneje missije wuda bohaty roh: „Z křídłom worjołskim“, „Z juskom wótčinskim“ (wobě 1904, z nakładom dra. Muki) a wótčinske sonetty „Wysk a stysk“ (1905, z nakładom dra. E. Muki).

Z třoch nowych džěłow pak prjedy bjeru poslednjeje, dokož stej cyle přiwuznej wopisanemu. „Z juskom wótčinskim“ ma 3 wotdžělenja: „Ze škowrončkom“ (*in hoc signo vinces* = w tym znamjenju dobudžeš), „Z worjołom“ (*hida khwilu ieno traje; slawa nihdy njezańdže*) a „Z łastojčku“ (*Zemja serbska statok mój*). Napisy a hesła mysle a jich postup rjenje znamjenjeju. Škowronček je lubje žadany, a jeho juskot, radosć ma w Serbach klinčeć, doma być, a lubosć k ródnej zemi we nich ma kěć. Wot worjoła basnikowa truna khrobłosć prosy, zo móc by žiły w kraju napinała a wutroby a wolu worcelowala. Łastojčka pak je swěrnosć. . . .

„Njeh škowronček, worjoł, łastojčka was hrabnu,
zo lubosć, khrobłosć, swěra njezeslabnu
a jusk a móc wam twari ród a statok!“

Intimne, něžne poesije w knizy namakaće a dótknyć so jich křídłow njewěriće, dokož je wam škoda wo jich słódke kuzło — a zaso temperamentne nastupuja čišta, sapace a napojane z Makka-bejow horja, krala Dawita, Scaevole, Leonida. „Dowěrjeje so!“ nas basnik budži, „zapřehńmy so!“ wótče z rozkazowařskim hłosom woła, a „njeboj so, stadleško!“ nas mile plenčo słabych wabi. . . A tež swari! Z rozhorjenym čołom swari! Swojich njeprě-ćelow, — ani we „wotčinskim“ zejhrawanju Čišinski sam sebe njezaprije — ale najbóle wězo našich, a či smy sami najhórši přez swoju překoru a zawisć, wjećiwosć a hlupu wopičatosć. Jako Tyrtej noweje doby, po přehratej bitwje zbywšu črjódku hromadzi a jeje wjednikow šwika. Budžeće so jemu za to hně-wać? Njemóžeće, přetož sam so mjez nas, wuswarjenych, w kaću stupa:

„My, kotřiž z naroda smy wuzwoleni,
smy měli za lud wutrobu kaž z lođu;
my, kotřiž w džěle dyrbjachmy stać přeni,
smy tradać Serbam svojim dali hłodu.“

My džěło, dom a ducha po susodze
 smy babili, smy mać a mjeno přeli;
 hdyž tyło w serbskim poče nam a płodze,
 smy zaspěća směch za lud hrozny měli . . .“

Što dale? Njewěрно, začuwamy swoju winu, wuznajmy so
 k tomu, a —

„Njeh zasle hańby su a hidy časy!“ — a zawěšće!

„zapřehńmy so do serbskeho woza
 a njebojmy so postronkow a potu!“

Wšak lud za nami pónǵe! O, dyrbi! A hdyž tak wšitcy
 w črjódze počehnjemy a my jón swěru powjedźemy: kajke budže
 krasne naše myto!

„Tam na horach je jusk — jow delka hroza —
 hdžež jandžel da nam wěnc a krónu złotu.“

Jara njesnadna a ćěfnita je droha serbskeho patrioty, ale
 ma tež hižo na zemi swoju sćódkosć. Je to pódlá njedopła-
 ćomneho zbóžneho wědomja, zo njebě podarmo žiwy, ale činješe
 po swojej přisťušnosći a skutkowaše po wutrobinym hłosu za
 swój lud, předewšěm tež tutón sam lud, našemu wjedženju so
 podawacy a w džakownosći posťušny.

Tež k njemu, zo by tola zrozumiť, šťo su jeho prawi pře-
 ćeljo a tym so podwoliť, basnik džě epistolu wuposyla w podobje
 knihi „Wysk a stysk“. Kniha je to wučerja móličkich, kóž-
 demu zrozumliwa, lubostna a wěrna ke wšěm. Z teje knihi
 dyrbi so wjele a ze zapalom přednošować lubym Serbam, wona
 ma so jim, hdyž so skóněnje Čišinskeho spisy do ludu rozšěrjeć
 počnu, přěnja do rukow dawać. Njeje we njej abstrakcija,
 wšitcy maju tu swoje a kóždy swoje wosebite. To zhromadne
 swoje wězo je naša wobhrožena serbskosć, kotraž je w straše,
 zo zhinje, a ju tohodla widźimy z nowa a přeco najhorliwišo
 akcentowanu. Njewučerpajomna je basnikowa wutroba, hdyž chce
 serbsku zemju, kiž je „radosć moja, žalosć moja“ — wostawić
 a khwalić tule zemju serbsku, serbske cyrkweje, serbsku korhoj,
 serbske prawo, serbskeho fararja, wučerja, serbsku řeč, serbsku
 młodžinu a towarštwá . . . . Tež sławnych serbskich mužow,
 ludźi z ludu sławi za přikłady nětčišim . . . , a maćerjam, hospo-
 darjam, družkam . . . . přěduje, a wšu winu, našu wulku winu,
 tama. Wospjetuju, „wysk a stysk“ je, runje jako přjedy wo-

pomnjena, cyle aktualna kniha, kniha přítomnosće a prawa ludowa čitanka. „Wo serbskich narodnych poměrach“, piše Adolf Černý, „powěda tuta kniha wjac, dyžli mnoha studija.“ A wědoma wótčinska tendenca wumjejskemu skutkej njeje zeshkodžiła, Čišinskeho woblubjenu blyšćacy sonett so w cylej dokonjanosći blyšći, a „mnohe čisło tuteje knihi družu so k najlěpšemu, štož jeho wótčinska lyrika poda“ — zaso tu Černeho, wubjerneho essayistu a powołaneho kritika Čišinskeho za swědka wjedu.

Nježli skónčnu, dyrbju knihu zapisać, kotraž je časowje přědnša (1900); wotložich pak ju, dokelž zběrkow, w tu khwilu wopominanych, nochcych torhać: słušachu po ideji k sebi. Kniha „Kreć a kraj“, kotruž myslu, zda so jako basnikowe wodychnjeńčko być. Hdyž na wysoku wěžu stupaš, tež so rad posynješ na přecelnje k powotpočnjenju přeprašacu ławku. Hačrunjež je Čišinski rodženy lyrik, tola hižo w „Formach“ nakhadžamy wonješko balladow a romancow.

„Bajki — mólčkich zakuzlace hrajki —
w basni pěsnjeř wulkim wěrnje jasni.“

„Dziwnje fantasija hlada,
wobrazy ma rjane rada.“

Wjedžeše drje jeho k tejle poesiji universalnosć jeho tworjenja a jeho wumjejskeho ideala. Z drugeje strony pak móžeše na tym polu tež najwobsažnišo do poklada powěsći swojeho ludu sahnyc, kotrymž wón jako prawy syn ludu do dna widžeše, jako so do dna studnički, njech zamućena była, z jasnymaj woćomaj tola widži. A tak tajkich powědawych džěčkow Musy přibywaše, hač naposled wudachu zběrki. Su „kreć“, to rěka: z našich zrudnych stawiznow podawizny, a „kraj“, to je ludowa powěsć, hišće žiwa. A hladaš tu na historiske plótne a reminiscency, jako je „Zahubjenje Čoliny“, „Wineta“, „Založenje Hodžijskeje cyrkwy“, „Založenje klóštra Marijineje Hwězdy“. Klóštr z cyła, jeho krajina a duša, dokelž je basnikowa domizna a k tomu ze serbskich kónčin wěsće z najryžyšich jena, knihu wobknježuje, podawši maćiznu a žiwe słowo tež mjeńšim krucham knihi („na serbskej zemi“), kotraž je zaso wěrnje: ludowa kniha.

Zběrku poswjeći basnik-wuj „z horcej džakownosću“ Jakubej Herrmanej . . . — a jenož tak po kromje to napisnu z přispomnjenjom, zo tele maťuške, diskretne słowčko kryje wjele a skutkowneje lubosće našeho maecenata. Wón njeliči so mjez serbskich spisowacelow, čím mjenje poetow, ale přez nju, přez tu lubosć mjez nimi je a na wěki sławjeny budže.

A „po 25lětněj džěławosći“ basnik ballady wuda. W prologu k nim so k minyłosći wróća, a wunošk?

„Mi žiwjenje bě bój a běda,
a brón a škit a puć bě pjero.“

Basnik refrainy lubuje; a z čím kónči posledni? — Brón, škit a puć mi wostań, pjero! . . . . A tu zaso widźíce, kak cyle docyła je wosławjencowa twórba spjata z jeho individualitu. Samo do zastupa tajkichle najobjektivnišich rjadkow je so předobyla. — Dospołnje wučerpała pak, by myslil, je so w tutym hłownym rysu basnikoweje fysiognomije kniha: „Z křidłom worjołskim“, a najposledniša (11. zběrka „Za čichim“), njeje jeje daloko.

„Z křidłom worjołskim“ so předstaja z prologom: Mój worjoło . . .

„Mój worjoło, to bėdne bėchu časy,
hdyž z lesću jachu će a do čmy spnychu —
Štrās z křidłow nóc! Kiž skóncować će chcychu,
su do čmow bjezdna zwjazani kaž djasy.

Drje wuzespinać móžachu na pasy
či křidłow móc a kamjeń walić k dychu
a rozcychnować hordych pjerjow pychu,
nie khroblosć pak a krew a krutosć rasy. — —

Leć do hór nět a z duchom móc a jasnosć
pij, kotraž ćeče z njebjeskeho stoła,
a z njebjes sebi do pjerjow pleć krasnosć!

Staj na wjerch horow swojej' slawy krónu
a z horda zanjes do palčikow doła:

Štó móc ma w pjasći, ze mnje sćinić — wrónu?!“

Čoho k basni dodać? Je njemóžno, ju wudopjelnić a nje-
trėbne wukładować. Basnik sam to w „Pěsnjach“ a „Satirach“
čini. Dalši cyklus zběrki „Z doła sylzow“, wukrik duše naj-
elementarniši, njeposrėdnje, zo so wuraznišo z hoła njehodzi,

z jeho powahi a z jeho wosudow powěsć spěwa; podobizny a postawy „Z knihi knihow“ žalosćiwym stonom, wuliwam hněwa a wrěšćacym sem a tam styskam změrowaceho dawaju pendanty. Basnikowy słownik, kipjaty a přebohaty — tu nimale zaprahuje, wučěkajo so k biblijskim wzdychem: *Eli, Eli, lama* . . . O jebawe illusije, kak ludašće! Ach dopóznach, je „pozdže“! Wša nuanca wutrobinych plačow, hač k ironiji, k zajědliwosći sarkasma stopnjowana, wubuchuje jěrje; w čěžkim lodowym wobjeću poplakuje, tyšnje žadosći miłostny jandžel poesije za wuprosćenjom . . . Złóstne pyska, zmije w hróžbných zjewjenjach wustrašenu fantasiju šerja, sapaju błyski, njewjedra bija. Rozličuje basnik swoje žiwjenje a ze swětom a z ludźimi so rozličuje. Kniha „Ze žiwjenja“ je tu wospjetowana a so dokonjuje, jenož zo z wjele wyššimi a najhlubšimi zukami rži hudźba. „Njeje hwězdy nihdže na njebju.“ „Přistup, jandželo, tež ke mnje!“ — Štó hnuty sobu wzdychnyl njeby, hdyž poeta spomina. kak na dwórnišću pódla woza stoji,

„a nawdawachu čefwjnych
mi rózow lišće polnej rucy,
zo lubosćow jich slódkki dych
bych k troštej po puću měł ducy —“

„Do samoty“ ducy. . . — Trochu spokojaceho zakónčenja dokhadža kniha, najstruchliša našeje literatury, w rjedže podawiznow ze „Sw. Pisma“. Přikhadžuja z wuznamnym Janskim słowom „*Deus caritas est*“ (Bóh lubosć je), wječholicy potom w scenach ze zjawnej hrěšnicu, z pokutnicu, z farisejemi, z kamjenjowanym Ščěpanom, a wobknježa je smilnosć, prawdosć a wodawaca wutroba Zbóžnika a jeho přenjeho wuznawarja. — Adolf Černý je z knihi „Ze žiwjenja“ a z tuteje, dokelž stej jemu pódla „Sonettow“ a „Přirody a wutroby“ najdróžšej, tež najwjacy pěsni do swojeho „Wubjerka basni J. Čišinskeho“ přijat a to basnje: Wichor. Pohrjebnišćo bjezmjencow. Glossa. W zymicy (Hwězda zběha so a hwězda pada. Tomu dobre dawać dyrbyju słowa. Džiwaš so, zo hižo běla włosy). Worjotej. Pozdže! Bajka njebjeska. Koło časow. Džiwne psy. Džiwna swjatosć. Via dolorosa.

Skónčnje je ju wukhodził, drohu bolosíiwu. Daloko nazdala je wot howrjenja, dospěwši měrneho přistawa, doma při swojich zakótwiši. . . — Mjez tym zo džě bě Čišinski w Šěrachowje tola blisko ródného kraja a tak rjec w Budyšinskih wrotach, zo ani z Drježdžan daloko do Serbow njeměješe a zo bě w serbskej koloniji tam móžno so z našim towařstwom wobdać, bě towařniska Kamjenica hono cyle cuzbařske. Naposled bu za farskeho administratora do Radeberga pósłany, z wotkelž so hižo skerje zaso domoj hlada; ale tuta stacija bě z razom poslednja a jenož kročeł — „na wuměnk“.

Basnik najprjedy w Kukowje bydleše, hdžež bě sebi „na Kimbarku“ woprawdže poetiske Tuskulum zhladał; nětko pak je so do Pančic přesydlil a tam tež swoje abrahamowiny swječil. A tak nětko (wot nalěća 1903) wužiwajo čieheho spokoja jenož haji swój basniski ideal. Preč su wšědny hołk a swětné starosće. Procul negotiis.

„Bart mortwy je, nět Čišinski budž žiwy!“

— a dale:

„Ze křidłow zwjazanej' je padnył pas —
 duch z duše hlubin, z njebjes wyšin džiwy
 b'dže wyskać nět a z Musu změje kwas. — —“

Prawa fysiska radosć w tychle rjadkach hraje nad skónčnym wotputanjom a swobodny a njezadržany je šumot tworjeřskeju křidłow! Tutón měř wutroby a duše, w kotrymž najrjeńšo tyje basniskej energiji, woznamjenja a pozłocuje najposlednišu knihu Čišinskeho: „Za čichim“; to hižo w jeje mjenje leži. Tež tuta 11. zběrka Čišinskeho basni bu z nakładom dra. E. Muki wudata a to 20. 8. 1906 k basnikowym 50. narodninam, a je to tuž swjatočna kniha. —

Basnik sebi w jeje prologu spěwa:

„Čas běži — slóncó juž so khila —
 Dny wukhwalene wot poety
 so zapalichu jako škrě.
 Hdyž džěše wšo kaž krótká khwila
 dnjow różowych do rěki Lethe,
 Bóh ze mnu bě.“ — —

By składno było, prolog jubilejneho zwjazka tu cyły wotčičeć. Lěpje dyžli čěje pjero wojowař sam swoje žiwjenje a skutki,

swoje bédženja a wjedženja wopisać wě. Čezke běchu, ale „Bóh ze mnu bě“; kóždy wotdžěl swojeho epitafa tutej periodže basnik takle rjenje zakónčuje, štož je wulcy charakteristiske. Z kóždeju žilku swojeje bytosće je w Bohu zakorjenjeny: kaž po cyłym šěrokim zahonje swojeho basnjenja, tak basnik tež w tutym dosłowu zaštosći Bohu česć dawa, kaž je zdobno Serbej. Přetož Serb je nabožny, a tak tež a hlownje, w tutym zakładnym rysu, Serbstwo znamjenjacym a přeze wšo pyšacym, w Čišinskim witaš bratra. Wobkrućamy-li přeco wšitcy ze sprawnej hordosću, zo je kaž cyłe naše wašnje, tak tež naše pismowstwo bohabojne a sprawne, zo zły njeduch njewěry a skaženosće wšoho do našich nowin a knihow njeje přistupa namakał, płaći to w poľnej měrje tež wo spisach Čišinskeho.

Z podstatneho počinka bohabojosće a dowěry sama wukhadža wulka česćownosć k wšomu, štož z Boha je, a džakownosć za jeho dary. Kak lubuje basnik ródný dom wótcowski, kak lubuje mać! Njemóžu sebi pomhać a prošu was, wotewřće ze mnu knihu a hladajće na str. 25:

Njebjesa so frinkola;
telko swětlych wóčkow hlada.
Mje pak jara zabola:
Stary spěw mi na mysl pada.

Spinkaj w měrje; mučny swět
z čoplym poslešćom Bóh hrěje.
Sparnej zandžel wóčcy nět;
hwěždkow poľne njebjó kćěje!“ —

Mać by mi jón spěwala:
„Spinkaj, džěčko, Bóh će kryje;
Hwězcy, zo by njespala,
wóčko z rosu swětle myje.

Hwězdy hišće swěća drje;
wóčko pak, kiž lubje pasło
jako swěrna hwězda mje,
maćeŕcy je dobrej hasło.

Abo čitaj w samsnej knizy: „Cuni wopyt.“ Mać wopytuje . . . syna w tužnosći a wokřewjuje. — A z kajkim zapalom hori so jeho duša za zemju serbsku a za wšitke naše narodne kubła. Kak hluboko na šěrokim zahonje založuje wótčinsku brózdnu! Cyły wał jeho basnjow je přesyćeny z hesłom: „O lubuj, Serbo, serbski kraj!“ Kak raduje so nad kóždym narodnym wuspěchom a ke wšěm jubilejam a swjedženjam swojej lyrje klinčec kaza! Kak rozžoľmjene jemu sapachu z hlubokosće nutrin čuća, hdyž (w knizy „Wysk a stysk“) swoje „Mojej pěsni na puć“ takle zakónčuje:

„Ja, pěseň, na kolenach tebe prošu,
ja, pěseň, ze rtom wohniwym će košu:
Kaž jandžel čiń, štož jutry přizjewuja!

Zleć z njebjes, wotwal kamjeń, stuř do rowa,
storhń smjertny kitel, wulki dziw sćin z nowa
a zazwoń: lud je stanyl. Haleluja!“

O, zo by wutrobna žadosć basnikej so dopjelniła a tola skónčnje cyły serbski narod džeń z mortwychwstaća swjećić mohł!

K svojim skutkam přistupuje Čišinski z tym pońnym wědomjom, zo je Musy woblubjenc, kotruž w starowěku bohowku mjenowachu a jej woprowachu, a bjez dwěla je dar pěsnje přewosebny dar z njebjes, kotrehož nošerja, z prawom z ławrijom wěncowachu poruno dobyćerjam z wójny. Pódlá toho mandata je basnik stražowař rěče swojeho ludu, kotrejež kultury je wón najwyšši a powołany zastupnik. Što je w tym nastupanju Čišinski Serbstwu dał, hižo nasćinich. K sławnym dobyćam našu zaspětu, khudu a pječa jenož kruwarjow a službakow maćeřšćinu w nihdy njewočakowanym rozlětu wjedžeše a na trón ju sadži, zo žadyn tak mjenowaneho swětowego pismowstwa jazyk njeje złoćiši. Tajka bě hižo jeho přěnja „Knihá sonettow“; hdyž Pypinowe stawizny słowjanskich literaturow tež naše serbske pismowstwo wopisowachu a hódnoćachu, bě w tej khwili tutón dokument wušoľ a žněješe zahorjene: E pur si muove. Podobnje wšě dalše plody našeho basnika znamjenjuja triumf jeho genija a triumf tež serbskeje rěče. A rozšěrja so mi hruď, synej maľeho drje serbskeho luďzika, ale wiďžu, kajkeho pokłada je knjez, a přisaham Bohu, zo budu jón nic jenož dđeržeć, ale z cyľej mocu tež škitować a hajić.

Tohodla je zdobne, zo Čišinskeho spisy wšě we wosebnej podobje a pyšnje wuhotowane ćišćane bywaju, kaž hewak w prostych Serbach njejsmy zwučeni. Naši najlěpši mužowje, wot Hórnika spoćinajcy Herrmann, Hanowski, Muka, a tutón wosebje, wudaća zmóžnichu, sabnywši sami k svojim snadnym krošam. A tu wšak nimowólnje k zrudnemu dypkej přikhadžam. Našej intelligency do duše woľam: Sće-li Serbja abo njejsće? Nó, a hdyž sće, to džě kupujće serbsku literaturu! Snadž tola Čišinski zazľužuje, zo jeho ćitamy! Druhdže jeho znaja: Josip Milaković jeho Khorwatam, Melanija Parczewska jeho pólskemu publikej wotkry a Adolf Černý je mnohosć wo nim pisaľ a piše, je wulku sylu jeho wutworow svojim krajanam přeložowaľ a

nětko k jubileju anthologiju*) z njeho wudał. Jarosław Vrchlický jeho česúje, francozski spisowačel a esthetik baron d'Avril jemu w knizy „Slávy dcera“ čestne městno dawa a runje tak Němc Jurij Adam. Tež naši kritikowje, wosebje Libš, su jeho wukhwali a poručowali, k čemuž njech je přitomna studija pokorny přinošk. — Tohodla pomasú sebi do swědomja, kohož nastupa, smy však tajcy nimale wšitcy. . . . Hdyž prosty lud jemu rozumi, a sym to dopokazał — snadź rozumimy tež my, hdyž w přenim rjedže nam piše.

Prawda je: wostawichmy tule jasnu energisku hłowu, hdyž so k swjedženju jeho 25lětneho skutkowanja na serbskim Par-nassu zhromadźichmy tehdy na Budyšskej třěleřni, z rěču, spěwom hołdujcy a pěknu adresu přepodawajcy, a tež lětsa jemu deputacija w mjenje Maćicy Serbskeje 20. augusta zbožo přeješe w Pančicach; luboznu, swójbnu, chceł skoro prajić, swjatočnosť Čišinskemu 2. oktobra wuhotowa Wotrowski hospodliwy přikładny dom — ale je to wšitkón wzdžělany serbski lud? Tuž džě lubujmy svojich wótčinskich wjednikow, lubujmy basniske hłowy wot Boha žalbowane a słučajmy hłós Čišinskeho!

Bóh pak njech k spomoženju a sławje lubowaneho serbskeho ludu jeho wulkeho poetu hišće dołho, dołho po swojej miłosći zdžerž a tež wučomcow jemu daj, zo njeby serbska Musa raz wosyročila! Přetož wón hišće spěwa a wuči; haj, wón je w najpłodnišej dobje nadobneje missije. Trochu elegiscy klinči mi začatšk jeho poslednjeho prologa; ale hišće traja „dny wukhwale“ a połnosť lět je přišla, dospołna mužnosť. Wšak basnik sam tam na kóncu raznje a jasnje wuznawa:

„ . . . Chcu z mocu džělać w serbskim ludze.

Preč z khmurnym spominanjom z hłowy,

hdyž džělać hišće dyrbju wjele.

Bóh ze mnu bě a ze mnu budže.

Bě, je a budže!

Mikławš Andricki.

*) Jakub Čišinski: Výbor básní. — K dorunanju (hl. horjeka) hišće tele přetožki přistajam: Słowjanam. Budyšin. Lubin. Mikławšk. Kukow. Dopomnjenje. Žadosć. Pohřebane zbožo. Spominanja. Sněhowki. Na lukach. Woka móc. Ředki dostatk. Modli so! Hdy podaš ty so, wutroba? Lěca pohřeb. Kwětkow smjerć. Nazymska myslička. Přece zaprěca. Wosud wutroby. Rano. Carpe diem! Asterka. Tak rjany wječor! Po wíchoru. Wotčinska česć. Kónc sčěrpnosće. Lěsam. Wěčny pokoj.

Domjace lékařske srědki.

Z rukopisa † M. Rostoka za čišć přihotował

Karl Wyrgač, Sorabičan.

Hižo na wjacy razow je so w Časopisu wo rostlinach pisało, tak hnydom w třěćim zešiwku přěnjeho lětnika wot našeho sławneho rostlinarja Michała Rostoka samoho. Wón nam tam pokazku ze serbskeho rostlinopisa podawa, ju dokónčejo w štwórtym zešiwku. Je to woprawdžite wědomnostne powučenje wo rostlinarstwjě a derje wopisany a rozestajany zawod do tuteje wědomnosće. Rostok nam z tym wulke polo k dalšemu džělu wotewri.

Tola Rostok njebě jenož rostlinar, wón bě tež zelowy muž, t. r. wón znaješe tež wšelake zela a lékařsku móc, kotruž maju abo po ludowym měnjenu mjeć dyrbja. We swojim lisće, knjezej duchownemu J. Křižanej w Hodžiju pósłanym, kotryž bě sebi wot njeho za protyku „Předženaka“ nastawk wo ludowym lékařjenju požadał, Rostok 17. póznjenca 1889 z Huski tak piše:

Čěsěny knježe!

Khorowatosće dla mi móžno było njeje. Wašu próstwu prjedy dopjelněć. Tudy sělu Wam, štož sym napisał, Wam přewostawajo, kak chceće tutón zapisk wužić, hač chceće to a tamne předžělać abo jón cyle na bok položiť. Tajke džělo njeje tak lohke, kaž so zda. Bych-li ja hišće młody a strowy był, bych so pola wšelakich zelowych žonow wobhonjował, k čemu so to abo tamne zelo, kotrež hromadža, nałožuje, a bych Wam potom wjele wjacy zdžělić mohł hač tak. To pak wjacy njemóžu. Zmiće tohodla za lubo z tym małym, štož Wam sělu. Z wutrobnym postrowom

Waš najpodwolniši M. Rostok.

A tuta mała zběrka zelowych mjenow, kotruž je Rostok tehdy ze zawodom, so na to počahowacym, do Hodžija pósłał, so nětko wote mnje přepisana a alfabetisey zřadowana tu podawa.

* * *

Stwórba abo přiroda je tak zarřadowana, zo kóždemu žiwemu byću srědki podawa, so žiwic a při khorosćach na někajke wašnje so zaso wuhojic. Zwěrjeću pomha jeho nahon, zo, hdyž je khore, za tajkimi wěcami slědži, kiž jemu derje činja. Pos na př. žerje trawu, hdyž je sebi žołdk skazył, zo by bleć mohł. Čłowjek ma

rozom, ale rozem sam jemu njepraji, što ma činić, hdyž je khory, zo by zaso wočerstwil abo so wuhojil. Wón ma ze nazhonjenja wuknyć a tajke srědki naložować, wot kotrychž znaje, što skutkuja. Při lehkich khorosěach móže sebi čłowjek sam pomhać bjez lěkarja, hdyž někajki tak mjenowany „domjacy srědk“, kotryž přiroda njeposrědnje podawa, naložuje. Zwěrjo tajke přirodžine srědki hnydom syre wužiwa, čłowjek pak z wjetša jeno warjene jako napoj abo čaj. Pře nazymjenje na př. pomha poćenje. Ze zhonjenja wè čłowjek, zo lipowe abo bozowe kćenje na pót čeri. Wón sebi da tohodla lipowe abo bozowe kćenje nawarić. lehnje so do loža a pije tajki napoj abo čaj. Wón so prawje wupoći a potom je jemu zaso derje.

Naši přjedownicy su wosebje zela jako lěkarstwo wužiwali a to, kaž so zda, z połnym prawom, su pak druhdy tež wšelakim zelam wjele wjacj mocow připisowali, dyžli maju. Hdyž tež tajke domjace srědki přeco njepomhachu, wone běchu z najmjeńša tuniše dyžli nětčiše a strowosći nješkodne. dokelž jěda njemějachu. Nětčiši lěkarjo, t. r. mlodži lěkarjo, domjace srědki z wjetša wjacj njenaložuja, dokelž bychu z toho jeno mało wunoška měli. Nětčiše lékařské srědki su z wjetša chemicy pripravowane a tohodla tež dróžše, wobsahuja pak njeporědko tež jěd. Tajke lěkarstwo skutkuje drje husto móčnišo, hač pak tež přeco znutřkne strojstwo polěpšuje, je druge prašenje, kotrež tón, kiž wěcy wustojny njeje, rozsudzić njemóže.

1) Aniz, kopr (Fenchel, *Foeniculum officinale*), słódke drjewo (Süßholz, *Glycyrrhiza off.*), lekwica (Lafrizenfäst), želbija a ruta (Rautc, *Ruta graveolens*) naložuje so jako čaj pře čezki dych, płucowe khorosěe atd.

2) Babyduška (Feldfünneel, Quendel, *Thymus serpyllum*, L.). Babyduškowy čaj dawa so nježelničam pić, tež mužam nješkodži, hdyž jón wječor pija; počisčuje. Babyduškowe zelo služi tež ke kupelam za małe dźěci.

3) Bałdrijan (Baldrjan, *Valeriana off. L.*). Korjeń potrjebuje so jako čaj při khorosěach čuwow. Hdzež khorosé, wosebje čuwow, nahle zastupi, pije so jako přenja pomoc bałdrijanowy čaj abo město njeho čaj z božeje martyry abo herman-

čika. — Šërik = šëre zelo = poľon, mërik a baľdrijan su so w času móra jako jara dobre srëdki poručowate.

4) Baršé abo barjace pacy (Heilfraut, *Heracleum sphondylium*, L.) je pře kaľanje w boku.

5) Blëdniwka abo bëľe zwónčki (Großes Schneeglöckchen, *Leucoium vernum*, L.). Jeje cybla čëri na wrócenje, na brjody kľadźena rozdźëľuje.

6) Bozowe a lipowe kćenje čëri na poćenje a so husto naľožuje, hdyž je so čłowjek nazymniľ.

7) Boža martra, martrowne zelo abo mërik (Mutterfraut, *Chrysanthemum parthenium*, L.) naľožuje so pře slabý žoľdk, waki a mačëfnicowe khorosće.

8) Bróstwonec (Kalmus, *Acorus calamus*, L.). Korjeň posylnjuje žoľdk.

9) Bublinka abo wódný leňč k (Wasserschlauch, *Utricularia vulgaris*, L.) potrebuje so přečiwu močowym njemocam, na rany a jëtřenja.

10) Bykowina abo komonec (Steinflee, *Melilotus off. W.*) kľadže so na brjody a jëtřenja.

11) Caľtki abo cankory (Zaufe oder Maiblümchen, *Convallaria maialis*, L.). Caľtkowe kisaľo potrebuje so přečiwu bolenju zubow a při njemocach.

12) Cybla wabi na wrócenje a trjeba so pře wódnicu; łopjena kľadu so na wopalene stawy.

13) Čist (Ziest, *Stachys silvatica*, L.) čisći krej, čëri na moč.

14) Čëľe (Klette, *Arctium lappa*, W.) Korjeň wobsahuje ľëkaľstwo hófey šľiźnate, wotewrjace.

15) Dobrica abo mërk (Bielgut, *Peucedanum oreoselinum*, Mch.) je ľëkaľstwo za skót, tež pře močowe njemocy.

16) Dorničel (Schlehdorn, *Prunus spinosa*, L.) je pře zymnicu; jeho kwëtki dawaju krejčisćacy čaj.

17) Dychowe zelo abo dychnička (Grasnelke, *Armeria vulgaris* L.) trjeba so pře wódnicu.

18) Dźewjaz (Pestilenzwurz, Neunkraut, *Petasites off.*). Mócnje a luboznje wonjacy korjeň je so pře zymu a skotowy mór trjebaľ; syre łopjena kľadu so na rany a jëtřenja.

19) Haľucha, neplata haľucha (Knollige Walderbje, *Grobus tuberosus*, L.). Neple potrjebuja so přećiwu bėhawkam a krwėtokam (krwawnicy).

20) Hėrkuš (Šcharfer Knőterich, *Polygonum hydropiper*, L.) ćeri na moćenje, potrjebuje so tež na jėtřenja, pře wődnicu a žoľtnicu.

21) Hermanėik (Echte Kamille, *Matricaria chamomilla*, L.) pije so k posylnjenju žoľdka a stōdzi luboznje.

22) Hľowač (Krőgeblume, *Scabiosa arvensis*, L.) ćisći krej a je so pře drapu potrjebowaľ.

23) Hnadne zelo (Gnadenfraut, *Gratiola* off. L.). Hėrki korjeń poćisćuje horje a dele, ćeri potajkim na blenje a bėhawkki.

24) Hojawa abo žijawa (Sanifel, *Sanicula europaea*, L.) potrjebuje so jako ćaj pře znutřkowne bolosće. Ćopjena khawšuja so husto z podobnymi hwėzďowkowymi (Sterndolde, *Astrantia major*, L.), kiž pak na žane wašnje hojawowe zastupić njemōža. — Hojawa, kopřywa (Brennnessel, *Urtica divica*, L.) a baćonjace pyski (Storchschnabel, *Geranium Robertianum*, L.) hromadže warjene a pite pomhaju pře znutřkownu šķodu. — Tež wōstowe hľojķki so tak naložuja.

25) Hóřkowc abo hóřki korjeń (Gnzian, *Gentiana lutea* L.) rosće na Alpach, posylnja žoľdk kaž druhe wjetše družiny hóřkowca. Pola nas rosće jako wjetša družina tu a tam na ľukach jeno hóřkowc pľucowy (Lungen-Gnzian, *Gentiana pneumonanthe* L.). Je so pře pľucowe khorosće naložowaľ; tak tež pľucnik abo mōdre kľučiki (Lungenfraut, *Pulmonaria* off. L.).

26) Hóřkowōst, Boži wōst, Wótry Pėtr (Cardobenediktenfraut, *Amicus benedictus* L.). Jeho zorna su pře kaľanje w boku a jeho Ćopjena posylnjuja žoľdk.

27) Hribowe zelo (Fichtenspargel, *Monotropa hypopithys* L.) potrjebuje so pře kašel pola wowcow a howjazeho skotu.

28) Jandželace zelo (Engelwurz, *Archangelica* off.) je pře slabý žoľdk.

29) Janske róže, runawe abo njemdre zelo (Johannisblume, *Arnica montana* L.) naložuje so jako ćaj, hdyž je sebi něchtō šķodu sćiniť. Dokelž pak jara mōenje skutkuje, njesmě so wjele pić. Tež zwonkne potrjebuje so pře wić, na rozmje-

čene atd. jako tinktura t. r. kwětki, topjena a korjenje maju so prjedy w spiritusu rozmačec.

30) Jatrowe zelo abo swinjaca smjetana (Guter Heitridh, *Chenopodium bonus Henricus L.*). Lopjena so roztočene potrebuja k wobalkam na začeklizny, jětrenja, zmjećenki, woběženicy a hoja derje.

31) Jechiběrný abo jałorc (Wacholder, *Juniperus communis L.*). Z jahodkow hotuje so drzejak, kotryž na počenje čěri.

32) Jenojahodki (Einbeere, *Paris quadrifolia L.*). Jahodki su so pře módre jěttra potrebowale.

33) Jenolist abo wutrobne kwětki (Einblatt, Herzblümchen, *Parnassia palustris L.*) su so k posylnjenju žolčka potrebowale a z rozrazom (Ehrenpreis) pře kašel.

34) Jězončik (Braunelle, *Prunella off. L.*) wužiwa so pře bolenje šije, zastarjeny wosmork a kašel. — Pře bolenje šije pomha tež želbija (Salbei, *Salvia off. L.*), šlez (Malve, *Malva vulgaris et silvestris*) a pumprwóršlka (Tormentill oder Rotwurz).

35) Kałaty pócciw (deutscher Günsler, *Genista germanica L.*) trjeba so pře lišawy a wurážěninu.

36) Kisy kaš (Saueraupfer, *Rumex acetosa L.*). Korjeň čěri na močenje a wotewrja žiwot.

37) Klóćadło (Sonnetau, *Drosera rotundifolia L.*) dawa so kruwam, hdyž so klóćic njechadža. Tež bruk klóćawka (Rosenkäfer, Ameisenkönig, *Cetonia aurata L.*) so tak potrebuje.

38) Kobołkowa dubčica (Knoblauch = Gamander, *Teucrium scordium L.*) potrebuje so k wuhanjenju potu a zwonknje k čišćenju brjodow.

39) Kopytnik abo konjace kopyto (Suflattich, *Tussilago farfara L.*). Lopjena, kwětki a korjeň su jara jěrkošližnate a so pře kašel a dybu potrebuja.

40) Kosčadło (Beimwell, Schwarzwurz, *Symphytum off. L.*) trjeba so pře čo?

41) Kosmaty jatrobnik abo myšace wuško (Mäuseohrchen, *Hieracium pilosella L.*) so něhdy pře zymu trjebaše.

42) Kosyčka lékařska, rukej lékařska (Maufe, *Sisymbrium off. Sco.*). Wutločena juška bě pře dybu.

43) Kózlik abo jěfki džećel (*Bitterflee, Menyanthes trifoliata L.*) nałožuje so pře zymu a k posylnjenju žoltdka, je jara jěfki a pije so jako čaj.

44) Křižowne drjewo (*Kreuzdorn, Rhamnus cathartica L.*) počisúje sylnje horje a dele.

45) Krokoš (*Saflor, Carthamus tinctorius L.*) plahuje so tu a tam w zahrodach; jeho zorna počisúja a su so pře žoltnicu a wodukawosé (wódnicu) potrebowate.

46) Kuzłańnička abo čarowe zelo (*Herrenfraut, Circaea Lutetiana L.*) nałožuje so jako židka wobwalka pře zlotu žiwu.

47) Khamp (*Rönigsferze, Verbascum thapsus L.*). Wosebje jeho kwětné łopjeska dawaju čaj pře kašel a hruźzowe bolesće a jeho wołmjane łopjena słuža k wobalkam.

48) Khampowy korjeń (*Rönigsferze, Verbascum nigrum L.*) potrebuje so pře zapalenje płucow pola howjazeho skotu.

49) Len (*Lein, Flachs, Linum usitatissimum L.*). Lane symjo warjene a horce w měškach abo wobwalkach potrebuje so z dobrym wuspěchom pře zahorjenje črjewow; tež pite je wone dobry srědk pře wšelake khorosće. Čisćacy len (*Burgirlein, Linum catharticum L.*) počisúje měrnje.

50) Leńčk (*Frauenflachs, Linaria vulgaris L.*) je pře bojenje hlowy. Komuž je so stało, tón ma so z wotwarjenym zelom leńčka myé. — Rěčny leńčk (*Gemüßedistel, Cirsium oleraceum L.*) nałožuje so kaž prjedawši. Němcy mjenuja łopjena: *Waschblätter*.

51) Lěsna dubčica (*Heiden-Gramander, Teucrium scordonia L.*) je pře zymu a waki we žiwocé.

52) Lipštók (*Liebstöckel, Ligusticum Levisticum L.*) je lékařstwo za skót; tohorunja tež jandželske zelo abo hilka a jarus abo mištrowy korjeń (*Weißerwurz, Imperatoria ostruthium L.*).

53) Lišawa (*Schuppenwurz oder Mariabliet, Lathraea squamaria L.*) pomha pře padawu khorosé.

54) Mlóc (*Löwenzahn, Taraxacum off. Wigg.*) wobsahuje hófke mloko a je lékařstwo wotewrjace.

55) Módrobóz abo turkowski bóz (*Flieder, Syringa vulgaris L.*). Njezraće toboiki trjebaju so pře zymu (= zymnicu).

56) Mórská česnička (Meerzwiebel, *Scilla maritima* L.) trjeba so pře čo?

57) Nartuša abo žolte lilije (Gelbe Narzisse, *Narcissus Pseudonarcissus* L.). Jeje cybla čeri na wrócenje.

58) Pětrkluče (Schlüsselblume, *Primula off.* L.) su so pře kašel a suchočinu potriebowaše.

59) Pižmowka (Moschusblümchen, *Adoxa moschatellina* L.). Jeje korjeń potriebowaše so na rany.

60) Póćiw, kałaty Pětr, žonjacy wóst, pisana Marja (Mariendistel, *Silybum marianum* G.). Jeho zorna nałožuja so pře kałanje w boku, žoltnicu a šleznowe khorosče.

61) Póćel abo wićowa rěpa (Zaunrübe, *Bryonia alba* L.). Korjeń čeri sylnje na potriebu, čerwjeni kožu a nałožuje so pře wić a wódnicu.

62) Połon (Wermut, *Artemisia absinthium* L.) je jara hófke zelo a pije so jako čaj k posylnjenju žołdka.

63) Pomocnik (Bibernell, *Pimpinella saxifraga*). Korjeń nałožuje so pře zaslěenje žołdka. Rozkrany abo rozdrjebjeny korjeń so w spiritusu abo rožkowym palencu rozmača; škleńčka tajkeho palenca rano pita žołdkej derje čini. Palenc „Alter Schwede“ ma jako hłowny džěl wućežk (extrakt) z pomocnikoweho korjenja.

64) Poponc (Gundermann, *Glechoma hederacea* L.) nałožuje so pře znutrkowne začekanje.

65) Přetoržnik, přetoržnička abo złóte zelo (Bruchkraut, *Hermaria glabra* L.), na rolach a na pěskach k zemi přitłóčene zelo požolteje barby je so trjebaše, hdyž čłowjek moćić njemóžeše, tež přo překlusjenje črjewow pola małych džěci.

66) Psyči bóz (Attich, Zwergholunder, *Sambucus ebulus* L.). Kwětki a jahodki čerja na pót a korjeń počísuje.

67) Pumprwóršlka (Tornentille oder Rotwur, *Tornentilla erecta* L.). Korjeń nałožuje so k posylnjenju słabeho žołdka a pře běženje. Pře běženje potriebuja so tež suche hablki wólše (Erle, *Alnus glutinosa* L.) a bluwanki, bluwane zelo abo habriki (Safenflee, *Trifolium arvense*). — Tež łopjena, kwětki a wuhony černjowych jahodow abo wóstružow (Brombeere, *Rubus fruticosus* L.) potriebuja so pře běženje a krwětoki.

68) Putník (Begebreit, *Plantago major L.*) naložuje so na rany, přečiwo běhańcy, płucowym khorosćam a krawawnicy.

69) Pyř (Quecke, *Agropyrum repens. P. B.*). Korjeń dawa dobry słódki krejćisćacy čaj.

70) Rěčny bóz (Bitterfuß, *Solanum dulcamara L.*). Jahodki počisćuja horje a dele.

71) Rězačk, serpina abo pomjatkowe zelo (Betonie, *Betonica off. L.*). Jeho korjeń počisćuje tohorunja horje a dele.

72) Rjepikojte zelo, husaca rutwica abo wróblaca nóžka (Gänserich, Fingerfraut, *Potentilla anserina L.*). Korjeń a nać čeritej na moč a potrjebujetej so tež přečiwo běhawkam.

73) Rjetkej (Rettich, *Raphanus sativus*). Jeje juška je pře kašel.

74) Ronidło abo swinjace borło (Schwarzer Nachtschatten, *Solanum nigrum L.*) je pře začknjenje (Bräune); tak tež bobownik (Bachhungen-Ehrenpreis, *Veronica beccabunga L.*).

75) Rotwica abo žolta wowča rutwica (Rainfarren, *Tanacetum vulgare L.*) je so pře waki a suchoćinu naložowala.

76) Rozkobnik (Hauslaub, *Sempervivum tectorum L.*). Łopjena wokhłodžuja a su so na spalene a k zahanjenju pijawow potrjebowale.

77) Rozraz abo zelo džewjeć bolosćow (Ehrenpreis, *Veronica off.*). Zelo je hórke a je so naložowalo pře wić, hruďzine bolosće a pře zaslěńjenje płucow.

78) Rožka (Roggen, *Secale cereale L.*). Wot rožki trjebaju so wosebje wotruby a sporuški (Mutterkorn), přehše potrjebuja so warjene pře zymnicu a posledniše pospěšuju samodruhím porodne hrona.

79) Serlica (Waldmeister, *Asperula odorata L.*) a truskalcowe pjeńčki (Erdbeere, *Fragaria vesca L.*) su pře bojenje hlowy.

80) Skoromoč (Roßkümmeł, *Silaus pratensis Bess.*) je so pře kulku a na rany potrjebował; symjo čeri na moč.

81) Słódke łopjena (Grindwurz, *Rumex obtusifolius L.*) kładu so z twarohom na wostupy k womjehćenju. Korjeń tu-teje rostliny, kaž tež wot kruwjaceje wopuše (Krauser Ampfer, *Rumex crispus L.*) je so pře drapu potrjebował.

82) Smalnička abo kolmaza (Rechnette, *Lychmis viscaria* L.) je pře jendželsku khorosć.

83) Smjerdžata bačonica (Ruprechtskraut, *Geranium Robertianum* L.) je přečiwo běhawkam, wupławej a krwawjenju.

84) Smjerdžata pólšica (Stinfender Gänsfuß, Bocksmele, *Chenopodium olidum*) je so potrjebowała pře žónske khorosće (khorosće mačérnicy atd.). Zelo smjerdži po jerjowej jušey. Tak so tež mačérnicowe abo rodzenicowe zelo (*Malve*, *Malva crispa* L.) naložowaše; je to družina šleza z drobnymi, blědočerwjenyimi kwětkami a wulkimi krjózkatymi łopjenami. Plahuje so husto w zahrodkach a rosće tež zdziwočena.

85) Smólnik (Sajelwurz, *Asarum europaeum* L.) počisuje horje a dele.

86) Sróča nózka (Gierich, *Aegopodium podagraria* L.) potrjebowaše so něhdy pře suche torhanje w stawach a na rany.

87) Stopica abo kulkate zelo (Steinbrech, *Saxifraga granulata* L.) je so pře kulku a močowe njemocy potrjebowała.

88) Stróžawe zelo (Schreckkraut, *Centaurea scabiosa* L.) je pře stróžełe a lišawy.

89) Swjateje Mačyne kornuški (Weißwurz oder Marienbiß, *Polygonatum vulgare* Dsf.). Jahodki jědžene načinjaju wróćenja.

90) Swinjaca trawa (Vogelfütererich, *Polygonum aviculare* L.), kiž so skoro wšudžom na pučach po zemi pleće, je so pře suchoćinu abo płucowe khorosće potrjebowała, tola bjez wužitka; wona služi tež k stajenju krwě a naložuje so tež přečiwo běhawkam a pře wódnicu. Drohe lékařstwo „*Homeriana*“ wobstoi z wjetša z tuteje rostliny, njepomha pak ničo. — Tak je tež z drohim lékařskim srědkom „*Revalenta arabica*“ z mučki soka (Šinje, *Ervum lens* L.) a z ječneje mučki prihotowanym; je so pře suchoćinu, tola bjez wšoho wuspěcha naložował.

91) Syćizna (Šinje, *Juncus conglomeratus* et *J. effusus* L.). Korjeń naložuje so jako na moč čerjacy srědk pře kulku a jěrchenjowe njemocy; žro kładže so na rany.

92) Sydomdžesatne zelo (Siebengezeit, blauer Steinflee, *Melilotus caerulea* L.) je so potrjebowało pře hruždžine khorosće, pře stwjerdliny, brjody a jěčřenja.

93) Syrotki (Stiefmütterchen, *Viola tricolora L.*) dawaju strowy čaj.

94) Šečetka (Tausendgüldenfraut, *Erythraea centarium L.*) je hórke zelo. Jako čaj pita čeri na poćenje a posylnjuje slaby žoldk.

95) Šišmanc (Frauenmantel, *Alchemilla vulgaris L.*) čeri na moč; reka tež: Swjateje Marcyne šwejski. Runje tak skutkuje pstruhačk abo džiwje całtki (Schattenzaufe, *Maianthemum bifolium D. C.*).

96) Škleńčeńja (Wasser-Schwertlilie, *Iris pseudacorus L.*). Korjeń je so pře wódnicu, čerwjenu a wuplawy potrjebował.

97) Šleznička (Milzfraut, *Chrysosplenium alternifolium L.*) je so pře šlezowe khorosće potrjebowała a wabi na wróćenje.

98) Špika abo knihate zelo (Steinsante, *Lithospermum off. L.*) nałożowaše so pře kulku, kaž tež stopica a kul-kate zelo.

99) Tosta (Schwalbennurz, Hundswürger, *Cynanchum vicetoricum R. Br.*) čeri na moč a poćenje a je so pře wódnicu potrjebowała.

100) Tryčk (Hauhechel, Weibertrieb, *Ononis spinosa L.*). Korjeń čeri na moč. — Runje tak skutkuja tež černjowe jahody a truskalcy, kaž tež kórkowe a kyrbsowe sušene bëlizny.

101) Wjefbinka abo wuroč (Floh-Rüsterich, *Polygonum Persicaria L.*) nałożuje so na rany a jětřenja.

102) Wódný poprik abo wodokmër (Wasserfenchel, *Oenanthe phellandrium Lam.*). Zorna su pře konjacu wózhriwosć.

103) Woheńek abo zymne wohnjowe zelo (Wiesentropf, *Sanguisorbo off. L.*) je tež pře konjacu wózhriwosć a zymny wohen.

104) Wołmjane zelo abo psyče kholowy (Wollgras, *Erisphorum polystachyum L.*) su so pře bėhawki a jandželsku khorosć potrjebowałe.

105) Wólšnik (SumpffüÙge, *Thysselinum palustre Mch.*). Korjeń nałożowaše so pře padawu khorosć.

106) Woman (Mant, *Inula Helenium L.*). Korjeń potrjebowaše so pře plucowe khorosće a zaslėnjenja.

107) Wowča rutwica (Schafgarbe, *Achillea millefolium*

L.) a styskniwe zelo (*Weidenröslein*, *Epilobium angustifolium* L.) hromadze warjenej stej pře zlotu žižu (*Sämorrhoiden*).

108) Wóst, rólny wóst (*Ackerdistel*, *Cirsium arvense* Scop.) je so tež pře zlotu žižu potrebowal.

109) Wurotka (*Natterwurz*, *Polygonum bistorta* L.). Korojeń je přečiwo běhawkam.

110) Wuwroćenc (*Sundflee*, *Anthyllis vulneraria* L.) je pře čerwjenu a k zastajenju krwě.

111) Zběhowc (*Günfel*, *Aiuga reptans* L.) je pře krwětoki.

112) Zymne zelo abo šišak (*Helmfraut*, *Sintellaria gale-riculata* L.) je pře zymnicu.

113) Želbija (*Salbei*, raudje *Salbe*, *Salvia* off.) je so potrebowala jako čaj k posylnjenju žołdka a w rozkowym palencu nastajena tež pře spinki. Jako čaj je so tež hišće k podlěšjenju žiwjenja naložowała: *Contra vim mortis — crescit Salvia in hortis!*

Alliteracija w ludowych prajidmach.

Z ludoweho erta zeběral a zestajał Jan Radyserb-Wjela.

I. Dwojicy wěcnikow z jenajkim zazynkom.

Bahna a blóta. Bachtu a blady. Bajki a basnički. Bak a bjak. Bamž a biskop. Běrny a butra. Blazn a bludnik. Blaki a brudy. Blesk a blisk. Bobak a bludnički. Bobot a brobot. Brachi a bědy. Braška a baba. Brus a britej. Byk a boran.

Čokor a cymt.

Čilosć a čerstwosć. Čwica a čweja. Čwor a čórbas. Čwor a čwjerjeń.

Čemnosć a čma.

Dań a dawki. Dejwo a dónčka. Deski a drjewna. Dikot a dakot. Djas a djabol. Dobrosć a dušnosć. Dom a dwór. Drasty a draby. Dundyr a djas. Dych a duša. Dymjeńca a dušeńca.

Flinki a fawcy.

Gagot a gigot.

Haj a hamjeń. Hamor a heja. Hamor a hozdže. Hanč a honč. Handrij a Hańža. Hanjenje a hańbjenje. Hapla a Herta. Harfy a husle. Herc a husle. Hermank a hara. Hijak a hotak (w džěc. rěči). Hložki a hluby. Hołk a hara. Hóley a holcy. Horak a holan. Horjo a hubjenstwo. Hórnik a hewjeń. Hory a hole. Hosćina a hejsowanje. Hospodař a hosćo. Hriby a hraby.

Hrimot a hromot. Hrody a hródže. Huno a hono. Husor a honač. Husy a hołbje. Huzak a hemzolak.

Jan a Jakub. Jatra a jěrechenje. Juchot a juski. Jutro a juh.

Kabat a košla. Kabat a kožuch. Kad a kur. Kał a kolij. Kał a kulrěpa. Kamjenc a Kulow. Kapalca a kaššica. Kašće a křinje. Kawki a kwawki. Kehel a kula. Kejžor a kral. Kisykał a kołbasy. Klachi a klibory. Klachi a krosna. Klamař a korčmař. Klanka a knjanka. Klinka a kluč. Klus a kołs. Kmotr a kwasař. Knjez a kórcař. Knjez a kubło. Kónk a kołmaz. Korb a kobjel. Korjeń a króna (wot štoma). Kórki a kyrpsy. Kósć a kamjeń (twjerde kaž k. a k.). Kósć a koža. Kosmiki a kófty (Kochty). Kosmy a koža. Kowař a kołodžej. Kral a knježa. Kral a kraj. Kral a króna. Krej a kosće. Kruwy a konje. Kubleř a khěžkař. Kudžel a kolesko. Kukše a kukawy. Kuluchi a klumpače. Kury a kački. Kwas a kermuša. Kwasy a křížizna.

Khomot a kwakle. Khorjak a khromjene. Khoroba a khudoba. Khripa a khryacha.

Łakar a łapak.

Lampa a latarnja. Lěnich a lěhak. Łipańca a lapańca. Liwkosć a lěnjosć. Lóšt a lubosć.

Měd a mloko. Měch a morchej. Měch a muka. Měrik a morchej. Mica a mjetla. Mišter a młynski. Mnich a mniška. Mór a mrětwa. Morchej a mjaso. Móšnje a měchi. Mots a Mjertyn. Mozhowc a mozhy. Mozhy a mysle. Mroz a mjerzk. Mukař a modlak. Mutej a mšej. Mutnosć a mróčnosć. Myški a mica.

Najědz a napoj. Nalěčo a nazymje. Namše a nyšpory. Nawožen a njewjesta. Njehoj a njezbože. Njehoj a nuza. Njeměr a njepokoj. Njeměr a nuzniny. Njeroda a nješwara. Nože a nóżnje. Nušlak a nuchotak. Nysak a njechačk.

Packi a putki (žortniwje za: pjenjezy). Paley a porsty. Palenc a pólka. Palenc a pomazki. Pan a pacholo. Pan a poddan. Panc a plane. Panochty a pazory. Pas a podwjaz. Paslak a piplak. Pasle a prudła. Pasle a puklot. Pastyř a pos. Pastwy a pola. Pata a putki. Pawy a parlawy. Pazdźeř a pluwki. Pěc a pinca. Pěc a pjecak. Pěter a Pawoł. Pěsk a popjeł. Pičel a piwo. Pijanc a pjanak. Pimpus a pampus. Piwo a palenc. Pječeń a piwo. Pječenki a popjekańcy. Pjekař a piwarc. Pjero a pismo. Pjerski a płočicy. Pjeršć a pěsk. Pjeršć a popjeł. Płachta a poslešćo. Płowše a plawcy. Pleńčenje a pjelchowanje. Plicy a placy. Plincy a pampuchi. Plincy a plancy. Pliskot a pleskot. Połnoc a połodnjo. Pólska a Pomorska. Pomazki a patoki. Pomoje a poleće. Ponižnosć a pokora. Pónoj a pječeń. Pórki a pryze. Porst a pjeršćeń. Porynk a porjad. Pót a próca.

Pozłotk a poslěbork. Prědafske a prošeńske. Prědk a posledk. Prědowanje a požohnowanje. Přelězk a přesmyk. Přěnički a poslenki. Přerow a přěčnicy. Prisy a prasy. Prjedownik a potomnik. Psalmy a póstilija. Puchota a pyšeńca. Puzolak a pum-potak. Pysk a pazory. Pyskač a pazorak.

Radosć a reje. Ranař a runař. Raps a raws. Ratar a rje-mjeslnik. Ripus a rows. Rjap a rjebła. Rjetkej a rjetwička. Rohač a repuchač. Rólnik a ratař. Rólnik a rola. Ruće a rje-wjeńca. Runki a rjad. Ryby a raki. Rynčki a rjadki. Rynki a rjaby.

Saki a syće. Sćeńske a spěwańske. Sekle a suki. Skaki a skoki. Skóržby a skiwle. Skhad a spad. Slónki a smorže. Słowa a skutki. Smučk a sučk. Smud a smjerdy. Smychi a sylzy. Smychot a slipot. Snědanje a swačina. Sokoł a sup. Sowjer a směrki. Spanje a són. Spař a sprócnosć. Spěwańske a spowědne. Spěwki a směwki. Srěńk a srěńca. Srjeda a so-bota. Srjódka a skórčička. Stadła a syły. Stare a starka. Starosć a stysk. Stróžel a strach. Stwjelca a stwólki. Sukno a somot. Swat a slónka. Swědk a sudnik. Swit a skhad. Swi-tanje a skhadženje. Sydk a sydr. Syno a słoma.

Šćudry a šćokowcy. Škabry a šwjerće. Škalby a šmary. Šklě a škleńcy. Šklički a šalki. Škórc a škowronc. Šlary a šlapy. Šlinki a šmicy. Šlipki a šlapki. Šum a šrum. Šwipy a šwapy. Šwoby a šwjerće.

Tatař a Turka. Tobak a trubka. Tobak a tyzka. Tołstak a tučnak. Tupot a topot. Tymjo a tonidło. Tyšenje a truchlenje.

Warta a Wódra. Wěstosć a wěra. Wěťfik a wjedro. Wichor a wějeńca. Wino a wolij. Wjelk a wowcy. Wjes a wosada. Wjesele a wyskanje. Włosy a wusy. Wobjed a wječef. Woblek a wobuće. Woblekanje a wobuwanje. Wobžranje a wopiće. Woči a wuši. Woheń a woda. Woklep a wałčk. Wokno a wuhledžo. Woł a wosał. Wołk a wóslatko. Wolij a wosuchi (scil. lanne we woleńcy). Wólše a wjerby. Wopadanki a wuwisanki. Wo-ranje a włóčenje. Wosrjedk a włóža. Wostuda a wobuza. Wot-pusk a wodaće. Wowcy a wołma. Wowsy a woki. Wučba a wěra. Wumělk a wotruby. Wuměnk a wotpočink. Wučef a wuknjeř, a tež: Wučef a wučobnik. Wuček a wukhow. Wusatk a wuwěwk.

Začink a zaškrěwk. Zahrody a zahony. Zběžk a změšk. Ze-lina a zwěrina. Zemrěće a zahrjebanje. Złoby a zlosće. Zwonek a znutřk. Zwork a zwłóčk.

Žadanje a žedženje. Žranc a žlopc. Žumpa a žimplija. Žwak a žwamla.

II. Dwojicy słowow z jenajkim wuzynkom.

Ani ład ani skład. (Ta rěč nima ni lagu ni skladu.)

Bajak a łhajak. Baję a praje. Bikus a dikus. Borki a storki.
Bainki a klinki. Bruki a žuki.

Čakańca a łakańca. Čechi a Lechi.

Datki a wzatki. Dórta a Wórta.

Fikot a čikot. Fuks a čukr.

Jasność a krasność. Juski a łuski.

Kjawk a mjawk. Klinkot a brinkot. Knjez a wjes. Kols a
čows. Kón a brón. Korkot a kworkot. Kule a dule. Kuski a truski.

Khěže a wěže. Khlěb a trěb. Khmjel a sel. Khodžak
a brodžak. Khudoba — zrudoba. Khwat a šmjat. Khwatak a
šmatak.

Meja a reja. Měrc a jěrc. Mhla a čma.

Nie rada nie hnada. Nohač a rohač.

Paski a traski. Paslak a maslak. Pěšcy a jěšcy. Pičk a
bičk. Pichow a M(n)ichow. Piplak a šiplak. Piščel a driščel.

Pjanka a ščanka. Polan a holan. Posoł a wosoł. Proki a kłoki.
Prut a křud. Ptački a wački. Ptaki a waki.

Ripak a ščipak. Rólnik a pólnik. Ruče a wuče. Rudženje
a prudženje. Rusy a Prusy. Rypanje a dypanje. Rysy a prysy.

Skački a plački. Skupak a hłupak. Směchi a hrěchi. Smuhi
a pruhi. Swjatk a pjatk. Sydło a bydło.

Šaty a platy. Šawoł a Pawoł. Ščanty a blanty. Ščawa a
srawa. Ščowk a holk. Šklički a lžički. Šlipki a dripki. Šmicy
a pšicy (wšicy). Štymule (a) rymule.

Tkałča a šwałča. Topot a ropot. Tradak a žadak. Trutak
a putak.

Wěra a swěra. W holach a polach. W Husach a Brusach.
Wočak a dočak. Wši a bžki.

Z mochom a prochom. Zwuki a zuki. Zynki a brynki.

Žahłósć a nahłósć.

Nekrolog LIII.

Dr. theol. Jurij Łusčanski,

biskop a tachant, komtur saks. zasł. rjada atd. atd., čestny před-
syda Maćicy Serbskeje.

* 8. nov. 1839. † 29. dec. 1905.

„Po Smolerju, po Hórniku, po Inišu — nětko Łusčanski!“
W tychle słowach, z kotrymiž nekrolog wo zemrětym na po-
slednjeje błownej zhromadźiznje Maćicy Serbskeje so započá, hě-

woprijata wšitka zrudoba, wšitka bolosć, kotruž je njewočakana smjerć nadobneho muža cyłemu Serbowstwu přinjesła, smjerć, wo kotrejž so 29. decembra 1905 po Budyšinje, po cyłej Łužicy, po cyłej Sakskej roznjese powěsć: „Biskop Łusčanski je džensa nocy nable wumrěł.“

Čežko mi je, nekrolog wo zemrěтым za Časopis M. S. pisac; tola dołholětnje wuzke přečelstwo z nim, wutrobnja česćownosć k njemu a spóznaće, što smy z nim zhubili, mje pobnu, zo nadowk přijach. Wopomnjeće zemrětego w slědowacym wostawju, rozpisuju 1. jeho žiwjenjeběh a jeho powahu a předstajajo jeho 2. jako duchowneho 3. jako wučenca a 4. jako wótcinca.

1. Biskop Łusčanski wukhadžeše z rzy-serbskeho kraja, z rzy-serbskeje wosady a dobreho serbskeho doma. We Wotrowje, tamnej luboznej wjesy, kotraž so ze swojej miłej cyrkwičku pod bórku tuli, kaž kurjatk pod křidłom paty, so narodzi Łusčanski 8. novembra 1839. Jeho khutny raz žiwjenja, jeho pokorne wašnjje, jeho miła a dobra wutroba su kaž swjate dary, kotrež běchu so jemu w dobrej, sprawnej, woprawdže křesćanskej a serbskej swójbje namrěte. Mały Jurk běše najmlódši syn, najmlódše džěco sprawneju a bohobojazneju staršeju, kotraž mějštaj hišće třoch druhich synow a dvě džowcy. Jena z njeju běše hižo wudata, hdyž so mały Jurk narodzi.

Tam w zastarskim burskim domje z ľahodnym ćěłom rosćeše a zrawješe duša wobdarjeneho hólčka do tamneje lubozneje powahi, kotruž smy na zemrěтым wobdźiwali a lubowali, tam tež skhadžeše a zazeleni so powołanje za měšnistwo, kotrehož pycha měješe wón něhdy być.

We Wotrowje najprjedy wopytowaše hólčec tamnišu wjesnu šulu, potom přińdže na tachantsku šulu w Budyšinje, w kotrejž so za jene lěto tak derje wukonja, zo móžeše wyšše kubłowanje na praeparandže tudomneho katholskeho seminarara započec. Hdyž bě so jemu jako nowoswjećenemu biskopej w nowym katholskim seminaru w Budyšinje w lěće 1904 wosebita swjatočnosć wuhotowała, překłapi direktor jeho kaž wšitkich přitomnych z tym, zo wuswědčenje, kotrež bě so jemu při wotkhadže z tutoho wustawa 1855 dałe, wozjewi, to běše hač nanajlěpše.

Zo by so na powołanje, kotrež bě sebi hižo jako džěco wuwzolił, dale přihotował, nastupi młodžene tamny puć, po kotrymž nětko hižo 200 lět serbscy katholscy młodžencjo, přichodni duchowni, kroča, puć do Prahi. Tam młodžene zastupi do Serbskeho seminara a wopytowaše jako khowanc tutoho staroslawneho serbskeho wustawa najprjedy 6 lět małosroński gymnasij a po khwalbnje wobstatym maturitatnym pruhowanju 3 lěta Pražsku universitu. Swoje studije w Prazy z wulkej khwalbu dokonjawsji poda so 1865 po přeću swojeho biskopa Forwerka hišće na jene lěto do arcybiskopskeho seminara w Kölnje, kiž bě tehdom wosebiće sławny, zo by so w přihotowanju na wažne powołanje hišće dokładnišo wudokonjał. Nazhonjenja a wustojnosť, kotrychž tam nadoby, su jemu w dalším žiwjenju, hdyž bě mnohe lěta praeses Serbskeho seminara w Prazy z wulkim wužitkom byle.

Džen 22. septembra 1866 wot biskopa Forwerka na měšnika wuswjećeny swjćeše scěhowacu njedzelu we Wotrowje swoju přenju Božu mšu. Cyła wosada měješe tehdom najradostniši podžěl na zbožu młodeho měšnika a jeho swójby. Přenje duchownske městno Łusčanski dósta jako kapłan w Ralbicach. Hač do džensnišeho dnja su stopy jeho skutkowanja w tamnišej wosadze znać. Wottam jeho powoła dowěra duchowneje wyšnosť za kapłana do Budyšina, hdžež hač do lěta 1877 z fararjom Hórnikom džěłaše. W spomnjenym lěće bě praeses Serbskeho seminara Pallmann w Prazy wumrěl, a nětko duchowna wyšnosť Łusčanskeho tam pósła. Dokelž ma praeses wukubłanje přichodnych duchownych wóteneho kraja nawjedować, móže so jeho powołanje za jene z najwažnišich mjenować. Kak wustojnje je swoju wažnu službu tam zastawał, je z toho widjeć, zo Pražski arcybiskop kardinal wjerch Schwarzenberg jeho 1884 za arcybiskopskeho notara a Budyšske tachantstwo 1891 za swojeho čestneho kanonika pomjenowa. Sydomnaće lět hač do 1894 běše Łusčanski praeses Serbskeho seminara.

Po smjerći scholastika Michała Hórnika (22. febr. 1894) bu Łusčanski jeho naslědnik w kapitoli swj. Pětra w Budyšinje. Z tym přija wažne zastojnstwo a tež wšu móc zastaji, zo by we wjedženju dioecesy sobu džěłał. W lěće 1898 postupi na dostojnstwo kantora. Dokelž bě biskop a tachant Wahl do khorosće

zapadnyl, kotraž jemu nawjedowanje dioecesy njemóžne sčini, pomjenowa bamž Łusčanskeho 6. sept. 1900 za duchowneho administratora we Łužiskej dioecesy a spožči jemu 28. meje 1901 tež polnomóc firmować, lěto pozdžišo pak pomjenowa jeho za japoštołskeho protonotara *ad instar participantium*, štož je najwyšša dostojnosć, kotrejež móže duchowny, kiž hišće biskop njeje, docpěć. W lěće 1903, hdyž bě khorosé biskopowa hižo tři lěta trała, měješe so po žadanju krala Jurija wyšše nawjedowanje katholickeje cyrkweje w Sakskej z nowa zarjadować, dokelž žana nadžija njeběše, zo by biskop Wahl hdy zaso cyle wotkhorjeł; tuž japoštołski stoł Łusčanskeho pomjenowa za japoštołskeho vikara we sakskich herbskich krajach, we Łužicy pak za koadjutora tachanta z prawom naslědowanja. W nastupanju tutoho prawa naslědowanja běchu kanonikojo Budyskeje kapitole, kotřiž maju prawo noweho tachanta wuzwoleć, so za tón pad swójeho prawa wzdali, dokelž běchu z tajkim pomjenowanjom cyle přez jene. Krótko na to scěhowaše pomjenowanje Łusčanskeho za biskopa a so 3. dec. 1903 proces za informaciju w Mnichowje před japoštołskim nuntiom wotbu. Biskopsku swjećiznu Łusčanski dósta 19. měra 1904 w biskopskej cyrkwi we Wrótsławju wot kardinala Koppa. Biskop a tachant Wahl 6. junija 1905 wumrě; nětko bu biskop Łusčanski tež z tachantom Budyskeje kapitole a přesydlil so w Budyšinje na tachantstwo.

2. Łusčanski běše duchowny po wutrobje Božej. Štóž měješe přiležnosć jeho w službje Božej wobkedźbować, abo z nim bliže wobkhađžować, do jeho wutroby pohladać, dyrbjese tule něžnu, pobožnu, pokornu dušu wobdžiwać. Njewustawaše w džěle za Boha, za spomoženje dušow. Hdžežkuli je pobył, w Rałbicach, Budyšinje, Praze, Drježdžanach, je jeho skutkowanje znać a budže znać na dołhe časy. Samo potom, hdyž běše biskop a z džětom cyły pokopjeny, njeda so zadžeržować duchownu službu zastawać a wupomhać kaž najnižši kapłan. Tež jako biskop hišće porjadnje do spowědného stoła khodžeše. Wšitke napominanja a próstwje, zo by swóje mocy lutowal a za swóje wažne zastojnstwo zakhował, by luboznje přijal — tola w džěle so zadžeržec njeda. Najkrasniši plód jeho duchownskeho skutkowanja wostanje tež dalšim splaham zakhowany, plód, kotryž je z jeho 17lětneho

předstojícířtwa w Serbskim seminaru w Prazy za našu wótčinu wukhadžal. Wjetši džel duchownych, kotřiž w tu khwilu we Łužicy a herbskich krajach skutkuj, su wot njeho wukubłani. Wšelake jara wažne porjedženja w nastupanju domjaceho rjada starošlawneho wustawa, w nastupanju zastaranja khowancow a wosebje jich wědomostneho a duchownskeho wukubłanja je Łusčanski w běhu lět dokonjal, tež financy wustawa je wón z wobhladniwym hospodarjenjom polěpšił. Nutrne přeće a prócowanje, za wustaw nowy a wobšěrniji dom w Prazy dobyć, so jemu njedopjelni, dokelž tehdomniši wyšši předstajeny so za to dobyć njeda.

Z tejsamej horliwosću a swěru přimny so, do Budyšina powołany, zarjadowanja Łužiskeje dieceesy, najprjedy pod biskopom Wahlom, pozdžišo samostatnje. Jenož z krótka spomniwši na wulku keďžbnosć a wobwrótnosć, z kotrejž je tachantske hospodářske naležnosće wjacy lět wobstarał a tež hewak srědki za mnohe a přeco nowe potřebnosće jednotliwych wosadow, wosebje w diasporje wustarał, wuzběhuj to, štož je za nabožne žiwjenje dowěrjenych wosadow skutkował zhromadžujo duchownych wokoło sebje a jim zdžělujo swoje nazhonjenja, swoju hluboku theologisku nawědžitosć. A lud kaž duchowni běchu jemu z wutrobu přikhileni. Z rědka hdy je biskop był, kiž by tak swojemu ludej rozymił a tež wot njeho zrozymjeny był. Łusčanski bě woprawdže „ludowy biskop“. Tohodla tež při jeho smjerći tale powšitkowna zrudoba, pola wulkich a małych, wysokich a nizkich po cyłej Sakskej.

3. Wšitke studije je Łusčanski z najlěpšim wuspěchom dokonjal. Wo tom swědča jeho wuznamjenjene wuswědčenja ze srjedźnych šulow a z university. W theologiji běše dokładnje wuwučeny, to móžeše kóždy spóznać, kiž měješe zastojnscy z nim činić. Za tajke dokładne wuwučenje bě lěta swojeho přebywanja w Prazy wužił. Nic jeno svojich wučomcow we wědomosćach spěchować pytaše a jim rady wopytowanje přednoškow na universiće dowoleše, kotrež same na sebi do jich přiřetowanja na duchownstwo njeslušachu, ale wón sam so dale kubłowaše a te abo drube přednoški wopytowaše. Přiřetowaše so mjenujcy na theologiski doktorat a za njón khutniše pruhowanja abo rigoroza w dogmaticy, pastoralcy a moraley wobsta. Jeho powoňanje

do Budyšina bu jemu ze zadžewkom swój zamysł dowuwjesć. Dokonjane prubowanja běchu pódla jeho mnohich spisowaćelskich džělow přičina, zo Pražska universita jemu po pomjenowanju na biskopa čestny doktorat spožči. Tež Wrótsławska theologiska fakulta jemu tule akademisku česć poskići, hdyž běchu jednanja z Pražskej hižo započate. Trajacy pomnik wučenosće biskopa Łusčanskeho mamy w „Nowym Zakonju“, kotrehož přispomnjenja wot Łusčanskeho samoho spisane wo jeho hlubšej theologiskej nawědžitosći swědča.

4. Njezachodne wopomnjeće pak je Łusčanski sebi pola nas zawostajił jako serbski wótčinc. Štož je jako młodzenc a student za swój narod začuwał („Serbowki“ a wšelake nastawki z tamnych lět wo tom swědča), to je kruće džeržał a kóždy čas zastupował cyłe swoje žiwjenje, tež hdyž je najwyššich dostojnstwow docpěl. Jeho zmyslenje běše serbske, wěnowane swojemu lubemu narodej. Tuž hižo jako student do Maćicy Serbskeje zastupi a běše přeco swěrnny skutkowny sobustaw. Dowěra sobustawow jeho, hdyž bě so zaso do Budyšina wrócił, za swojeho městopředsydu a po wotkhađe dra. Kalicha za předsydu wuzwoli. Biskopske dostojnstwo dóstawši spózna, zo so Maćicy tak wěnować njemóže, kaž to předsydstwo žada, tuž zložil tuto wyšše zastojnstwo Maćicy lěta 1904 a bu za čestneho předsydu jenohtósnije wuzwoleny.

Štož jeho spisowaćelske skutkowanje nastupa, dyrbymy wosebje jeho njewustawacu džělawosć a pilnosć wobdžiwać. Jako kapłan w Budyšinje w lětach 1872 hač do julija 1877 redigowaše a pisaše Katholski Posoł a tež wšitke džěła administracije, haj samo rozeslanje časopisa sam wobstara. Hačrunjež serbske kapłanstwo w Budyšinje tehdom poynu móc za sebję žadaše, tola tute džěła sobu dokonja, haj pódla bišće časa naby, wulki Debarbowy katechismus serbscy wobdželać. Jeho katechismus so w serbskich šulach město dotalneho serbskeho Kanisiowego zawjedže a trjebaše, hač před dwěmaj lětomaj dr. theol. Filip Rězak swój wuda, kotryž je nětko zawjedženy. Za Łusčanskeho běše džěło čím čezše, dokelž běše mnohosć techniskich wurazow za abstraktne předmjety trěbnych, kotrež je spisowaćel z pomocu Hórnikowej tworil. Dalše džěło Łusčanskeho, kotrež je w Prahy dokonjał, běše „Nowa Jězusowa Winica“, jara wobšěrna

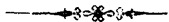
modlitna kniha, kotruž Łusčanski zestaja, zo by wšelakim wjetšim modlitnym kniham w němskej rěči, kotrež Serbja kupowachu, dospołnu serbsku knihu porno stajił. Před tom džě bě so tež wulka modlitna kniha „Jězusowa winica“, wot Wałdy spisana, trjebała, tola ta bě zestarjena a ninala pokupjena. Łusčanski swoju Nowu Jězusowu Winicu na podložku stareje zložil, wobdžěła pak ju cyle samostatnje. W Prazy tež wuda němski spis „Das wendische Seminar St. Petri auf der Kleinseite in Prag“, w kotrymž přihotowanje, založenje, wuwowanje Serbskeho seminara wopisuje. Tuto džěło bu wot njeho tež serbski w Časopisu M. S. (zwj. 45, str. 3—24) wozjewjene. Krónu swojim spisowačelskim džěłam je pak nastajił z hłownym skutkom, kotryž je w Prazy přihotował a z pomocu M. Hórnik a dokonjawi w pjećich zešiwkach wudał: „Nowy Zakón.“ (Do hornjoserbsčiny po rjedze Vulgaty přeložił Jurij Łusčanski a Michał Hórnik.) Přeložk drje je z wulkeho džěła sobuskutk Hórnikowy, přispomnjenja pak su samsne džěło Łusčanskeho. Na zakładze tutoho Noweho Zakóna a swojeho přeložka džělow ze Stareho Zakóna je Łusčanski tež hišće „perikopowe knihi“ abo swjate scěnja a epistole w rukopisu přihotował, njeje pak je wjacj wudać mohł, štož so nětko w krótkim stanje.

Z tajkej pilnej a horliweje džěławosću je Łusčanski našim zdžělanym Serbam jasny přikład zawostajił. Njeh wosebje młodži pjera wustojni Serbja do jeho stopow stupaju! Njeh Łusčanskeho horliwosć, swěrne serbske zmyslenje a njewustawaca pilnosć nam wšitkim so blyšći jako njewuhašomny jasny přikład!

Pohrjeb biskopa Łusčanskeho njedzela 31. decembra dopołdnja w 10 hodź. běše dokładny dopokaz, kajku česćownosć a lubosć je sebi zemrěty čas swojeho žiwjenja, wosebje pak w krótkich měsacach swojeho najwvyššeho duchowneho dostojnstwa w našej wótčinje dobył. Wot krala, kiž bě swojeho bratra pryňa Jana Jurija na přewodženje posłał, a wot wšitkich najwvyššich a wyššich statnych, wojeńskich, markhrabskich, krajnych a měsćanskich zastojnstwow hač do najsprošišich wěriwych a wosadnych běchu tu dopokazma, kak nutrnje wšitecy žaruja wo sławneho muža, kotryž je tu „přešoł kaž jasna postawa“. Na Mikławšk smy jeho pohrjebali, na tamne starostawne pohrjebnišćo, na ko-

trymž hižo mnozy naši wótčinecojo wotpočuju a čakaja na džeff horjestaća. Tak tam nětko tež naš Łuscanski wotpočuje na stronje serbskeju tachantow biskopa Loka a Mateja Kućanka, njedaloko svojego lubeho přećela, našeho njezapomniteho Hórnika. Jich wopomnjeću z nowa služby: lubosć, swěru, džělawosć a porjadnosć za swój luby serbski narod.

Jakub Skala.

Nekrolog LIV.

Julius Hermann Gólc,

farář em. w Rakecach, ryčef 1. rjad. Albrechtoweho rjada, sobu-załožef, jubilar a čestny sobustaw Maćicy Serbskeje.

* 5. julija 1831.

† 2. hapr. 1906.

Farář J. H. Gólc so narodži 5. julija 1831 w Dubom w Pruskej Hornjej Łužicy jako syn knježeho šosarja Ernsta Pomhajboha Gólča a Augusty rodž. Gellertec z Mužakowa. Swoje džěcatstwo přebu w Barće, hdžež běše pozdžišo jeho nau z knježim inspektarjom. 1846 přińdže wón na Budyski gymnazij, hdžež běše horliwy sobustaw w léce 1839 založenoho Budyskeho gymnazijalneho serbskeho towarstwa „Soc. Slav. Bud.“. Wón je tež mjez tymi Serbami był, kiž su Maćicu Serbsku založili a jeje swěrný sobustaw hač do swojeje smjerće wostał. Gymnazij w Budyšinje wukhodžiwiši študowaše Gólc w Lipsku theologiju a běše sobustaw Łužiskeho předařskeho towarstwa a je wosebje tež w jeho serbskim wotdželenju „Sorabiku“ w serbšćinje horliwje so prócował. Po khwalobnje wobstatym theologiskim pruhowanju běše najprjedy wučef při syrotowni w Lipsku, potom wučef při měšćanskej šuli w Budyšinje. Dokelž běše wot młodosće swěru za swój serbski lud skutkował a so prócował, so jemu wučenje serbskeje rěče při Budyskim gymnaziju přepoda. Započatk lěta 1862 přesydl so jako farář do Rakec, hdžež je přez 40 lět z bohatym žohnowanjom skutkował. Wón je tu stajnje za Serbstwo skutkował a hdžež běše nuzne, za njo mužiće wustupował, wosebje tehdom, hdyž chychu w Pruskej serbsku rěč tež z nabožinskeje wučby w šuli wučišćeć. Wón běše dwójcy woženjeny, wot lěta 1863 do 1872 z Minu rodž. Bochmanec a wot 1874 ze

Selmu rodz. Grünarjec. Z přenjeho mandželstwa zawostaji jehoneho syna, kiž je jeho naslědnik jako farań w Rakecach, z druhého mandželstwa dweju synow (staj referendaraj) a jenu džowku. Hdyž so wón 1. oktobra 1902 na wotpočink poda, spožči jemu kral z připóznačom jeho swěrneho skutkowanja ryčeřski križ 1. rjadownje Albrechtoweho rjada. Wječor svojego žiwjenja přebu wón w Rakecach, hdžež po krótkej khorosći 2. haprleje 1906 wumrě stary 74 lět 8 mėsacow a 27 dnjow.

Bóh zaplać jemu we wěčnosći jeho swěrnosć, kotruž je wopokazał našemu serbskemu ludej čas svojego žiwjenja!

Jan Góľ.

Wučahi z protokollow M. S.

1. Zhromadne posedženje předsydstwa a wubjerka M. S. džen 12. hapryla 1905. Přitomni: Cyž, Šewčik, Fiedleř, Křižan, Renč, Andricki, Kapleř, Smoleř, Skala, Sommer. Městopředsyda Křižan nawjeduje. Postaja so porjad za hłownu zhromadźiznu, kotraž ma so jutrownu srjedu 1/23 hodz. započec a to w Serbskim Domje: rozprawy, přidawk k wustawkam, nowowólby, nekrologi, namjety. Za noweho sobustawa so přija k. wučer Holan w Myšecach. Dla přidawkow k wustawkam so wobzamkny, zo ma so naćisk čišćany sobustawam rozestać a zo maju tući, hdyž na hł. zhr. přińc njemóža, druhemu poľnomóc hłosowanja připóstać. — Z džakom spomina so na hobrske a woporow poľne džěto zarjadnika Cyža, a wšitey jeho proša, zo njeby wotstupiľ. Musejownik Šewčik wozjewja, zo njemóže musej dlěje wobstarać. Po namjeće dr. Muki ma so kn. farań em. Urban přez Fiedlerja prosyc, hač wón to džěto njeby přijec chcyľ. Dokelž je kn. biskop dr. Łusćanski wuprajiľ, zo předsydstwo zloži, namjetuje so Křižan za předsydu a Skala za městopředsydu. Wupjelnjenje předsydstwa po přijecu nowych wustawkow njech so po Mukowym namjeće stanje. Dla powitanja krala w meji ma M. S. wěc do rukow wzac. Pismawjedžeř chce z wokrjesnym hetmanom řećec.

2. Zhromadženje wubjerka M. S. 18. hapryla 1905. Přitomni: Kubica, Smoleř a Andricki. Zhromadźiwši so w Sm-o

lerjec expediciji přeńdžochu a přełhadachu knježa knihiskład, knihownju a musej, wšudžom so wo dobrym rjedže přeswědčiwši. W dobrym porjedže tež zličbowanje zarjadnika a pokładnika namakachu.

3. Hłowna zhromadźizna M. S., (58.) přenja w „Serbskim Domje“, 26. hapyrła 1905. Předsyda biskop dr. Lusčanski powita popołdnju $\frac{1}{2}$ 3 hodź. zhromadženych a wupraji wjesele, zo móžemy skónčnje w swoim domje so skhadžować. Hłownu rozprawu poda pismawjedźer senior Skala. Spomina na pyšny swjedźeń wotewrjenja domu a wupraji nadźiju, zo budže dom z česću stać jako trajacy pomnik wótčinskeje lubosće. Koncessiju za restawraciju abo hosćenc bohužel dotal wot Budyskeje měšćanskeje rady dostali njejsmy. Džensa mamy wuradžować wo dowupjelnjenju našich wustawkow, zo bychmy je k přeměńenym wobstejnosćam přiměřili. Zarjadnik domu, musejownik a redaktor su tak wažni zastojnicy, zo słušeju do předsydstwa. Tež zastupowacy sekretar so přeje. — Zarjadnik doma notar Cyž rozprawuje: Dokhodow: 15966 hr. 93 pj. (6639 hr. 92 pj. darow); wudawkow: 6872 hr., wuzbytk 9094 hr. 8000 hr. so k wotplaćenju dołha nałožī. Sala budže 22000 hr. plaćić. Čisty zbytk z domu budže něhdže 3500 hr. kóžde lěto wučinić, kotryž ma so trjebać k wotplaćenju dołha. — Pokładnik Čeć: Knihowna pokładnica M. S. je měla 3128 hr. 53 pj. dokhodow a 2178 hr. 56 pj. wudawkow. Zbytk wučinja 949,97 hr., zamoženje 4338,32 hriwnow. — Knihiskładnik Kapleř pokazuje na swoju rozprawu, kotraž je hižo w Časopisu čišćana. — Knihownik Fiedleř: Knihownja je wo 237 čisłow přibyla. — Musejownik Šewčik tež na čišćanu rozprawu w Časopisu pokazuje. — Předsyda wubjerka Kubica z khwalbu připóznawa, zo je wšo było w najlěpšim rjedže namakane. Předsyda so wšěm w mjenje M. S. za njesebičnu prócu džakuje. — Rozprawy wotrjadow: Delnołužiski wotrjad je pisnu rozprawu pósłal, wón chce lětsa na Michała slěborny jubilej swjatočnje swjećić a serbsku knihownju załožiť. — Wo starožitnostno-stawizniskim rozprawuje dr. Renč, wo rěčespytnym a narodopisnym prof. dr. Muka a wo belletristiskim Andricki. — Za nowych sobustawow so zamołwjeju: kantor Jan Keřk (Strauch) w Bukecach, kapłan

Michał Mič w Khrósćicach (nětko w Radworju), stud. theol. Korla Wyrgač z H. Wunjowa, wučer em. Herm. Jurk w Budyšinje, stud. theol. Mikł. Dornik w Prazy, duchowny Jan Křižan w Budestecach, stud. theol. Jurij Rejda w Prazy, dr. med. Edmund Szablewski w Drježdźanach, dr. František Šimek w Čěskim Brodže, kubler Ernst Krygač w Strobicach p. Khoćebuza, knihkupec Jan Bohuwěr Pjeh w Lipsku, stud. Wattař Mrózak z Hrodzišća. Wšitcy so jenohtósnyje přijimaju. — Zběrka za dom so mjez tym sěni a wuda 71 hr. 80 pj. — Dopjelnjenje wustawkow: K plaćacemu wothłosowanju stej trěbnej dvě třećinyj woprawdžitych sobustawow; tutech je 166; wosobinsey přitomnych je 60, swoju poňmóć je připóstało 75, tuž so hodži wothłosować wo přeměňenju. Porjedženja a přidawki so jenohtósnyje přijachu. Tak buchu nowe wustawki plaćiwe. — Nowowólby. Kn. předsyda bě so rozsudžił, zo swoje zastojnstwo zloži, dokelž jemu při napinacym powołanskim džěle móžno njeje, je dospoňnje zastać. Mukowemu namjetej, kn. předsydu dr. Łusčanskeho za čestneho předsydu M. S. pomjenować, přitomni zahorjenje přihłosuja. Po dlějšim wobaranju kn. biskop tutu česć pokornje přija ze slubjenjom, zo budže so dale starać wo lubu Maćicu. Wólby stawaju so z akklamaciju a wuzwoli so za předsydu farař Jan Křižan z Hodźija, za městopředsydu senior Jakub Skala z Budyšina, za pismawjedźerja tachantski předař Jakub Šewčik z Budyšina, za jeho zastupnika kaplan Mikławš Andricki w Hajnicach, za zarjadnika Doma řečnik a notař Michał Cyž z Budyšina, za musejnika kn. J. Šewčik, kotryž smě sebi pomocnika wuzwolić, za redaktora profesor dr. Ernst Muka w Freibergu. Do wubjerka so za 5. a 6. sobustawa wuzwolitaj kanonik farař Jakub Herrmann-Wotrowski a farař Mikławš Žurbudyski. — Zemřeli su kk.: kantor K. A. Kocor w Ketlicach, piwarc Radca w Přěčecach, dr. Jurij Sauerwein z Bantelna a přećel M. S. biskop Strossmayer. Wopomnjeće našeho wulkeho komponisty K. A. Kocora sławi z nutrnymi słowami knjez sem. wyšši wučer Fiedler. Kn. duchowny Nowy čita wopomnjeńsku řeč wo sławnym wučencu dru. Surowinu, znajerju 50 řečow. Wopomnjeće biskopa dr. Strossmayera sławi k. kaplan Andricki. Přitomni wopomnjeće zemřetych z postanjenjom

česáčachu. — Namjety. Kantor Kapleř wozjewja, zo so serbska čitanka z nowa přibohuje, a prosy kk. wučerjow, zo tola njebychu mjez tym němsku zawjedli. — K. komponist Krawc sebi přeje, zo bychu so za hłowne zhromadźizny wěste themata za wuradženja postajale, a dr. Muka prosy, zo by předsydstwo so za hłownu zhromadźiznu za přednošk wo aktualnych serbskich prašenjach starało. Dale namjetuje Muka, zo by so tak mjenowany representačny wubjerk M. S. postajili, wobstojaicy z 4 sobustawow; do njeho so wuzwolichu předsyda, redaktor, pismawjedźer a předsyda wubjerk. Hłowna zhromadźizna so skónči po 6 hodžinach.

4. Posedženje representačneho wubjerk M. S. džeń 8. meje 1905 w Liščeje Jamje. Wubjerk tworja: předsyda Křižan, sekretar Šewčik, redaktor dr. Muka a předsyda wubjerk Kubica. K nim su so na přeprošenje hišće přitowaršili: Skala, Sommer, Cyž, Smoleř a Žur. Jedna so wo powitanju J. M. krala Friedricha Augusta přez Serbow. Powšitkownje so wobzaruje, zo kral Serbski dom njewopyta. Šewčik namjetuje, zo by k. předsyda Křižan wosobinsecy z wokrjesnym hetmanom jednał, hač tola móžno było njeby, zo by kral před „Serbskim Domom“ z najmjeńša na khwilku pozostał, zo by so tam w mjenje Serbow officialnje postrowił. Za to wšitcy su. Wo wupyšenje domu mataj so zarjadnik a pismawjedźer starać.

5. Zhromadne posedženje předsydstwa a wubjerk M. S. 11. meje 1905 w Liščeje Jamje. Přitomni: Křižan, Kubica, Skala, Cyž, Sommer, Fiedleř, Žur, Šewčik, Kapleř, Smoleř. Zamotwjeni: Herrmann, Muka a Andricki. Předsyda zdžěluje, zo njeje podarmo pola wokrjesneho hetmana był. Kral při swojim wobjězdze po měsće před „Serbskim Domom“ na 10 mjeńšinow zastanje, hdžež ma so wot Serbow officialnje powitać. Měščanskej radže přizjewi pismawjedźer na jeje próstwu naš program. Smoleř namjetuje, zo bychu so tež křižerjo wobdžělili. Sekretar ma so wo to starać. Wšě serbske towarstwa maju so přeprosyc, zo bychu kóžde z najmjeńša wot dweju knjezow zastupjene byle. Družki a žony we swjedžeńskej drasće měte so we wulkej ličbje wobdžělic. Za jich pohosćenje w Domje budža so starać Cyž, Šewčik a Skala, tohorunja wo zhromadny swjedžeński wobjed.

Rjad powitanja ma być: Sława — předsyda němski rěči ze serbskim skónčenjom —. Po wotmołwjenju Majestosće přepodatej družičy z krótkim hróněkom kwěcel a album — Sława! — Wudać ma so hač do 500 hr. — Za wšelke a mnohe wopory a wudawki ma zarjadnik lětnje 300 hr. zaruuanja dostawać.

6. Posedzenje předsydstwa w „Měšćanskej Zahrodze“ dzeń 18. meje 1905. Přitomni: Křižan, Skala, Cyž, Fiedleř, Kapleř, Šewčik, Žur. Šewčik rozprawja, kelko wobćežnosći a zadžewkow mamy dla witanja krala w mjenje Serbow přewinyć. Je pola wyššeho měšćanosty był a tež pola radneho Reichardta, zo bychmy dosabace městno před domom dostali. — Při swje-džeńskej hosćinje po witanju krala měla so rěč měć. Njeh so k. farář Domaška wo nju poprosy. „Jednota“ Budyska poda nam serbsku hru. — Hornjołužiske towarstwo wědomosćow w Zhorjelcu wozjewja swój wopyt museja a knihownje.

7. Zhromadne posedzenje předsydstwa a wubjerka M. S., dzeń 21. augusta 1905 w Serbskim Domje. Přitomni: Křižan, Fiedleř, Smoleř, Sommer, Andricki, Šewčik, Cyž, Kapleř, Kubica. Zamołwjenaj: Herrmann a Renč, na prečkach: Skala, Muka a Žur. — Předsyda wozjewja, zo su wustawki wot hamtskeho sudnistwa wobkrućene. Nětko mamy so dale wo koncessiju hosćencarjenja prócować. Předsyda a sekretář mataj tohodla k wokrjesnemu hetmanej hić. Eventualnje chcemy so na ministra wobroćić. — Na sudnistwje njeh so přichodnje dla wolóženja jenož předsyda a sekretář w registrje wjedzítaj. Za městnosće, w kotrychž bě prjedy musej, a za papjerowu kólnju ma Smoleř na lěto 180 hr. płaćić. Mukowe listnje připóstanje namjety: a) čišćane wěcy, kaž inseraty atd. smědža so jenož płaćić, hdyž su wot předsydy abo sekretarja z podpismom wobkrućene, — b) česćenja sobustawow njeh so stawaju bjez wjele wudawkow (25lětnje jubileje z listom, 50lětnje jubileje a 70. narodniny z diplomom bjez wobłuka), — c) jenož při khowanju wažnych sobustawow njeh so za žarowansku pychu nic pak wjacj hač 10 hr. wuda, a Maćica Serbska njeh so z deputaciju wobdžěli — so wšitke přijimaju. Za noweju sobustawow přijestaj so: kubleř M. Renč w Čornecach a stud. theol. Jan Cyž w Prazy. Dostarjena sala so wobhlada.

8. Zhromadne posedženje předsydstwa a wubjerka M. S. dzeń 24. nov. 1905 w „Lišćej Jamje“. Přitomni: Skala, Žur, Andricki, Kapleř, Šewčik, Fiedleř, Sommer, Smoleř, Cyž a Čeć. Městopředsyda Skala wodźi wuradžowanja. Jedna so wo to, hač mamy što k twarjomnemu mostej přez Sprjewju přilubić. Cyž namjetuje, zo bychmy mjeńšu sumu dali hnydom, wjacaj pak jenož *sub condicione* přilubili, jeli koncessiju za hosćenc dostanjemy. Sekretar rozprawja wo swojim a předsydowym prócowanju koncessije dla, kak staj 19. okt. wobšěrne pismo wosobinsecy wokrjesnemu hetmanej přepodałoj. Tón chceše z wyššim měščanostu rěčeć; na džensa je předsyda skazanku na wokrjesne hetmanstwo dostał. Přeciwo jenemu hłosej přijima so namjet, zo za twarjomny móst hnydom 200 hr. přilubimy. Dale přiwza so tež přeciwo 1 hłosej Skalowy namjet, zo *sub condicione* koncessije za restawraciju přilubimy 3000 hr.

9. Zhromadne posedženje předsydstwa a wubjerka M. S. dzeń 4. hodownika 1905 w „Lišćej Jamje“. Přitomni: Křižan, Cyž, Andricki, Renč, Kapleř, Šewčik, Smoleř, Fiedleř, Skala, Sommer. Zawołwjeny Kubica. Předsyda je na wokrjesnym hetmanstwje zhonil, zo tu khwilu wuhłady nimamy, zo koncessiju dostanjemy. Wón je tež tohodja próstwu nakhwilnje wróćo wzał. Što mjez tym z rumami? Ma so po móžnosći bórzy kofejownja wotewrić. Starosć wo to so Cyžej a Šewčikej přewostaji. Za musejowe a knihownine rupy ma so z pismowskeje pokładnicy M. S. do domoweje pokładnicy lětnje 150 hriwnow pláćić.

10. Zhromadne posedženje předsydstwa a wubjerka M. S. 8. februara 1906 pop. 5 hodž. w „Lišćej Jamje“. Přitomni: Křižan, Skala, Cyž, Fiedleř, Smoleř, Žur, Andricki, Sommer, Kapleř, Renč. Khory: Šewčik. Zarjadnik předložuje plan zarjadowanja kofejownje, kotryž so spodoba. Knjeni zwud. Klemmowa, kotraž kofejownju najmje, chce za nju a bydlenje 600 hr. pláćić. Za ventilaciju do kofejownje namjetuje so elektriski exhaustor. Wot swjedžeńskeho wotewrjenja sale ma so hišće wothladać. Hłowna zhromadźizna pak ma so we njej wotméc. Hač móžemy, na naše pjenježne wobstojnosće dźiwajcy, wot dr. Renča

žadany „*Codex Sorabiac diplomaticus*“ založić, njech so na hł. zhromadźiznje rozsudži. Sommer namjetuje, zo by M. S. knižku wo pčolařstwje wudała. Dr. Renč pokazuje na wužitk, kajkiž je Kralowy spisak wo sadarstwje přinješ. Přeni džěl noweje čitanki budže jutry hotowy. Předsyda poruča přítomnym próstwu far. Šwjele, kotryž chce z pomocu darniwych wótčincow k 70. narodninam swojeho nana delnjoserbsku swjedžeńsku knižku wudać.

11. Zhromadne posedženje předsydstwa a wubjerka M. S. w „Serbskim Domje“ 30. měrca 1906. Přitomni: Křižan, Skala, Kubica, Cyž, Kapleř, Fiedleř, Sommer, Žur. Khory: Šewčik. Konjency maju so Valtowowomu naslědnikej, Wernerej, přenajeć, kiž chce 400 hr. lětnje plaćić. Za hłownu zhromadźiznu postaja so tónle porjad: Rozprawy, nekrologi, namjety. Wječor zarjaduje „Bjesada“ zabawu. Napismo na kofejowni ma rěkać: Kofejownja — Café. K. Wjelowy rukopis „hudančka“ ma so za 30 hr. kupić. Tejpjerjej so 50 hr. přizwoli za to, zo je ze swojimi připrawami na 200 hr. při tejpjenju nalutowať.

12. Zeńdženje wubjerka M. S. 9. hapryla 1906. Přitomni: Kubica, Žur, Smoleř, Sommer, Renč. Cyły dom so přehlada. Knihownja a knihisklad stej w dobrym rjedže. Swisle zadnjeho twarjenja znapřeća knihowni přeco hišće porjedžene njejsu. Zličbowanje zarjadnika Cyža bu přehladane a za prawe spózmate. Tež rewisija pola pokladnika Čeća bě w spokojacym porjedže. Za předsydu wubjerka wuzwoli so jenohtósne zaso Kubica.

13. Hłowna zhromadźizna M. S. (59.) w „Serbskim Domje“. Popołdnu w 3. hodž. wotewri předsyda zhromadźiznu a powita přítomnych. Zdzěli, zo staj Muka a Šewčik zadžewanaj, přebywajo wustrowjenja dla w južnym kraju. Tež Parczewski a sotra Melanija staj so zamołwiťoj. Wupraja dale swoje wjesele, zo móže zhromadźizna přeni raz w sali „Serbskeho Doma“ so wotměwać. Město hłowneje rozprawy přečita po přeću kn. předsydy cyrkw. wučer Jurij Šewčik list bratra, kotryž bě tón jako sekretar M. S. ze San Remo hłownej zhromadźiznje posťal: „Wjelečesćeni knježa, lubi bratra! Wobžaruju wutrobnje, zo njemóžu,

kaž by to moja přislušnosť była, Wam ertnje hłownu rozprawu podać a Wam rozestajeć, kak je so předsydstwo M. S. w zašłym léće skhadźowało a prócowało wo dopjelnjenje našeho idealneho nadawka, kak je so starało wo wobkrućenje a čiše rozšěrjenych wustawkow, kak je zarjadowało swjedgeńske hołdowanje Serbow J. M. kralej Friedrichej Augustej, kak je so wjele prócowało wo dostaće koncessije hosćencarjenja za naš „Dom“, kak je skónčnje mohło kofejownju w Domje wotewrić — kak je žarowało nad rowom čestneho předsydy, kak je so radovalo při slěbornym jubileju jeho naslědnika we předsydstwje atd. Wo tom wšěm so Wam zawěsće rozprawa poda z druheje strony. Přispomnić jenož chců, zo sym w Maćičnych naležnosćach wot jutrow hač do noweho léta pisał a rozesał 162 listow a dopisnicow, a zo je mi jara žel, zo buch z khorosću zadžěwany, runje w poslednjej štwórci léta swoje zastojnstwo wukonjeć a zo je mi hišće bóle žel, zo ani džensa mjez Wami přebywać njemóžu. . . .“ — Na to poda rozprawu pokładnik Čeć. Dokhodow bě: 3427 hr. 34 pj., wudawkow 2505 hr. 34 pj., wuzbytk: 922 hr., cyłe zamóženje 4710 hr. 35 pj. Zličbowanje bu připóznate po namjeće revisorow Kubicy a Sommera. — Zarjadnik Cyž rozprawja, zo bě zańdžene léto trochu kritiske, dokelž druhdy wšě městnosće přenajate njeběchu. Wuspěch pak je spokojaćy. Zličbowanje wo dokhodach a wudawkach domu je hižo w Časopisu M. S. čišćane. — Předsyda wubjerka Kubica rozprawja, kak je so wubjerk k swojemu spokojenju přeswědčil wo dobrym porjadku w cyłym domje. — K. senior Skala poda nekrolog wo biskopje dr. Jurju Łusćanskim, kotryž ma so w Časopisu wozjewiće. Předsyda Křižan spomina z krótkimi słowami na njedawno zemréteho fararja Gólča-Rakečanskeho, sobuzaložerja Maćicy a jeje čestneho sobustawa. Wopomnjeće zemréteju wótčincow zhromadźizna z postanjenjom počesći. — Rozprawu wo knihowni poda Fiedleř, wo knihiskładze Kapleř, kotryž posledniši wobžaruje, zo čitanka hišće njeje hotowa. Rozprawje stej hižo w Časopisu wozjewjenej. K. kantor Jordan rozprawja wo delnołužiskim wotrjedze, kotryž je pilnje džětał a swój slěborny jubiley rjenje swjećił. Załožili su sebi tam filologiski wotrjad a tež knihownju. — Na to zběrka za dom wuda 46 hr. — Předsyda přeprašuje na za-

bawny wječor „Bjesady“ do „Měšćanskeje zahrody“. — Namjety. Rěči so wjele wo kofejowni: Smolef, Kubica, Bryl, Domaška a dr., wšitcy žadaju, zo ma być serbska a nic němska. Ale w swojim času so na mnohe wozjewjenja w „Serbskich a Budyskich Nowinach“ žadyn Serb njebě zamołwjał. Tak khětre hač móžno so wěc přeměni. Namjet k. far. Kubicy, zo by so sala za musej trjebała, njebu přijaty. Za nowych sobustawow so přijimaju: gymn. Jakub Wjacławk w Prazy, gymn. Mikł. Just w Khomutowje, gymn. Pětr Žur w Prazy, kapłan Ludwik Wojciech w Kulowje, wikař Alfred Ryceř we Wochozach. — Za „*Codex Sorabiae diplomaticus*“, wot dr. Renča žadany a wudajomy, so jenohtónje 60 hr. na lěto přizwoli. — Přitomnych bě po zapisku 61 sobustawow.

14. Posedženje předsydstwa M. S. 9. meje 1906 w „Serbskim Domje“. Přitomni: Křižan, Fiedleř, Čeć, Kapleř, Cyž, Skala, Šewčik, a z wubjerka: Žur a Smolef. Číta so kontrakt z knjenju Klemmowej, w kotrymž so za kofejownju serbska poslužowaca žada, kotryž pak wona hišće podpisała njeje. — Zemrěta Bjaršec z Pančic bě Maćicy Serbskej 300 hr. wotkazala, ale do smjerće zaso testament přeměniła. Tele zdžělenje Kamjencskeho sudnistwa so rěčnikej Cyžej k pruhowanju wěcy přepoda. — Mjez tym knježa Kaup, Valten a Werner dónđzechu. Jedna so wo twaru kólnje. Ma so jenož wšědna třěcha z papy sčinić a za syno mały pšatr. Plumpa ma so z kólnje won stajić a durje do hłowneje kólnje maju so rozšěrić. Z Kraszewskeho fonda přizwoli so 10 hr. gymnasiastej Wyrtej za jeho serbski nastawk. Zbytk danje z tutoho fonda připokaza so pokładnicy „Serbskeho Doma“. Čeć namjetuje, zo by so 500 „Předženakow“ mjenje čišćało. Tež Kapleř je za to. Smolef pak měni, zo smě so jich jenož 300 mjenje čišćeć. To so wobzamkny.

15. Posedženje předsydstwa M. S. w „Serbskim Domje“ 14. augusta 1906. Přitomni: Křižan, Kapleř, Fiedleř, Skala, Cyž, Šewčik a z wubjerka Smolef. K 50. narodninam basnika Jakuba Čišinskeho ma wosebita deputacija (Křižan, Šewčik a Herrmann) w mjenje M. S. zbožo přeć. — Wo kofejownju je so zamołwjał pjekař Hajnca z Baćonja. Nazymu ma so rozsudzić, hač Klemmowej wupowědzimy abo nic. Wona njeje dotal kaw-

ciju zapožila a njeje so ji poradziło, serbsku poslužowacu dostać. — Dokelž je Pfulowy słownik hišće we wjacy stach eksemplarach na składže, so postaji, zo ma so wón mjez tym sobustawam a studentam po 5 hr. předawać. — Serbski album, kotryž ma so kralej přepodać a kotryž je fotograf Klau z Khoće-buza zhotowił, so přichodnje knjezam předpožiji. — K. Fiedler žada wo wjetšu čistotu na skhodach. — Studentstwu so přizwoli, zo smě sebi w „Domje“ kamor postajić.

16. Zhromadne posedženje předsydstwa a wubjerka M. S. w „Serbskim Domje“ 11. okt. 1906. Přitomni: Křižan, Kubica, Renć, Fiedler, Žur, Cyž, Čeć, Šewěik, Smolef. Zamotwjenuj: Kapler a Skala. Předewšěm so dla kofejownje wuradźuje. Předsyda měni, zo budžemy tola dyrbjec serbskim ludžom kofejownju přenajeć. Jemu wšitcy přihłosuja a wšitcy su za to, zo bychmy dotalnej wotnajeřcy k 1. haprylej wupowjedźili a kofejownju Hajncy přenajeli pod samsnymi wuměnjemi. Wšitke serbske nowiny dyrbjja we njej wupožowane być, a Maćica a najenk je hromadže plaćitej. Namjet předsydy, zo ma so zbožopřejaca deputacija pryncy Janej Jurijej a jeho młodej mandžel-skej podać, so jenohłósny přija. Hić maju: Křižan, Šewěik, Kubica, Muka, Fiedler, Symank, kublerjej Žur z Njebjelčic a Skop z Kołwazy a překupc Bart. — Wjelowy rukopis „Hódančka“ ma so wudać. Předsyda wobstara korekturu, „Kluč“ k hódančkam budže so w analogiskim prawopisu čišćeć. Nakład: 1000 eks. Namjet sekretarja, zo by so dospołny zapis wšěch kupujomnych serbskich knihow z nakładom M. S. wudał, so přija.

17. Zhromadne posedženje předsydstwa a wubjerka M. S. w „Serbskim Domje“ 13. nov. 1906. Přitomni: Křižan, Skala, Fiedler, Kapler, Smolef, Kubica, Cyž, Žur, Čeć, Sommer, Andricki, Šewěik. Dla deputacije pola J. K. W. pryncy Jana Jurija jedna so wo namjeće dra. Muki, zo bychy tež někotre Serbowki jako družki a slónki w pyšnej serbskej drasće sobu šle a po serbskim wašnjaju kwasne dary přepodaće. Skala namjet podpjerujo powěda, kak je so tajka deputacija lubila při narodže přenjeho syna Friedricha Augusta. Přitomni su za namjet. Maju sobu hić štyri: dwě žonje-slóny (evangelska a katolska) a dwě knježnje-družcy (kath. a evang.), jena přepoda kwěćel, druha

korbič z pisanymi jutrownymi jejkami, třeća křinčku z butru a wowckomaj z butry, štwórta plást mjedu. Překupc Bart je wotpisał. — Pokazuje so krasny album z drastnymi wobrazami. Zo by jón wosebita deputacija kralej přepodała, so njehodži, ale J. Maj. naš kral je miłosćiwje zwólniwy tutón naš serbski album za dar Maćicy Serbskeje přijé. Městopředsyda Skala ma jón k dalšemu wobstaranju kralowemu komornikej z Criegern přepodać. Hač ma so tajki drohotny album tež za serbski musej kupić, njech hlowna zhromadźizna rozsudzi, dokelž nimale 800 hr. plaći. Tola chce kn. dwórski fotograf Klau Maćicy za jeje musej druhi tajki bakle prihotujomny eksemplar za 350 hr. wostajić.

Wučabnył J. Šewčik, sekretář M. S.

Rozprawa wo posedženjach wědomostnych wotrjadow Maćicy Serbskeje.

Wědomostne wotrjady M. S. su wot l. 1897 porjadnje z najmjeńša dvě posedženi wob lěto měle — runjež nic wšitke, to tola z wjetšeho džěla —, na jich wuradźowanja a džělawosć pak je so dotal jenož z ertneju rozprawu jednotliwych předsydow při kóždolětnej hlownej zhromadźiznje spominało. Ale ja mam za nuzne a wužitne, zo so tu w Časopisu kóžde lěto krótka čišćana rozprawa wšitkim sobustawam M. S. poskići, zo bychu wo skutkowanju wotrjadow wěstu powěsć dostali a so z tym k sobudžětanju abo z najmjeńša k pilnemu wopytowanju posedženjow nućeni začuwali.

W l. 1906 mějachu naše wotrjady nimale wšitke z najmjeńša dvě posedženi a to 3. wulk. różka wot $\frac{1}{2}$ 11—1 a 2— $\frac{1}{2}$ 6 hodž. a 3. winowca wot $\frac{1}{2}$ 11—1 a 3— $\frac{1}{2}$ 7 hodž.; přeniše (3. I.) běchu wot 27, posledniše (3. X.) wot 30 sobustawow wopytane a wšitke so w „Serbskim Domje“ wotměchu.

I. Rěčespytny wotrjad. Posedženi 3. I. a 3. X.: Dr. Muka předsyduje a předpožži: a) Šwjelowu delnjoserbsku rěčnicu, runje w čišću wudatu — b) Dučmanowy 4. dodawk k serbskemu słownikej (wočišći so w Časopisu). Přednoški: a) dr. Muka, wo jenym prawopisu a jenej pismowskej rěči

(wšitcy jeho zasadam a žadanjam přihošuju) — b) dr. Muka, wo třoch nowych zakladnych zakonach indogermanskeho řečespyta. — Nowe nadawki: a) Handrik-Slepjanski slubi Smole-rjoweho „Małego Serba“ porjedženeho z nowa wudać. — b) M. Andriccki džěla na němsko-serbskim přiručnym słowniku. — c) Tež přiručny serbsko-němski słownik a mała hornjo-serbska řečnica podobna Šwjelowej delnjoserbskej so žada; poslednišu chce Muka spisać, za přeniši pak so wuzwoli redakcijny wubjerk: Libš, Bart, Dučman, Wjela, Urban, Kral, Handrik, Winger, Křižan (jako jeho předsyda) a Muka (jako skónčny redaktor).

II. Belletristiski wotrjad. Posedzeni 3. I. a 3. X. Za M. Andrickeho, kiž je zadžěwany, nawjedujetej: a) 3. I. dr. Muka a b) 3. X. J. Šewěik; přěniši předpožoji a pokhwali: a) nowy džěćacy časopisk, wot serb. stud. młodžiny w štyrjoch čisťach za lěto wudajomy jako přiłoha k *Serbsk. Nowinam*: Zahrodka a ke *Kath. Póstej*: Raj — nowy delnjoserbski cyrk-winski časopis: Wosadnik — c) h.-s. protycy na l. 1906: Předženak a Krajan z wobžarowanjom, zo wjacy žaneje delnjoserbskeje „Pratyje“ njeje; posledniši předpožoji a rozpomni nowo wudate spisy: a) Urbana *Wótčinske Hrona* — b) Čišin-skeho 11. zb. *Za Čichim* — c) M. Hajny wjeselohru *Džiwja Hilža* — d) A. Černého rozhlad wo Serbach w słowniku Otty — a k tomu spisaj Kukowskeho: e) *Litteratur der Laus. Serben zu Anf. d. 20. Jahrh.* — f) *Raxvoj literature luž. Srba*. K tomu přistaji dr. Muka delnjoserbskej jubilejskej knižcy: g) Jordana *Drobeńce ze serbskeje historije* (25. lětn. jub. ds. Wótrěda M. S.) a h) Šwěle *Z Bóžego kralejstwu* (k 70. narodninam a 40lětnemu spisaćel. a redakt. jub. Khr. Šwěle). — Žedženja: a) Andrickeho Wjednik po Budyšinje a Łužicy njeje hišće hotowy — b) *Džěćacy* časopisk „Zahrodka“ a „Raj“ njech měsačnje wukhadža. — c) Maćica měła skónčnje zaso knižku za lud wudać. Rukopisy su ji z džěla dawno přepodate.

III. Narodopisny wotrjad. Posedzeni 3. I. a 3. X.: předsyduje dr. Muka a předpožoji: a) narodopisne džěla: a) čišćane: 1. Rad.-Wjele *Metaforiske Hrona* — 2. E. Muki *Wjesne mjena Anklamskeho wobwoda* — 3. Witty *Wendische*

Bevölkerungsreste in Mecklenburg — 4. Wittj & Muki, Wendische Zu- und Familiennamen in Mecklenburg — β) rukopisne: 5. zběrku kwasnych rěčow hs. braški — 6. Mónjowy ds. rukopis, ds. ludowe pěsnje a kwasne rěče — b) narodopisne drastne fotografije a pohladnicy z Limborskeje a Chorwatskeje — c) dary za serbski musej: 1. kruchi limborskeje narodneje drasty — 2. wot sobustawa missionara Francki z pomjezow Tibeta, hlinjane taflički ze sanskritskim pismom ze 7.—11. stolěća po Khr. a hlinjane přibóžski a wěžički — a k tomu Šewčik zdžěli, zo budže krasny album serbskich drastow bórzy J. M. kralej Friedrichej Augustej přepodaty. Nazběranu maćiznu wo serbskej burskej jstwě přepoda Muka far. Wingerjej k wobdželanju za Časopis. Skónčnje čitaše dr. Muka 3. I. pokazki ludowych kwasnych rěčow, zaprajenjow a zažohnowanjow a napominaše we woběmaj posedženjomaj k horliwemu zhromadženju narodopisnych předmjetow za „serbski musej“.

IV. Starožitno-stawizniski wotrjad. Posedzeni 3. I. a 3. X. nawjeduje předsyda dr. M. Renč; w přnim přednošuje dr. Muka: a) wo lisćinje mišnjanskeho biskopa a českeho krala Otakara z l. 1213 mišnjanske enklawy w Hornjej Łužicy nastupacej a b) stawizny přeněmčeneje ds. wosady Lutol w Lubinskim wobwodze — a w poslednišim přednošujeta: a) Ad. Sommer wo Norimberskim pčolařskim towarštwje do 10. stolěća wot Serbow zažołenym a b) Handrik-Slepjanski drobnostki ze stawiznow přeněmčeneje ds. wosady Dubrawki Žarowskeho wobwoda. Potom jednaše so tež we woběmaj posedženjomaj wo zestajenju a wudaću tak mjenowaneho „*Codex diplomaticus sorabicus*“ wobsahujceho wšitke žórła za serbske stawizny; wudawać měł so wón po listnach jako přihoja k Časopisej. Jako přni sobudželaćeř bu farar Urban dobyty. Dla staroserbskich přibohow Ad. Černý na knihu prof. Machale „*Slovanské bájesloví*“ pokazuje.

V. Hudźbny wotrjad. Tři posedženja 3. I. a 3. X. a 29. XII. Wotrjad bu 3. X. z nowa zarjadowany, za předsydu bu wučer Rječka-Budyski, za městopředsydu kantor Symank-Bačoński a wuč. Nawka a wuč. Šěca za 1. a 2. pismarja wozwoleny, dr. Pilk bu za čestneho předsydu a Krawc-Drjež-

džanski za čestnoho dirigentu pomjenowany. W posedženju 3. I. dr. Muka předpožoži zběrku serbskich ludowych hłosow † dra. med. Wašátka přirunanych z podobnymi druhostowjanskimi narodnymi hłosami. We wšěch třoch posedženjach běše žiwe jednanje wo wudaću zběrki serbskich narodnych spěwow z narodnymi hłosami za šule, w 3. posedženju bu skónčnje wobzamknjene: 1. zo maju so wšitcy serbscy wučerjo prosyć, maćiznu zhromadzić — 2. zo by kóždy swoju zběrku měsć. wuč. Polanej do Budyšina póstał — 3. zo so zhromadźena maćizna hłownej zhromadźiznje M. S. jutry 1907 předpožoži a 4. zo so potom pak jedyn hudźbnik pak wěsta kommissija wuzwoli za dorjadowanje maćizny a jeje přihotowanje za čišć.

VI. Wumjełski wotrjad. Dwě posedźeni 3. I. a 3. X. Za předsydu kan. far. Herrmanna, kiž je zamołwjeny, nawjeduje dr. Muka, kiž 3. I. přehlad wo skutkowanju tutoho młodého, ale čileho a pilneho wotrjada poda. Na jeho wabjenje skónčnje do wotrjada zastupichu: basnik Jakub Čišinski, notar Cyž a faraf Žur. Molerjej a sobustawaj wotrjada staj William Krausa w Drježdžanach a Ludvík Kuba we Wěnje. W 2. posedženju poda załožer a najhorliwiši a najwoporniši sobustaw faraf M. Handrik-Slepjanski, na kotrehož farje ma W. Krausa swój stajny atelier (snano L. Kuba něhdže druhdže na serbskej farje tajki přebytk namaka), nadrobnu rozprawu wo žiwjenju a wumjełskim rozwiću a wudokonjenju a wo dotalnych dźělach našeho serbskeho wumjełca-molerja W. Krausy. Skónčnje ma so naspomnić, zo cheedza Liški-Póndźelnicy za jedyn serbski wolijowy wobraz do serbskeho museja hrać.

VII. Přirodospytny wotrjad. Wo tutón wotrjad so nichtó njestara. To je jara ze škodu! Dr. Muka předpožoži přitomnym: a) 3. I. Zběrku přirodowědnych mjenow Radyserba-Wjele, kotraž so w Časopisu wozjewi — b) 3. X. nastawk † M. Rostoka wo „Lěkařskich rostlinach“ a † prof. Mónja dospołny zapis ds. rostlinskih mjenow, kotrejž dźěle so tež w Časopisu wotěišćitej.

VIII. Paedagogiski wotrjad. Za tutón tak wuley trěbny a wužitny wotrjad so hižo wot wjele lět tež nichtó njestara. Jara je nuzno, zo by so skerje lěpje z nowa zarjadował.

To je wosebity nadawk našich serbskich wučerjow, kotrychž idealna zmyslenosć a serbska narodna lubosć by so tu zjawnje a khwalobnje wopokazala. Wjele džěła za naše serbske šule na nich čaka, wosebje: a) Druha serbska čitanka zhromadna za evang. a kath. šule — b) Knižka „Serbska wučernja“ wobsahujca *termini technici* (pomjenowanja předmjetow) ze wšitkich wědomosćow w serbskej rěči jako přiručna knižka za našich wučerjow — c) Zběrka serbskich džěćacych hrow za serbske džěći atd. atd. — Dr. Muka zdžěli, zo budže bórzy Radyserbowa zběrka „*Hódančka za serbske džěći*“ z nakładom M. S. čišćana a wudata.

IX. Rěčniski wotrjad. Na namjet a žadanje kn. fararja J. Wingerja-Lubijskeho bu po dołhej žiweje debaće 3. X. rěčniski wotrjad založeny, kotryž ma swoje sobustawy we zjawnej zrěčniwosći wuwučować a na zhromadźizny po Serbach rěčnikow stać, zo bychy naš lud w narodnym duchu z dobrej serbsćinu rozwučowali, pozbudžowali, znadobnjowali. Za předsydu bu J. Winger sam jenohtósnyje wuzwoleny, kiž budže wotrjad zarjadować a so wo wšitko dalše starać. Při tej składnosći bu tež rozpominane a žadane, zo by Maćica Serbska wob lěto znajmjeńša jenu powšitkownu zhromadźiznu z přednoškami a rěčemi po rjadu po serbskich wosadach zarjadowała, podobnje kaž to nětko němske wědomostne towarstwa, na př. Oberlausitzer Gesellschaft der Wissenschaften abo Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie und Urgeschichte, činja.

X. Filologiski wotrjad delnjoserbskeje pobočneje Maćicy Serbskeje. Wotrjad bu woť duchowneho G. Šwela w Khoćebuzu před 3 lětami založeny a mješe pod jeho nawjedowanjom husto wob lěto na wičnych štwórtkach w Khoćebuzu pola „Michlica“ (hosćenc) swoje rěčespytne wuradźowanja, kiž běchu zwjetša bohatše wopytane a jara wužitne, powučace a posylnjace za wobdźělnikow. W oktobru 1906 bu jenohtósnyje wobzamknjene: 1. zo ma so wotrjad kóždy měsac raz zeńć a to jedyn štwórtk popołdnu w Khoćebuzu (pola Michlica) — 2. zo ma so w kóždej zhromadźiznje najprjedy poť hodźiny stać rozwučowanje sobustawow we bratrowskej hornjoserbskej rěči, zo bychy ju wšitecy sebi derje přiwukli — 3. zo ma so kóždy króć podać krótka rozprawa wo na-

rodnym žiwjenju Hornich a Delnich Serbow — 4. zo ma kóždy króć přednošk być — 5. zo so kóždy króć rěčespytne rozwučowanja dadža a rěčespytne prašenja rozrisuja a rěčniske powučowanju stawaju. Džeń 15. nov. so wobzamkny, zo ma so Jordanova delnjoserbska „Cytanka“ porjedžena znowa wudać.

Podał dr. E. Muka.

Dary za musej Maćicy Serbskeje

w l. 1905 a 1906.

I. Dary do museja M. S. w lěće 1905 dachu:

1. knjz tapecěraf König z Budyšina: hórniku lampku a wobraz Jana z Mešwic z l. 1655;
2. kn. August Nutničanski z Cyžec: železny wopon (měšćanosty Wičaza?);
3. kn. Pawoł Adler, wučef w Budyšinje: wušiwany rub a 5 starych pjenjz;
4. kn. wyšši wučef Wjela z Budyšina: swój wobraz.

II. W l. 1906 do museja darichu:

1. knjeni zwud. Wičazowa z Janec (přez kn. far. Křižana w Hodziju): dwaj złotaj pjeršćenjej (22. IX. 1874), a jenu slěbornu posłoćanču bróšu;
2. kn. Hana Herrmanowa z Worklec: blešku z motydlíčkom;
3. seminarist Kral z Radworja: wěšatko paćefkate za kwětki;
4. knjeni Subotičowa z Bělohroda: 10 wobrazkow ze Serbiskeje;
5. N. Neugebauer, rjemjeslniski w Budyšinje: rjemjeslniski wučomcowy list z Barlinja 1801;
6. kustos Šewčik: 6 drastnych khartow z Frankow, a 2 drastnej kharće serbskeje;
7. kn. propst Leopold Schneider z Marij. Hwězdy: dvě zaradow. fotografiji, witanje krala Friedricha Augusta w klóštrje (folio);
8. kn. kublef M. Šewčik w Wudworju: wulku fotografiju z Khróscic po wotjězdze krala;
9. kn. Bjar z Brězy pola Hodzija: a) wušiwanu bělu kapu, b) zeleny bant, c) čornu somočanu khapu z cankami, d) čepc a seklki, e) dwaj serbskeje (ev.) pjezlej, fg) židžanu suknju a falu, hi) swjedžeńsku lětnju suknju (žółtu) a tajki pjezl, k) bělu cankatu falu;
10. kn. kublefka Rezka Jawrichowa rodź. Mukec z Jědlicy: 1) cynowy karan z l. 1803 A. D. (Donat) z wobrazom (2 mužej a

holca), 2) dwaj štaľtaj, jedyn z kneflemy z l. 1688, a druhi podobny ze samsneho časa;

11. kn. Jan Bajef, šewski mištr w Hodžiju: rjany linjany pisak;

12. kn. prof. dr. E. Muka w Freibergu: a) *do museja*: a) 4 pyšne židžane kapy, b) 1 pisane židžane rubiščo a c) 1 židžany, šórcuch jako pokazki swjedžeńskeje drasty limborskich Słowjanow (Wendow); β) *do archiwa*: a) 3 zešiwki z namjetami a zapiskami na Serbski Dom so počahowacyymi; b) Roztokowy rukopis: „Domjace lékařske srědky“;

13. ze zawostajenstwa kn. biskopa dr. Jurija Łusčankeho: wulki wobraz Prahi zaramowany;

14. kn. missionaf Francke w Kailangu w Indiskej (přez dra. Muku): 4 linjane taflički ze sanskritskim pismom z l. 700—900 po Khr., 1 wrječeńko, 2 wěžičcy, 3 přibohi — wšo z Indiskeje;

15. kn. civilski inženěr A. Bode w Blazewicach (přez dra. Muku): rysowanu a wopis staroserbskeje popjelnicy z Klěšta (Klöst), wokřes Bitterfeldski.

Přisp. Kupjenej buštaj do museja teje wěcy: a) Kniha Leske, Reise durch Sachsen von 1785 (z mnohimi kopropyčiznami tež serbskimi); b) wulki album za znamki.

Wšo hromadže je so w poslednimaj lětomaj dariło 60 kruchow. Wšěm daričerjam wutrobny džak! Njeh so tež w přichodže na musej njezapomni. Skerje dyrbjało so hišće horliwiši za njón hromadzić. Wopytało je musej w poslednimaj lětomaj na 500 ludži, 407 su zastup płaćili. Wunošk ze zastupneho hromadže 36 hr. 20 pj. Mjez wopytowarjemi běchu wšelake towarstwa a Radwórska šula (dwě rjadowni). Wudawkow mjeje musej w tej době 91 hr. 67 pj.

J. Šewčik, kustos.

Dary za knihownju M. S.

W lětomaj 1905 a 1906 podawachu dary do Maćičneje knihownje:

1. K. prof. A. Černý w Praze: a) Srbové Lužičti (Ottův Slovník Naučný XXIII.), b) Slovanský přehled. Róčník VII., č. 6—10, R. VIII., č. 1—10, R. IX., č. 1—3;

2. k. spis. Dr. Glaser we Wuh. Brodže: Kritika in prevodi za poskušňo;

3. ze zawostajenstwa wuč. Krala na Sokoley přez w. wuč. Wjelu 5 čislow słowj. knihow;

4. k. prof. Dr. Muka w Freibergu: a) Wysk a stysk. Wótčinske sonetty J. Čišinskeho, b) Čas. „Lužicu“ na l. 1905 a 1906, c) Metaforiske Hrona. Zezběrať J. Wjela, wudať Dr. Muka, d) 27 čisłow druhosłowj. knihow (nimo wjele doublettow), e) Serbske witanje kr. Friedricha Augusta III. Fugato za měšany chor wot Dr. Pilka;

5. k. rěčnik Parczewski w Kališu: Ein Überblick über die Sprachenfarte Europas;

6. k. ratar Pele w Budyšinje: Dr. Lutherowy Katechismus w šerbškej a němškej rěči. Wudawf 1766;

7. k. red. M. Smolef w Budyšinje: a) Serbske Nowiny, Pomhaj Bóh a Hospodarja na l. 1905 a 1906; b) Wótčinske hrona wot M. U., c) Agendžine hłosy božoslužbneho porjada evang.-luth. krajneje cyrkwy saks. kralestwa. 1906;

8. k. faraf em. Urban w Budyšinje: Šwašny wěncžf f wo-njefčfom;

9. k. faraf Žur w Budyšinje: Zabawnu přiłohu Kath. Posola z l. 1893 a 1894;

10. Serbskeluth. knih. towafstwo: Bibl. pučn. za l. 1906;

11. Tow. ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinje: a) Kath. Pósla na l. 1905 a 1906, b) Krajana za l. 1906 a 1907;

12. Delnjołuž. Wotrěd M. S.: Serbške Duchowne fjarliže (najnowši wudawk 1901), b) Dr. Měrtny Lutherušowy Maty Katechismus je šdpručami. Přědny hudawf. 1904, c) Drobenže je šerbškeje hštorije. Napisať Š. Jordan. 1905, d) Druhi wudawk Tešnarjowych hjatowafskich kniglow. 1895.

Swoje spisy z Maćicu Serbskej dale wuměnjowachu tele wědomostne towafstwa a wustawy:

1. Łuž. přědafske tow. w Lipsku: Jahresbericht 30 u. 31;

2. Hornjołuž. tow. wědomosćow w Zhorjelu: a) Neues Lauf. Mag., 81. u. 82. B., b) Cod. dipl. Lus. sup. III, 1. u. 2. Heft; c) Die mittelalterliche Baukunst Bauens. Von Dr. Randa; d) Gutsherrlich-bäuerliche Verhältnisse in der Oberlausitz. Von Möschler.

3. Tow. za pom. stawizny a starožitnosće w Šćećinje: Baltische Studien, Band 8;

4. Hornjo-hess. tow. za stawizny w Giesenje: Mitteilungen, 13. und 14. Band;

5. Museum „Matica Česka“ w Praze: a) Časopis Musea král. českého 1905, svázek 2—4, 1905, sv. 1—4, b) Zpráva za rok 1905;

6. Česka akademija kejž. Franca Jozefa w Praze: a) Rozprawy, Ročník XIII., Třída II; b) Věstník. Ročn. XIII.; c) Bibliografie České Historie. Díl III., Svazek 1.; d) Historický archiv.

Čo. 24.; e) Bulletin international. I.; f) Archiv. Čo. V.; g) Almanach. Ročn. XV.; h) Památky umění pisafského v Čechách a na Moravě. Seš. 1.

7. Kral. Česke tow. vědomosćow w Praze: a) Catalogus etc. 1. a 2. zwjazk (1905, 1906); b) Věstnik. Třída Matematicko-přirodovědecká. Věstnik. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná; c) Untersuchungen über die klimatijchen Verhältnisse z.; d) Svobodnici; e) Jahresbericht der Königl. Böhm. Gesellschaft der Wissenschaften für 1905; f) Obecný rejstřík.

8. Česká Bjesada w Liberecu: České Besedě Liberecké při otevření narodního domu v Libereci.

9. Matice Moravská w Brnje: Časopis Moravského Musea zemského. Ročnik V, čo. 2, Ročnik VI, čo. 1—2.

10. Ethnografiske tow. we Lwowje: Lud. Tom X, zeszyt 4; Tom XI, zes. 1—4; Tom XII, zes. 1—3.

11. Biblioteka Kórnicka: a) Acta Tomiciana. Tomus duodecimus; b) Przyczynki do dziejów pan. Zygmunta Starego. Zesz. 3.; c) Ogród zamkowy w Kórniku.

12. Musealna slovenska spoločnosť w Turč. Swjatym Marćinje: a) Časopis. Ročn. VIII, č. 1—6, R. IX, č. 1—5; b) Zbornik. Ročn. X, Sv. 1—2, Ročn. XI, Sv. 1.

13. Matica Srpska w Nowym Sadu: a) Letopis. Knjiga 230—240; b) Knjige Matice Srpske. Broj 11—13, 16, 18; c) Rad i imenik M. S. god 1904—1905; d) Knjige za narod. Sveska 112—117, 119, 120.

14. Matica slovenska w Ljubljani: a) Zbornik. 6. a 7. zvezek; b) Slovenske nar. pesmi. 8. a 9. snopič; c) Slov. bibliografija. 2. a 3. snopič; d) Lětopis za l. 1904 a 1905; e) Zabavna Knjižnica. Zvezek 17.; f) Knezova Knjižnica. Zv. XI a XII; g) Spomini. Prvi zvezek; h) Prevodi etc. Zv. I. a II.

15. Towarstwo vědomosćow w Póznanju: Roczniki. Tom XXX.

16. Akademija Umiejętności w Krakowje: a) Katalog literatury wěd. Pólskeje. Tom. III, 3—4, T. IV, 1—4, T. V, 1—2; b) Rozprawy. Wydział filologiczny. Tom 25., 26. a 28.; Wydział historyczno-filozoficzny. Tom 22. a 23.; c) Biblioteka pisarzów polskich. Nr. 50—53; d) Bulletin internat. 1904, 8—10, 1905, 1—10, 1906, 1—3; e) Monumenta mediæ ævi historica etc. Tomus XVII.; f) Materyały i prace komisji językowej. Tom III, zes. 1. i 2.; g) Ŭście solne atd.; h) Katalog literatury naukowej polskiej. Tom. V, zes. III. i IV.; i) Słownik gwar polskich. Tom 4.

17. Khorwatske archaeologiske tow. w Zahrjebje: Viestnik. Sveska VIII.

18. Južnosl. akademija znanosti i umjetnosti w Zagrebu: a) Rad. Knjiga 157—164; b) Ljetopis. 19. a 20. zvezak; c) Načrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera.

19. Kejž. ruski Kazanski universitet: Wučene zapiski, 1905, kniga 1—4, 7—8, 10—12; 1906, kniga 2, 3, 5, 6—8, 10.

20. Dobročefski komitet w Petersburgu: Slawjanskija izwěstija, 1904, no. 3; 1905, no. 5, 6, 8; 1906, no. 1, 2, 4, 5, 6, 7.

21. Kejž. ruske geografiske tow. w Petersburgu: Žiwaja starina, god 13., vypusk 4.; g. 14., w. 1—4.; g. 15., w. 1—3.

22. Historisko-filologiski institut knjeza Bjezborodka w Něžinje: Izwěstija. Tom XXII.

23. Ministerstvo narodnago prosvěšćenija w Petersburgu: Žurnal min. nar. prosv. 1904, zwjazkaj za nov. a dec.; 1905, 12 zwjazkow; 1906, přenje 4 zwjazki.

24. Kejž. ruska akademija wědomosćow w Petersburgu: a) Zbornik. Tom 76—80; b) Izwěstija. Tom 17, č. 5, T. 18, č. 1—5, T. 19, č. 1—5, T. 20, č. 1—5, T. 21, č. 1—4; c) Nowyj zbornik statej po slawjanowěděniju (zestajany a wudaty wot wučomcow Lamanskeho při składnosći jeho 50lětneje literarneje džělawosće). 1905.

Horjejšim česćenym knjezam, towarstwam a wustawam wupraja w mjenje Maćicy Serbskeje najwutrobniji džak

W Budyšinje, 31. dec. 1906.

K. A. Fiedler, knihownik M. S.

W o b s a h.

Mój stwórtý dodawk k serbskemu słownikej. Zezběrał Handrij Dučman-Wólsinski	str. 79.
Jakub Čišinski. K 50. basnikowym narodninam. Studija Mikławša Andrickeho	„ 107.
Domjace lékarske srědky. Z rukopisa † M. Rostoka za čišć přihotował Karl Wyrgač, Sorabičan	„ 126.
Alliteracija w ludowych prajidmach. Z ludoweho erta zezběrał a zestajał Jan Radyserb-Wjela	„ 136.
Nekrolog LIII. (Dr. theol. Jurij Łusčanski)	„ 139.
Nekrolog LIV. (Julius Hermann Góľe)	„ 146.
Wučahi z protokollow M. S.	„ 147.
Rozprawa wo posedženjach wědomostnych wotrijadow M. S.	„ 157.
Dary za musej Maćicy Serbskeje w l. 1905 a 1906	„ 162.
Dary za knihownju M. S.	„ 163.

☞ Wo zapłaćenje lětnych a wosebje tež zastatych přinoškow (kóždolětnje 4 *M* abo w cuzych pjenjezach po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwólňišo prosymy. Lěto so bórzy minje! Pokładnikowa adresa za póst je: Kaufmann August Zetsch, Bautzen (Sachsen), Reichenstrasse 8.

Tež prosymy, zo bychy naše česćene sobustawy svojich znatych k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namoľwjeľi.

☞ Dale naležnje prosymy wo dary do Maćičneje knihownje a do našeho serbskeho museja. Dary za knihownju prosymy slać z adresu: Sem.-Oberl. em. K. A. Fiedler, Bautzen, Moltkestrasse 16, a dary za musej z adresu: Domprediger J. Schewtschik, Bautzen, Domkapitel.

☞ Dla zmóžnjenja porjadneho připosylanja „Časopisa“ a spisow M. S. je trjeba, zo česćene sobustawy wšitke přeměňjenja svojich adressow prawje bórzy redaktorej Časopisa wozjewjeju.

Rozeslanje Maćičnych spisow stawa so porjadnje dwójcy za lěto a to stajnje po jutrach a po hodžoch. Hdy by něchtó wozjewjeny spis njedostał, njech sebi žada z liščikom pod adresu: Prof. Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg (Sachsen).

Protyka „*Předčenk*“ pak so sobustawam, zo bychy ju hnydom po jeje wudaću dóstaľi, stajnje w měsacu novembru direktnje z Budyšina sćeľe.